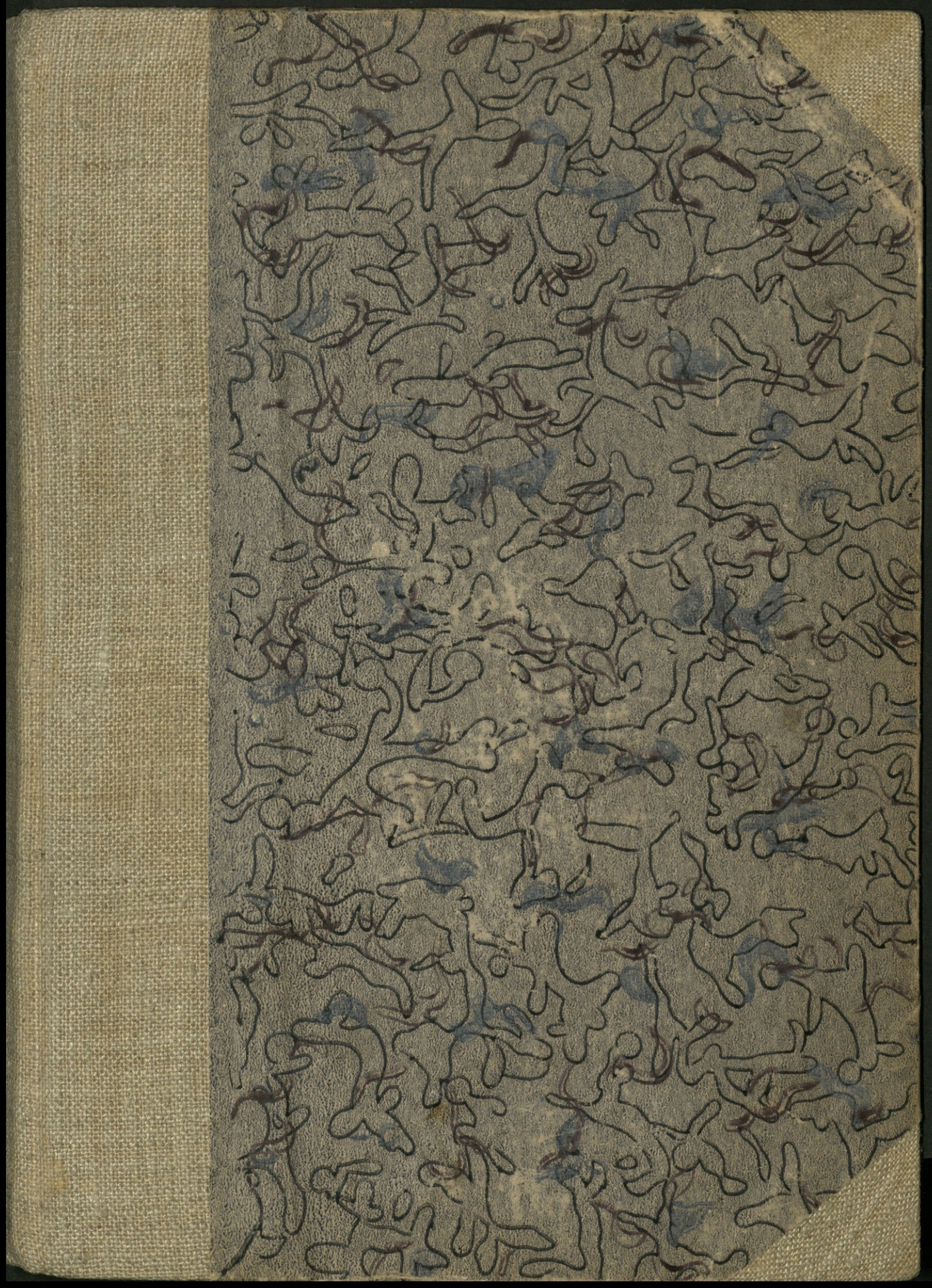
R G B WH GR BL

Grey Scale #13

C M Y K

DANES PICTA .COM

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

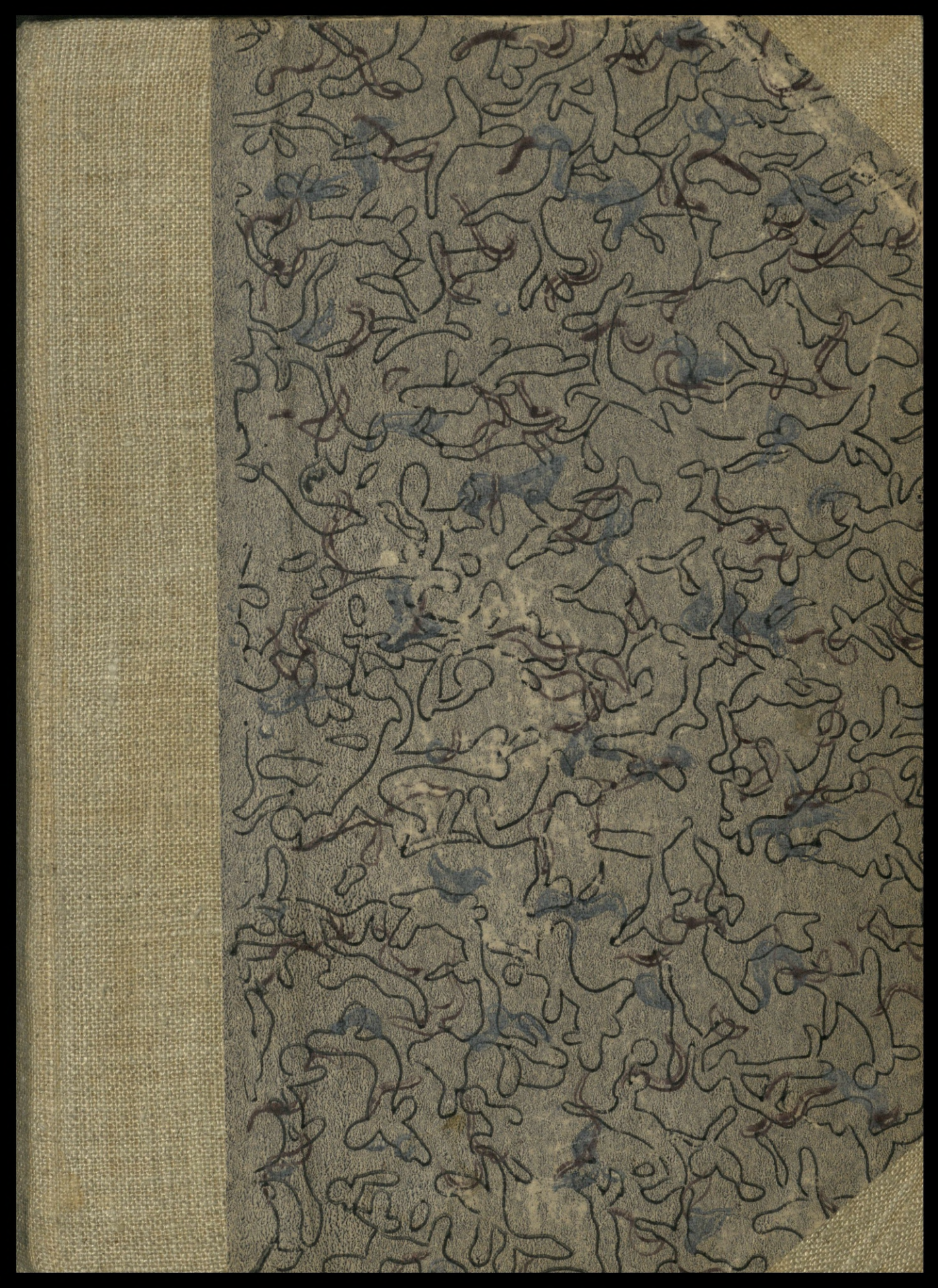
Colour Chart #13

Centimetres Inches

Blue Cyan Green

Yellow Red Magenta White 3/Color Black

DANES PICTA .COM

MNIEJSZOŚCI NARODOWE

W WYBORACH

DO SEJMU I SENATU W R. 1928

OPRACOWANE
PRZEZ WYDZIAŁ NARODOWOŚCIOWY
MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

WARSZAWA 1928

WYDAWNICTWO MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

29434/2

4007. DRUKARNIA MINISTERSTWA SPRAW WOJSKOWYCH.

OD WYDAWNICTWA

Praca niniejsza ma za zadanie zobrazowanie roli, jaką odegrały mniejszości narodowe w czasie wyborów do izb ustawodawczych Rzeczypospolitej w r. 1928. Opracowania statystyczne, dotyczące wyników głosowania, oparte są na urzędowych danych, ustalonych przez okręgowe komisje wyborcze. Dla celów porównawczych podane zostały rownież wyniki głosowania do Sejmu i Senatu w r. 1922, przyczem uwzględniono w nich różnice w liczbach głosów, wynikające ze zmian terytorjalnych, dokonanych do dnia 1 marca 1928 w obrębie poszczególnych okręgów wyborczych i powiatów, z wyjątkiem wypadków, nie mających poważniejszego znaczenia dla traktowanego tutaj przedmiotu oraz przedstawiających zbyt duże trudności dla ścisłego obliczenia, jak np. podział jednej gminy między kilka powiatów. Również przy analizie wyników głosowania zastosowana została metoda porównawcza z wynikami głosowania w r. 1922, bowiem w ten sposób najlepiej uwydatnia się wzrost lub spadek wpływów ugrupowań politycznych na danym terenie w czasie ostatniego pięciolecia. Każde województwo i każdy okrąg wyborczy opracowane zostały oddzielnie; ze względów praktycznych w obliczeniach statystycznych nie dzielono okręgów wyborczych, w skład których wchodzą powiaty z różnych województw, lecz w całości włączono je do województwa, na terenie którego znajduje się siedziba okręgowej komisji wyborczej. Opis zdarzeń, towarzyszących kampanji wyborczej, zarys przygotowań i metody działania ugrupowań wyborczych przedstawione zostały w ramach najbardziej objektywnych, na zasadzie publikacyj zainteresowanych narodowości

oraz ścisłych informacyj, posiadanych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Tego charakteru objektywizmu i rzeczowej oceny faktów starano się przestrzegać w całości opracowania traktowanego tutaj przedmiotu i z tego względu pominięto wnioski natury politycznej, jako mogące wypływać z subjektywnej oceny faktów.

Wydawnictwo niniejsze służyć ma za informacyjny podręcznik dla władz i urzędów, które z zagadnieniem mniejszości narodowych w Państwie mają bezpośrednią styczność.

CZĘŚĆ I

PRZYGOTOWANIA PRZEDWYBORCZE

NIEMCY

Nastroje przedwyborcze.

Zbliżająca się kampanja wyborcza w r. 1928 zastała społeczeństwo niemieckie o wiele lepiej przygotowane i zorganizowane niż w r. 1922. Osłabione wskutek intensywnej emigracji do Niemiec, rozsiane w kilku dzielnicach Państwa, gdzie działały odmienne warunki polityczne, społeczeństwo niemieckie przeszło w okresie tych kilku lat proces wewnętrznej konsolidacji. Rozbudowuje ono potężną sieć organizacyjną we wszystkich dziedzinach życia publicznego, którą obejmuje wszystkie warstwy i skupienia niemieckie.

W ten sposób życie niemieckie w Polsce płynie własnem korytem, uniezależniając się od asymilacyjnych wpływów polskiego otoczenia. W dziedzinie polityki narodowej ton i kierunek nadaje *„Zjednoczenie Niemieckie w Sejmie i Senacie"*, któremu podporządkowują się wszystkie organizacje polityczne i społeczne. Oba obozy, na jakie dzieli się społeczeństwo, dominujący — narodowy oraz mniej wpływowy socjalistyczny, poddają się zgodnie dyrektywom „Zjednoczenia", gdy chodzi o interes ogólno-narodowy.

W parze ze zwartością organizacyjną idzie jednomyślność opinji publicznej; na jej odpowiednie urobienie kierownicze czynniki niemieckie zwracały szczególną uwagę.

Społeczeństwo utrzymywane jest w stanie ciągłego niezadowolenia z istniejących stosunków politycznych i przeświadczenia o ucisku narodowym, jakiego rzekomo doznają Niemcy w Polsce.

W tym duchu prowadzona była uporczywa propaganda, która dochodziła do tak anormalnych objawów, że nawet w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej o ochronie granic Państwa dopatrywano się aktu skierowanego przeciw mniejszości niemieckiej. Propaganda ta w obliczu nadchodzących wyborów miała na celu sparaliżowanie rodzących się tu i owdzie śród Niemców lojalnych i przyjaznych dla Państwa i Rządu nastrojów i niedopuszczenie do wytworzenia wyłomu w jednolitym dotychczas froncie niemieckim.

Wspomniane wyżej metody organizacji i wychowania politycznego ujawniły swoje walory w czasie akcji wyborczej. Całe społeczeństwo

karnie podporządkowało się dyrektywom swego kierownictwa politycznego i solidarnie oświadczyło się po stronie Bloku Mniejszości Narodowych, z wyjątkiem secesji socjalistów na Śląsku i w województwach centralnych.

Stosunek kierowniczych kół niemieckich do Rządu uległ w r. 1927 zasadniczej zmianie. Początkowo był wyraźnie przychylny, opierał się bowiem na daleko idących nadziejach uzyskania autonomji narodowo - kulturalnej oraz zaniechania przez Rząd wykorzystania w stosunku do obywateli niemieckich, uprawnień przysługujących mu z mocy umów międzynarodowych, jak sprawa likwidacji majątków niemieckich, sprawa optantów i t. p. Gdy nadzieje te nie spełniły się, politycy niemieccy przechodzą do opozycji a Klub Niemiecki w Sejmie niejednokrotnie daje wyraz swemu niezadowoleniu ze stosunku Rządu do postulatów niemieckich.

Do nowego Sejmu niemieckie kierownicze czynniki polityczne przywiązywały duże znaczenie. Sejm ten bowiem, będąc uprawnionym do rewizji ustroju wewnętrznego Państwa, mógł poważnie zaważyć na losach mniejszości niemieckiej i realizacji jej narodowych aspiracyj.

Motywy, którymi uzasadniano konieczność przyłączenia się do Bloku Mn. Narod., były natury zarówno technicznej jak i politycznej. Sojusz wyborczy z ugrupowaniami polskiemi politycy niemieccy z góry wyłączali, pozostawało zatem związanie się z innemi narodowemi grupami, któreby stanowiły pożądanego partnera w przyszłej walce na arenie parlamentarnej o realizację narodowych postulatów.

Opinja niemiecka zaprzeczała, aby powstający blok miał nieprzyjazny dla Państwa charakter i podkreślała, że właśnie udział Niemców w Bloku Mn. Narod. jest gwarancją jego lojalności i umiarkowania politycznego i społecznego.

Niemieckie ugrupowania wyborcze w Bloku Mniejszości Narodow.

Na platformie wyborczej Bloku Mniejszości Narodowych stanęły wszystkie niemieckie narodowe ugrupowania polityczne, a mianowicie: na terenie województw poznańskiego i pomorskiego — *„Zjednoczenie Niemieckie w Sejmie i Senacie dla Poznańskiego, okręgu Nadnoteckiego i Pomorza“ („Deutsche Vereinigung im Sejm und Senat für Posen, Netzegau und Pommerellen“);* w województwach centralnych *„Niemiecki Związek Ludowy“ (Deutscher Volksverband“);* w województwie śląskiem *„Partja Niemiecka“ („Deutsche Partei“)* i *„Niemiecka Katolicka Partja Ludowa“ („Deutsche Katholische Volkspartei“* — dawne Centrum Katolickie).

Wymienione organizacje nie wytworzyły wspólnego centralnego organiu wyborczego; ze względu na odmienne warunki na każdym z trzech wspomnianych wyżej terenów akcja wyborcza prowadzona była oddzielnie.

Na terenie województw poznańskiego i pomorskiego ośrodkiem akcji był *„Niemiecki Główny Wydział Wyborczy" (Deutscher Hauptwahlausschus")* w Bydgoszczy, utworzony przy „Zjednoczeniu Niemieckiem w Sejmie i Senacie". Wydziałowi temu podlegały okręgowe biura wyborcze w Poznaniu, Chodzieży, Toruniu, Grudziądzu, Świeciu, Chojnicach, Tczewie i Wejherowie.

Na terenie województwa śląskiego oba działające tam niemieckie stronnictwa narodowe — „Partja Niemiecka", posiadająca wpływy śród sfer przemysłowo - handlowych i „Niemiecka Katolicka Partja Ludowa" wznowiły blok wyborczy, który zawarły w okresie wyborów komunalnych w listopadzie 1926 r.

Pierwotnie zamierzano rozszerzyć podstawy bloku przez wciągnięcie doń organizacji niemieckich socjalistów na Śląsku i Żydów. Zamiary te nie doszły jednak do skutku, wobec oporu ze strony „Niemieckiej Katolickiej Partji Ludowej", która w związku z orędziem pasterskiem episkopatu katolickiego w sprawie udziału wiernych w wyborach obawiała się ataków ze strony polskiej i osłabienia swych wpływów w akcji wyborczej.

Organem kierującym niemiecką akcją wyborczą na Śląsku był komitet p. n. *„Niemieckie Zjednoczenie Wyborcze" („Deutsche Wahlgemeinschaft")*, który oparł organizację wewnętrzną na identycznych zasadach z temi, jakie były zastosowane w województwach poznańskiem i pomorskiem.

W województwach centralnych kierownictwo akcją wyborczą objął „Niemiecki Związek Ludowy", który utworzył w Łodzi *Centralne Niemieckie Biuro Wyborcze („Deutsches Zentralwahlkomitee")*.

Stanowisko „Niemieckiego Związku Ludowego" w sprawach wyborów określała rezolucja, powzięta na posiedzeniu rady stronnictwa w dn. 29 listopada 1927 w Łodzi treści następującej:

1) Zgromadzeni stwierdzają, że Rządowi Marsz. Piłsudskiego udało się osiągnąć pewne polepszenie w życiu gospodarczem Państwa. Stosunek Rządu do ludności niemieckiej pozwala również mieć nadzieję, że Rząd nie pozostawi bez uwagi jej potrzeb kulturalnych, osobliwie zaś zaniecha ucisku szkół niemieckich, zabierania ewangelickich domów modlitwy, oraz że wreszcie przystąpi do uregulowania stosunku kościołów ewangelickich do Państwa i że kwestje te w niedalekiej przyszłości znajdą rozwiązanie ku obustronnemu zadowoleniu. W oczekiwaniu tego „Niemiecki Związek Ludowy" oświadcza gotowość popierania przez swoich posłów wszelkich poczynań Rządu, mających na celu polepszenie sytuacji gospodarczej i politycznej w Państwie, stosunek zaś do Rządu pozostanie rzeczowy i w przyszłości będzie zależny od dalszych poczynań Rządu i jego ustosunkowania się do potrzeb mniejszości niemieckiej;

2) zebrani wypowiadają się za przystąpieniem do Bloku Mniejszości Nar. ze względu na to, iż ordynacja wyborcza do Sejmu i Senatu z roku 1922 skierowana jest przeciw mniejszościom i że w ciągu ubiegłych lat pięciu ani nie została ulepszona, ani nie nastąpiło wogóle rozwiązanie problemu mniejszości narodowych;

3) rada partyjna wyraża przekonanie, że utrzymanie jedności śród Niemców w Polsce stanowi dla nich kwestję życia, wobec czego „Niemiecki Związek Ludowy" zdecydowany jest ściśle współdziałać ze wszystkiemi ugrupowaniami niemieckiemi w Polsce i przy podziale mandatów uwzględnić ich słuszne żądania. („Freie Presse" Nr. 329 z dn. 30.XI.1927).

W myśl p. 2-go rezolucji „Niemiecki Związek Ludowy" zawarł porozumienie wyborcze z blokiem żydowskim przy Bloku Mn. Nar., stawiając własnych kandydatów na wspólnych listach. Niemcy zastrzegli sobie m. in. pierwsze miejsca w okręgach Łódź-powiat i Włocławek, w okr. Łódź-miasto drugie.

Stanowisko zajęte przez „Niemiecki Związek Ludowy" nie znalazło jednomyślnej aprobaty całego społeczeństwa niemieckiego województw centralnych. Istnieje tu bowiem silniejsze niż na terenie dawnego zaboru pruskiego poczucie konieczności harmonijnego współżycia ze społeczeństwem polskiem i unikania metod postępowania, któreby stosunki te jątrzyły. Wyrazem tej opinji była odezwa w jęz. polskim i niemieckim, podpisana przez stukilkudziesięciu wyborców niemieckich z pośród sfer mieszczańskich i kolonistów rolnych, wzywająca rodaków swych do głosowania na listę Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem.

„My, Niemcy — głosi ta odezwa — chlubimy się zawsze naszą pracą państwowo - twórczą, nie wolno więc nas łączyć z elementami wrogiemi Państwu. Dobro nasze wymaga, ażebyśmy się gremjalnie od Bloku Mniejszościowego odsunęli. Panowie ze Związku Ludowego, którzy, idąc z Blokiem Mniejszościowym, chcą nas do niego wciągnąć, stracili w zupełności nasze zaufanie, gdyż przystąpili do niego jedynie ze względów osobistych... Wyzwólcie się od tych fałszywych obrońców, którzy was jeno okpiwają, sami bowiem znikną a złe skutki ich polityki podburzania wy tylko odczujecie. ...Stańcie więc, obywatele Polski narodowości niemieckiej — kończy odezwa — pod sztandarami Piłsudskiego! Miljony obywateli polskich, popierających Piłsudskiego, wyciągają do was bratnią dłoń, ażeby dzielić z wami radość i niedolę. Podajcie im waszą — dla dobra naszej wspólnej ojczyzny, dla dobra wszystkich wiernych obywateli Polski".

Takież same nastroje dały się zauważyć w sferach przemysłowców łódzkich, które skupiały się w nieczynnej już obecnie „Niemieckiej

Partji Mieszczańskiej". Pod wpływem jednak nacisku ze strony zorganizowanej opinji publicznej i odwołania się do solidarności narodowej nastroje te nie przeobraziły się w konkretne poczynania.

Brak zupełnej spoistości we własnym obozie i walka wyborcza z „Niemiecką Socjalistyczną Partją Pracy" osłabiały napięcie agitacyjne „Niemieckiego Związku Ludowego", które nie dosięgło sprawności, rozwiniętej przez organizacje niemieckie w województwach zachodnich.

Niemcy w Małopolsce i na Wołyniu nie otrzymali własnej organizacji wyborczej, ale podporządkowali się dyrektywom niemieckiej centrali wyborczej w Bydgoszczy. Przez dłuższy czas stanowisko ich nie było zdecydowane i w sympatjach swych wahali się między Blokiem Mn. Nar. a Bez. Blokiem Współpracy z Rządem. Sytuacja wyjaśniła się dopiero, gdy na mocy układu przedstawicieli „Zjednoczenia Niemieckiego w Sejmie i Senacie" z prezydjum ukraińskiego stronnictwa UNDO umieszczone zostały na listach Bloku Mn. Nar. niemieckie kandydatury w okr. Lwów — powiat Ferdynanda Langa, b. nauczyciela w pow. stryjskim i b. oficera wojsk. ukraińskich z okresu walk o Lwów oraz w okr. Łuck d-ra Kurta Lücka, dyrektora niemieckiej spółdzielni kredytowej „Credit" w Łucku. W ten sposób Niemcy małopolscy i wołyńscy postawieni zostali wobec faktu dokonanego, co zapobiegło pogłębieniu się śród nich rozdwojenia.

Mimo to pewna ilość niemieckich wyborców zamanifestowała swoje sympatje dla Bezp. Bloku W. z Rz., zwłaszcza, że na listach tego Bloku znalazły się również kandydatury miejscowych Niemców.

Organ superintendenta Zöcklera w Stanisławowie („Evangelisches Gemeindeblatt" Nr. 3 z dn. 20.III 1928, omawiając udział Niemców małopolskich w wyborach, taką daje ocenę ich stanowiska: „Część społeczeństwa niemieckiego głosowała na listę Nr. 1, część na listę Nr. 18, a wreszcie w miastach dość znaczna część również na listę Nr. 2. Przyczyna tego zjawiska spoczywa w zróżniczkowaniu warunków życia politycznego w Wschodniej Małopolsce, niespotykanem w takim stopniu, jeśli idzie o Niemców, nigdzie poza Wołyniem. Niemców z Wschodniej Małopolski odróżnia jednak od Niemców wołyńskich całe stulecie współżycia z Polakami i Ukraińcami, co pociąga za sobą inne ustosunkowanie się do Państwa Polskiego. Dewizą naczelną Niemców małopolskich było zawsze nie mieszać się do walk na tle narodowościowem, natomiast skorzystać z każdej sposobności dla wykazania swej lojalności i gotowości do pozytywnej współpracy. Jeśli więc teraz Rząd, który do potrzeb niemieckich na tym terenie odnosił się od samego początku życzliwie, bezpośrednio zwrócił się z propozycją współpracy, nie mogło to pozostać bez rezultatu. Z dru-

giej strony było zupełnie zrozumiałem, że Niemcy wschodnio - małopolscy nie mogli podjąć walki przeciwko Blokowi Mniejszości Narodowych, czując się częścią wielkiej niemieckiej całości w Polsce".

* * *

Agitację wyborczą Niemcy prowadzili przy pomocy doskonale zorganizowanego aparatu technicznego, zwłaszcza na terenie województw zachodnich i Śląska. Siecią komitetów okręgowych i lokalnych objęto najdrobniejsze nawet skupienia ludności niemieckiej. Mężowie zaufania komitetów mieli obowiązek docierać bezpośrednio do każdego wyborcy, odpowiednio go instruować, obsłużyć i dopilnować, aby wypełnił on obowiązek głosowania.

Aby skontrolować ścisłość urzędowych spisów wyborców komitety niemieckie przeprowadziły własne spisy, na podstawie których mężowie zaufania sprawdzali listy urzędowe i w razie znalezionej niedokładności wnosili reklamacje w imieniu pominiętych w spisie wyborców. Czynności te dokonywane były z wielką skrupulatnością. Jak dużą do nich przywiązywano wagę świadczy wniesienie przez Klub Niemiecki w Sejmie Śląskim w dn. 19 stycznia 1928 nagłego wniosku w sprawie usunięcia niedomagań przy sporządzaniu list wyborców. Wniosek ten brzmiał następująco:

„Wzywa się Pana Wojewodę: a) o stwierdzenie niedomagań w listach wyborczych w drodze zapytania okręgowej komisji wyborczej i pociągnięcia naczelników gmin za bezsprzeczne niedomagania przy sporządzaniu list wyborczych do dyscyplinarnej odpowiedzialności, b) o pociągnięcie naczelników podwładnych mu urzędów, którzy, w przeciwieństwie z ustawą, opłat stemplowych żądali, do odpowiedzialności, c) o doniesienie, czy i jakie on wydał podwładnym władzom rozporządzenie, aby zapobiec nadzwyczajnemu korzystaniu w celu wystawienia potrzebnych świadectw w ciągu nader krótkiego ustawowego terminu".

Uzasadniając ten wniosek w imieniu klubu dr. E. Pant podkreślił, że wnioskodawcy posługują się legalną drogą, zwracając się do właściwej władzy, aby uzyskać zadośćuczynienie. „O ile jednak — dodał mówca — prawa nasze nie zostaną uwzględnione, wówczas będziemy zmuszeni wybrać inną, również legalną drogę, która jednakowoż ani nam, ani Państwu przyjemna nie będzie. Będziemy zmuszeni domagać się zagwarantowanych nam praw poza granicami Państwa. Odpowiedzialność za to ponoszą ci, którzy nas do takiego postępowania zmuszają." (Sprawozdanie stenograficzne ze 171 posiedzenia Sejmu Śląskiego z dn. 19 stycznia 1928 r.).

W ten sposób Niemcy asekurowali się na wypadek ujemnych dla nich wyników wyborów, aby uzyskać materjał do ewentualnej skargi w instytucjach międzynarodowych.

Sposoby prowadzenia agitacji wyborczej nie nastręczały zarzutów co do niepoprawnego stosunku do Państwa. W wystąpieniach publicznych, odezwach, podkreślano lojalność ludności niemieckiej i legalne, konstytucyjne drogi jej walki w obronie praw narodowych. Programy wyborcze zawierały konkretne zagadnienia, dotyczące interesów Niemców w Polsce, jak usunięcie rzekomego pokrzywdzenia ich praw obywatelskich, zniesienie ustaw likwidacyjnej i anulacyjnej, rewizja opcji, uzyskanie autonomji narodowo - kulturalnej, rozwój szkolnictwa niemieckiego, zaprowadzenie nabożeństw w jęz. niemieckim dla Niemców - katolików, zmniejszenie ciężarów podatkowych, zwłaszcza na cele wojskowe i t. d.

Agitacja niemiecka nie ograniczała się tylko do wyborców niemieckich, ale przenikała również do Polaków. Nie były to tylko indywidualne wypadki, lecz akcja planowo zorganizowana. Mężowie zaufania niemieckich komitetów wyborczych usiłowali pozyskać środkami materjalnemi robotników, działających w polskich organizacjach zawodowych i przy ich pomocy zjednywać zwolenników liście niemieckiej. W powiatach północnych Pomorza zwrócono baczną uwagę na pozyskanie polskich robotników rolnych, licznie zatrudnionych w majątkach niemieckich oraz na Kaszubów. Pewne usługi w tej agitacji oddawał „Niemiecki Związek Rybaków" w Sopotach, do którego należą także rybacy z polskiego wybrzeża.

Na Śląsku, obok metody jednania sympatji ludności robotniczej przez udzielanie różnych świadczeń i pomocy materjalnej, nie cofano się przed wywieraniem presji. Wyborcom Polakom, zatrudnionym na Śląsku Niemieckim, grożono wydaleniem z pracy, o ileby nie poparli listy niemieckiej. Podobnąż presję, aczkolwiek w formie ostrożniejszej, wywierano w przedsiębiorstwach niemieckich na Śląsku Polskim. Wzdłuż całego pogranicza Polski na terytorjum niemieckiem prowadzona była w okresie wyborczym antypolska propaganda, specjalnie przeznaczona na urobienie przybywających z Polski wyborców. Propaganda ta szczególnie jaskrawo objawiała się w pogranicznych powiatach Śląska Niemieckiego, gdzie ruch graniczny jest bardzo intensywny, a tysiące robotników z Polski zatrudnionych jest w przedsiębiorstwach niemieckich po drugiej stronie kordonu. Za pomocą odpowiednio urządzanych widowisk, zgromadzeń oraz kolportowanej literatury zohydzano i szkalowano stosunki panujące w Polsce i przeciwstawiano im korzyści, jakie przynosi ludności gospodarka niemiecka.

Na terenie Polski krytyka stosunków wewnętrznych prowadzona była, oczywiście, w formie ostrożniejszej i poprawniejszej. Wszelkie lokalne niedomagania gospodarcze i socjalne umiejętnie wykorzystywano na niekorzyść polskiej administracji oraz zręcznie podsycano separatyzm dzielnicowy i niechęć do przybyszów z innych części kraju.

W jednej z odezw wyborczych, szeroko kolportowanej na Śląsku, w ten sposób zestawione zostały następstwa głosowania plebiscytowego w r. 1921 z obietnicami, któremi darzy wyborców przyszła reprezentacja niemiecka.

„Uwaga! Wyborcy polscy! Dlaczego głosowaliśmy w 1921 roku za Polską?

1. Aby nas w niemożliwy sposób prowokowała zupełnie niezdolna do wydawania jakiegokowiek sądu policja.
2. Aby nas wszystkich traktowano jako obywateli III klasy.
3. Abyśmy musieli szukać pracy zagranicą.
4. Abyśmy mieli tylko obowiązki bez żadnych praw.
5. Aby nas usuwali z naszych stanowisk ludzie, którzy pod względem kulturalnym daleko za nami w tyle pozostają.
6. Aby ludzie ci mogli nas na podstawie swej władzy urzędowej szykanować na każdym kroku.
7. Aby nam odbierano samowolnie pracę i chleb.

Dlatego wybieramy Niemców!

1. Abyśmy dostali przedstawicieli w Sejmie, którzy nas będą umieli uchronić przed każdą prowokacją.
2. Abyśmy uzyskali równouprawnienie.
3. Abyśmy znaleźli chleb i pracę w kraju.
4. Aby uznano oprócz naszych obowiązków także nasze prawa.
5. Aby wyznaczano na lepsze stanowiska specjalnie Górnoślązaków.
6. Abyśmy byli chronieni przed wszelkiemi niesłusznemi szykanami.
7. Abyśmy nie stali się ofiarami samowoli i kaprysów ludzi tu przybyłych.

Dlatego słuchajcie głosu przestrogi, ludzie myślący tak po polsku, jak i po niemiecku, którzy doświadczyliście już ciężkich prób w politycznych i gospodarczych zawieruchach i głosujcie w dniach wyborów do Sejmu i Senatu jedynie na listę Nr. 18, aby wasze interesy i prawa mogły być bronione całkiem inaczej niż dotychczas".

Podobne cechy agitacyjne posiada inna odezwa programowa, wydana przez centralę wyborczą w Bydgoszczy.

— „1. Lista Nr. 18 domaga się pełnego równouprawnienia wszystkich obywateli. My wszyscy chcemy być wolnymi obywatelami w wolnej Polsce.

2. Lista 18 popiera potrzeby państwowe. Kandydaci listy, o ile byli w zeszłym Sejmie, głosowali na marsz. Piłsudskiego i Prezydenta Mościckiego. Posłowie stronnictw prawicowych głosowali przeciw.

3. Lista 18 żąda rozumnej parcelacji ziemi rodzimej z uwzględnieniem w pierwszej linji tutejszej ludności.

4. Lista 18 domaga się nauki polskiego języka w szkołach niemieckich, jako też języka niemieckiego w szkołach polskich, bo naszym dzieciom gospodarczo powodzić się nie będzie, jeżeli w naszej dzielnicy nie władają polskim i niemieckim językiem.

5. Lista 18 żąda zawarcia traktatów handlowych z krajami sąsiedniemi, gdyż tylko przez żywy ruch handlowy podniesie się dobrobyt i zarobek wszystkich warstw społeczeństwa oraz zniknie bezrobocie.

6. Lista 18 domaga się materjalnego zabezpieczenia stanu urzędniczego, w szczególności niższych funkcjonarjuszy państwowych i komunalnych, żeby urzędnik bez troski dla przyszłości własnej i swojej rodziny mógł się poświęcić służbie dla dobra Państwa i wszystkich obywateli.

7. Lista 18 żąda pierwszeństwa pod każdym względem dla tutejszej ludności przed ludnością przybyłą, w szczególności zaś przy obsadzaniu stanowisk urzędniczych. Chcemy mieć dobrze opłacanych urzędników, pochodzących z naszej dzielnicy i obeznanych z tutejszemi stosunkami, a nie karmić naszemi podatkami obcych ludzi, nieuwzględniających naszych potrzeb i nieznających naszej administracji.

8. Lista 18 domaga się jaknajwiększej oszczędności w gospodarce państwowej, ażeby okropny ciężar podatkowy mógł być zmniejszony. Chcemy mieć możliwości zabezpieczenia naszej starości i przyszłości naszych dzieci.

9. Lista 18 żąda oszczędności w wydatkach na cele nieproduktywne, jednak nie chce zbytniej, obecnie praktykowanej, oszczędności w rentach starczych i inwalidzkich. Tym najuboższym należy się dodatnia pomoc!

10. Lista 18 przyniesie uspokojenie walki narodowościowej, która jest przeszkodą wszelkiej spokojnej gospodarczej pracy, przeto stworzy podstawę dla uzdrowienia wszystkich stosunków politycznych i gospodarczych."

Na uwagę zasługuje również odezwa, wydana przez „Wahlgemeinschaft für Oberschlesien, Posen und Pommerellen" do Niemców we Wschodniej Małopolsce.

Odezwa wyjaśnia, że energiczna akcja wyborcza nie została podjęta na terenie Małopolski, ze względu na specjalne położenie poli-

tyczne tamtejszych Niemców. Luźny dotychczas kontakt polityczny Niemców wołyńskich z organizacjami niemieckiemi w województwach zachodnich ma się zmienić na ściślejszy przez wybór desygnowanego przez „Deutsche Wahlgemeinschaft" kandydata do Sejmu Ferdynanda Langa, nauczyciela gimnazjum niemieckiego w Bydgoszczy, pochodzącego ze Wschodniej Małopolski.

Akcji niemieckiej wydatną pomoc niosły organizacje gospodarcze, kredytowe i zawodowe, które oddziaływały nie tylko na wyborców niemieckich, ale także i polskich przy pomocy kredytów, świadczeń i t. p. Także czynny udział w agitacji przyjmowało duchowieństwo Kościoła Ewangielicko-Unijnego. W wielu miejscowościach biura ewangelickich gmin wyznaniowych pełniły jednocześnie czynności oficjalnych biur wyborczych Bloku Mn. Nar.

Dzięki tak zorganizowanej i sprężyście przeprowadzonej agitacji udział wyborców niemieckich w głosowaniu był bardzo wysoki a wypadki abstynencji rzadkie.

* * *

Akcja ugrupowań socjalistycznych.

Socjaliści niemieccy, skupiający się w *Niemieckiej Socjalistycznej Partji Pracy („Deutsche Sozialistische Arbeitspartei")*, nie zajęli jednakowego stanowiska w akcji wyborczej. Na uzyskanie mandatu przy samodzielnem wystąpieniu liczyć nie mogli, pozostawały im zatem dwie alternatywy: albo przyłączyć się do Bloku Mniejszości Narodowych, albo szukać sojuszu z innemi ugrupowaniami socjalistycznemi. Organizacja okręgowa poznańsko-pomorska partji odrazu zsolidaryzowała się ze stanowiskiem całego społeczeństwa niemieckiego tej dzielnicy, stając po stronie Bloku. Natomiast organizacje okręgowe Śląska i województw centralnych uznały oficjalnie za niewłaściwe łączenie się z grupami mieszczańskiemi i nawiązały rokowania z Polską Partją Socjalistyczną.

Na Śląsku stanowisko Niem. Socjal. Partji Pracy co do niedopuszczalności współdziałania z grupami mieszczańskiemi określała uchwała, powzięta przez organizację okręgową jeszcze przy wyborach w r. 1922. Wówczas jednak pewna część członków organizacji nie zsolidaryzowała się z tą uchwałą i głosowała na listę Bloku Mn. Narodowych. Podobne tendencje istniały śród socjalistów niemieckich na Śląsku także obecnie. Licząc się z temi nastrojami III zjazd partyjny w Królewskiej Hucie dn. 18 kwietnia 1927 r. uchwalił rezolucję, pozostawiającą członkom organizacji pewną swobodę postępowania. Oficjalne stanowisko śląskiej organizacji NSPP ustalone zostało na naradzie w dn. 11 grudnia 1927 r. w Katowicach, na której uchwalono 53 głosami przeciw 22 zawrzeć sojusz wyborczy z PPS. Kierownictwo okręgu NSPP Śląska Cieszyńskiego wcześniej doszło do porozumie-

nia z PPS, gdyż odnośna uchwała zapadła na zjeździe delegatów tego okręgu w Bielsku dn. 27 listopada 1927 r.

Rokowanie organizacji NSPP województw centralnych z PPS szły oporniej, wskutek trudności, jakie wyłaniały się dla tej koncepcji w łonie organizacji. Na posiedzeniu rady partyjnej w dn. 4 grudnia 1927 r. w Łodzi uchwalono pozostawić komitetowi wykonawczemu partji nieograniczone pełnomocnictwo działania, na podstawie którego komitet podpisał w dn. 7 stycznia 1928 r. umowę wyborczą z przedstawicielem Polskiej Partji Socjalistycznej posłem Ziemięckim.

W myśl tej umowy Polska Partja Socjalistyczna wzamian za poparcie jej list przez socjalistów niemieckich zobowiązała się do współdziałania w sprawie zrealizowania niemieckich postulatów narodowych, zwłaszcza uzyskania autonomji narodowo-kulturalnej. Pozatem układ obu partyj zapewniał kandydatom niemieckim miejsca na listach wyborczych PPS w kilku okręgach. Tak w okr. Łódź-powiat kandydat niemiecki E. Zerbe postawiony został na 2-iem miejscu, w okr. Łódź-Miasto b. poseł A. Kronig na trzeciem miejscu. Na Śląsku kandydaci niemieccy umieszczeni zostali na listach PPS w okręgach Nr 38 Królewska-Huta, Nr 39 Katowice, Nr 40 Cieszyn.

Prasa niemiecka kierunku narodowego ostro atakowała socjalistów śląskich i łódzkich za sojusz z polskiem ugrupowaniem, zarzucając im zdradę interesu narodowego i rozbicie jedności niemieckiej. Twierdziła ona, że sojusz z PPS nie ma realnej wartości, ze względu na obojętne dotychczas stanowisko PPS wobec żądań mniejszości niemieckiej.

Sojusz wyborczy socjalistów polskich i niemieckich miał swoją wartość ideologiczną, stanowił on bowiem pierwszy wyłom w dotychczasowem negatywnem stanowisku niemieckich czynników politycznych do współdziałania z polskiemi stronnictwami. Atoli pod względem praktycznym mógł przynieść sojusznikom korzyści tylko na terenie woj. łódzkiego, gdzie NSPP posiada dużą ilość zwolenników. Na Śląsku wpływ partji jest niewielki, przytem śród jej członków brak było jednomyślności co do popierania akcji Polskiej Partji Socjalistycznej. Odbiło się to na działalności agitacyjnej organizacji śląskiej NSPP, która była mało ruchliwa. Organizacja łódzka prowadziła akcję wyborczą samodzielnie i z dużym nakładem energji. Na tle agitacji wyborczej zaznaczyły się ostre tarcia między Niemieckim Związkiem Ludowym a Niem. Socjal. Partją Pracy, które datowały się jeszcze od czasu wyborów do ciał samorządowych w połowie 1927 r. Przybrały one namiętne formy, gdy socjaliści rozwinęli agitację śród kolonistów niemieckich, którzy dotychczas pozostawali pod niepodzielnym niemal wpływem Niemieckiego Związku Ludowego.

RUSINI

Nastroje przedwyborcze

Wybory do ciał ustawodawczych w r. 1928 miały dla społeczeństwa ruskiego w Polsce znaczenie bardzo doniosłe. Po raz pierwszy bowiem wzięła w nich udział ludność ruska Wschodniej Małopolski, która w r. 1922 pod wpływem polityki Dr. Eugenjusza Petruszewicza, reprezentującego t. zw. „Rząd Zachodnio-Ukraińskiej Republiki Ludowej" na emigracji w Wiedniu, z małemi wyjątkami nie brała udziału w wyborach. W warunkach obecnych, kiedy po decyzji Rady Ambasadorów z dn. 15 marca 1923 r. w sprawie uznania wschodnich granic Polski, kwestja przynależności Wschodniej Małopolski przestała być problemem o charakterze międzynarodowym, stosunek społeczeństwa ruskiego do wyborów musiał ulec zasadniczej zmianie. W r. 1922 kierownicy polityki ukraińskiej sądzili, iż drogą negatywnej demonstracji wobec aktu wyborów we Wschodniej Małopolsce zamanifestują nieuznanie państwowości polskiej na tym terenie i w ten sposób uzyskają poważny atut dla nierozstrzygniętej wówczas jeszcze przez mocarstwa sprzymierzone sprawy prawnopaństwowej przynależności Wschodniej Małopolski. Obecnie zaś głównym celem polityki ukraińskiej było z jednej strony przez masową frekwencję wyborczą i zdobycie jaknajwiększej liczby mandatów do Sejmu i Senatu wykazać narodowo-ruski charakter kraju, z drugiej zaś strony uzyskać tą drogą bezsporną reprezentację narodowo-polityczną. Wreszcie akcja wyborcza miała ostatecznie przekreślić „kordon sokalski" i stwierdzić jednolity pod względem narodowo-politycznym charakter wszystkich ziem, zamieszkanych przez Rusinów w Polsce, w którym to kierunku już od kilku lat, bez większego jednak powodzenia, pracowały ukraińskie ugrupowania polityczne.

W ostatnich dwu latach w społeczeństwie ruskiem dokonały się znaczne zmiany, zarówno w jego stosunku do Państwa Polskiego, jak i w wewnętrznym układzie sił politycznych. Nie bez poważnego znaczenia dla tej ewolucji nastrojów była zapoczątkowana w r. 1926 akcja rządowa, zmierzająca konsekwentnie do podniesienia dobrobytu i odbudowy gospodarczej wschodnich obszarów Państwa oraz wydatna pomoc kredytowa dla drobnych rolników.

Specjalnie na Wołyniu i Polesiu wzmogło się znacznie zaufanie ludności miejscowej do Rządu i administracji państwowej, które znalazło swój wyraz już w czasie wyborów samorządowych w r. 1927.

Przeprowadzenie wówczas znacznego odsetka radnych Rusinów z list umiarkowanych i bezpartyjnych (na Wołyniu 54% radnych narodowości ruskiej) było świadectwem, że w masach włościaństwa ruskiego coraz szerszy posłuch znajdują hasła lojalnej i rzeczowej współpracy z Rządem w kierunku podniesienia dobrobytu gospodar-

czego kraju. Z tego też względu wysiłki, czynione w okresie zbliżającej się kampanji przedwyborczej przez lwowskie centra polityczne, aby zdobyć na Wołyniu i Polesiu szersze podstawy organizacyjne nie dały pomyślnych rezultatów. Odmiennie przedstawiała się sytuacja na terenie Małopolski. Tutaj stronnictwa polityczne, posiadające wieloletnią tradycję i wyrobione kadry organizacyjne, opierające się na licznych instytucjach gospodarczych i kulturalnych, które były agendami wpływów tych stronnictw, zdołały głęboko usadowić się na wsi i szerzyć w masach ludności ruskiej nieprzychylne nastroje dla Państwa i narodu polskiego. Wybitną rolę w tej akcji odgrywała inteligencja oraz duchowieństwo, usilnie zwalczając wszelkie poczynania, zmierzające do lojalnej współpracy z Rządem. Jednak i tutaj w ostatnich latach zaznaczył się pewien wyłom w tem stanowisku; uwidocznił się on zarówno w szeregach inteligencji, czego dowodzą przejawy współpracy jej przedstawicieli z czynnikami rządowemi na polu gospodarczem, jak również wśród włościaństwa, szczególnie w woj. stanisławowskiem, gdzie w wyborach samorządowych 36% radnych - Rusinów wyszło z list bezpartyjnych oraz lojalnych ugrupowań politycznych.

Układ ukraińskich sił politycznych, stojących na gruncie opozycji do Państwa Polskiego, uległ w ostatnich latach silnemu zróżnicowaniu, przyczem pierwszorzędną rolę w tym procesie odegrała nie tyle kwestja krystalizacji programów politycznych i społecznych, ile kwestja orjentacji politycznej. Czynnikiem niemal decydującym były prądy ze Wschodu, które drogą radykalizacji wsi ruskiej zmierzały do ugruntowania w masach ludowych nastrojów przychylnych dla Ukrainy Radzieckiej. Obok obozu socjalistycznego wyrósł i wzmocnił się słaby przed kilku jeszcze laty obóz filosowiecki, który, rozbity wprawdzie w danym momencie na kilka grup o różnych odcieniach, ustępuje tamtemu tylko pod względem spoistości organizacyjnej, natomiast przewyższa go pod względem siły swych wpływów. Obóz narodowo-demokratyczny, utrzymujący się i dziś jeszcze na poziomie najsilniejszej grupy politycznej, traci swe wpływy na korzyść jednej lub drugiej grupy socjalistycznej. W ukraińskich kołach politycznych z upragnieniem oczekiwano końca kadencji Sejmu z r. 1922. Istniejąca bowiem ukraińska reprezentacja parlamentarna nie odpowiadała istotnemu układowi sił społecznych i politycznych w społeczeństwie ruskiem, tembardziej, że najpoważniejszy odłam tego społeczeństwa we Wschodniej Małopolsce nie posiadał w niej swych przedstawicieli, gdyż za takich nie uznawano pięciu posłów, wybranych z okręgów wschodnio - małopolskich w r. 1922.

* * *

We Wschodniej Małopolsce przystąpiło do kampanji wyborczej pięć partyj ukraińskich, z których cztery a to: Ukr. Nacjonalno-Demokratyczne Objednanie (UNDO), Ukr. Socjalistyczno-Radykalna Partja (USRP), Ukr. Partja Pracy (UPP) i „Sel-Rob" — reprezentowały kierunek opozycji do Państwa, piąta zaś, „Ukraiński Narodny Sojuz" stała na gruncie lojalnym.

Ze wszystkich tych grup najsilniejsze wpływy posiadało bezsprzecznie *Ukraińskie Nacjonalno-Demokratyczne Objednanie*, mające charakter ogólno-narodowy, ponadklasowy. Stronnictwo to, utworzone 17.VII.25 r. z inicjatywy dawnej partji trudowej, utrzymało w swem ręku ogromną większość społecznych i kulturalno-oświatowych instytucyj ukraińskich, co w wysokim stopniu sprzyjało ugruntowaniu się jego wpływów w szerokich masach społeczeństwa. Jako hasło programowe wysuwało UNDO dewizę „orjentacji na własne siły", wychodząc z założenia, iż wszelkie nadzieje na pomoc czynników postronnych są szkodliwe dla realizacji programu narodowego.

Wewnątrz organizacji zarysowały się dwa kierunki: jeden skrajnie nacjonalistyczny, reprezentowany przez Dmytra Palijewa i redagowany przez niego organ prasowy „Nowy Czas" we Lwowie, oraz drugi, bardziej umiarkowany, którego przedstawicielem był prezes C. K. partji dr. Dymitr Lewicki a rzecznikiem prasowym dziennik „Diło" i oficjalny organ UNDO tygodnik „Swoboda" we Lwowie. Najsilniejszą pozycję w partji posiadała grupa d-ra D. Lewickiego, która była bardzo wydatnie popierana przez pozostającą pod wpływem kleru gr.-katolickiego „Ukraińską Chrześcijańską Organizację (U. Ch. O.).

Na drugiem miejscu pod względem siły wpływów stała *Ukraińska Socjalistyczno-Radykalna Partja*, utworzona 14.II.1926 r. z połączenia dawnej „Ukr. Radykalnej Partji" (radykali) i „Ukr. Partji Socjal-Rewolucjonistów" (Es-erzy). Partja ta, posiadająca program socjalistyczny o wybitnem zabarwieniu narodowem, działa głównie na terenie województwa stanisławowskiego.

Ukraińska Partja Pracy, skupiająca zwolenników kierunku Eugenjusza Petruszewicza, którzy niedawno (15.V.1927 r.) opuścili szeregi UNDO, reprezentowała orjentację filosowiecką. Program społeczny partji oparty jest na zasadach socjalistycznych. U.P.P. posiadała wpływy nieznaczne, lokalne.

Czwarte wreszcie z wymienionych stronnictw *Ukraińskie Selansko-Robitnicze Socjalistyczne Objednanie („Sel-Rob")* przeszło we wrześniu 1927 r. poważny kryzys wewnętrzny, zakończony rozłamem w centralnym komitecie partji, który to rozłam rozszerzył się następnie i na organizacje lokalne. Secesjoniści Cyryl Walnicki, dr. Michał Zając i Kosma Pełechaty, którzy utworzyli po rozłamie samodzielną organizację pod nazwą „Sel-Rob-Lewica", należeli daw-

niej do czołowych działaczy i przywódców „Partji Narodnej Woli". Programowo różniły się obie grupy jedynie w odmiennem ustosunkowaniu się do zagadnienia narodowego. „Sel-Rob." akcentował mocno swe tendencje narodowe; „Sel-Rob-Lewica" stanęła na gruncie wyraźnie internacjonalistycznym. Rozłam w „Sel-Robie" nie przyniósł jednak, poza osłabieniem spoistości partji, nowego układu sił politycznych. Za „prawicą" opowiedziały się bowiem przeważnie organizacje dawniejszego „Selańskiego Sojuza" na terenie b. zaboru rosyjskiego, zaś za „lewicą" organizacje małopolskie dawnych „narodowolców". Jednakże „prawica", posiadając w swem ręku kierownictwo „Sel.-Robotniczego Komitetu Pomocy Ofiarom Powodzi", utworzonego jeszcze przed rozłamem oraz uzyskane na ten cel fundusze, wykorzystała ten atut, prowadząc przeciw „lewicy", przy poparciu Komunist. Partji Zachodniej Ukrainy energiczną akcję, w celu izolowania sprawców rozłamu od ośrodków partyjnych, które spodziewano się utrzymać przy sobie przez odpowiednio przeprowadzoną akcję pomocy i w ten sposób zmusić przywódców „lewicy" do kapitulacji. To też „prawica", pomimo iż nie posiadała w tym okresie poważniejszych wpływów we Wschodniej Małopolsce, przygotowywała się jednak na tym terenie do akcji wyborczej. Organem prasowym „Sel-Robu" — prawicy był tygodnik „Nasze Słowo", zaś lewicy — tygodnik „Sel - Rob" we Lwowie.

Ostatnia grupa *„Ukraiński Narodny Sojuz"* (U. N. S.), skupiający umiarkowany element włościański, wysunął hasło współpracy z Rządem Marsz. Piłsudskiego. Stronnictwo to dość młode, bo istniejące zaledwie od 30 stycznia 1926 r., posiadało w województwie stanisławowskiem znaczną ilość zwolenników, uzyskując już w wyborach samorządowych w r. 1927 dodatnie rezultaty. Organem prasowym stronnictwa był tygodnik „Selanski Prapor" w Stanisławowie.

Na terenie *Wołynia, Polesia i wschodniej części województwa lubelskiego* przygotowywały się do udziału w wyborach trzy ukraińskie stronnictwa polityczne: *„Sel-Rob", „Ukr. Socj. Radykalna Partja"* i *„Selanski Sojuz"*.

Najsilniejszą partję na tym obszarze stanowił „Sel-Rob" (prawica), posiadający swe organizacje we wszystkich trzech województwach. W ostatnich miesiącach 1927 r. rozpoczęła tam również pracę organizacyjną i „Sel-Rob-Lewica", która zdołała uzyskać pewne wpływy na Polesiu. „U. S. R. P." obejmowała swoimi wpływami głównie okręgi wyb. krzemieniecki i łucki, nie przekraczając zresztą terenu województwa wołyńskiego. „Selanski Sojuz" (grupa Pawła Wasyńczuka) stanowił słabą organizację, ograniczając swe, nikłe zresztą, wpływy do terenu Ziemi Chełmskiej i okr. kowelskiego.

Element umiarkowany i lojalny nie posiadał na Wołyniu organizacji partyjnej w ścisłem tego słowa znaczeniu. Stanowił on luźne grupy, skupiające się głównie dookoła organizacyj i instytucyj spółdzielczo-gospodarczych i kredytowych.

* * *

Próby tworzenia bloków wyborczych.

Już na kilka tygodni przed rozwiązaniem ciał ustawodawczych wszczęte zostały w ukraińskich kołach politycznych dyskusje na temat możliwych bloków i porozumień wyborczych. Pierwsze podjęło aktywną w tym kierunku próbę UNDO, nawiązując pertraktację z nacjonalistycznemi grupami innych mniejszości narodowych w celu utworzenia wspólnego bloku wyborczego. Ukraińska prasa nacjonalistyczna starała się przygotować odpowiednio grunt w społeczeństwie, wskazując na duże znaczenie praktyczne takiego bloku i podkreślając jego nadzwyczajne wyniki w r. 1922. Oficjalny organ UNDO „Swoboda" z dn. 20.XI.27 Nr. 47 stwierdził, iż przed społeczeństwem ruskiem stają w obliczu wyborów dwie aktualne sprawy: 1) wewnętrznego porozumienia się wszystkich ukraińskich partyj, stojących na gruncie narodowym i 2) porozumienia się w kwestji wspólnej akcji wyborczej z innemi mniejszościami narodowemi, t. j.: Białorusinami, Niemcami, Litwinami i „tymi Żydami, którzy nie występują przeciwko dążeniom narodu ukraińskiego".

Akcja UNDO w Bloku Mn. Narod.

Bardzo niekorzystną dla koncepcji blokowej okolicznością stał się ukończony w owym czasie w Paryżu proces przeciwko zabójcy atamana Petlury — S. Szwarcbardowi. Obrona Szwarcbarda usiłowała — jak widać z wyroku z całkowitem powodzeniem — wykazać, iż Petlura ponosi winę za pogromy, jakie miały miejsce w okresie wojny o niepodległość Ukrainy w latach 1919 — 20, i uczyniła to w taki sposób, iż nacjonalistyczne sfery ukraińskie odniosły wrażenie, jakoby starała się ona ściśle związać ukraiński ruch niepodległościowy z ruchem pogromowym na Ukrainie. Tego rodzaju metoda obrony Szwarcbarda wywołała niezmierne oburzenie w kołach ukraińskich, czego wyrazem były ostre ataki prasy wszystkich odcieni — za wyjątkiem filosowieckiej — pod adresem polityki żydowskiej. Zwłaszcza lwowski „Nowy Czas" (Nr. 122 27) zajął wprost wrogie stanowisko wobec Żydów. To też koncepcja bloku z Żydami spotkała się nie tylko z silną opozycją w szerokich warstwach społeczeństwa ruskiego, ale nawet z poważnemi zastrzeżeniami w łonie samego UNDO.

Z ramienia UNDO prezes partji dr. Dymitr Lewicki przeprowadził wstępne pertraktacje z przedstawicielami grup narodowościowych, mających wejść do bloku, z których poważniejszą rolę mogli odegrać na obszarze zamieszkanym przez ludność ruską jedynie Żydzi i Białorusini na Polesiu. Niemcy mogli udzielić pewnego poparcia liście blokowej jedynie w okręgach wyborczych lwowskim i łuckim.

Dn. 12.XI.27 odbyło się we Lwowie posiedzenie komitetu centralnego UNDO, który, po złożeniu sprawozdania przez dr. Lewickiego, uchwalił rezolucje, brzmiące w streszczeniu następująco:

— K. C. UNDO aprobuje akces UNDO do wspólnego bloku wyborczego mniejszości narodowych w Polsce, do którego wchodziliby Białorusini, Litwini, Niemcy i Żydzi-sjoniści z bloku posła Grünbauma, o ile chodzi o teren województw północno-wschodnich. Natomiast na terenie województw południowo-wschodnich K. C. UNDO wyklucza wszelką możliwość utworzenia wspólnego bloku wyborczego z Żydami wszystkich odłamów partyjnych, a w szczególności ze sjonistami z pod znaku posła Reicha i ortodoksami. C. K. UNDO postanawia iść do wyborów pod hasłem wspólnego wyborczego bloku ukraińskich ugrupowań nacjonalistycznych i wziąć inicjatywę w stworzeniu takiego bloku narodowego. Wykonanie tej uchwały w pośpiesznem tempie porucza C. K. UNDO prezydjum partji. —

Na podstawie powyższej uchwały dr. Lewicki przeprowadził dalsze, oficjalne już, pertraktacje z przedstawicielami innych mniejszości narodowych.

Dn. 8.XII.1927 odbyło się we Lwowie posiedzenie Narodnego Komitetu, t. j. szerszego zarządu UNDO, przy udziale 197 uczestników, na którem, między innemi, powzięto następujące rezolucje, dotyczące kwestji wyborów:

„Narodny Komitet uważa nadchodzące wybory za walkę o charakter ziem ukraińskich oraz nową próbę sił narodu ukraińskiego w Polsce. Dlatego to wybrana w czasie tych wyborów parlamentarna reprezentacja ma być wyrazicielem woli narodu ukraińskiego i jego obecnych dążeń. Wychodząc z tego zasadniczego stanowiska Narodny Komitet wypowiada się za wewnętrzną konsolidacją wszystkich narodowo-państwowych ugrupowań w czasie akcji wyborczej. Narodny Komitet aprobuje przystąpienie UNDO do bloku wyborczego niepolskich narodów. Narodny Komitet zleca prowadzenie całej akcji wyborczej Centralnemu Komitetowi i czyni go za nią odpowiedzialnym. Centralnemu Komitetowi przysługuje nieodwołalnie prawo ustalenia zgłoszonych kandydatur do Sejmu i Senatu oraz ich kolejności na listach i czyni się go odpowiedzialnym za dobór i jakość parlamentarnej reprezentacji".

Zgodnie z powyżej cytowaną uchwałą centr. kom. UNDO z dnia 12.XI.27 wszczęto akcję w kierunku utworzenia bloku stronnictw ukraińskich. W ramach tego porozumienia miały się znaleźć, jak to zamierzało UNDO, Ukraińska Socjalistyczno-Radykalna Partja, „Selanski Sojuz" i resztki zlikwidowanej w r. 1924 Ukr. Socjal-Demo-

kratycznej Partji, której prawica tworzyła luźną grupę, skupiającą się wokoło czasopisma lwowskiego „Wpered".

Zamiary, UNDO jednakże nie powiodły się. U. S. R. P. od samego początku wysunęła warunki, których przyjęcie było dla UNDO niemożliwe, mianowicie: 1) usunięcie od wszelkiego wpływu w życiu politycznem i od kandydowania wszystkich tych osób, które czemkolwiek ujawniły swe tendencje ugodowe, i przedstawienie U. S. R. P. spisu kandydatów UNDO-wskich przed przystąpieniem do bliższych pertraktacyj; 2) zerwanie bloku z mniejszościami narodowemi w obecnym jego składzie, ewentualnie zawarcie takiego bloku z wyeliminowaniem zeń niektórych partyj innych narodowości na podstawie wspólnego porozumienia wszystkich ugrupowań, które wejdą do bloku ukraińskiego. UNDO uznało warunek pierwszy, jako mieszanie się do jego wewnętrznych spraw, za absolutnie niedopuszczalny, podkreślając, iż odpowiedzialnemi przed społeczeństwem za dobór swych kandydatów są zarządy obu partyj; odnośnie zaś punktu 2-go stanęło UNDO na stanowisku, że zerwanie bloku z jakimikolwiek partjami innych narodowości równałoby się rozbiciu całego bloku. Ponieważ U. S. R. P. nie chciało odstąpić od swych warunków przeto dalsze pertraktacje zerwano po ostatniej nieudanej konferencji w dn. 7.XII.27.

Również dość długo ciągnęły się pertraktacje z *„Selanskim Sojuzem"*, który początkowo stanął na stanowisku negatywnem wobec UNDO-wskiej koncepcji blokowej. Dopiero w styczniu 1928 pozyskano dla bloku posła Pawła Wasyńczuka, prezesa organizacji chełmskiej i b. posła Sergjusza Nazaruka, prezesa okręgowej organizacji we Włodzimierzu Wołyńskim, oraz grupę bezpartyjnych nacjonalistów z Wołynia z b. posłem Samuelem Pidhirskim i działaczem na polu ukrainizacji Cerkwi Prawosławnej dr. Arsenjuszem Reczyńskim. Wymienione grupy utworzyły na zjeździe w Kowlu w dn. 9.I.28 *„Ukraiński Centralny Komitet Wyborczy Wołynia, Chełmszczyzny, Polesia i Podlasia"*, który wszedł do Bloku Mniejszości Narodowych, jako jego część składowa. Zmiana frontu „Sel. Sojuza" spowodowała rozłam wewnątrz organizacji oraz w *„Ukraińskim Narodnym Komitecie Chełmszczyzny i Podlasia"*. Negatywnie odnoszący się do Bloku M. Nar. b. poseł Antoni Wasyńczuk rozwinął samodzielną akcję wyborczą w Ziemi Chełmskiej i na Polesiu.

Grupa „Wperedu", po rozbiciu się pertraktacyj z U. S. R. P. nie mogła już być nawet brana w rachubę ze względu na to, iż ciążyła ona silniej ku radykałom. Naogół więc akcja UNDO zawiodła.

W odezwie centralnego komitetu UNDO, skierowanej do *„Narodu Ukraińskiego"* („Swoboda" Nr 7 z dn. 5.II.1928), czytamy m. in.:

„4-go i 11-go marca r. b. wybierzemy przywódców naszych, aby stali na straży prawa narodu, aby reprezentowali nasze wysiłki przed

światem, aby walczyli na arenie parlamentarnej z ustawami, tworzonemi na szkodę ukraińskiego narodu, aby przewodniczyli nam w organizowaniu naszych sił we wszystkich dziedzinach życia narodowego".

Przyczyny wejścia UNDO do Bloku Mniejszości Narodowych wyjaśnia odezwa w sposób następujący:

— „Aby zwycięstwo narodu ukraińskiego było pewniejsze zarząd UNDO przystąpił do bloku z niepolskiemi narodami — Białorusinami, Niemcami i Żydami z Wołynia, Chełmszczyzny, Polesia i Podlasia. Na podstawie bowiem ordynacji wyborczej tylko wielkie bloki mogą liczyć na zwycięstwo".

Najruchliwszą i najbardziej intensywną agitację przedwyborczą przeprowadziło UNDO we Wschodniej Małoplsce. Na tym bowiem terenie szeroko rozwijające się życie organizacyjno-polityczne oraz udział w niem licznych kół inteligencji dawało możność opanowania wpływami całego terenu przy pomocy silnego liczebnie i zaprawionego w pracy agitacyjnej elementu, z drugiej strony tutaj właśnie miała nastąpić rozstrzygająca kampanja pomiędzy najpotężniejszemi grupami wyborczemi, a więc UNDO i URSP. Obie wymienione grupy, zdając sobie dokładnie sprawę z tego, że rozbicie frontu ukraińskiego stanowiło ujemną okoliczność dla szans wyborczych, starały się zrzucić z siebie ciężar odpowiedzialności za niedojście do skutku porozumienia wyborczego. UNDO wydało nawet specjalną ulotkę pod tytułem „Kto winien", zawierającą odpis korespondencji, przeprowadzonej z USRP. w sprawie bloku wyborczego. Ze swej strony USRP. wydała szereg ulotek-karykatur, przedstawiających UNDO jako wspólnika żydowskich bankierów i fabrykantów.

Niezwykle doniosłą rolę w UNDO-wskiej akcji wyborczej odegrał bezwątpienia kler gr.-kat., który całym swoim autorytetem i wpływami poparł UNDO, nadużywając niejednokrotnie nawet ambony dla celów agitacyjnych. Metropolita gr. katol. ks. Andrzej Szeptycki ogłosił dn. 8 stycznia 1928 kurendę do duchowieństwa, w której poleca przypomnieć wiernym w czasie kazań zasady, wyłożone w odezwie gr.-katolickiego episkopatu z racji wyborów do ciał samorządowych i podkreśla, że przy wyborach do Sejmu „idzie o sprawy wiary — o niedopuszczenie do mandatów wrogów naszej cerkwi i narodu". Jak duże znaczenie miało tego rodzaju stanowisko gr. kat. duchowieństwa świadczą wymownie gwałtowne protesty prasy U.P.P. („Rada" Nr. 20 z dn. 19 lutego 1928), stwierdzające, iż kler gr. kat. zamiast stanąć na gruncie ponadpartyjnym, użył wszystkich swoich wpływów dla poparcia Bloku Mniejszości Narodowych, tworząc w kampanji wyborczej „szturmowe bataljony UNDO". Na wiecach U. P. P. uchwalono nawet rezolucje, wzywające kurję metropolitalną do wglądnięcia w tę sprawę i ukrócenia agitacji politycznej ducho-

wieństwa. Zarzuty powyższe całkowicie odpowiadają istotnemu stanowi rzeczy. O nieprzebierającej w środkach agitacji duchowieństwa świadczą stwierdzone przez władze państwowe fakta stosowania jawnego teroru względem wyborców przez niektórych gr. kat. księży.

Zupełnie odmienne warunki agitacji zaistniały dla akcji ukraińskiej w Bloku Mniejsz. Narod. na terenie b. zaboru rosyjskiego, zwłaszcza, iż początkowo negatywne stanowisko „Selanskiego Sojuza" wobec koncepcji blokowej paraliżowało późniejszą jego propagandę. Niepoślednią rolę odegrały tutaj dwie okoliczności. Na terenie Małopolski Blok Mniejszości Narodowych miał charakter czysto ukraiński, gdy tymczasem na ziemiach b. zaboru rosyjskiego podstawą Bloku była, jak już zaznaczono, niepopularna kooperacja z elementem żydowskim, co uzewnętrzniło się w personalnym składzie kandydatów list Bloku, przyczem w niektórych okręgach (Lublin, Biała Podlaska) obsadzili Żydzi nawet pierwsze miejsca. Powtóre na terenie Małopolski dysponowało UNDO dobrze zorganizowanym aparatem partyjnym, zaś na Wołyniu i Polesiu nie posiadał Blok mocniejszego organizacyjnego oparcia. W sumie okoliczności powyższe spowodowały, iż ukraińska akcja wyborcza na rzecz Bloku wypadła na tym terenie słabo i bez efektu realnego. Nawet oddziaływanie za pomocą instytucyj kulturalno-oświatowych „Proświt", które oddały wielkie usługi w agitacji we Wschodniej Małopolsce nie mogło tu być wykorzystane, gdyż instytucje te opanowane zostały w większości przez zwolenników „Sel-Roba", a ci znacznie wcześniej przeprowadzili w „Proświtach" przygotowaczą pracę agitacyjną.

* * *

Akcja ugrupowań socjalistycznych.

Po rozbiciu się pertraktacyj blokowych UNDO — USRP stało się aktualnem porozumienie wyborcze ukraińskich stronnictw o programie socjalistycznym, stojących na gruncie narodowym. W rachubę wchodziły USRP, grupa „Wperedu" i UPP. Ta ostatnia zwróciła się początkowo z propozycją wspólnej akcji wyborczej do „Sel-Roba" (prawicy), wobec jednak negatywnej odpowiedzi wystąpiła z inicjatywą utworzenia bloku wyborczego z USRP i grupą „Wperedu". Podstawę porozumienia stanowiła uchwała zarządu głównego U.S.R.P. z dn. 26 listopada 1927, którą streszcza oficjalny organ partji „Hromadzki Hołos" w Nr. 49-ym z dn. 3.XII.1928 następująco: „Zarząd główny uchwalił wziąć udział w ewentualnych wyborach sejmowych wspólnie z temi ukraińskiemi socjalistycznemi i demokratycznemi grupami, które solidaryzują się z niepodległościową platformą USRP. Zarząd główny wyklucza możliwość blokowania się z grupami, wykazującemi tendencje pogodzenia się z obecnem politycznem i społecznem położeniem narodu ukraińskiego".

Początkowe pertraktacje zdawały się wróżyć pomyślne zakończenie akcji porozumiewawczej. Ustalono wspólną platformę wyborczą a nawet na terenie miasta Lwowa ukazały się odezwy wyborcze, podpisane przez U.S.R.P., grupę „Wperedu" i „Sojuz Ukraińców miasta Lwowa", stanowiący lokalną ekspozyturę Ukraińskiej Partji Pracy, który dał inicjatywę do zorganizowania w dn. 18.XII.1927 *„Ukraińskiego Wyborczego Komitetu dla wyborczego okręgu Lwów-miasto"*. Mimo to jednakże do sfinalizowania umowy blokowej nie doszło, wskutek różnic między UPP i USRP na tle rodziału mandatów. W rezultacie zblokowały się tylko USRP i grupa „Wperedu", zaś URP postanowiła przeprowadzić akcję wyborczą samodzielnie, pozostając w lokalnem porozumieniu z wymienionemi grupami na terenie miasta Lwowa, gdzie wysunęły one wspólną kandydaturę Porfirego Buniaka, kierownika drukarni czasopisma „Diło".

Niemal równocześnie rozpoczęła we Lwowie akcję wyborczą „Narodna Organizacja Ukraińców m. Lwowa" (placówka UNDO). Z inicjatywy jej powołano do życia w dn. 22.XII.1927 *„Ukraiński Narodny Wyborczy Komitet"* pod przewodnictwem ks. prałata Kunickiego, którego też wysunięto, jako czołowego kandydata do Sejmu z okręgu Lwów-miasto. Siły iczebne Rusinów na terenie Lwowa są tak słabe, że rozbicie się ich tutaj na 2 grupy wyborcze wywołało w społeczeństwie niezadowolenie. To też pod naciskiem opinji publicznej USRP i grupa „Wperedu" zrezygnowały z samodzielnej akcji wyborczej we Lwowie, wycofując kandydaturę Buniaka, przyczem i „Ukraiński Narodny Wyborczy Komitet" wysunął w miejsce ks. Kunickiego kompromisową kandydaturę d-ra Tytusa Buraczyńskiego. Z tego rodzaju stanowiskiem nie chciała się jednak pogodzić UPP, występująca pod firmą „Sojuza Ukraińców m. Lwowa" i zgłosiła oddzielną lokalną listę z Piotrem Seniutą na czele. Tak więc i lokalne porozumienie między UPP a USRP i grupą „Wperedu" zostało rozbite.

Do akcji USRP przyłączyła się grupa bezpartyjnych nacjonalistów w okręgu przemyskim z Włodzimierzem Zubrzyckim na czele. Wymieniony, instruktor „Proświty", uważany za zwolennika UNDO, rozpoczął w okresie przedwyborczym akcję samodzielną, wykorzystując swe wpływy osobiste śród włościaństwa i młodzieży. USRP, stawiając Wł. Zubrzyckiego na czele swej listy w okręgu przemyskim, pozyskała dla siebie reprezentowaną przez niego grupę.

Poważnie również wzmocniły się szanse wyborcze USRP na Wołyniu gdzie wpływy tego stronnictwa ograniczały się niemal wyłącznie do okręgu krzemienieckiego; do akcji wyborczej USRP przyłączyła się bowiem grupa radykalnych nacjonalistów w okręgu łuckim na czele z Janem Własowskim, dyr. gimn. ruskiego, który został wysunięty na 1-e miejsce listy USRP do Sejmu z okręgu łuckiego.

Równocześnie jednak na terenie woj. stanisławowskiego zaczęła się rozwijać konkurencyjna w stosunku do USRP akcja jednego z wybitnych działaczy dawnej Ukraińskiej Radykalnej Partji i posła z jej ramienia do parlamentu austrjackiego d-ra Cyryla Trylowskiego, który po powrocie do kraju w listopadzie 1927 r. przystąpił do organizowania własnej grupy pod nazwą „U. S. R. P. — lewica" z zamiarem samodzielnego wystąpienia w wyborach. Akcja ta nie dała jednak poważniejszych rezultatów, co w konsekwencji skłoniło d-ra Trylowskiego do zrezygnowania ze swego zamiaru.

Program wyborczy USRP, skrystalizowany w odezwie zarządu partji, skierowanej do „ukraińskiego ludu pracującego" wysunął hasło „ziemi i wolności", stwierdzając, że „ukraiński lud pracujący musi równocześnie walczyć o wyzwolenie narodowe i socjalne. Złą bowiem drogą idą te partje ukraińskie, które bądź to odrzucają walkę o prawa narodowe, bądź też stoją na usługach kapitału". Powyższa dewiza była również podstawą negatywnego ustosunkowania się USRP do pozostałych ugrupowań wyborczych. Programowi UNDO zarzuca bowiem USRP, iż nie uwzględnia on zasady walki o socjalne interesy mas pracujących, „Sel-Robowi" i komunistom, że walkę o wyzwolenie narodowe uważają za „burżuazyjny wymysł", w rzeczywistości „godzą się z tem, aby ukraiński naród był zawsze sługą sąsiadów".

W agitacji przedwyborczej najsłabszą działalność przejawiła grupa „Wperedu", której, nikłe zresztą, wpływy ograniczają się do kilku zaledwie ośrodków miejskich na terenie Wschodniej Małopolski.

USRP rozwinęła szeroką akcję wiecową, największy wysiłek skierowując na województwo stanisławowskie, będące główną podstawą organizacyjną i terenem wpływów stronnictwa w Małopolsce. Ponadto szereg działaczy z Małopolski wysłano dla agitacji na teren Wołynia. Tutaj znalazła USRP znacznie korzystniejsze warunki dla pracy agitacyjnej. Bardzo silnym atutem w ręku radykałów była bowiem niepopularność kooperacji z Żydami, co w Małopolsce stanowiło argument mało skuteczny przeciw UNDO, z uwagi, iż Blok Mn. Nar. kandydatów żydowskich tam nie wystawiał.

Głosząc hasło walki z kompromisem wyborczym z Żydami, akcentując narodowo-ukraiński charakter bloku socjalistycznego, dysponując ponadto ruchliwymi działaczami miejscowymi USRP przeprowadziła na Wołyniu bardzo skuteczną akcję agitacyjną, koncentrując trując ją tylko w dwuch okręgach wyborczych t. j. w łuckim i krzemienieckim.

Ukraińska Partja Pracy, która po zerwaniu porozumienia z USRP przystąpiła do kampanji wyborczej samodzielnie, w odezwie wyborczej, pomieszczonej w Nr. 13-ym „Rady" z dn. 3.II.1928, podkreśliła główne punkty programu partji, akcentując z jednej strony

jej charakter narodowy, z drugiej zaś socjalistyczne hasła reform społecznych. „Ukraińska Partja Pracy — głosi odezwa — dąży do tego, aby zdobyć dla narodu ukraińskiego taką przyszłość, w jakiej mógłby on żyć niezależnie, zorganizowany w jedną całość na wszystkich swoich ziemiach i w którejby w pierwszym rzędzie najlepiej zabezpieczona była egzystencja olbrzymiej większości ludności ukraińskiej t. j. ukraińskiego włościaństwa i robotników. Ukraińska Partja Pracy idzie do swoich celów drogą zdecydowanej i konsekwentnej walki politycznej z natężeniem wszystkich sił w konsekwentnej kulturalno-politycznej pracy. Prawa dla narodu chce ona zdobywać a nie wyżebrywać u posiadających władzę, gdyż to nie odpowiada godności wielkiego narodu".

U. P. P. wystawiła swe listy wyłącznie na terenie Wschodniej Małopolski. Akcja przedwyborcza stronnictwa, w stosunku do jego siły i wpływów dość ruchliwa, skoncentrowała się głównie w okr. wyb. Nr. 55 Złoczów, gdzie intensywną pracę prowadził dr. Michał Zachidnyj, wiceprezes partji, który w tym okręgu stał na czele listy U. P. P.

Akcja „Sel-Roba".

W obliczu wyborów ujawniły się w „Sel-Robie", zwłaszcza w grupie lewicowej, tendencje do zlikwidowania rozłamu w organizacji i poprowadzenia wspólnej akcji wyborczej, przyczem silny nacisk w tym kierunku wywierany był przez czynniki zagraniczne. Oficjalny organ „lewicy" — „Sel - Rob." w Nr. 12 z dn. 4.XII.27 zamieścił oświadczenie następującej treści:

„W dniach 24 i 25 listopada 1927 odbyło się posiedzenie szerszego komitetu „Sel-Rob-Lewicy". Po dyskusji, przeprowadzonej w sprawie wyborów, zdecydowano jednogłośnie, iż w kampanji wyborczej trzeba nam stanąć w zjednoczonym bloku włościańsko-robotniczym wspólnie z temi wszystkiemi chłopskiemi i robotniczemi partjami, które stoją na gruncie walki klasowej i będą gotowe w interesie mas pracujących zjednoczyć się na wspólnej platformie, odgraniczając się jasno i wyraźnie od obozu socjalnej i politycznej ugody. Bez względu na rozłam w „Sel-Robie" będzie obowiązkiem obu zwalczających się wzajemnie stron dążyć do tego, by w imię konsolidacji włościańsko-robotniczego ruchu w kampanji wyborczej przyłączyć się do wspólnego i ogólnego bloku wszystkich wymienionych partyj i wszystkich włościan i robotników bez różnicy ich narodowej przynależności".

W ślad za tą oficjalną enuncjacją centralny komitet „Sel-Rob-Lewicy" wysunął konkretne propozycje przeprowadzenia pertraktacyj o zjednoczenie, które jednak nie dały pozytywnego rezultatu. Głównym powodem ich rozbicia się było postawienie zasadniczego warunku ze strony „Sel-Roba" (prawicy), by przywódcy „lewicy" oficjalnie napiętnowali swój krok rozłamowy. Na to ci ostatni nie zgodzili się, ograniczając się tylko do stwierdzenia szkodliwości tego kro-

ku, za który jednak, jako wywołanego przez szereg niezgodnych z programem partji posunięć „prawicy", wyłącznej na siebie winy przyjąć nie chcieli.

Z próbą pośrednictwa wystąpiła P. P. S. — lewica, która zamierzała utworzyć wspólny blok wyborczy z obiema grupami „Sel-Roba", jednakże równie bezskutecznie. W rezultacie powstał więc jedynie blok *„Sel.-Rob.-Lewicy" z P. P. S. — lewicą"*. Jednakże w łonie „Sel-Roba" (prawica) istniała grupa, stojąca na gruncie kompromisowego załatwienia zatargu. Kierunek ten w centralnym komitecie partji reprezentował Michał Durdełła. Wobec ostatecznego rozbicia się akcji porozumiewawczej Durdełła opuścił szeregi „prawicy" wraz ze swymi zwolennikami i połączył się z akcją wyborczą „lewicy", uzyskując tam czołowe miejsce na liście państwowej i w kilku okręgach wyborczych.

Na terenie województwa lubelskiego, gdzie wpływy lewicy „Sel-Roba" były bardzo słabe, weszła ona w porozumienie z komunizującemi elementami polskiemi i żydowskiemi, wysuwając w okręgach Nr. 25 (Biała Podlaska) i Nr. 28 (Krasnystaw) wspólne listy kandydatów.

Prawica „Sel-Roba" poszła do wyborów samodzielnie, łącząc się tylko w lokalnem porozumieniu na terenie województwa lubelskiego z żydowską grupą „Poalej-Sjon" — lewicą.

Obie grupy „Sel-Roba" wysunęły niemal identyczne hasła wyborcze, na czele których znajdowały się: rząd robotniczo-włościański, prawo samostanowienia narodów, ziemia dla rolników bez wykupu, 8-godzinny dzień pracy. Odezwa „Sel-Roba" (prawicy) zawiera pozatem postulat prawa wyborczego tylko dla włościan i robotników, zaś „lewica" podkreśla swą walkę przeciw zamierzeniom wojennym contra Związkowi Socjal. Sowieckich Republik i Ukr. Socj. Radzieckiej Republice. Nieznaczna różnica zachodzi również w ustosunkowaniu się obu grup do pozostałych partyj ukraińskich. Podczas gdy „prawica", zarzucając wszystkim innym ukraińskim grupom wyborczym, iż „poszły one na służbę faszyzmu", robi wyjątek dla Ukr. Partji Pracy i pomija ją całkowitem milczeniem, lewica „Sel-Roba" stoi na stanowisku, iż „pańsko-księżowska, nacjonalistyczna U. P. P. będzie spekulować na nastrojach mas włościańsko - robotniczych" i z tego względu ustosunkowuje się do niej negatywnie.

Warunki w jakich prowadził kampanję wyborczą na terenie Małopolski niezbyt silny organizacyjnie i liczebnie, rozbity nadto na dwa wrogie obozy, „Sel-Rob" nie były dlań pomyślne. O skutecznej akcji przeciwko potężnym grupom UNDO i U. S. R. P. nie mogło być mowy. To też w istocie, mimo podkreślanej przez „Sel-Rob" kampanji przeciw wszystkim innym ugrupowaniom w imię „jednolitego frontu ro-

botniczo-chłopskiego" obie grupy absorbowały siły na wzajemnem zwalczaniu się.

Na terenie Wołynia zwrócił „Sel-Rob" przedewszystkiem uwagę na „Proświty", wciągając je w orbitę działalności politycznej.

Terenem bardzo silnego współzawodnictwa pomiędzy obiema grupami „Sel-Roba" stało się Polesie, gdzie drogą licznych wieców i zebrań poufnych udało się „lewicy" osłabić mocno wpływy „prawicy".

* * *

Akcja grup bezpartyjnych na Wołyniu i Polesiu.

Na Wołyniu i Polesiu elementy umiarkowane, stojące na gruncie państwowości polskiej, a grupujące się dość licznie około instytucyj społecznych, w przewidywaniu przeprowadzenia samodzielnej akcji wyborczej, przystąpiły do organizacji swych sił. Na zjeździe delegatów ukraińskich organizacyj kulturalnych i ekonomicznych, odbytem w Brześciu dn. 9.XI.27, powstał *„Ukraiński Hromadzki Komitet na Polesiu"* pod przewodnictwem Mikołaja Krzyżanowskiego i Pawła Artemiuka. O zadaniach i kierunku politycznym Komitetu mówi następujący ustęp jego deklaracji. „Stawiając sobie za zadanie twórczą pracę w kierunku organizacyjnej rozbudowy obywatelskiego, kulturalnego i ekonomicznego życia naszego narodu na Polesiu na zasadach Konstytucji i lojalnego stosunku do Państwa Polskiego, jego ustawodawstwa i interesów „Ukraiński Hromadzki Komitet" uważa, iż pracą swą przyczyni się do zgodnego współżycia polskiej i ukraińskiej ludności w Rzeczypospolitej Polskiej i stworzy warunki do przyjaznego rozwiązania całokształtu problemu wzajemnych stosunków polskiego i ukraińskiego narodów".

Podobnie powstał na Wołyniu, zorganizowany w dn. 17.XII.27, *„Ukraiński Narodny Komitet na północno-zachodnich ukraińskich ziemiach"*, grupujący elementy nacjonalistyczne o kierunku politycznym t. zw. „petlurowskim", reprezentowanym przez czasopismo „Ukraińska Nywa". Na czele Komitetu stanął dyr. Ukraińskiego Banku Spółdzielczego w Łucku — Aleksander Kowalewski. Komitet nakreślił sobie program, streszczający się w ramach potrzeb kulturalnych, ekonomiczno-gospodarczych i socjalnych, podkreślając jednocześnie, iż jego ideą przewodnią jest rozpoczęta przed 10-ciu laty w Kijowie walka o państwowość ukraińską. W oficjalnych swoich rezolucjach i w statucie pominęli i organizatorowie komitetu kwestję jasnego sprecyzowania swego stanowiska wobec Państwa Polskiego. Obie powyższe organizacje, stojące na gruncie walki z blokiem wyborczym ukraińsko żydowskim, usiłowały nawiązać między sobą ściślejszy kontakt dla przeprowadzenia jednolitej akcji wyborczej.

Niedługo później, 15.I.1928, powstała jeszcze jedna grupa wyborcza na zjeździe w Łucku *„Ukraińskie Gospodarcze Objednanie"*, w którem przeważała koncepcja połączenia się w akcji wyborczej z „Bezpartyjnym Blokiem Współpracy z Rządem".

Przeciwko wszystkim trzem wyżej wymienionym organizacjom a głównie przeciwko organizatorom Ukraińskiego Narodnego Komitetu ukraińska prasa nacjonalistyczna rozpoczęła niezwykle ostrą kampanję, zarzucając im niedwuznacznie, że działają w porozumieniu z czynnikami rządowymi. Kampanja ta nie pozostała bez wpływu. Zainteresowane osoby, niedoceniając przychylnych nastrojów ludności ruskiej na Wołyniu dla hasła współpracy z Rządem, ustąpiły pod naciskiem szowinistycznej prasy, a nie chcąc przyczyniać się do rozbicia głosów, zrezygnowały całkowicie z samodzielnej akcji wyborczej, przyczem kierownictwo dwu pierwszych organizacyj przeważnie poparło akcję Bloku Mniejsz. Nar.

Jedynie w okr. kowelskim grupa zwolenników Narodnego Komitetu pod przewodnictwem wiceprezesa tegoż Komitetu dr. Dymitra Barczenki utworzyła w Kowlu *„Komitet Obrony Interesów Ukraińskich"*, wysuwając w tym okręgu lokalną listę wyborczą.

W jednodniówce wydanej przez ten komitet czytamy:

„Ukraińska demokratyczna lista Nr. 37 („Za Ukraińsku Narodniu Sprawu"), odrzucając wszelkie kompromisy i ugody, walczy o wyzwolenie cerkwi prawosławnej z niewoli moskiewskiej, o naszą cerkiew autokefalną, o ziemię i wolność, o gospodarcze odrodzenie, o pełne prawa narodu ukraińskiego w Polsce. Lista ta jest bezpartyjną i nawołuje nie do negacji, lecz do rzeczowej pracy, do gospodarczego dobrobytu kraju, do narodowego i socjalnego wyzwolenia, odrzucając wszelką demagogję".

Podobne zasady a więc: bezpartyjność i hasło walki o narodowe i socjalne prawa wysunęła również grupa Antoniego Wasyńczuka, która wystawiła własne listy kandydatów w okr. Nr. 27 Zamość i w okr. Nr. 59 Brześć.

ŻYDZI

Nastroje przedwyborcze.

Od chwili objęcia steru nawą państwową przez Marszałka Piłsudskiego ludność żydowska wyrażała żywe zadowolenie z dokonanego przełomu w systemie dotychczasowych rządów. Enuncjacja prezesa Rady Ministrów prof. Bartla z trybuny sejmowej w dniu 19 lipca 1926 r. o stosunku Rządu do zagadnienia żydowskiego przyjęta była przez społeczeństwo żydowskie z wielkiem uznaniem.

Gdy w ślad za tem oświadczeniem ukazały się konkretne zarządzenia, regulujące szereg doniosłych zagadnień życia żydowskiego, gdy przekonano się o bezstronnem traktowaniu spraw ludności żydowskiej przez administrację państwową, w opinji żydowskiej utrwaliła się wiara w szczery i lojalny stosunek Rządu do potrzeb życia żydowskiego i zaufanie do jego poczynań państwowo-twórczych. Wyraz tym nastrojom dawała prasa, dawali wybitni działacze i politycy, zgodnie podkreślając liberalną politykę Rządu.

Niewątpliwie nastroje te nie pozostały bez wpływu na stanowisko szerokich kół żydowskich podczas wyborów do ciał ustawodawczych. W świadomości znacznej części społeczeństwa żydowskiego wytworzyło się przekonanie, że nie na drodze bezpłodnej opozycji i parlamentarnych walk, lecz na drodze współpracy z Rządem w kierunku podniesienia ogólnego dobrobytu kraju leży przedewszystkiem pomyślne rozwiązanie potrzeb życia ludności żydowskiej w Polsce.

Do akcji wyborczej stanęły w społeczeństwie żydowskiem trzy obozy polityczne: ortodoksyjny, sjonistyczny i socjalistyczny.

W obozie ortodoksyjnym jedyną zorganizowaną grupę polityczną stanowiła *„Szlojmej Emunej Isroel" („Aguda")*. Organizacja ta ma głównie na celu obronę spraw religijnych i krzewienie zasad religijnych w życiu i wychowaniu publicznem i z tego względu kładzie szczególny nacisk na utrzymanie wyznaniowego charakteru gmin żydowskich. W polityce wewnętrzno-krajowej „Aguda" nie brała czynniejszego udziału. Pozatem w obozie ortodoksyjnym w związku ze zbliżającą się kampanją wyborczą powstawały luźne grupy, podlegające wpływom poszczególnych rabinów, bądź też grupy, skupiające elementy, nie chcące podporządkować się kierownictwu „Agudy", jak Związek Bezpartyjnych Żydów Religijnych.

Obóz sjonistyczny reprezentował 3 kierunki ideologiczne: *ogólną Organizację Sjonistyczną „Histadruth ha' Cyjonith be' Polonijah"*, najsilniejszą liczebnie i wywierającą decydujący niemal wpływ w społeczeństwie żydowskiem w zakresie polityki wewnętrzno-krajowej; zachowawczy odłam *sjonistów-ortodoksów „Histadruth Mizrachi" i Sjonistyczną Partję Pracy „Hitachduth"*. Kierunki te, różniąc się w poglądach na sposoby realizowania żydowskiej siedziby narodowej w Palestynie, w sprawach polityki krajowej występują zawsze solidarnie. Stawiają one postulat autonomji narodowej, opartej na organizacji gmin żydowskich o ustroju świeckim. Do akcji wyborczej obozu sjonistycznego przyłączyło się *Żydowskie Stronnictwo Demokratyczno-Ludowe w Polsce („Jidisze Demokratisz Folkistische Partaj in Pojlen")*, powstałe po rozłamie w Partji Ludowej („Folkspartei") w r. 1926. Stronnictwo to posiada pewne wpływy w Warszawie a zwłaszcza w Ziemi Wileńskiej. Grupa „folkistów" na czele której stoi adw. N. Pryłucki, zblokowała się w akcji wyborczej z obozem

ortodoksyjnym. „Folkiści" uważają Żydów w Polsce za autochtonów, dążą do rozwiązania sprawy żydowskiej w djasporze drogą autonomji narodowo-kulturalnej.

Wreszcie obóz socjalistyczny reprezentowały 3 ugrupowania: *Ogólno Żydowski Związek Robotniczy „Bund" w Polsce („Algemeiner Jidiszer Arbeter Bund in Pojlen"), Żydowska Socjalistyczno-Demokratyczna Partja Robotnicza „Poalej-Sjon" — lewica (Jidisze Socjalistisz-Demokratisze Arbeter Partaj „Poalej-Cjon in Pojlen")* oraz *Żydowska Socjalistyczna Partja Robotnicza „Poalej Sjon" połączona z „Cejrej-Sjon"* (t. zw. prawica).

„Bund" nie uznaje ideałów sjońskich, na które „Poalej-Sjon" kładzie w swym programie silniejszy nacisk.

Stosunki polityczne w społeczeństwie żydowskiem w Polsce kształtowały się nadługo jeszcze przed właściwym okresem wyborczym w tym kierunku, że sjonistyczni działacze polityczni dążyli do zdobycia bezsprzecznej hegemonji w życiu politycznem.

Zarówno w działalności swej na terenie parlamentarnym, jak i w pracy organizacyjnej i uświadamiającej w łonie samego społeczeństwa dowodzili oni, że organizacja sjonistyczna jest jedyną przedstawicielką narodowego żydostwa w Państwie, że jedynie sjoniści powołani są do prowadzenia polityki narodowo-żydowskiej i do reprezentowania społeczeństwa.

Współzawodnikami sjonistów, którzy na terenie gmin wyznaniowych prowadzili odrębną politykę w sprawach żydowskich, byli działacze ortodoksyjni, należący do stronnictwa „Agudy".

Zasadnicza odmienność ideologji sjonistów i ortodoksów, oraz wynikająca z tego powodu różnica taktyczna w usiłowaniach realizacji poszczególnych postulatów żydowskich, prowadziła stale w okresie ostatniego 5-ciolecia kadencji sejmowej do ostrych starć w łonie parlamentarnego „Koła Żydowskiego", pozornie jednolitego, w istocie zaś złożonego z elementów o różnorodnej idelogji i odmiennych tradycjach politycznych. Sjoniści z b. zaboru rosyjskiego, nacechowani sui generis pryncypialnością, hołdujący zasadzie „wielkiej polityki", ujmujący zagadnienia życia żydowskiego pod kątem widzenia maksymalnego programu o autonomji narodowej ze wszystkiemi stąd wypływającemi konsekwencjami, pragnęli narzucić tę taktykę całemu „Kołu". Sjoniści małopolscy, jako wyznawcy t. zw. polityki realnej, oceniali taktykę sjonistów z b. zaboru rosyjskiego jako doktrynerską i nie liczącą się z możliwościami, wynikającemi z układu sił politycznych w kraju.

Ale oba odłamy sjonistyczne uważały, że polityka „Agudy", ujmująca zagadnienia życia wewnętrznego żydostwa przedewszystkiem przez pryzmat wyznaniowy, stanowi przeszkodę w rozwoju idei narodowej śród Żydów oraz przyczynia się do dezorjentacji społeczeń-

stwa polskiego, co do właściwego pojmowania narodowych postulatów żydowskich w Polsce. Z tego względu sjoniści pragnęli przy obecnych wyborach do ciał ustawodawczych wyeliminować „Agudę" z wszelkich ewentualnych kombinacyj wyborczych, i uniemożliwić jej uzyskanie reprezentacji w przyszłym Sejmie.

* * *

Żydowski Blok Narod. przy Bloku Mniejszości Narodow.

Układy w sprawie utworzenia przy Bloku Mniejszości Narod. żydowskiego bloku narodowego zainicjował i prowadził poseł I. Grünbaum w porozumieniu z grupą najbliższych współpracowników partyjnych. Po sfinalizowaniu układów w sprawie utworzenia Bloku Mn. Nar. organizatorzy żydowskiego bloku przy Bl. Mn. Nar. rozpoczęli zabiegi, zmierzające do wewnętrznego skonsolidowania społeczeństwa żydowskiego w akcji wyborczej. W pierwszym rzędzie usiłowania reprezentowanej przez posła Grünbauma grupy skierowane zostały na zjednanie dla koncepcji bloku sjonistów z Małopolski.

Skłaniający się ku tej koncepcji odłam opozycyjny w organizacji sjonistycznej we Wschodniej Małopolsce, kierowany przez b. posłów Inslera i Frostiga i b. senatora Ringla, usiłował na dorocznem zebraniu organizacji we Lwowie w dn. 30 i 31 października 1927 r. przeprowadzić uchwały o unifikacji organizacji sjonistycznej na terenie całej Rzeczypospolitej oraz o przystąpieniu do Bloku Mniejszości Narodowych. Zebranie jednak odrzuciło 71 głosami przeciw 17 wniosek o unifikacji i uchwaliło absolutorjum dla dotychczasowych władz partji z dr. Leonem Reichem na czele. W dalszym ciągu pos. Grünbaum próbował osobistą interwencją na plenarnem posiedzeniu rady partyjnej organizacji sjonistycznej we Lwowie dn. 8 grudnia 1927 r. nakłonić obecnych delegatów do przyjęcia jego koncepcji. Gdy zabiegi jego nie odniosły skutku zgłosił kompromisowy wniosek, polegający na tem, że w pewnych okręgach wyborczych Wschodniej Małopolski miano wystawić listy Bloku Mniejszości Narodowych, w innych zaś listy czysto żydowskie lub ukraińskie. Rada partyjna nie powzięła jednak ostatecznej decyzji w sprawie stanowiska przy wyborach, odkładając ją do następnej konferencji, natomiast przyjęła poniższe rezolucje:

— „Rada partyjna przyjmuje do zatwierdzającej wiadomości przedstawione przez dr. Reicha sprawozdanie polityczne egzekutywy krajowej org. sjon.

— Rada partyjna wybiera komitet centralny z 30 osób, któremu łącznie z egzekutywą oddaje przeprowadzenie wszelkiej akcji, związanej z przygotowaniem wyborów do Sejmu i Senatu w kraju, z wyjątkiem ustalenia list kandydatów.

— Rada partyjna przypomina, że członków org. sjon. obowiązuje bezwzględna dyscyplina wobec decyzji kompetentnych ciał partyj-

nych i że wyłamanie się z pod tej dyscypliny uważa za równoznaczne z zerwaniem z organizacją".

Na następnem posiedzeniu we Lwowie w dniu 25-go grudnia 1927 r. rada partyjna 31 głosami przeciw 7-miu przyjęła rezolucję dr. Reicha o nieprzystąpieniu do Bloku Mniejszości Narodowych.

Wówczas obecny na posiedzeniu delegat organizacji sjonistycznej województw centralnych b. prezes „Koła Żydowskiego" w Sejmie A. Hartglas złożył oświadczenie, że żydowski blok narodowy tworzony przy Bloku Mn. Nar. wystawi własną listę konkurencyjną we wszystkich okręgach Wschodniej Małopolski. Oświadczenie to wywołało śród zebranych wzburzenie i spowodowało zwrócenie się dr. Reicha telegraficznie do egzekutywy światowej Organizacji Sjonistycznej w Londynie z prośbą, by zabroniła organizacji sjonistycznej z terenu b. Królestwa Kongresowego prowadzenia akcji wyborczej we Wschodniej Małopolsce, a to w myśl uchwały XV-go kongresu sjonistycznego o niezależności poszczególnych organizacyj krajowych.

Ze stanowiskiem zajętem przez dr. Reicha oraz radę partyjną org. sjonistycznej Wsch. Małopolski zsolidaryzowały się organizacje „Mizrachi" i „Hitachduth" w Małopolsce. Ta ostatnia organizacja uchyliła poprzednią uchwałę VI-ej konferencji „Hitachduth" Wschodniej Małopolski we Lwowie dn. 4 — 5 grudnia 1927 o treści następującej:

„Konferencja poleca komitetowi wykonawczemu poczynienie potrzebnych kroków, celem doprowadzenia do skutku bloku sjonistycznego i przyłączenia się do Bloku Mniejszości Narodowych".

Postanowienia organizacji sjonistycznej Zachodniej Małopolski i Śląska poszły również po tej samej linji. Świadczy o tem rezolucja, przyjęta na posiedzeniu rady partyjnej w Krakowie w dniu 7-ym stycznia 1928 r.

„W kwestji stanowiska organizacji sjońskiej wobec wyborów powzięto następujące uchwały:

1) przystąpić do akcji wyborczej na zasadzie zjednoczenia żydowskiego,
2) zjednoczenie to obejmować ma wszystkie okręgi Zachodniej Małopolski,
3) akcja wyborcza ma być przeprowadzona wspólnie i jednolicie z akcją wyborczą organizacji sjońskiej Wschodniej Małopolski,
4) wszelkie inne sprawy wyborcze, a w szczególności określenie linji wytycznej przy wyborach na Śląsku, oddaje rada partyjna do załatwienia komisji politycznej organizacji sjońskiej dla Zach. Małopolski i Śląska. („Nowy Dziennik" 10 1.I.1928 r.).

W ten sposób usiłowania pociągnięcia organizacji sjonistycznej w Małopolsce do Bloku Mn. Nar. spełzły na niczem. Pomyślniejszy wynik osiągnięto w rokowaniach ze Stronnictwem Demokratyczno-

Ludowem. Słaba ta grupa, której wpływy koncentrują się głównie w Warszawie i w Ziemi Wileńskiej po naradach rady naczelnej w Warszawie dn. 5-go listopada 1927 r. uchwaliła przystąpić do bloku żydowskiego przy Bloku Mniejszości Narodowych, uzyskawszy miejsca na listach kandydatów dla swych przywódców — adw. Czernichowa do Sejmu i dla dr. C. Szabada do Senatu.

Jednocześnie organizatorzy żyd. bloku narodowego przy Bloku Mn. Nar. czynili usilne zabiegi, celem pozyskania poparcia kierowniczych organizacyj gospodarczych: Centrali Związku Rzemieślników Żydowskich w Polsce, Centrali Związku Kupców i Centrali Związku Drobnych Kupców i Handlarzy w Polsce.

Rokowania z przedstawicielami *Centrali Związku Rzemieśników* miały przebieg łatwy i pomyślny, albowiem przedstawicielom tym chodziło przedewszystkiem o zapewnienie sobie własnej reprezentacji w izbach ustawodawczych. Gdy takie zapewnienie otrzymali, podpisali w imieniu swej organizacji układ o poparciu akcji wyborczej Bloku Mniejszości Narodowych.

Jednakże przeciw takiemu rozstrzygnięciu zaoponowali liczni członkowie związków rzemieślniczych i sekcyj zawodowych, należących do Centrali Związku. Wskutek ujawnionego fermentu w łonie organizacyj rzemieślniczych, centralny komitet Zw. Rzemieślników dnia 8-go grudnia 1927 uchwalił rezolucję, mocą której Związek przystąpi do bloku żydowskiego przy Bloku Mniejszości Narodowych, o ile wszystkie mieszczańskie ugrupowania doń również swój akces zgłoszą. Była to formuła kompromisowa, wysunięta przez zwolenników Partji Ludowej (adw. N. Pryłuckiego). Wbrew tej uchwale komitet polityczny Związku przy udziale kilku członków centralnego komitetu przeprowadził uchwałę, zatwierdzającą wspomniany układ o przystąpieniu do bloku żydowskiego przy Bloku Mniejszości Narodowych, o czem ogłoszono oficjalny komunikat w żydowskiej prasie warszawskiej z dn. 23 grudnia 1927 r. Uchwała ta spowodowała rozłam w Centrali Związku Rzemieślników.

W kilka dni później 9-ciu członków centralnego komitetu i komitetu politycznego Centrali Zw. Rzemieślników opublikowało w prasie następujące oświadczenie:

„W związku z wiadomościami, jakie się ukazały w prasie, że Centralny Żydowski Związek Rzemieślników prawie jednogłośnie postanowił przystąpić do Bloku Mniejszości Narodowych, oświadczamy, że wymieniona uchwała przyjęta została przy udziale 12 obecnych członków, z których 7-miu głosowało za, 5-ciu zaś przeciw. Nie zaś, jak twierdził Rasner w swym komunikacie, że 10-ciu za a 4-ch było przeciw.

Jednocześnie stwierdzamy, że na wspomnianem posiedzeniu p. J. Dembski wniósł votum separatum przeciw tej uchwale, my zaś niżej

podpisani solidaryzujemy się całkowicie ze wspomnianem votum separatum". (Jud" Nr. 75 z r. 1927).

Jednocześnie pod wpływem agitacji „folkistów" śród poszczególnych sekcyj rzemieślniczych zebrani w dniu 31 grudnia 1927 r. przedstawiciele 13-tu sekcyj Centrali Związku Rzemieślników przyjęli rezolucję, stwierdzającą szkodliwość dla interesów mas rzemieślniczych wspomnianej uchwały Centrali Związku Rzem. oraz, jako przedstawiciele znacznej części rzemieślników żydowskich w Warszawie, zrzucili z siebie odpowiedzialność za skutki tej uchwały.

Inaczej przedstawiały się rokowania z *Centralą Związku Kupców w Warszawie*. W organizacji kupieckiej posiadają wpływy zarówno sjoniści, jak i „Aguda". Kierownictwo Centrali Związku Kupców znalazło się w dość kłopotliwej sytuacji w obawie przed rozłamem w Związku w razie opowiedzenia się po jednej lub drugiej stronie. Stosowało ono zatem na początku kampanji wyborczej taktykę odwlekania ostatecznej decyzji.

Na posiedzeniu rady naczelnej kupiectwa żydowskiego w Polsce w dn. 28-go listopada 1927 r. przy udziale 55 delegatów z 29 miast oraz przedstawicieli kupiectwa żydowskiego z Małopolski powzięta została uchwała o konieczności utworzenia ogólno-żydowskiego narodowego bloku wyborczego, który zadecyduje o dalszych ewentualnych blokach technicznych. Kontynuowanie akcji na mocy tej uchwały przekazała rada naczelna swemu prezydjum, które rozesłało zaproszenia na naradę do centralnych komitetów organizacji sjonistycznej Wschodniej Małopolski, Zachodniej Małopolski i Śląska oraz na Wileńszczyźnie, do Żydowskiego Stronnictwa Demokratycznego w Wilnie, do poszczególnych oddziałów Centrali Związku Kupców w całym kraju. Z Warszawy zaproszono c. k. organizacji sjonistycznej w b. Kongresówce, c. k. „Agudy", Żydowską Partję Ludową (grupa adwokata N. Pryłuckiego), Związek Rzemieślników, Związek Drobnych Kupców i Handlarzy oraz inne organizacje.

W następstwie tego zaproszenia odbyła się w dniu 13-tym grudnia 1927 r. narada partyj politycznych i organizacyj gospodarczych, na którą jednak nie przybyli sjoniści z województw centralnych i wschodnich, ani z Małopolski, a przedstawiciele rzemieślników zastrzegli się, że biorą udział w naradach jedynie w charakterze informacyjnym. Obecni przedstawiciele kupiectwa, ortodoksów, drobnych kupców i części rzemieślników przyjęli jednogłośnie rezolucję, w której postanowili utworzyć jednolity żydowski blok narodowy. Następnego dnia na naradzie prezydjum rady naczelnej Centrali Związku Kupców przy udziale delegatów wszystkich dzielnic Rzeczypospolitej uchwalono: 1) dążyć do stworzenia jednolitego bloku żydowskiego, 2) zapoznać się z treścią układu p. Grünbauma z innemi mniejszo-

ściami narodowemi i zwołać na 18 grudnia 1927 r. plenum rady naczelnej, w celu powzięcia ostatecznej decyzji o stanowisku kupiectwa w sprawie wyborów.

Trudność rozwiązania sytuacji doprowadziła do tego, że w łonie rady naczelnej Związku powzięto decyzję o wystawieniu samodzielnej listy kupieckiej. Postanowienie to miało na celu przedewszystkiem ustrzec Związek Kupców od rozbicia się oraz zyskać na czasie, aż do zupełnego wyjaśnienia się sytuacji wyborczej w społeczeństwie żydowskiem. Jednak podrażniony nastrój opinji, spowodowany chwiejnem stanowiskiem kupców w stosunku do już wyraźnie zarysowanego rozłamu w społeczeństwie żydowskiem na dwa bloki, zmusił w końcu Centralę Związku Kupców do powzięcia stanowczego załatwienia sprawy.

Rada i zarząd Centrali Związku Kupców w Warszawie na posiedzeniu dnia 9 stycznia 1928 r. postanowiły pozostawić członkom Związku wolną rękę przy wyborach oraz uchwaliły dać wyraz stosunkowi zorganizowanego kupiectwa żydowskiego do poczynań Rządu przez ogłoszenie enuncjacji, która w zakończeniu ujmuje stosunek ten w następującem zdaniu.

„W stosunku do ludności żydowskiej Rząd obecny w myśl przyrzeczeń i zgodnie z głoszonemi przez się hasłami postępu, sprawiedliwości i równorzędności obywateli wobec prawa, spełni słuszne postulaty żydowskie i niewątpliwie zniesie pokutujące jeszcze do dnia dzisiejszego prawno - państwowe i faktyczne ograniczenia, krępujące zdrowy rozwój licznych obywateli kraju. Zorganizowane kupiectwo żydowskie wierzy, iż Rząd Marszałka Piłsudskiego prowadzi Polskę do szczęśliwej przyszłości, a w tej przyszłości widzi i swoje losy". („Nasz Przegląd" Nr. 11 z dn. 11.I. 1927 r.).

Decyzja ta umożliwiła poszczególnym grupom kupiectwa przystąpienie do jednej lub drugiej kombinacji wyborczej.

Wreszcie ostatnia poważna organizacja gospodarcza t. j. *Centrala Związku Drobnych Kupców i Handlarzy w Polsce* odrazu ustosunkowała się negatywnie do inicjatywy grupy sjonistycznej. Na posiedzeniu prezydjum centralnego komitetu i zarządu w dniu 27 listopada 1927 została przyjęta uchwała o nieprzystąpieniu do Bloku Mniejszości Narodowych. Dnia zaś 11 grudnia 1927 r. odbyło się nadzwyczajne posiedzenie centralnego komitetu przy udziale 30 delegatów z Warszawy i prowincji, na którem przyjęta została następująca rezolucja:

— „Centralny Komitet stwierdza, że ciężkie położenie ekonomiczne drobnego kupiectwa żydowskiego wymaga zapewnienia sobie własnej reprezentacji w ciałach ustawodawczych. Centralny Komitet zatwierdza uchwałę egzekutywy oraz prezydjum z dnia 27 listo-

pada, na mocy której Centrala Związku Drobnych Kupców nie może bezwzględnie brać udziału w Bloku Mniejszości Narodowych.

Centralny Komitet postanawia przystąpić do już utworzonego, żydowskiego bloku narodowego bez innych mniejszości. Przeprowadzenie tej uchwały powierza się egzekutywie oraz prezydjum Centralnego Komitetu".

Obraz zabiegów organizatorów bloku żydowskiego przy Bloku Mniejszości Narodowych byłby niepełny, gdyby nie wspomnieć o usiłowaniach pozyskania pewnych grup bezpartyjnych żydów religijnych. Niejakie powodzenie osiągnięto w Łodzi, gdzie za cenę mandatu do Senatu pozyskano prezesa gminy wyznaniowej żydowskiej p. Budzynera i grupę jego zwolenników.

Żydowski Blok Narodowy przy Bloku Mniejszości Narodowych ukonstytuował się dnia 24 grudnia 1927 r. W skład bloku weszły ostatecznie następujące ugrupowania z terenu województw centralnych i wschodnich: Organizacja Sjonistyczna w Polsce, org. „Mizrachi", Sjon. Partja Pracy „Hitachduth", Centralny Związek Rzemieślników, Stronnictwo Demokratyczno - Ludowe, bezpartyjni Żydzi religijni w Łodzi oraz Żydowski Związek Kobiet w Polsce. Przewodniczącym centralnego komitetu wyborczego Bloku został wybrany I. Grünbaum, wice-przewodniczącym inż. Czerniakow. Wymienione organizacje ogłosiły dn. 10 stycznia 1928 („Hajnt" Nr. 9) odezwę wyborczą *„Do Narodu Żydowskiego w Polsce"*, w której wysunięto dwie zasady programowe, usprawiedliwiające rację powstania Bloku. Zasada pierwsza — zdobycie i ugruntowanie hegemonji w kierowaniu żydowską myślą polityczną w Polsce i odsunięcie „Agudy" od wpływów przy rozstrzyganiu zagadnień życia żydowskiego.

Odezwa w ostrej formie krytykuje postępowanie przedstawicieli „Agudy" w „Kole Żydowskiem" w ubiegłym Sejmie, zarzucając im intrygowanie przeciw Kołu, prowadzenie „klerykalno - reakcyjnej i antynarodowej polityki" oraz wysługiwanie się czynnikom rządowym.

— „Byłoby zatem nie tylko zdradą przeciw nam samym, ale wprost przestępstwem przeciw narodowi żydowskiemu, gdybyśmy dopomogli takiej partji do uzyskania mandatów. Należy więc walkę, prowadzoną dotychczas za kulisami, stoczyć otwarcie".

Autorzy odezwy twierdzą, że „Aguda" usiłuje budować swe plany wyborcze na „postrachu, narzuconym masom żydowskim, na groźbach i represjach, o ile będzie się głosowało, jak nakazuje sumienie".

Jednakże — zdaniem ich — usiłowania te nie odniosą skutku.

„Żydzi nie dadzą się przestraszyć i odstraszyć. Rozumieją oni, że chce się ich cofnąć do tego haniebnego stanu, jaki panował przed wojną w Galicji i który chce się odbudować przy pomocy cadyków i ich kamaryli..... Należy za wszelką cenę stawić opór tym próbom

i planom. Jeżeli dziś pozwolimy dać się ugiąć, pozostanie to przekleństwem na zawsze. Trzeba tylko pokazać drogę. Bo oto już podniosły głowę wstrętne stworzenia, ci handlarze dusz, te hyjeny wyborcze, wszelkie brudne istoty, gotujące sę do ukucia przy tej sposobności różnego rodzaju interesów.. Musimy za wszelką cenę bronić najświętszego obywatelskiego prawa — swobodnego wyrażania swej woli."

Druga zasada to manifestowanie wspólności interesów ogólno-politycznych z innemi narodowościami w Polsce. Przesłanki tej zasady polegały na stwierdzeniu faktu, że w Polsce istnieje ucisk narodowości niepolskich, który zwalczać skutecznie można tylko solidarnem wystąpieniem.

— „Idziemy do wyborów z innemi narodowościami, które walczą o swoje prawa. Uważamy za niemożliwe poniechać naszej walki. Jeszcze nie są zaspokojone nasze postulaty ani obywatelskie, ani narodowe, ani ekonomiczne, ani kulturalne".

Walki tej, prowadzonej na gruncie obywatelskich praw, zagwarantowanych przez Konstytucję, nie uważają autorzy odezwy za zwalczanie Państwa.

„Odkiedy to stało się przestępstwem, gdy obywatele pomagają sobie do uzyskania odpowiedniej reprezentacji w parlamencie i do usunięcia krzywd niesprawiedliwej ordynacji wyborczej? A jakże, my Żydzi, możemy zgodzić się na taką zasadę? Przecież odbije się to przedewszystkiem na nas samych i doprowadzi nas do stanu narzędzia ucisku. Najkrwawsze karty historji Żydów, a szczególnie nasza idea odrodzenia, uczą nas, że nie wolno nam grać podobnej roli."

Aby przeprowadzić swoje postulaty narodowe, Żydzi muszą posiadać silne przedstawicielstwo w Sejmie, co osiągnąć można tylko przy poparciu innych narodowości.

— „Ludzie, którzy uważają, że walkę o prawa narodowe prowadzić można w przedpokojach ministrów mogą być zdania, że nie trzeba być silnym w Sejmie, tylko należy przypodobać się władzy. My jednak już dawno poznaliśmy, co to za system".

— „Tu chodzi o całą przyszłość naszej polityki narodowej — wyjaśniał p. Grünbaum na konferencji prasowej dn. 7-go stycznia 1928 r. — czy mamy być wolnymi obywatelami, prowadzącymi, jak dotychczas, własną politykę narodową, walczącymi o swoje prawa, czy stać się bezwolną masą, gnaną strachem, mięsem wyborczem, wysługującem się każdej sile" („Nasz Przegląd" Nr. 34 z r. 1928).

Walka z ideologją „Agudy" i obrona rzekomo sponiewieranej przez nią „godności narodowej" były głównymi motywami agitacji przedwyborczej bloku, prowadzonej z nakładem dużych środków i energji.

* * *

Zjednoczenie Stronnictw Narodowo-Żydowskich w Małopolsce.

Opisane wyżej stanowisko organizacyj sjonistycznych w Małopolsce względem planów wyborczych sjonistów z województw centralnych wynikało z odmiennych poglądów w dziedzinie polityki krajowej. Sprawę żydowską w Polsce sjoniści małopolscy uważają za specyficzną i niejednorodną z problemami pozostałych mniejszości narodowych. Zdaniem ich, polityka żydowska powinna być niezależna od polityki innych narodowości i powinna operować nie doktrynami i abstrakcjami politycznemi, ale rozpatrywać konkretne zagadnienia chwili i potrzeb życia żydowskiego, do czego niema konieczności wiązania się z innemi narodowościami. Łączenie się zatem w akcji wyborczej z ukraińskiemi ugrupowaniami uważali z punktu widzenia interesów żydowskich za niewskazane, zarówno ze względów programowych, jak i taktycznych. Niewątpliwie na stanowisko sjonistów małopolskich oddziałała w poważnej mierze chęć przestrzegania neutralności w walce wyborczej między społeczeństwem polskiem a ruskiem we Wschodniej Małopolsce.

Natomiast organizacje sjonistyczne w Małopolsce postawiły sobie za cel stworzenie jednolitego żydowskiego frontu wyborczego i z tego względu, w odróżnieniu od taktyki sjonistów województw centralnych, nie wyłączały współudziału „Agudy". Jednakże do porozumienia z przedstawicielami „Agudy„ nie doszło, gdyż stawiali oni wygórowane żądania na tle przydziału mandatów. „Aguda" pozostała na uboczu i wystąpiła w wyborach samodzielnie pod firmą Ogólno - Żydowskiego Narodowego Bloku Wyborczego.

Rokowania przeprowadzone z innemi ugrupowaniami politycznemi i społecznemi doprowadziły do utworzenia na terenie Wsch. Małopolski bloku wyborczego p. n. *„Zjednoczenie Stronnictw Narodowo-Żydowskich"*, który skupiał następujące organizacje krajowe: Organizację Sjonistyczną dla Wschodniej Małopolski, organizację „Mizrachi" we Wsch. Małopolsce, Sjonistyczną Partję Pracy „Hitachduth", Związek Stowarzyszeń Kupieckich Małopolski Wsch., Związek Stowarzyszeń Rękodzielników Żydowskich („Jad Charuzim") Wsch. Małopolski i Centralę Drobnych Kupców i Handlarzy w Polsce (oddział Małopolski).

W woj. krakowskiem staraniem dr. Thona i egzekutywy org. sjonistycznej dla Małopolski Zach. i Śląska powstał analogiczny blok grup sjonistycznych i gospodarczych, który przyłączył się do akcji Zjednoczenia Stronnictw Narodowo-Żydowskich. Obie te grupy wyborcze wystawiły wspólną listę państwową p. n. *„Zjednoczenie Narodowo Żydowskie w Małopolsce"*.

Odezwa wyborcza, podpisana przez wymienione organizacje i ogłoszona w dn. 5 lutego 1928 r. („Chwila" Nr. 3188), podkreśla konieczność walki o „prawo żydowskie", walki „w sposób godny honoru żydowskiego". — „Sami własną piersią torować musimy

drogę do przyszłości — głosi odezwa — chcemy prawa pracy na wszystkich polach życia dla całego ludu żydowskiego! Chcemy prawa krzewienia świętych dóbr narodowych — kultury, języka, religji". Odezwa stawia zatem reprezentacji żydowskiej w ciałach ustawodawczych konkretne zadania do spełnienia.

Stosunek Zjednoczenia do Rządu znalazł dobitny wyraz w przemówieniach czołowych kandydatów. Dr. Leon Reich na wiecu we Lwowie dn. 12 lutego 1928 r. w swem „credo" politycznem tak ujmuje to zagadnienie.

— „My, Żydzi, wierzymy w przyszłość siebie samych i przyszłość Państwa pod rządami marszałka Piłsudskiego, chcemy współpracować i pomagać w utrwaleniu regimu Rządu, ale z dwoma zastrzeżeniami:

1) stabilizacja tego regime'u nie może nastąpić kosztem parlamentaryzmu, który jest źrenicą demokracji, 2) współpraca, jako kooperacja z Rządem, może istnieć, ale nigdy jako służba polityczna. Niema dla nas tak drogiego regime'u, któryby był połączony z takim serwitutem politycznym, abyśmy się wyrzekli swej samodzielności. Mimo, iż chcemy iść z Rządem nie możemy się zgodzić na maniery kaptowania głosów żydowskich" („Chwila" Nr. 3197).

Podobnież ujmuje sprawę Dr. O. Thon. — „Popieraliśmy rząd Piłsudskiego nie bez zastrzeżeń i nie bezkrytycznie, bo niewiele jeszcze ten Rząd zdziałał, ale żywiliśmy zawsze i żywimy sympatję dla jego dobrych intencyj. Kiedy ówczesny premjer Bartel potępił antysemityzm gospodarczy i wypowiedział się przeciw zawieraniu ryczałtowych ugód, stanąwszy na platformie Konstytucji, oświadczyliśmy: amen, więcej nie chcemy!" („Nowy Dziennik" Nr. 36 z 1928").

Agitacja przedwyborcza Zjednoczenia opierała się na silnie rozbudowanym aparacie organizacyjnym, na mocnem podkreśleniu narodowego charakteru polityki żydowskiej oraz na dużej popularności wystawionych kandydatów. Tych czynników brakło grupie „Agudy" i dlatego była ona mało groźnym współzawodnikiem dla bloku sjonistycznego. Wynik wyborów przyniósł blokowi temu spodziewane zwycięstwo.

* * *

Ogólno-Żydowski Narodowy Bl. Wyborczy do Sejmu i Senatu.

Pierwsze wystąpienie „Agudy" z własną koncepcją akcji wyborczej datuje się od dnia 14 września 1927 r. Z okazji bowiem założenia kamienia węgielnego pod budynek ortodoksyjnego seminarjum dla nauczycielek religji żydowskiej w Krakowie, odbyły się w dniu 14/IX 1928 r. poufne obrady egzekutywy światowej organizacji „Agudas Isroel".

W obradach brali udział członkowie egzekutywy „Agudy" z Niemiec, Austrji i Polski. Na podstawie referatu posła E. Kirszbrauna

o polityce „Agudy" w Polsce zebrani uchwalić mieli następującą rezolucję: „Związek światowej organizacji „Agudas Izroel" postanawia, że przy każdem wystąpieniu podczas przyszłych wyborów w Polsce musi istnieć jednolita lista „agudowska", t. zn., że żadne ugrupowanie „agudowskie" i żaden oddział organizacji „Agudas Isroel" w poszczególnych miejscowościach nie może iść do wyborów samowolnie". Działając w myśl tej dyrektywy kierownictwo polityczne „Agudy" podjęło inicjatywę utworzenia żydowskiego konserwatywnego bloku wyborczego, przeciwstawiającego się akcji obozu sjonistycznego a zarazem życzliwie odnoszącego się do akcji wyborczej czynników, popierających politykę Rządu.

Grupą polityczną, która poparła koncepcję wyborczą „Agudy" była Partja Ludowa („folkiści"), posiadająca pewne wpływy w Centrali Związku Drobnych Kupców i śród organizacyj rzemieślniczych, zwłaszcza w Warszawie i Łodzi.

Prezes tego stronnictwa adw. Nojach Pryłucki zawarł z przedstawicielami „Agudy" w dn. 16 listopada 1927 r. układ o wspólnej akcji wyborczej, który centralny komitet stronnictwa zaaprobował dn. 20 listopada 1927 r.

Aby rozszerzyć podstawę działania bloku poczyniono, analogicznie do sjonistów, zabiegi o pozyskanie organizacyj gospodarczych.

Pozyskanie poparcia Centrali Związku Drobnych Kupców w Polsce nie przedstawiało wielkich trudności, wobec ujawnionych tendencyj, wyrażonych w rezolucji egzekutywy i prezydjum tej organizacji w dniu 27 listopada 1927 r.

Przedstawiciele trzech wyżej wspomnianych ugrupowań, oraz przedstawiciele rzemieślników, nie solidaryzujących się z uchwałą komitetu politycznego Związku Rzemieślników o połączeniu się z żydowskim blokiem przy Bloku Mn. Narodowych, na posiedzeniu w dn. 19 grudnia 1927 r. powołali do życia odrębną organizację wyborczą p. n.: *Ogólno - Żydowski Narodowy Blok Wyborczy do Sejmu i Senatu* i wyłonili komitet wykonawczy złożony z 9-ciu osób, po trzech delegatów od każdego ugrupowania.

Po decyzji Centrali Związku Kupców z dnia 9-go stycznia 1928 r. o pozostawieniu członkom wolnej ręki, grupa członków rady naczelnej i centralnego komitetu C. Zw. Kupców z pos. W. Wiślickim, b. sen. Rafałem Szereszewskim, wice - prezesem Rady Miejskiej Warszawy Maurycym Mayzlem i sędzią handlowym M. Friede na czele, wyraziła gotowość współdziałania z Ogólno - Żydowskim Nar. Bl. Wyborczym.

W programowej odezwie do wyborców twórcy Ogólno - Żydowskiego Narodowego Bloku Wyborczego w następujący sposób uzasadniają ideowe podłoże jego powstania.

— „Wobec braku narodowej kurji żydowskiej najżywotniejsze interesy narodowe ludności żydowskiej bezwzględnie nakazują zblokowanie się przy wyborach wszystkich mieszczańskich żydowskich partyj politycznych i centralnych organizacyj gospodarczych, aby w ten sposób przynajmniej częściowo złagodzić szkody, spowodowane przez obecną ordynację wyborczą. Tymczasem pewne ugrupowanie, będące wśród społeczeństwa żydowskiego nikłą mniejszością, powodowane egoistyczno - partyjnym interesem, zignorowało tę jaskrawą konieczność. Na własną rękę i bez czyjejkolwiek wiedzy zawarło ono układ z poszczególnemi grupami terytorjalnych mniejszości o odmiennych niż żydowska mniejszość eksterytorjalna interesach i aspiracjach. Głównym celem tej imprezy była próba izolacji i pokonania przeciwników partyjnych.

W głębokiem zrozumieniu powagi położenia, powstałego przez nieobliczalny krok nieodpowiedzialnych polityków oraz wynikającego stąd niebezpieczeństwa dla interesów żydowskiej ludności w Polsce, niżej podpisane organizacje postanowiły za wszelką cenę nie dopuścić do urzeczywistnienia tej szkodliwej koncepcji. Wzięły one na siebie inicjatywę utworzenia ogólno - narodowego żydowskiego bloku wyborczego i, abstrahując ze swych ambicyj i interesów partyjnych, zaprosiły do wspólnego stołu obrad swych przeciwników, którzy proklamowali przy obecnych wyborach jako „hasło narodowe" zwalczanie pewnych partyj a nawet niemiłych im poszczególnych jednostek, pod płaszczykiem „jedności narodowej. Prowodyrzy sjonistyczni wszelkich kierunków na narady nie przybyli i nie uznali za konieczne odpowiedzieć nawet na zaproszenia, dając tem dowód, że stawiają swoje osobiste porachunki wyżej od żydowskich interesów ludowych. Niżej podpisane organizacje uzyskały tem samem zupełne prawo uznania siebie za ogólno - narodowy blok żydowski".

Przyczyny negatywnego stosunku Og.-Żyd. Nar. Bl. Wyb. do Bloku Mniejszości Narodowych wynikają z przesłanek nie tylko taktycznych ale i ogólno-politycznych.

— „Ogólno-Żydowski Narodowy Blok Wyborczy wychodzi z założenia, że Żydzi w Polsce powinni prowadzić własną żydowską politykę i z przyczyn ogólnie dobrze znanych nie mogą, zwłaszcza w obecnym momencie politycznym, wiązać się z elementami, których zarówno polityka, jak i taktyka, nie są współmierne z interesami żydowskiemi. Tak zwany Blok Mniejszości Narodowych przez chęć przeprowadzenia pewnych napozór technicznych posunięć, wkracza jednak w dziedzinę merytorycznych zagadnień państwowo-politycznych. Niema więc żadnego rozsądnego motywu natury subjektywnej lub objektywnej, abyśmy wzięli na siebie za to odpowiedzialność. Należy przytem zaznaczyć, że cały ten „blok mniejszościowy" okazał się fikcją, ponieważ przytłaczająca większość Ukra-

ińców, Białorusinów, jak równie Niemiecka Partja Robotnicza, odwróciły się od niego".

Skutki jakie z tego połączenia wynikną dla społeczeństwa żydowskiego odezwa ocenia pesymistycznie. „Nie może on nawet przysporzyć swym sojusznikom żydowskim tych minimalnych korzyści, jakie lista mniejszości narodowych zdobyła w roku 1922. Doprowadzi najwyżej do tego, że te głosy żydowskie, które dzięki nieporozumieniu padną może na ten blok, będą stracone, zaprzepaszczając w ten sposób mandaty żydowskie. Odpowiedzialność za podobny wynik spadłaby wówczas, oczywiście, na garstkę prowodyrów sjonistycznych, którzy blok ten tworzą".

Zwalczając solidarne wystąpienie Żydów z grupami narodowościowemi, których aspiracje polityczne kolidują z interesem Państwa, autorzy odezwy uznają za wskazane bliższe współdziałanie z polskiemi ugrupowaniami demokratycznemi, których pomoc w realizacji potrzeb gospodarczych i narodowych życia żydowskiego uważają za konieczną.

— „Pośród motywów, które skłoniły odpowiedzialnych przywódców żydowskich do zorganizowania Ogólno Żydowskiego Nar. Bloku Wyborczego bez wszelkiej domieszki niepożądanych żywiołów, zajmuje niepoślednie miejsce wielka troska o byt ekonomiczny mas żydowskich w Polsce. Nie należy ani przez chwilę zapominać, że dla powodzenia w naszej walce o narodowe prawa i możliwości egzystencji ekonomicznej jest rzeczą absolutnie konieczną nawiązanie wreszcie kontaktu z polskiemi ugrupowaniami demokratycznemi, które przeciwstawiają się reakcji i torują w ten sposób drogę do urzeczywistnienia Konstytucji. Emancypancja Żydów na zachodzie Europy, przeprowadzona jedynie dzięki zwycięstwu demokracji, jest tego jaskrawym dowodem".

Tak ujęty stosunek do Państwa i czynników popierających politykę Rządu, podyktowany warunkami położenia ludności żydowskiej w Polsce, nie przesądzał jednakże o dalszej taktyce, narodowego przedstawicielstwa żydowskiego w ciałach ustawodawczych. Organizatorzy Ogólno-Żyd. Nar. Bl. Wyb. piętnują więc insynuację przeciwników, którzy zaufanie i przychylność do Rządu mianują służalczością i rezygnacją z walki o prawa narodowe.

„Zawarliśmy — mówił jeden z przywódców bloku adw. N. Prylucki , na konferencji prasowej dn. 7 lutego 1928 r. — zawieszenie broni z Rządem, ufając, że dzisiejszy gabinet usunie wszystko to, co dotychczas krzywdziło Żydów w Polsce. Zaangażowanie się Ogólno-Żyd. Nar. Bl. Wyb. nie zobowiązuje w niczem kandydatów w stosunku do Rządu. Blok ma zupełnie wolną rękę i na terenie parlamentarnym będzie prowadził samodzielną i niezależną politykę".

Niezmiernie ważne, niemal decydujące, dla powodzenia bloku, znaczenie miało stanowisko rabinów i cadyków, posiadających niepodzielny wpływ na liczne rzesze bezpartyjnych ortodoksów. Jednakże wskutek tarć, jakie w tym czasie zapanowały w sferach rabinackich, poparcie z tej strony nie przyszło odrazu, ani też nie było zupełne. W miarę zarysowujących się programów i koncepcyj wyborczych poszczególni wybitniejsi przywódcy religijni, nagabywani przez jedną lub drugą stronę, wypowiadali się naogół przeciw popieraniu obu bloków sjonistycznych ze względów religijnych i przeciw łączeniu się z Blokiem Mniejszości Narodowych ze względów politycznych. Powstanie Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem i wysunięcie przez niego hasła skupienia wszystkich odłamów społeczeństwa bez różnicy wyznania i narodowości uczyniło dość popularną w kołach rabinów myśl poparcia list B. B. W. z Rz., zwłaszcza w tych okręgach, gdzie szanse ortodoksji na uzyskanie mandatu były znikome.

Pierwsze poczynania w kierunku zorganizowania i skoordynowania akcji rabinów podjęto w Małopolsce. Wstępnym krokiem było zebranie 35 rabinów w Tarnowie dnia 5-go grudnia 1927 r., które uchwaliło poprzeć listy B. B. Wsp. z Rządem przy wyborach. Pierwszy właściwy zjazd rabinów o znaczeniu politycznem odbył się w Krakowie w dniu 14 grudnia 1927 r. przy udziale 180 rabinów małopolskich pod przewodnictwem rabina Izaaka Halbersztama. Po omówieniu spraw religijnych Zjazd uchwalił następującą rezolucję:

— „Zjazd apeluje do wszystkich Żydów, przypomina im ich obowiązki, iż jako wiernym i równouprawnionym obywatelom Państwa jest ich powinnością prowadzić politykę, która odpowiada interesom Rządu i Państwa. Zjazd potępia wszelkie poczynania, które nie odpowiadają życzeniom Rządu, w szczególności t. zw. Blok Mniejszości Narodowych i t. p., gdyż jest naszym obowiązkiem prowadzić zawsze politykę wierną Rządowi."

W wyniku tego zjazdu rabini: krakowski Józef Kornitzer, brodzki Abram Steinberg, stanisławowski — Dawid Horowitz i tarnopolski Babad wydali w dniu 15 grudnia 1927 r. odezwę, wzywającą wszystkich cadyków, rabinów i obywateli bogobojnych do wzięcia udziału w zjeździe rabinów małopolskich w dniu 27 grudnia, celem rozważenia spraw — jak głosi odezwa — dotyczących wzmocnienia pobożności śród Żydów i omówienia zmian, jakie poczynić należy w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej o żydowskich gminach wyznaniowych.

Na skutek tej odezwy zjechało do Lwowa w dniu 27 grudnia 1927 281 rabinów, oraz kilka tysięcy ich zwolenników. Zjazd obradował w przeciągu 3-ch dni. Rezolucje politycznie brzmiały:

— „1. Rząd marszałka Piłsudskiego okazuje dużo szczerego usiwania w kierunku usunięcia wszelkich nierówności śród Żydów i szczerze dąży do umożliwienia Żydom korzystania z pełnych praw obywatelskich. Przeto zjazd wyraża pełne zaufanie temu Rządowi, a w szczególności zamierzeniom marszałka Piłsudskiego, wzywając społeczeństwo żydowskie do bezwzględnego popierania tego Rządu.

2. Zjazd, mając na celu rozbudzenie i wzmocnienie ducha religijnego śród Żydów, pracować będzie nad pogłębieniem dążeń społeczeństwa żydowskiego do wspólnej pracy ze społeczeństwem chrześcijańskiem w kierunku rozkwitu i rozwoju Polski.

3. Zjazd stwierdza, że zgodnie z zasadami religji i tradycji, społeczeństwo żydowskie popierać będzie Rząd bez zastrzeżeń i postępować będzie zgodnie z zasadami tego Rządu".

Uchwały Zjazdu lwowskiego wywarły na religijnych Żydach silne wrażenie i spowodowały rabinów w innych dzielnicach Polski do czynnej ingerencji w akcji wyborczej na rzecz już to Bezp. Bloku Współpr. z Rządem, już to Ogólno - Żydowskiego Narodowego Bloku Wyborczego.

Zjazd rabinów i cadyków Wołynia, odbyty w Kowlu w dn. 7 lutego 1928 r., wydał odezwę, wzywającą do składania głosów w okr. łuckim na listę B. B. W. z Rz., a w okr. kowelskim na listę Ogólno-Żydowskiego Narodowego Bloku Wyborczego. Takież zjazdy odbyły się w Łodzi 13 lutego 1928, w Zamościu, Baranowiczach i kilku innych miejscowościach województw centralnych i wschodnich.

Dn. 24 lutego 1928 r. ogłoszona została w prasie odezwa, podpisana przez 282 cadyków i rabinów, wzywająca do głosowania na listę Ogólno - Żydowsk. Nar. Bloku Wyborczego („Jud" Nr. 123).

Odezwa nawołuje wszystkie warstwy i partje narodu żydowskiego do połączenia się, aby uzyskać odpowiednią reprezentację w izbach ustawodawczych dla obrony spraw wyznaniowych i gospodarczych Żydów. Odezwa zaznacza, że nie prowadzi do tego celu wspólna akcja z innemi narodowościami.

„Nie wolno nam zrobić takiego kroku — głosi odezwa — który może więcej zaszkodzić niż naprawić. Jest to zrozumiałe dla każdego, kto dobro ogółu stawia wyżej ponad kombinacje polityczne. Praktyka już nas nauczyła, że wszystkie drogi, które tam prowadzą, nic dobrego nie przyniosły. Odejdźcie zatem od tej nieżydowskiej drogi".

Pozatem wielu rabinów rozwijało na własną rękę akcję bądź za B. B. W. z Rz., bądź za Ogólno - Żydowskim Nar. Blokiem Wyborczym. Między innymi znany cadyk z Sadagóry Morduchaj Friedman, mieszkający obecnie w Wiedniu, wydał odezwę w językach polskim i hebrajskim do swych zwolenników w Małopolsce, wzywając ich do głosowania na listę Ogólno - Żydowskiego Nar. Bloku Wyb. Naj-

więcej biernie zachowali się rabini w woj. wileńskiem. Mianowicie ogłosili oni komunikat o odroczeniu zapowiedzianego zjazdu rabinów w Wilnie, ze względu na to, że nie uważają za wskazane mieszać się do walk wyborczych ugrupowań politycznych. Niewątpliwie jednak, istotną przyczyną tej abstynencji były silne wpływy śród miejscowego społeczeństwa żydowskiego organizacyj, które połączyły się z Blokiem Mniejszości Narodowych.

Ogólno-Żydowski Nar. Blok Wyborczy pod względem napięcia agitacyjnego nie mógł dorównywać akcji bloków sjonistycznych. Konstruował się on powoli, mozolnie i zaczął działać zaledwie na 2 miesiące przed terminem wyborów. Nie posiadał ani odpowiednio skonstruowanego aparatu organizacyjno - wyborczego, ani wystarczających kadr agitatorskich, któreby skutecznie broniły zasad, zawzięcie atakowanych przez nieprzebierającego w środkach i sposobach walki przeciwnika. W dodatku warstwy, na poparcie których Blok liczył, rozbiły się w kilku kierunkach, oświadczając się częścią po stronie bloku sjonistycznego, częścią po stronie B. B W. z Rz.

Asymilatorzy, skupieni w dwuch większych ośrodkach w Warszawie i Lwowie, wydali odezwy do społeczeństwa żydowskiego, przestrzegając je przed wiązaniem się w bloku wyborczym z ugrupowaniami innych narodowości o tendencjach antypaństwowych.

* * *

Akcja ugrupowań socjalistycznych.

„Bund". Najstarsza żydowska partja robotnicza „Bund" brała bardzo czynny udział w próbach utworzenia bloku socjalistycznych ugrupowań w Polsce, które jednak nie doprowadziły do pomyślnego rezultatu. Po rozpisaniu wyborów centr. komitet „Bundu" podjął ostatnią próbę w tym kierunku i rozesłał 6/XII.1928 do wszystkich organizacyj socjalistycznych apel do utworzenia wspomnianego bloku. Atoli i to wezwanie nie odniosło skutku. Wówczas przywódca „Bundu", H. Erlich w dn. 23/XII. 1927 wystąpił w prasie z oficjalną propozycją powołania żydowskiego bloku socjalistycznego, składającego się trzech stronnictw: „Bundu", „Poalej - Sjon" — lewicy i „Poalej-Sjon" — prawicy, a to celem „wykazania znaczenia żydowskiej klasy robotniczej w Polsce". („Naje Folkscajtung" Nr. 293 z r. 1927).

Rokowania między wymienionemi organizacjami natrafiły jednak od samego początku na trudności na tle rozdziału mandatów. „Bund", opierając się na wynikach ostatnich wyborów do rad miejskich, rezerwował dla siebie pierwsze miejsce na liście kandydatów do Sejmu w Warszawie i Łodzi, oddając pierwsze miejsce w Lublinie „Poalej-Sjon" — lewicy. Ta zaś, uważając, że przy największych wspólnych wysiłkach możliwe jest uzyskanie mandatów

tylko w Warszawie i Łodzi, żądała dla siebie pierwszego miejsca na liście w Łodzi.

Nieprzejednane stanowisko „Bundu" doprowadziło do zerwania układów, w następstwie czego „Bund" szukał nowych sojuszników. W toku akcji wyborczej udało się mu zawrzeć lokalny układ z P. P. S. w okręgu białostockim Nr. 5 oraz z Niezależną Partją Socjalistyczną w okręgach Nr. 1 (Warszawa) i Nr. 63 (Wilno). Układ z tą ostatnią polegał na tem, że „Niezależni" mieli poprzeć listę „Bundu" w Warszawie, wzamian za to „Bund" listę „Niezależnych" w Wilnie. Wreszcie, wobec unieważnienia listy Bloku Mniejszości Narodowych przez Okręgową Komisję Wyborczą w Kowlu otrzymał „Bund" niespodziewaną pomoc ze strony Ukr. Kom. Wyb. „Selanskij Sojuz", który polecił swoim zwolennikom oddać głosy w tym okręgu na listę „Bundu" N. 4. („Selanskij Szlach" N. 8 z dn. 3.II. 1928).

„Poalej-Sjon" — lewica. O ile „Bund", występując samodzielnie przy wyborach, posiadał niejakie szanse uzyskania mandatu w Warszawie, o tyle „Poalej-Sjon" — lewica, pomimo pewnego wzrostu jej wpływów śród żydowskich mas robotniczych, ujawnionego podczas ostatnich wyborów do rad miejskich w 1927 roku, — nie miała żadnych widoków uzyskania w jakimkolwiek okręgu mandatu poselskiego.

Wobec rozbicia się rokowań z „Bundem" „Poalej-Sjon" lewica w poszukiwaniu nowych sojuszników zawarła w początkach lutego b. r. lokalny blok z „Sel - Rob" — prawicą, obejmujący okręgi: Biała Podlaska (Nr. 25), Lublin (Nr. 26), Zamość (Nr. 27) i Krasnystaw (Nr. 28). Na liście „Sel-Robu" (Nr. 8) w tych okręgach kandydaci „Poalej-Sjon" — lewicy umieszczeni byli na 2 lub 3 miejscu.

Kampanję wyborczą proklamowała „Poalej-Sjon" — lewica w dniu 19/XII 1927 r.

„Poalej-Sjon — zjednoczona z „Cejrej-Sjon" (prawica), najsłabsza organizacyjnie żydowska partja robotnicza, zamierzała również wystąpić przy obecnych wyborach, jako współrzędny czynnik żyd. ruchu socjalistycznego w Polsce. Na okręgowej konferencji tej partji w Zachodniej Małopolsce w dniu 25/26 listopada 1927 r. przyjęta została rezolucja, aprobująca starania centr. komitetu partji w sprawie utworzenia bloku socjalistycznego, przyczem centralny komitet propagował tę myśl na zebraniach swych członków, urządzanych masowo z okazji proklamowania przez tę partję w dniu 10-ym grudnia 1927 r. „miesiąca propagandy". Gdy okazało się, że blok socjalistyczny, ani ogólny, ani mniejszości narodowych, ani również żydowski nie dojdzie do skutku, wówczas „Poalej-Sjon" — prawica zawarła blok wyborczy z P. P. S. w 3-ch okręgach: w okr. Nr. 55 Złoczów, otrzymawszy 2-gie miejsce na liście okręgowej P. P. S.

oraz w okr. Nr. 53 Stanisławów i Nr. 54 Tarnopol, w których otrzymała 3-cie miejsce.

„Poalej-Sjon" — prawica początkowo zamierzała wystąpić samodzielnie przy wyborach i zgłosiła w 8-iu okręgach wyb. własne listy kandydatów do Sejmu.

W przewidywaniu jednak nikłych rezultatów tej demonstracyjnej kampanji wyborczej, centr. komitet wyborczy „Poalej-Sjon" — prawicy zaniechał prowadzenia akcji wyborczej i ogłosił w lutym 1928 r. odezwę, w której wezwał swych członków do oddania głosów na listy socjalistyczne, nie podając ich nazw.

Podłoże ideowe programu wyborczego wymienionych ugrupowań w sprawach ogólno-politycznych i społecznych nie różniło się od haseł i zasad, głoszonych przez obóz socjalistyczny. W sprawach specyficznie żydowskich zapowiadały one walkę o autonomję kulturalną, o przyznanie praw publiczności szkolnictwu żydowskiemu i t. p.

W agitacji „Bund" nie ograniczał się do warstw wyłącznie robotniczych ale usiłował opanować swymi wpływami warstwy drobnomieszczańskie t. j. „chałupników" i drobnych handlarzy, a także inteligencję zawodową. Świadczą o tem zjazdy chałupników, organizowane przez „Bund" oraz odezwy wyborcze, zaopatrzone licznemi podpisami osób wolnych zawodów.

Tak „Bund", jak i „Poalej-Sjon" — lewica prowadziły energiczną walkę wyborczą z obu żydowskiemi blokami mieszczańskiemi.

BIAŁORUSINI

Nastroje przedwyborcze.

Kilkuletnia agitacja kierunków społecznie radykalnych oraz sąsiedztwo z Białorusią Sowiecką, skąd przenika propaganda komunistyczna, ubrana w szaty narodowo-białoruskie, wytworzyły na wsi białoruskiej podłoże, sprzyjające rozwijaniu się wszelkich radykalnych haseł.

Jednakże od czasu zlikwidowania „Biał. Włośc.-Robotn. Hromady" w nastrojach ludności białoruskiej, pomimo wywrotowej agitacji, zachodzi stopniowa, ale widoczna zmiana. Przyczyną jej jest uzewnętrznienie się bezpłodności demagogicznej polityki, która prócz szkodliwych następstw nic pozytywnego ludności nie daje. Krytyczna ocena dotychczasowych metod działania stronnictw i białoruskiej re-

prezentacji w izbach ustawodawczych, spowodowała wycofanie się z czynnego życia politycznego licznych działaczy społecznych i oświatowych, co poważnie osłabiło kadry i siły stronnictw. Na zmianę nastrojów w dużym stopniu wpłynęła akcja gospodarcza i kredytowa Rządu i życzliwy stosunek administracji do potrzeb ludności.

Energiczne zarządzenia władz w stosunku do „Hromady" przekonały ludność, że Rząd nie będzie tolerował wywrotowej i godzącej w bezpieczeństwo kraju agitacji. Te okoliczności przyczyniły się do wzrostu zaufania do Państwa i Rządu; wzmogła się wiara w trwałość sytuacji i ustąpiły obawy przed terorem, wywieranym przez agitatorów przewrotu. Wspomniana ewolucja poglądów sprzyjała wytwarzaniu się prądów, zmierzających do realnego ujmowania zagadnień życia politycznego oraz rewizji dotychczasowych metod postępowania. Te prądy w okresie zbliżającej się kampanji przedwyborczej konkretyzowały się coraz wyraźniej.

Ostatnie wybory do ciał ustawodawczych zastały stosunki polityczne w społeczeństwie białoruskiem kształtujące się zgoła odmiennie, niż to było w r. 1922.

Wówczas akcja wyborcza koncentrowała się w rękach Białoruskiego Narodowego Komitetu w Wilnie, będącego reprezentacją ogólno-narodową i skupiającego w sobie wszystkie organizacje polityczne i społeczne, poza nielicznemi grupami t. zw. „polonofilów". Po utworzeniu się „Hromady" komitet ten opanowany został przez jej zwolenników w r. 1925 i odtąd stał się niejako ekspozyturą tego kierunku, nie przejawiając, zresztą, prawie żadnej działalności. W lipcu 1927 r. grupa członków komitetu, należących do Białoruskiego Związku Włościańskiego i Biał. Chrześcijańskiej Demokracji wybrała inny, własny zarząd, który uznany został przez zarząd poprzedni za samozwańczy. Walka w łonie komitetu doprowadziła do zupełnego upadku jego znaczenia moralnego i roli politycznej przy nadchodzących wyborach.

Białoruskie ugrupowania wyborcze.

Brak ośrodka koordynującego doprowadził do rozproszenia sił i współzawodnictwa przy wyborach w r. 1928 kilku już kierunków politycznych.

Najsilniejsze do niedawna i posiadające największy wpływ stronnictwo, *Białoruska Włościańsko - Robotnicza „Hromada"*, po przeprowadzeniu likwidacji jego działalności w marcu 1927 r. i po uwięzieniu szeregu wybitnych działaczy, przestało odgrywać rolę decydującego czynnika w życiu politycznem społeczeństwa. Umiarkowane żywioły z pośród jego dawnych zwolenników bądź usunęły się od czynego udziału w polityce, przerzucając się na teren pracy samorządowej i społecznej, bądź też przystąpiły do innych stronnictw. Żywioły skrajnie lewicowe, które pozostały nadal wierne ideologji

„Hromady", skrępowane w jawnem działaniu, przeszły do konspiracyjnych metod pracy. Aby znaleźć teren szerszego oddziaływania na masy w pożądanym dla siebie kierunku agitatorzy „Hromady" dążyli do opanowania prowincjonalnych kół instytucyj gospodarczych i oświatowo-kulturalnych, zwłaszcza Tow. Szkoły Białoruskiej, co przy nadchodzącym okresie przedwyborczym miało dla nich szczególne znaczenie.

Dwa pozostałe stronnictwa opozycyjne—wyznający zasady narodowego socjalizmu *Białoruski Związek Włościański* i działająca śród katolików *Białoruska Chrześcijańska Demokracja* uważały, że po usunięciu groźnego współzawodnictwa „Hromady" ster polityczny przy wyborach przejdzie do ich rąk. To też rozwijały one od połowy 1927 r. żywą działalność wiecową. Zwłaszcza Biał. Zw. Włościański przez mocne podkreślanie radykalizmu społecznego i politycznego liczył na opanowanie rozbitych środowisk b. „Hromady". Ta taktyka spowodowała jednak w łonie stronnictwa niezadowolenie i doprowadziła do wewnętrznego kryzysu. Niezadowolona grupa członków pod przewodem d-ra Jana Stankiewicza porzuciła stronnictwo i powołała do życia we wrześniu 1927 r. odrębną organizację p. n. *Białoruska Partja Włościańska*, osłabiając przez to znacznie wpływy Związku i tak organizacyjnie szczupło rozbudowanego.

W dalszym procesie różnicowania się politycznego wyłoniły się pod koniec r. 1927 dwa nowe ugrupowania. Dn. 1 listopada 1927 r. ogłosiło swe zasady programowe *Prawosławne Białoruskie Demokratyczne Zjednoczenie*, które na gruncie wyznania prawosławnego zamierzało prowadzić analogiczną działalność, jak Biał. Chrześc. Demokracja śród katolików. Ponieważ jednym z głównych jego organizatorów był sen. Bogdanowicz, pozostający w konflikcie ze zwierzchnością Kościoła Prawosławnego, poparcie szerszych warstw duchowieństwa było wątpliwe i grupa ta nie mogła uchodzić za poważniejszy czynnik przy wyborach. Na stanowisku lojalnej współpracy z Państwem i społeczeństwem polskiem stanęło drugie nowopowstałe ugrupowanie p. n. *Białoruska Radykalna Partja Ludowa*, przekształcone w październiku 1927 r. z grupy, skupiającej się koło redagowanego w Wilnie przez p. Franciszka Umiastowskiego tygodnika „Białoruski Dzień".

To rozproszenie się białoruskich sił politycznych znalazło swe odźwierciadlenie w walce wyborczej kilku współzawodniczących grup.

* * *

Akcja stronnictw, stojących na platformie Bl. Mn. Nar.

W związku z koncepcją bloku niepolskich narodowości Białoruski Związek Włościański, którego prezes F. Jaremicz należał do grona organizatorów bloku, wystąpił z inicjatywą utworzenia jednolitego białoruskiego frontu wyborczego i przyłączenia się do powstającego

Bloku Mniejszości Narodowych. Inicjatorzy z góry jednak wyłączali współudział stronnictw, którym zarzucano ugodowość w stosunku do Państwa. („Selenskaja Niwa" Nr. 88 z dn. 30.XI.1927 r.).

Inicjatywa ta spotkała się z nieprzychylną oceną większości społeczeństwa. Przedewszystkiem sama idea Bloku Mn. Nar. była o wiele mniej popularna niż w r. 1922. Konsolidację wewnętrzną społeczeństwa białoruskiego utrudniały antagonizmy polityczne i osobiste. Zwolennicy b. „Hromady" stanowczo odrzucili jakąkolwiek współpracę z kierunkami mieszczańskiemi; przywódcy Biał. Zw. Włośc. nie godzili się na współdziałanie z secesjonistami, kierującymi Białoruską Partją Włościańską. Przeciw koncepcji blokowej wypowiedziała się przeważna ilość bezpartyjnych działaczy społecznych, negatywnie ustosunkowało się również duchowieństwo prawosławne, którego wpływy w masach ludności wiejskiej miały duże znaczenie dla urobienia odpowiednich nastrojów.

Na platformie Bloku Mn. Narodowych doszły do porozumienia: Białoruski Związek Włościański, Białoruska Chrześcijańska Demokracja, Białoruskie Prawosławne Zjednoczenie Demokratyczne oraz secesjonistyczny Białoruski Komitet Narodowy w Wilnie.

Zespół ten powołał do życia dn. 10 grudnia 1927 r. *„Centralny Komitet Wyborczy Białoruskiego Zjednoczenia Narodowego"*. Po ukonstytuowaniu się Komitet wydał odezwę, oświadczając w niej, że będzie usiłował przeprowadzić do ciał ustawodawczych jaknajwiększą ilość reprezentantów ludności białoruskiej, którzy stać będą na straży interesów narodu w myśl zasad, jakiemi kierował się białoruski klub poselski w ubiegłym Sejmie.

Program wyborczy uchwalony został w dniu 28 grudnia 1928 r. na zjeździe delegatów grup tworzących komitet z udziałem d-ra Wygodzkiego i adw. Czernichowa, przedstawicieli żydowskich stronnictw, wchodzących w skład Bloku Mniejszości Narodowych na terenie województw północno-wschodnich oraz przedstawiciela Litwinów Weleckiego.

Wytyczne linje programu były następujące:

W dziedzinie ogólno-politycznej — jako naczelna zasada niezależność polityczna narodu białoruskiego i samostanowienie narodów. W odniesieniu zaś do obecnych warunków politycznych wysunięto żądanie wyodrębnienia administracyjnego ziem zamieszkanych przez ludność białoruską oraz urzeczywistnienia jaknajszerzej pojętych swobód obywatelskich i równouprawnienia.

W dziedzinie gospodarczej — żądanie reformy rolnej na koszt Państwa i podziału większej i średniej własności bez odszkodowania między miejscową ludność małorolną, zniesienie osadnictwa, redukcja podatków, zwłaszcza skasowanie podatków na cele „militarne" i „wielkomocarstwowe".

W dziedzinie oświatowej — szeroka rozbudowa białoruskiego szkolnictwa początkowego, utworzenie w Ministerstwie W. R. i Ośw. Publ. wydziału szkolnictwa białoruskiego i powołanie białoruskich inspektorów szkolnych.

W dziedzinie wyznaniowej proklamowano zasadę oddzielenia kościoła od państwa, zaprowadzenia języka białoruskiego w stosunkach kościelnych i usunięcie wpływu osób obcej narodowości na życie religijne ludności białoruskiej.

Tak zarysowana platforma wyborcza miała, według intencji autorów, pociągnąć jaknajszersze warstwy ludności. W istocie znalazła ona słaby oddźwięk w społeczeństwie. Przedewszystkiem fakt współdziałania z ludnością żydowską i wystawianie wspólnych list kandydatów bardzo osłabił popularność Zjednoczenia śród mas wiejskiej ludności. Zawiodły również rachuby na pozyskanie elementów bezpartyjnych i tych, które tworzyły prawe, narodowe skrzydło w b. „Hromadzie". Elementy te początkowo zgrupowały się koło osoby b. senatora Własowa, prezesa Tow. Szkoły Białoruskiej, zamierzając utworzyć blok centrowy i wystawić własną bezpartyjną listę. Wobec nacisku ze strony zorganizowanych grup politycznych zamiar ten nie doszedł do skutku, a bezpartyjni dzielili swe sympatje między ukonstytuowane już bloki wyborcze.

W agitacji Biał. Zjedn. Nar. duże usługi oddały koła Białoruskiego Instytutu Gospodarki i Kultury, będącego terenem wpływów stronnictw zblokowanych w Zjednoczeniu.

Komitet wyborczy Białorusk. Włościan i Robotników

Kierownictwo nowopowstałej Białoruskiej Partji Włościańskiej prowadziło początkowo rokowania z grupami bezpartyjnemi, celem utworzenia bloku centrowego, któryby przeprowadził samodzielną akcję wyborczą.

Po rozbiciu się tych projektów prezesowi stronnictwa dr. J. Stankiewiczowi udało się pozyskać wpływową grupę działaczy oświatowo - kulturalnych w woj. nowogródzkiem z M. Czetyrko na czele.

W wyniku tego porozumienia wyłoniony został *„Komitet Wyborczy Białoruskich Włościan i Robotników"*, który dn. 29 stycznia 1928 r. („Naród" Nr. 3 z r. 1928) ogłosił program wyborczy, mało różniący się od programu Białoruskiego Zjednoczenia Narodowego.

Komitet wystawił listy lokalne w kilku okręgach wyborczych, koncentrując swą akcję głównie w okr. lidzkim i nowogródzkim.

Zjednoczony Komitet Robotniczo-Włościański

Żywioły skrajnie lewicowe, składające się ze zwolenników b. „Hromady" i „Komunistycznej Partji Zachodniej Białorusi", utworzyły własny komitet wyborczy pod nazwą: *„Zjednoczony Komitet Robotniczo - Włościański"*. Komiet ten zajął wrogie stanowisko względem Bloku Mniejsz. Narod., kwalifikując odezwę wyborczą Biało-

ruskiego Zjednoczenia Narodowego, jako „manifest zdrajców białoruskich mas pracujących". („Prawo Pracy" Nr. 3 z dn. 14 grudnia 1927). Odrzucał on także współdziałanie z ugrupowaniami, które nie stały na stanowisku walki klasowej, natomiast propagował zasadę współdziałania wszystkich kierunków bez różnicy narodowości, wyznających ideologję dyktatury proletarjatu. W myśl tej zasady Zjednoczony Komitet w niektórych okręgach wyborczych wszedł w ścisły kontakt z działającemi tam organizacjami o pokrewnej ideologji, mianowicie „Sel.-Rob.-Lewica", PPS. — lewica, Związek Siły Chłopskiej, Jedność Robotniczo - Włościańska. W okręgach tych Komitet delegował swych mężów zaufania do komitetów wyborczych zaprzyjaźnionego stronnictwa i wystawiał swych kandydatów na wspólnych listach. Np. na Polesiu w okr. N 59 Brześć na pierwszem miejscu okręgowej listy „Sel-Rob" — Lewicy" postawiony został kandydat białoruski, b. członek „Hromady", Jan Grecki.

Zjednoczony Komitet nie zgłosił listy państwowej ale w poszczególnych okręgach wystawiał listy lokalne, nieraz w jednym okręgu po kilka list o odmiennych nazwach, bądź to z obawy przed unieważnieniem której listy, bądź ze względów demonstracyjnych. Taki demonstracyjny charakter miały listy, na których czołowe miejsca zajmowały nazwiska posłów i działaczy b. „Hromady", uwięzionych w związku z likwidacją tej organizacji. Komitet unikał jawnych wystąpień wiecowych, przenosząc punkt ciężkości na agitację mężów zaufania i kolportaż druków. W niektórych okolicach za ekspozytury Komitetu służyły koła lokalne Tow. Szkoły Białoruskiej, opanowane przez zwolenników b. „Hromady".

Ugrupowanie umiarkowane.

Obóz stojący na gruncie lojalnej współpracy z Państwem również nie wystąpił jednolicie. *Białoruska Radykalna Partja Ludowa* na konferencji w dn. 27/XI-27 uchwaliła przystąpić do akcji wyborczej Krajowego Stronnictwa Ludowego Ziem Wschodnich „Zjednoczenie", które ze swej strony zgłosiło akces do Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem. Odezwa programowa, wydana wówczas przez B. R. P. L., wysunęła żądanie autonomji terytorjalnej ziem północno-wschodnich, przeprowadzenia reformy rolnej z uwzględnieniem potrzeb miejscowej ludności, nauczania w języku macierzystym, poprawy stosunków gospodarczych kraju. Wreszcie odezwa oświadcza się za zgodną współpracą wszystkich narodów, zamieszkujących wschodnie ziemie Rzeczypospolitej. Zgodnie z tym postulatem B. R. P. L. ostro zwalczała koncepcję Bloku Mniej. Nar., jako godzącą w podstawy przyjaznego współżycia narodu białoruskiego z polskim. („Białoruski Dzień" Nr. 40 z dn. 24/XII-1927).

Samodzielną akcję wyborczą podjęła *Białoruska Rada Narodowa*. Z inicjatywy prezesa tej organizacji p. A. Pawlukiewicza utworzony

został *Centralny Ogólno - Białoruski Narodowy Komitet Wyborczy.* Organizacja ta posiadała zbyt słabe wpływy, aby jej akcja wyborcza mogła przynieść pomyślne wyniki.

Poza powyżej wspomnianymi czynne były jeszcze komitety wyborcze, tworzone przez lokalne organizacje społeczne i oświatowe lub przez poszczególnych działaczy, stawiających własne kandydatury do Sejmu i Senatu.

ROSJANIE

Rosjanie, obywatele polscy, już na początku 1927 r. rozpoczęli pracę nad wewnętrzną konsolidacją, aby rozproszone na całym obszarze ziem wschodnich Rzeczypospolitej siły swe skupić i przygotować do zbliżającej się akcji wyborczej. Konkretne formy tej konsolidacji ustalone zostały na zjeździe we Lwowie dn. 2 lutego 1927 r., na którym powołana została do życia organizacja pod nazwą *Ruskie Narodowe Zjednoczenie (R. N. O.),* które miało stanowić ogólno - narodową reprezentację i objąć istotne kierownictwo polityczne w życiu mniejszości rosyjskiej w Polsce.

Z Ruskiem Nar. Zjednoczeniem połączyła się działająca na terenie Małopolski staroruska *Halicko - Ruska Narodowa Organizacja.* Zespolenie to poważnie wzmogło siły społeczeństwa rosyjskiego przy ostatnich wyborach do ciał ustawodawczych, gdyż obóz staroruski, który w wyborach w 1922 r. nie brał udziału, posiadał w niektórych częściach Wschodniej Małopolski dość znaczne wpływy.

Zjazd lwowski przyjął formułę o konieczności zorganizowania mniejszości rosyjskiej w takim stopniu, aby zajęła ona śród innych mniejszości słowiańskich w Polsce stanowisko, odpowiadające znaczeniu kultury i godności narodu rosyjskiego. Rozwinięciem tej formuły była uchwała o jedności kulturalno - narodowej wszystkich plemion ruskich bez względu na odrębności językowe. Wywołała ona ostre ataki ze strony polityków ukraińskich i białoruskich i była powodem zajęcia przez nich w okresie rokowań o utworzenie bloku narodowości niepolskich nieprzejednanego stanowiska względem żądań rosyjskich, jak również odrzucenia wszelkich lokalnych porozumień wyborczych z Rosjanami.

Gdy rokowania z przedstawicielami innych mniejszości o udział Rosjan w bloku niepolskich narodowości rozbiły się, Ruskie Naro-

dowe Zjednoczenie postanowiło na własną rękę przeprowadzić akcję wyborczą. Na zjeździe w Kowlu dn. 13/XII-1927 rada naczelna organizacji wyłoniła komisję, składającą się z pięciu osób z b. posłem Serebriennikowem i B. Lelawskim na czele, której poruczono kierownictwo akcją.

W odezwie wydanej w dn. 26 grudnia 1927 r. („Utro" Nr. 191) R. N. Zjedn. wyjaśnia, że od samego początku dążyło do wystąpienia w wyborach łącznie z innemi mniejszościami narodowemi.

„Niestety, najbardziej bliskie narodowe grupy, wchodzące obecnie do bloku niepolskich narodowości w Polsce postawiły nam takie warunki, przyjęcie których uważaliśmy za poniżające dla wielkiego narodu, którego częścią jesteśmy". Ta okoliczność zmusiła społeczeństwo rosyjskie do samodzielnej akcji. „Nie znaczy to — dodaje odezwa — że odmawiamy współpracy przy wyborach z tymi przedstawicielami bratnich narodów, którzy okażą należyty szacunek dla praw i godności ludności rosyjskiej".

Jednak i te rachuby zawiodły. Wówczas dn. 11 stycznia 1928, postanowiono zgłosić samodzielną listę pn. *„Ruska"*. Lista ta miała na celu skupić nie tylko świadomych narodowo Rosjan, lecz także szersze masy ludności prawosławnej, śród której wpływy kultury rosyjskiej są dość jeszcze zakorzenione. Z tego powodu stosunek duchowieństwa prawosławnego do akcji R. N. Zjednoczenia posiadał doniosłe znaczenie. Pozycja duchowieństwa była jednak trudna i nie pozwalała na oświadczenie się po stronie jednej i to najmniej licznej z grup narodowych. Zresztą poczucie narodowe poszczególnych duchownych przechylało sympatję ich na stronę tej, czy innej grupy narodowej a wciąganie duchowieństwa w wir walki politycznej mogłoby mieć szkodliwe skutki dla interesów kościoła i religji. Stąd w kołach duchowieństwa zrodziła się koncepcja wystąpienia przy wyborach z platformą wyznaniową, która miałaby zjednoczyć ogół wiernych w imię solidarności wspólnych interesów religijnych i obrony praw kościoła. Pozbawiona charakteru politycznego przyczyniłaby się ona do złagodzenia narastających antagonizmów narodowościowych, kładąc podwaliny późniejszego współdziałania przedstawicieli ludności prawosławnej na terenie parlamentarnym.

W myśl tych założeń grono duchownych z Wilna i Wołynia przystąpiło do formowania organizacji pn. *„Prawosławne Demokratyczne Zjednoczenie"*. Za cel jej założyciele postawili „zjednoczenie wszystkich słowiańskich mniejszości w Polsce pod sztandarem Kościoła Prawosławnego i obronę ich praw narodowych". Walka o te prawa, jak oświadczają założyciele w swym organie „Narodnaja Niwa" (Nr. 1 z dn. 5 stycznia 1928 r.), powinna być toczona w granicach legalnych. „Nie przyznajemy opozycji dla opozycji. Walka o narodowe prawa może i powinna być prowadzona zupełnie legalnie, w ra-

mach dozwolonych przez podstawowe prawa Rzeczypospolitej". Wspomniane poczynania duchowieństwa zostały w krótkim czasie zaniechane. Jeden z głównych twórców Praw. Demokrat. Zjednoczenia duchowny A. Kowsz został uwięziony w związku z rozpoczynającym się procesem Białoruskiej „Hromady", inni pod wpływem ataków organizacyj politycznych, obawiających się niepożądanego współzawodnictwa, wycofali się z zamierzonej imprezy.

Aby zapobiec podobnym separatystycznym tendencjom rada naczelna Ruskiego Narodowego Zjednoczenia w odezwie do duchowieństwa prawosławnego („Utro" Nr. 12 z dn. 14/I-1928) stwierdziła, iż obrona praw Kościoła Prawosławnego i duchowieństwa będzie jednem z głównych zadań przedstawicieli listy „Ruskiej" w izbach ustawodawczych, oraz sprecyzowała szereg postulatów w tej dziedzinie i odwołała się do duchowieństwa, aby aktywnie poparło listę „Ruską".

Separatystyczne dążności w stosunku do akcji R. N. Zjedn. ujawniły się także i w innych kołach społeczeństwa rosyjskiego. W Wilnie w końcu stycznia 1928 zawiązał się komitet wyborczy pn. *„Rosyjsko - polskie Zjednoczenie"*, na czele którego stanęli adwokaci Sołohub i Andrejew. Komitet zarzucał Ruskiemu Nar. Zjedn., że nie precyzuje jasno swego stosunku do Rządu; uważał on, że realizacja narodowych i kulturalnych praw rosyjskiej mniejszości może być osiągnięta tylko przez bliską współpracę z Rządem. („Za Swobodu" N 27 z r. 1928). Komitet ten przystąpił do Bezp. Bloku Współpracy z Rządem. W Białymstoku powstał *„Prawosławny Komitet Wyborczy"* pod egidą przedstawicieli sfer duchownych, który poparł akcję Bezp. Bloku Wsp. z Rz. Również i w innych okolicach kraju pojawiły się podobne dążenia, choć nie miały one zorganizowanego charakteru.

Naogół jednak lista „Ruska" skupiła dookoła siebie ogromną większość społeczeństwa rosyjskiego we wschodnich województwach; po jej stronie oświadczyli się także Rosjanie - staroobrzędowcy, mieszkający w pokaźniejszej liczbie w pow. bracławskim i święciańskim, woj. wileńskiego.

Na terenie Małopolski agitację za listą „Ruską" prowadziła Halicko - Ruska Narodowa Organizacja. Grupa niezależna w obozie staroruskim, skupiająca się koło Związku Rolniczego, nie uznając politycznego kierownictwa R. N. Zjednoczenia, przekształciła się w stronnictwo pn. *Ruska Agrarna Partja*, i w dn. 8/XII-1927 wyłoniła własny komitet dla opracowania programu wyborczego.

Konflikt między obu tymi odłamami został zażegnany i w dn 26/XII-1927 do wspólnego komitetu wyborczego powołano także przedstawicieli Związku Rolniczego.

Agitacja przedwyborcza R. N. Zjednoczenia napotykała na bardzo silne przeciwdziałanie organizacyj ukraińskich i białoruskich, bowiem mówcy RNZjedn. na zgromadzeniach głosili zasadę wspólności plemiennej i kulturalnej całej ludności prawosławnej, zwalczali szerzony przez polityków ukraińskich i białoruskich antagonizm w stosunku do Rosjan oraz usiłowania ukrainizacji życia kościelnego, zwłaszcza na Wołyniu.

LITWINI

Litewskie organizacje nie wzięły oficjalnie udziału w wyborach do izb ustawodawczych, podobnie jak w r. 1923. W początkowym okresie rokowań o utworzenie Bloku Mniejszości Narodowych w ciągu listopada i grudnia 1927 przedstawiciele litewskich kół politycznych uczestniczyli w naradach z przedstawicielami innych mniejszości narodowych. Litwini żądali dla siebie pierwszego miejsca na liście kandydatów Bloku w Wilnie, jednak, wskutek kategorycznego oporu ze strony Żydów, miejsca tego nie uzyskali; natomiast zapewniono im pierwsze miejsce na liście w okr. Nr. 64 Święciany i jedno z listy państwowej. Zważywszy na drobną ilość wyborców litewskich i rozproszenie ich w kilku okręgach wyborczych była to propozycja niezmiernie korzystna; dlatego część społeczeństwa litewskiego uważała za pożądane przystąpienie do Bl. Mn. Nar. Jednakże w łonie Tymczasowego Komitetu Litewskiego na tem tle doszło do rozdźwięku. Część członków Komitetu uznała propozycje Bloku za niezadawalające; przeciwko udziałowi Litwinów w Bloku wypowiadali się także chrześcijańscy demokraci, ze względu na niechęć do współdziałania w sojuszu wyborczym z ludnością żydowską.

Na posiedzeniu Komitetu w dn. 16 stycznia 1928 r. zapadła uchwała o nieprzystępowaniu do Bl. Mn. N. i wycofaniu się od udziału w wyborach. W związku z tą uchwałą ustąpili ze swych stanowisk prezes Komitetu dr. Olsejko i wiceprezes Welecki. Na wspomniane stanowisko Komitetu wpłynąć miał rzekomo nacisk ze strony Kowna, bowiem udział Litwinów w wyborach uważany byłby, jako uznanie przez nich politycznego status quo i władzy polskiej na terenach, do których Litwa zgłasza pretensje.

W umiarkowanych sferach społeczeństwa decyzja Komitetu Litewskiego nie znalazła całkowitego posłuchu. Grupa wyborców

— Ukraińskie Socjalistyczne Zjednoczenie. — „Selański Sojuz"— (Wołyń, Ziemia Chełmska);

Żydowskie:

— Organizacja sjonistyczna, org. „Mizrachi" i org. „Hitachduth"— wszystkie tylko z terenu województw centralnych i wschodnich,
— Stronnictwo Demokratyczno - Ludowe,
— Centralny Związek Rzemieślników;

Białoruskie:

— Białoruski Związek Włościański,
— Białoruska Chrześcijańska Demokracja,
— Białoruskie Prawosławne Zjednoczenie Demokratyczne,
— Białoruski Komitet Narodowy w Wilnie (secesja).

CZĘŚĆ II

WYNIKI GŁOSOWANIA I ICH ANALIZA

CZĘŚĆ II.

WYNIKI GŁOSOWANIA I ICH ANALIZA

CZĘŚĆ II

WYNIKI GŁOSOWANIA I ICH ANALIZA

Okręgi wyborcze do Sejmu.

Nr. 1 Warszawa Miasto
Nr. 2 Warszawa powiat
Nr. 3 Siedlce
Nr. 4 Ostrów
Nr. 5 Białystok
Nr. 6 Grodno
Nr. 7 Łomża
Nr. 8 Ciechanów
Nr. 9 Płock
Nr. 10 Włocławek
Nr. 11 Łowicz
Nr. 12 Błonie (Grodzisk *)
Nr. 13 Łódź Miasto
Nr. 14 Łódź powiat
Nr. 15 Konin
Nr. 16 Kalisz
Nr. 17 Częstochowa
Nr. 18 Piotrków
Nr. 19 Radom
Nr. 20 Kielce
Nr. 21 Będzin
Nr. 22 Sandomierz
Nr. 23 Iłża (Wierzbnik *)
Nr. 24 Łuków
Nr. 25 Biała Podlaska
Nr. 26 Lublin
Nr. 27 Zamość
Nr. 28 Krasnystaw
Nr. 29 Tczew
Nr. 30 Grudziądz
Nr. 31 Toruń
Nr. 32 Bydgoszcz
Nr. 33 Gniezno
Nr. 34 Poznań Miasto
Nr. 35 Poznań powiat
Nr. 36 Szamotuły
Nr. 37 Ostrów
Nr. 38 Huta Królewska
Nr. 39 Katowice
Nr. 40 Cieszyn
Nr. 41 Kraków Miasto
Nr. 42 Kraków powiat
Nr. 43 Wadowice
Nr. 44 Nowy Sącz
Nr. 45 Tarnów
Nr. 46 Jasło
Nr. 47 Rzeszów
Nr. 48 Przemyśl
Nr. 49 Sambor
Nr. 50 Lwów Miasto
Nr. 51 Lwów powiat
Nr. 52 Stryj
Nr. 53 Stanisławów
Nr. 54 Tarnopol
Nr. 55 Złoczów
Nr. 56 Kowel
Nr. 57 Łuck
Nr. 58 Krzemieniec
Nr. 59 Brześć Litewski
Nr. 60 Pińsk
Nr. 61 Nowogródek
Nr. 62 Lida
Nr. 63 Wilno
Nr. 64 Święciany

*) siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej

Ważnie zgłoszone listy kandydatów mniejszości narodowych do Sejmu i do Senatu.

A. Listy państwowe do Sejmu: *)

Lista Nr 4 — „Ogólny Żydowski Związek Robotniczy „Bund" w Polsce" . . . . . Hersz Erlich **).

Listy okręgowe przyłączone zostały do listy państwowej w 42 okręgach wyborczych.

Lista Nr 5 — „Żydowski Robotniczy Komitet Wyborczy „Poalej-Sjon" . . . . . Icek Juda Lew.

Listy okręgowe przyłączone zostały do listy państwowej w 32 okręgach wyborczych.

Lista Nr 6 — „Ukraiński Związek Narodowy" („Ukraińskij Narodnyj Sojuz") . . . . . Dr Seweryn Daniłowicz.

Listy okręgowe przyłączone zostały do listy państwowej w okr. wyb. Nr Nr 48, 49, 51, 52, 53, 54 i 55.

Lista Nr 8 — „Ukraińskie Włościańsko-Robotnicze Socjalistyczne Zjednoczenie „Sel.-Rob." („Ukraińskie Selansko-Robitnycze Socjalistyczne Objednanie „Sel.-Rob.") — Maksym Czuczmaj, Stefan Makówka.

Listy okręgowe przyłączone zostały do listy państwowej w okr. wyb. Nr Nr 25, 26, 27, 28, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 59, 60.

Lista Nr 17 — „Zjednoczenie Narodowo-Żydowskie w Małopolsce" . . . . . — Dr. Leon Reich.

Listy okręgowe przyłączone zostały do listy państwowej we wszystkich okręgach wyborczych województw: śląskiego, krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego, razem w 18-u okr. wyb.

List Nr 18 — „Blok Mniejszości Narodowych w Polsce". — Dr. Dymitr Lewicki, Icek Izaak Grünbaum, Fabjan Jaremicz, Eugen Naumann, Sergjusz Chrucki, Paweł Wasyńczuk, Chaim Rasner, Kurt Graebe, Milena Natalja Rudnicka-Łysiak, Michał Strutynskyj, Abram Insler, Włodzimierz Kosonocki, August Utta, Otto Ulitz, Zenobjusz Pełeński.

Listy okręgowe przyłączone zostały do listy państwowej w 54 okręgach wyb. wszystkich województw, z wyjątkiem woj. krakowskiego.

Lista Nr 19 — „Sel-Rob-Lewica" („Sel-Rob-Liwycia") — Mychajło Durdeiła.

Listy okręgowe przyłączone zostały do listy państwowej w okręgach wyb. Nr Nr 48, 49, 51, 53, 54, 55, 58, 59, 60.

*) „Monitor Polski" Nr 27 z dn. 3 lutego 1928.
**) Obok nazwy listy podaje się nazwiska czołowych kandydatów.

Lista Nr 20 — „Ruska“ . . . . . Dr. Paweł Korol.

Listy okręgowe przyłączone zostały do listy państwowej w 22 okręgach wyb. województw małopolskich, wschodnich i woj. białostockiego.

Lista Nr 22 — „Blok Wyborczy Ukraińskich Socjalistycznych Włościańsko-Robotniczych Partyj” („Wyborczyj Blok Ukrainskych Socjalistycznych Selanskych i Robitnyczych Partij). — Dr. Łew Baczyńskij, Semen Żuk, dr. Osyp Kohut.

Listy okręgowe przyłączone zostały do listy państwowej w okr. wyb. Nr Nr 48 49, 51, 52, 53, 54, 55, 57.

Lista Nr 26 — „Ukraińska Partja Pracy” — Wiaczesław Budzynowskyj.

Listy okręgowe przyłączone zostały do listy państwowej w okr. wyb. Nr Nr 48, 49, 51, 53, 54, 55.

Lista Nr 33 „Ogólno-Żydowski Narodowy Blok Wyborczy do Sejmu i Senatu” . . . . . Uszer Izrael Mendelson.

Listy okręgowe przyłączone zostały do listy państwowej w 45 okręgach wyb.

B. Lokalne i nieprzyłączone do list państwowych listy kandydatów do Sejmu:

Nazwa listy:	*Zgłoszono w okr. w. b.*	*Ugrupowanie wyb. zgłaszające listę:*	
„Polsko-ukraińskie Zjednoczenie Chłopów i Robotników” . . .	Nr 25	„Sel-Rob-Lew. i komunizujące grupy polskie i żydowskie.	**Ukraińskie:**
„Ukraińska Narodnia Gospodarcza Łysta”	Nr 27	Grupa Antoniego Wasyńczuka.	
„Jedność Robotniczo - Chłopska Lewica”	Nr 50	„Sel-Rob“ — prawica.	
„Ukraiński Wyborczy Front” . . .	Nr 50	Ukr. Partja Pracy.	
„Małorilna Robitnicza Selan” . .	Nr 51	indywidualna.	
„Lista Ukraińskiej Włościańskiej Organizacji”	Nr 52	(T. Jackiewicz).	
„Lista Nr 36” (bez oznaczenia) . .	Nr 53	indywidualna (Jurko Noskiw).	
„Ukraińskie Bezpartyjne Ugrupowania”	Nr 53	grupa bezpart. (B. Piotrowski).	
„Lista Nr 38” (bez oznaczenia) . .	Nr 53	indywid. (M. Kuźmieńczuk).	
„Bezpartyjnyj Ukrainskij Agrarnyj Sojuz”	Nr 54	indywidualna.	
„Chłop za Pługom”	Nr 54	indywidualna.	
„Bezpartyjna Ukraińska Selanska Organizacja”	Nr 54	indywidualna.	
„Ukraińska Niezależna Włościańska Lista	Nr 55	indywidualna.	
„Lista Nr 36” (bez oznaczenia) . .	Nr 55	indywidualna (Terap. Antonów).	

	Nazwa listy:	*Zgłoszono w okr. wyb.*	*Ugrupowanie wyb. zgłaszające listę.*
	„Lista Nr 37" (bez oznaczenia) . .	Nr 55	indywidualna (Łukasz Bozowski).
	„Lista Nr 39" (bez oznaczenia) . .	Nr 55	indywidualna (Iłyja Kostyszyn).
	„Za Ukraińsku Narodniu Sprawu"	Nr 56	Ukr. Narod. Komitet.
	„Wyborczyj Blok Ukraińskych Socjalistycznych Selanskych i Robitnyczych Partij" (Nr 37 odpowiada państwowej liście Nr 22)	Nr 58	Ukr. Socj. Radykalna Partja.
	„Ukraińska Narodowa"	Nr 59	Ukr. Hromadzski Kom.
	„Ukraińska Narodnia Hospodarcza Łysta"	Nr 59	Grupa Antoniego Wasyńczuka.
Białoruskie:	„Białoruskie Włościańsko-Robotnicze Zjednoczenie"	Nr Nr 6, 59, 61, 63,	Zjedn. Kom. Rob. Włościański.
	„Lista Zmagań za Interesy Robotników i Włościan"	Nr 61	Zjedn. Kom. Rob. Włościański.
	„Białoruscy Włościanie i Robotnicy"	Nr Nr 61, 62, 63	Kom. Wyb. Biał. Włość. i Robotn.
	„Ogólno-Białoruska Ludowa" . .	Nr Nr 61, 62	Centr. Og. Biał. Nar. Kom. Wyb.
	„Białoruski Niezależny Komitet Wyborczy Włościan i Robotników"	Nr 5	Biał. Niez. Kom. Wyb. Włość. i Rob.
	„Białoruskie Kulturalno-Społeczne Zjednoczenie Pracujących z Okr. Wyb. Nr. 59".	Nr 59	Biał. Niez. Kom. Wyb. Włość. i Rob.
	„Białoruski Poleski Związek Gospodarski"	Nr 59	indywidualna (A. Bychowiec).
	„Białoruski Gospodarczy Niezależny Sojusz Włościan i Robotników"	Nr 61	grupa bezpartyjna.
	„Biełaruskaja Selanskaja Partja „Praca".	Nr 62	Biał. Partja Pracy.
Żydowskie:	„Żydowska Socjalistyczna Partja Robotnicza „Poalej Sjon" (Zjednoczenie z C.—S. P.).	Nr Nr 8, 18, 27, 41. 44, 46, 47, 60	Żyd. Socj. Partja Rob. „Poalej-Sjon" (prawica).
	„Jedność i Sprawiedliwość" . . .	Nr Nr 1, 5, 58, 61	indywidualna (E. Zakhejm).
	„Zjednoczony Żydowski Blok Wyborczy"	Nr 17	Komitet Wyborczy tej samej nazwy.
	„Lista okr. Nr. 37" (bez oznaczenia)	Nr 11	indywidualna (Anatol Wekszteja).
Litewska:	„Bezpartyjnego Polsko-Litewskiego Demokratycznego Komitetu Wyborczego".	Nr 64	Bezp. Polsko-Litewski Dem. Kom. Wyb.

A. Listy państwowe do Senatu:

Lista Nr 6 — „Ukraiński Związek Narodowy". („Ukraińskij Narodnyj Sojuz") . . . . . Dr. Seweryn Daniłowicz.

Listy okręgowe przyłączone zostały do listy państwowej w województwach: lwowskiem stanisławowskiem i tarnopolskiem.

Lista Nr 8 — „Ukraińskie Włościańsko-Robotnicze Socjalistyczne Zjednoczenie „Sel.-Rob." („Ukraińske Włościańsko Robitnycze Socjalistyczne Objednanie „Sel.-Rob"). . . . . . Jan Pasternak.

Listy okręgowe przyłączone zostały do listy państwowej w województwach: lwowskiem, stanisławowskiem, tarnopolskiem, lubelskiem, wołyńskiem i poleskiem.

Lista Nr 17 — „Zjednoczenie Narodowo-Żydowskie w Małopolsce" . . . . . Dr. Ozjasz Thon.

Listy okręgowe przyłączone zostały do listy państwowej w województwach: krakowskiem, lwowskiem, stanisławowskiem i tarnopolskiem.

Lista Nr 18 — „Lista Bloku Mniejszości Narodowych w Polsce". Erwin Hasbach, Włodzimierz Decykiewicz, Michał Hałuszczyński, Józef Hersz Dawidsohn, Antoni Biegański, Aleksander Roczniak.

Listy okręgowe przyłączone zostały do listy państwowej w m. Warszawie i wszystkich województwach, prócz krakowskiego.

Lista Nr 20 — „Ruska" . . . . . Grzegorz Malec.

Listy okręgowe przyłączone zostały do listy państwowej w województwach: białostockiem, lwowskiem, stanisławowskiem, tarnopolskiem, wołyńskiem, poleskiem nowogródzkiem i wileńskiem.

Lista Nr 22 — „Blok Wyborczy Ukraińskich Socjalistycznych Włościańsko-Robotniczych Partyj", („Wyborczyj Blok Ukrainskych Socjalistycznych Selanskych i Robitnyczych Partij") Mykoła Szłemkewycz.

Listy okręgowe przyłączone zostały do listy państwowej w województwach: lwowskiem, stanisławowskiem, tarnopolskiem i wołyńskiem.

Lista Nr 33 — „Ogólno-Żydowski Narodowy Blok Wyborczy do Sejmu i Senatu" . . . . . Uszer Izrael Mendelson.

Listy okręgowe przyłączone zostały do listy państwowej w m. Warszawie i we wszystkich województwach prócz pomorskiego, poznańskiego, śląskiego i wołyńskiego.

B. Lokalne i nieprzyłączone do list państwowych listy kandydatów do Senatu:

Nazwa listy:	*Zgłoszano w okr. wyb.*	*Ugrupowanie wyb. zgłaszające listę.*
„Ukraińska Narodnia Gospodarcza Lista"	woj. lubelskie i woj. poleskie	grupa A. Wasyńczuka.
„Ukraińskiej Partji Pracy"	woj. lwowskie	Ukr. P. Pracy.
„Sel.-Rob.-Lewica" (lista Nr. 37) .	woj. lwowskie	„Sel.-Rob. Lewica"

Nazwa listy:	*Zgłoszono w okr. wyb.*	*Ugrupowanie wyb. zgłaszające listę*
„Białoruski Niezależny Komitet Wyborczy Włościan i Robotników"	woj. białostockie	Biał. Niez. Kom. Wyb. Wł. i Rob.
„Białoruskie Kulturalno Społeczne Zjednoczenie Pracujących" . .	woj. poleskie	Biał. Niez. Kom. Wyb. Wł. i Rob.
„Białoruskie Włościańsko-Robotnicze Zjednoczenie"	woj. wileńskie	Zjedn. Kom. Rob. Włośc.
„Białoruscy Włościanie i Robotnicy"	woj. nowogródzkie i woj. wileńskie	Kom. Wyb. Biał. Włośc. i Rob.
„Lista Białoruskiego Ludu Pracującego z Okręgu Wyborczego Nr. 63"	woj. wileńskie	grupa bezp. (A. Własow).
„Ogólno-Białoruska Ludowa" . . .	woj. nowogródzkie	C. Og. Biał. Nar. Kom. Wyb.

WARSZAWA — MIASTO

Okrąg wyb. Nr. 1. Warszawa - Miasto.

Wyniki głosowania do Sejmu.

Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono gł.	Złożono gł. ważn.	Ogółem uzyskały listy: polskie		mniejsz. narod.	
						głosów	%	głosów	%
1922	564331	403795	71·6	2291	401504	307462	76·6	94042	23·4
1928	664797	463885	69·7	1272	462613	373185	80·7	89428	19·3

Rok	Nr. 4.		Nr. 5		Lista Bl. M. N.		Nr. 33*)		Nr. 27**)	
	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
1922	18986	4·7	1208	0,4	50558	12·5	23204	5·8*)	86	—
1928	18536	3·9	3651	0,9	43128	9·3	24113	5·2	—	—

*) w r. 1922 lista Żyd. Dem. Bl. Lud. Nr. 20
**) lista Zj. Kom. Wyb. „Poalej-Sjon" i „Cejre-Sjon".

Mandatów 14.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich [1]).

Nr. 5 . . . . . Jakób Witkin

Nr. 18 — Icek Izaak Grünbaum, Apolinary Maksymiljan Hartglas, Szyja Farbstein, Józef Czernichów.

Nr. 33 . . . . . Eljasz Kirszbraun.

Lista lokalna:

Nr. 36 — „Jedność i Sprawiedliwość" — Eljasz Zakheim.

Mandat z listy Nr. 18 uzyskał — Apolinary Maksymiljan Hartglas.

Pomimo zmniejszenia się udziału głosujących o 1,9% wzrosła ilość złożonych głosów ważnych o 61.109. Na listy niepolskie złożono o 4.614 głosów mniej, niż w r. 1922, a odsetek głosów tych list w stosunku do ogółu złożonych głosów ważnych zmniejszył się o 4,1. Przyrost ilości wyborców-Żydów według procentowego stosunku ludności żydowskiej w Warszawie (ok. 30%) powinien wynosić ok. 20.000; łącznie zatem z ubytkiem głosów, poniesionym przez listy niepolskie, wypada, że ok. 25 tys. wyborców - Żydów więcej, niż w r. 1922, oddało głos na listy polskie.

Lista Bloku Mn. Nar. utraciła 7.430 głosów. Straty tej nie można przypisać na korzyść listy Nr. 33, która utrzymała tylko pozycję głosów, zdobytą w r. 1922 przez listę Nr. 20 Żydowskiego Demokratycznego Bloku Ludowego („Folkiści"). W r. 1922 na listę Bloku Mn. Nar. i listę Nr. 20 padło razem 73.762 gł.; w r. 1928 na listy obu bloków Nr. 18 i Nr. 33 padło 67.241 gł., niedobór wynosi zatem 6.521 głosów.

Lista „Bundu" nieznacznie zmniejszyła swój stan posiadania o 450 gł., natomiast trzykrotnie wzmogła swe wpływy „Poalej-Sjon"-lewica.

Na poszczególne listy złożono w okręgu następujące ilości głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 7	Nr. 13	Nr. 18	Nr. 24
165951	42804	**18536**	**3651**	1206	65080	**43128**	97366
Nr. 33	Nr 34	Nr. 36	Nr. 37	Nr. 38	Nr. 39	Nr. 40	Nr. 42
24113	16	0	181	0	2	579	0

Dzielnik wyborczy 24.341.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 6 m., Nr. 2 — 1 m., Nr. 13 — 2 m., Nr. 18 — 1 m., Nr. 24 — 4 m.

W r. 1922 przy 93.956 głosach listy Bloku Mn. Nar. i pozostałych list żydowskich zdobyli Żydzi 3 mandaty, zmarnowana nadwyżka głosów wynosiła 24.430; w r. 1928 przy 89.428 głosach otrzymali 1 mandat, nadwyżka głosów dosięgła liczby 65.087, zatem $2^1/_2$ razy więcej, niż przypadało na 1 mandat.

Wyniki głosowania do Senatu.

Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono gł.	Złożono głosów ważnych	Razem uzyskały listy: polskie		mniejsz. narod.	
						głosów	%	głosów	%
1922	358855	257270	71,2	1584	255686	198031	77,4	57655	22,6
1928	455862	265221	58,2	503	264718	213985	80,8	50733	19,2

Rok	Lista Bloku Mn. Nar.		Nr. 33	
	głosów	%	głosów	%
1922	57653	22,1	2*)	—
1928	36435	13,8	14298	5,4

*) Żyd. Dem. Bl. Budowy Nr 20.

Jak widać z powyższego zestawienia w porównaniu z r. 1922 ubytek głosów list niepolskich wynosi 6.922, a w odsetku 3,4. Zmniejszenie się frekwencji głosujących z 71,2% na 58,2% nie powinno oddziałać w tak wysokim stopniu na ten ubytek, ponieważ ogólna liczba złożonych w okręgu głosów ważnych jednocześnie zwiększyła się o 9.032; przyrost głosów list niepolskich powinienby zatem sięgać ok. 3000. Równolegle ze spadkiem głosów list żydowskich idzie poważny wzrost głosów oddanych na listy polskie, o 15.950 gł. więcej, niż w r. 1922, a przeszło 6.900 gł. więcej, niż wynosi ogólna suma przyrostu głosów ważnych. Fakt ten tłumaczyć można, analogicznie jak w głosowaniu do Sejmu, poparciem list polskich przez znaczną ilość wyborców-Żydów.

Mandatów 4.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 18 — Mozes Koerner, dr. Cemach Szabad, Gerszon Lewin.

Nr. 33 . . . . . Eljasz Kirszbraun.

Mandat z listy Nr. 18 otrzymał — Mozes Koerner.

Na poszczególne listy złożono głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 13	Nr. 18	Nr. 24	Nr. 33	Nr. 38	Nr. 39
96405	25084	27334	**36435**	61159	**14298**	0	3

Dzielnik wyborczy 36435.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 2 m., Nr. 18 — 1 m., Nr. 24— 1 mandat.

Rok			
1922	5705?	22,1	2,1
1928	36435	13,8	14298	5,4

WOJEWÓDZTWO WARSZAWSKIE

Nr i nazwa okr. wyborczego	POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło polskie	
								głosów	%
Nr 2 Warszawa pow.	Warszawa pow.	1922	89239	65652	73·6	1235	64417	56466	87·7
		1928	120174	87883	73·1	903	86980	78563	90·3
	Radzymin	1922	33112	26652	80·5	237	26415	24012	91·9
		1928	39480	31734	80·4	307	31427	28786	91·6
	Mińsk Maz.	1922	45860	36047	78·6	183	35864	31816	88·7
		1928	51002	42408	83·2	274	42134	38016	90·2
	Razem w okręgu	1922	168211	128351	76·3	1655	126696	112294	88·6
		1928	210656	162025	76·9	1484	160541	145365	90·6
Nr 8 Ciechanów	Ciechanów	1922	32369	25782	79·6	44	25738	23694	92·1
		1928	36441	29732	81·6	58	29674	27368	92·2
	Mława	1922	43151	36270	84·1	48	36222	33471	92·4
		1928	47928	41858	87·3	114	41744	38907	93·2
	Pułtusk	1922	49598	39460	79·5	74	39386	33565	85·2
		1928	56173	47753	85·0	71	47682	42558	89·3
	Przasnysz	1922	28735	24743	86·1	62	24681	23307	94·4
		1928	32346	27289	84·4	1399	25890	24521	94·7
	Maków	1922	28563	24749	86·6	100	24649	21886	88·8
		1928	31676	27180	85·7	181	26999	25095	93·0
	Razem w okręgu	1922	182416	151004	82·8	328	150676	135923	90·2
		1928	204564	173812	85·0	1823	171989	158449	92·1
Nr 9 Płock	Płock	1922	54979	43459	79·0	111	43348	37550	86·6
		1928	59749	51141	85·6	155	50986	44957	88·2
	Rypin	1922	35622	30876	86·6	41	30835	25612	83·0
		1928	37685	33168	88·0	69	33099	27705	83·7
	Płońsk	1922	34889	29052	83·2	31	29021	25948	89·4
		1928	38270	33513	87·5	185	33328	30275	90·9
	Sierpc	1922	32855	28532	86·8	15	28517	24651	86·4
		1928	37879	33651	88·8	33	33598	29191	86·9
	Razem w okręgu	1922	158345	131919	83·3	198	131721	113761	86·5
		1928	173583	151473	87·3	462	151011	132128	87·5

*) W 1922 r. lista Nr 20 p. n. Żyd. Dem. Bl. Lud.
**) W 1928 r. lista Nr 37 „Anatola Wekształna" w okr. Nr 11. W 1922 r. listy Nr Nr 23 i 25 p. n. „Poalej-Sjon i Ceirej Sjon" w okr. Nr Nr 2 i 10.

na listy mniejsz. narod.		Listy mniejszości narodowych uzyskały									
		Bl. M. N.		Nr 4		Nr 5		Nr 33 *)		lokalne **)	
głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
7951	12·3	6610	10·2	559	0·9	—	—	765	1·2	17	0·0
8417	9·7	4897	5·6	846	1·0	96	0·1	2578	3·0	—	—
2403	9·1	2104	7·9	72	0·3	—	—	227	0·9	—	—
2641	8·4	1598	5·1	11	0·0	128	0·4	904	2·9	—	—
4048	11·3	3479	9·7	429	1·2	—	—	140	0·4	—	—
4118	9·8	1405	3·3	728	1·7	293	0·7	1692	4·1	—	—
14402	11·4	12193	9·7	1060	0·8	—	—	1132	0·9	17	0·0
15176	9·4	7900	4·9	1585	1·0	517	0·3	5174	3·2	—	—
2044	7·9	1874	7·2	169	0·7	—	—	1	0·0	—	—
2306	7·8	1487	5·0	—	—	106	0·4	713	2·4	—	—
2751	7·6	2595	7·2	156	0·4	—	—	—	—	—	—
2837	6·8	1723	4·1	—	—	68	0·2	1046	2·5	—	—
5821	14·8	5757	14·6	58	0·2	—	—	6	0·0	—	—
5124	10·7	2566	5·3	—	—	503	1·1	2055	4·3	—	—
1374	5·6	1317	5·4	57	0·2	—	—	—	—	—	—
1369	5·3	831	3·2	—	—	115	0·5	423	1·6	—	—
2763	11·2	2425	9·8	338	1·4	—	—	—	—	—	—
1904	7·0	1057	3·9	—	—	519	1·9	328	1·2	—	—
14753	9·8	13968	9·3	778	0·5	—	—	7	0·0	—	—
13540	7·9	7664	4·5	—	—	1311	0·8	4565	2·6	—	—
5798	13·4	5451	12·6	220	0·5	127	0·3	—	—	—	—
6029	11·8	4446	8·7	297	0 6	155	0·3	1131	2·2	—	—
5223	17·0	4951	16·1	188	0·6	84	0·3	—	—	—	—
5394	16·3	4599	13·9	207	0·6	108	0·3	480	1·5	—	—
3073	10·6	3042	10·5	31	0·1	—	—	—	—	—	—
3053	9·1	2607	7·8	18	0·1	79	0·2	349	1·0	—	—
3866	13·6	3608	12·7	149	0·5	109	0·4	—	—	—	—
4407	13·1	2777	8·2	393	1·2	201	0·6	1036	3·1	—	—
17960	13·5	17052	12·9	588	0·4	320	0·2	—	—	—	—
18883	12·5	14429	9·5	915	0·6	543	0·4	2996	2·0	—	—

Nr i nazwa okr. wyborczego	POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło polskie głosów	Ogółem padło polskie %
Nr 10 Włocławek	Włocławek	1922	61751	49435	80·0	319	49116	40825	83·2
		1928	88265	59444	68·5	5310	54134	45418	83·9
	Nieszawa	1922	46791	37677	80·5	75	37602	32810	87·3
		1928	53392	46477	87·0	8110	38367	32919	85·8
	Lipno	1922	41831	35747	85·5	59	35688	28019	78·5
		1928	46725	42108	90·1	7247	34861	26397	75·7
	Razem w okręgu	1922	150373	122859	81·7	453	122406	101654	83·0
		1928	188382	148029	78·6	20667	127362	104734	82·2
Nr 11 Łowicz	Łowicz	1922	49320	40928	83·0	129	40799	38294	93·8
		1928	50828	45146	88·7	112	45034	42493	94·3
	Kutno	1922	46179	39492	85·5	94	39398	35016	88·9
		1928	50740	45336	89·3	89	45247	40281	89·0
	Gostynin	1922	35583	29974	84·1	71	29903	24348	81·4
		1928	38613	34617	89·7	74	34543	28928	83·7
	Sochaczew	1922	29379	24720	84·1	69	24651	21523	87·3
		1928	33339	29150	87·4	66	29084	25778	88·6
	Razem w okręgu	1922	160461	135114	84·1	363	134751	119181	88·4
		1928	173520	154249	88·9	341	153908	137480	89·3
Nr 12 Błonie	Błonie	1922	57861	46905	81·1	291	46614	42311	90·8
		1928	66584	55645	83·6	3091	52554	48651	92·6
	Skierniewice	1922	30267	25062	82·8	76	24986	23034	92·2
		1928	34694	28990	83·6	1112	27878	26141	93·8
	Rawa	1922	38782	32317	83·3	64	32253	28567	88·6
		1928	42156	35581	84·4	726	34855	31424	90·2
	Grójec	1922	58422	47790	81·8	133	47657	41934	88·0
		1928	62136	53372	85·9	1621	51751	46126	89·1
	Razem w okręgu	1922	185332	152074	82·1	564	151510	135846	89·7
		1928	205570	173588	84·4	6550	167038	152342	91·2
WOJ. WARSZAWSKIE		1922	1005138	821321	81·7	3561	817760	718659	87·9
		1928	1156275	963176	83·3	31327	931849	830498	89·1

*) W 1922 r. lista Nr 20 p. n. Żyd Dem. Bl. Lud.
**) W 1928 r. lista Nr 37 „Anatola Wekszteina" w okr. Nr 11. W 1922 r. listy Nr Nr 23 i 25 p. n „Poalej-Sjon" w okr. Nr Nr 2 i 10.

na listy mniejsz. narod.		Listy mniejszości narodowych uzyskały									
		Bl. M. N.		Nr 4		Nr 5		Nr 33 *)		lokalne **)	
głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
8291	16·8	6883	14·0	942	1·9	204	0·4	121	0·2	141	0·3
8716	16·1	6283	11·6	1086	2·0	204	0·4	1143	2·1	—	—
4792	12·7	4592	12·2	121	0·3	75	0·2	4	0·0	—	—
5448	14·2	4726	12·3	363	1·0	14	0·0	345	0·9	—	—
7669	21·5	7534	21·1	97	0·3	27	0·1	4	0·0	7	0·0
8464	24·3	7551	21·6	336	1·0	165	0·5	412	1·2	—	—
20752	17·0	19009	15·5	1160	1·0	306	0·3	129	0·1	148	0·1
22628	17·8	18560	14·6	1785	1·4	383	0·3	1900	1·5	—	—
2505	6·2	2276	5·6	66	0·2	157	0·4	6	0·0	—	—
2541	5·7	615	1·4	10	0·0	93	0·2	261	0 6	1562	3·5
4382	11·1	3168	8·0	725	1·9	119	0·3	370	0·9	—	—
4966	11·0	1751	3·9	1341	3·0	522	1·1	1213	2·7	139	0·3
5555	18·6	5199	17·4	323	1·1	10	0·0	23	0·1	—	—
5615	16·3	4508	13·1	598	1·7	78	0·2	339	1·0	92	0·3
3128	12·7	3106	12·6	20	0·1	—	—	2	0·0	—	—
3306	11·4	2666	9·2	78	0 3	—	—	472	1·6	90	0·3
15570	11·6	13749	10·2	1134	0·9	286	0 2	401	0·3	—	—
16428	10·7	9540	6·2	2027	1·3	693	0·5	2285	1·5	1883	1·2
4303	9·2	3778	8·1	283	0·6	—	—	242	0·5	—	—
3903	7·4	2119	4·0	505	1·0	206	0·4	1073	2·0	—	—
1952	7·8	1645	6·6	233	0·9	—	—	74	0·3	—	—
1737	6·2	1109	4·0	216	0·8	34	0·1	378	1·3	—	—
3686	11·4	3096	9·6	571	1·8	—	—	19	0·0	—	—
3431	9·8	1979	5·7	389	1·1	64	0·2	999	2·8	—	—
5723	12·0	4988	10·5	260	0·5	—	—	475	1·0	—	—
5625	10·9	2384	4·6	791	1·5	94	0·2	2356	4·6	—	—
15664	10·3	13507	8·9	1347	0·9	—	—	810	0·5	—	—
14696	8·8	7591	4·5	1901	1·1	398	0·3	4806	2·9	—	—
99101	12·1	89478	11·0	6067	0·7	912	0·1	2479	0·3	165	0·0
101351	10·9	65684	7·1	8213	0·9	3845	0·4	21726	2·3	1883	0·2

Wyniki głosowania do Sejmu.

Udział głosujących wynosił 83,3%. Na listy niepolskie złożono w województwie 101.351 głosów, 10,9 gł. ważnych. W stosunku do wyniku głosowania w r. 1922 jest to drobna zniżka odsetka głosów o 1,2, która zaznacza się we wszystkich okręgach wyborczych województwa, z wyjątkiem okr. Nr. 10 Włocławek. Przyrost głosów oddanych na listy niepolskie wynosił w całem województwie tylko 1.250, gdy tymczasem na listy polskie padło o 111.839 gł. więcej. Największą różnicę wykazują: okr. wyb. Nr. 8 Ciechanów, gdzie ilość głosów, oddanych na listy niepolskie, zmniejszyła się o 1.213, a odsetek o 1,9, gdy jednocześnie liczba oddanych głosów ważnych w powiecie wzrosła o 21.313, oraz okr. wyb. Nr. 12 Błonie, gdzie ilość głosów list niepolskich zmniejszyła się o 968, odsetek o 1,5, przy jednoczesnym przyroście ilości głosów ważnych o 15.528. Okr. wyb. Nr. 10 Włocławek dał na listy niepolskie o 1.878 głosów, a w odsetku o 0,9 więcej, niż w r. 1922. W okręgu tym przyrost głosów, tak ilościowo jak i procentowo, wykazują dwa powiaty o przewadze elementu niemieckiego nad żydowskim: Lipno i Nieszawa; natomiast pow. Włocławek, gdzie przeważa element żydowski, wykazuje zniżkę odsetka głosów list niepolskich o 0,8.

Przytoczone wyniki głosowania pozwalają sądzić, że duża część wyborców niepolskiego pochodzenia na terenie województwa poparła listy polskie.

Lista Bl. Mn. Nar. otrzymała w województwie 65.684 gł. (7,1% gł. ważn.), co wynosi o 23.794 głosy, a w odsetku o 3,9 mniej, niż w roku 1922. Spadek zarówno liczby jak i odsetka głosów tej listy zaznaczył się we wszystkich okręgach wyborczych oraz we wszystkich powiatach, z wyjątkiem powiatów Lipno i Nieszawa, w których i liczba i odsetek głosów listy Bl. Mn. Nar są większe, niż w r. 1922. Ten stan rzeczy przypisać należy silnemu poparciu, jakiego liście tej udzielili licznie zamieszkali tutaj koloniści niemieccy, przeważający nawet liczebnie nad ludnością żydowską. W pow. Lipno oddano na listę Nr. 18 w miastach 911 gł. (w 1922 — 1369 gł.), w obwodach wiejskich 6641 gł. (w r. 1922 — 6165 gł.). W pow. Nieszawa oddano na nią w miastach 801 gł. (w r. 1922 — 915 gł.), w obw. wiejskich — 3925 gł. (w r. 1922 — 3677 gł.). Z przytoczonych danych widać ubytek głosów Listy Bl. Mn. Nar. w miastach, natomiast duży ich przyrost w gminach wiejskich, gdzie oddane na listę tę głosy należały w ogromnej większości do wyborców - Niemców. Analogiczne stosunki zachodzą w pow. Rypin, posiadającym również liczne kolonje niemieckie. (Spis z r. 1921 podaje 5.284 Niemców). Lista Bl. Mn. Nar. otrzymała

w miastach 1588 gł. (w r. 1922 — 1852 gł.), w obw. wiejskich 3010 gł. (w r. 1922 — 3099 gł.).

Największy spadek głosów Listy Bl. Mn. Nar. przypada na powiat Mińsk (z 9,7% g. ważnych na 3,3% gł. ważn.), gdzie przewagę nad nią co do liczby i odsetka głosów otrzymała lista Nr. 33, na pow. Pułtusk (z 14,6% gł. ważn., na 5,3% gł. ważn. — suma głosów list Nr. 18 i Nr. 33 jest tu o 1.136 gł. mniejsza od liczby głosów listy Bl. Mn. Nar. w r. 1922), oraz na pow. Łowicz (z 5,6% gł. ważn. na 1,8% gł. ważn.), gdzie ogromną przewagą nad listą Nr. 18 i pozostałemi listami żydowskiemi razem wziętemi góruje lokalna lista Anatola Wekształna Nr. 37 (1562 gł. — 3,1% gł. ważn.).

Na listę Nr. 33 oddano ogółem 21.726 gł., 2,3% ważn. Większe powodzenie osiągnęła ona w pow. Mińsk oraz w pow. Grójec, w którym liczbą i odsetkiem głosów (4,6% gł. ważn.) dorównywa liście Nr. 18.

Żydowskie socjalistyczne organizacje otrzymały razem 12.058 gł. (1,3% gł. ważn.), „Bund" otrzymał 8213 gł. — 0,9% gł. ważn.; najwięcej w pow. Kutno 1341 gł., 2,9% gł. ważn., (w m. Kutnie na listę Nr. 4 oddano 1045 gł., na listę Nr. 5 — 152 gł., razem 1197 gł., zaś na listy Nr. 18 i Nr. 33 razem 1460 gł.); w pow. Włocławek — 1086 gł., 2% gł. ważn. (w m. Włocławku 509 gł.), oraz w pow. Gostynin 1,7% gł. ważn. (m. Gąbin — 372 gł.). Na listę Nr. 5 oddano w województwie 3845 gł., w stosunku do r. 1922 jest to przyrost głosów przeszło czterokrotny. Powyżej 1% gł. ważn., lista ta otrzymała w pow. Maków, Pułtusk i Kutno.

Okrąg wyb. Nr 2 — Warszawa powiat, (Powiaty: Warszawa, Radzymin Mińsk),

Mandatów 5.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 5 . . . . . Icek Juda Lew.
Nr. 18 . . . . . Szmul Brot.
Nr. 33 . . . . . Eljasz Kirszbraun.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 10	Nr. 12	Nr. 13
51064	17943	23014	**1585**	**517**	7977	2155	11496
		Nr. 18	**Nr. 24**	**Nr 25**	**Nr 33**		
		7900	24158	7558	**5174**		

Dzielnik wyborczy — 17.943

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 2 m., Nr. 2 — 1 m., Nr. 3 — 1 m., Nr. 24 — 1 m.

Okrąg wyb. Nr. 8 Ciechanów. (Powiaty: Ciechanów, Mława, Pułtusk, Przasnysz, Maków).

Mandatów 5.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 5 . . . . . Icek Juda Lew.
Nr. 18 . . . . . Dr. Ignacy Schipper.
Nr. 33 . . . . . Eljasz Kirszbraun.

Lista lokalna:

Nr. 37 Żyd. Socj. Partja Rob. „Poalej - Sjon" zjednoczona z „Cejre - Sjon" . . . . . Dr. Mejer Peker.

Na poszczególne listy złożono głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 5	Nr. 10	Nr. 11	Nr. 18	Nr. 24
21605	39208	39382	**1311**	4880	7125	**7664**	33846
		Nr. 25	Nr. 33	Nr. 36	Nr. 37		
		10203	**4565**	2200	**0**		

Dzielnik wyborczy — 19.691

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 1 m., Nr. 2 — 1 m., Nr. 3 — 2 m., Nr. 24 — 1 m.

Okrąg wyb. Nr 9 Płock. (Powiaty: Płock, Rypin, Płońsk, Sierpc).

Mandatów 5.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 5 . . . . . Icek Juda Lew.
Nr. 18 . . . . . Icek Izaak Grünbaum.
Nr. 33 . . . . . Wacław Wiślicki.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 11	Nr. 12	Nr. 13
23341	38714	37540	**915**	**543**	1397	240	2888
	Nr. 18	Nr. 24	Nr. 25	Nr. 33	Nr. 36	Nr. 37	
	14429	19999	6047	**2996**	1962	**0**	

Dzielnik wyborczy — 19.357

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 1 m., Nr. 2 — 2 m. Nr. 3 — 1 m., Nr. 24 — 1m.

Okrąg wyb. Nr. 10 Włocławek. (Powiaty: Włocławek, Nieszawa, Lipno).

Mandatów 5.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 5 . . . . . Icek Juda Lew.
Nr. 18 — Jakób Karau, Maksymiljan Apolinary Hartglas, Herman Tomm.
Nr. 33 . . . . . Wacław Wiślicki.

Na poszczególne listy złożono głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 10	Nr. 13	Nr. 18	Nr. 25
20823	50536	**1785**	**383**	3949	7353	**18560**	22073

Nr. 33
1900

Dzielnik wyborczy — 18560.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 1 m., Nr. 2 — 2 m., Nr. 18 — 1 m., Nr. 25 — 1 m.

Lista Nr. 18 zawdzięcza mandat niskiemu dzielnikowi wyborczemu, który jest o 449 mniejszy, aniżeli w r. 1922, oraz tej okoliczności, że w okr. Nr. 10 została unieważniona wielka ilość — 20.667 głosów, które z nielicznemi wyjątkami złożone zostały na nieważną w okręgu listę Nr. 3 — PSL. „Wyzwolenie".

Okrąg wyb. Nr. 11 — Łowicz. (Powiaty: Łowicz, Kutno, Gostynin i Sochaczew).

Mandatów 5.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 5 . . . . . Icek Juda Lew.
Nr. 18 . . . . . Icek Izaak Grünbaum.
Nr. 33 . . . . . Wacław Wiślicki.

Lista lokalna:

Nr. 37 — bez oznaczenia . . . . . Anatol Wekszteyn.

Na poszczególne listy złożono głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 10	Nr. 12	Nr. 13
14572	43077	15850	**2027**	**693**	29484	3972	5544

Nr. 18	Nr. 24	Nr. 25	Nr. 33	Nr. 36	Nr. 37	Nr. 38
9540	18108	6721	**2285**	152	**1883**	0

Dzielnik wyborczy — 15.850.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 2 — 2 m. Nr. 3 — 1 m. Nr. 10 — 1 m., Nr. 24 — 1 m.

Okrąg wyb. Nr. 12 — Błonie. (Powiaty: Błonie Skierniewice, Rawa i Grójec),

Mandatów 6.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 5 . . . . . Icek Juda Lew.
Nr. 18 . . . . . Heszel Gotlieb.
Nr. 33 . . . . . Eljasz Kirszbraun.

Na poszczególne listy złożono głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 10	Nr. 18	Nr. 24
37202	27762	25815	**1901**	**398**	29067	**7591**	25677

Nr. 25	Nr. 33
6819	**4806**

Dzielnik wyborczy — 18.601.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 2 m., Nr. 2 — 1 m., Nr. 3 — 1 m., Nr, 10 — 1 m., Nr. 24 — 1 m.

Wyniki głosowania do Senatu.

Udział głosujących do Senatu zmniejszył się w porównaniu z r. 1922 z 76,7% na 64,3%; liczba oddanych głosów ważnych jest mniejsza o 45.371. W związku z tem zmniejszyła się również liczba głosów, oddanych na listy niepolskie, o 7.988, zaś odsetek głosów o 0,3. Nieznaczne zmniejszenie się odsetka głosów tłumaczy się tem, że w większości powiatów listy polskie poniosły stosunkowo większy ubytek głosów od list niepolskich. W niektórych powiatach zwiększyła się nawet liczba głosów, oddanych na listy niepolskie, w porównaniu z danemi z r. 1922, choć liczba złożonych ważnie głosów znacznie się obniżyła. Np. w pow. Ciechanów liczba głosów oddanych ważnie zmniejszyła się o 1.446, liczba głosów oddanych na listy niepolskie wzrosła o 81; w pow. Mława liczba głosów oddanych ważnie zmniejszyła się o 2124, liczba głosów oddanych na listy niepolskie wzrosła o 151. W innych znowu powiatach, w których zamieszkują w większej ilości Niemcy, dostrzega się odwrotne zjawisko, liczba głosów list polskich znacznie wzrosła, pomimo obniżenia się liczby głosów oddanych ważnie. Np. w p. Gostynin liczba głosów ważnych zmniejszyła się o 412, liczba głosów list niepolskich o 1.007, gdy tymczasem liczba głosów list polskich wzrosła o 595; w p. Lipno liczba głosów ważnych zmniejszyła się o 341, liczba głosów list niepolskich o 475, liczba głosów list polskich wzrosła o 134.

Ostatnio wymienione powiaty dały w głosowaniu do Sejmu największy przyrost głosów na listy niepolskie. Również frekwencja głosujących do Senatu była tu największa: w pow. Lipno 77,4%, w pow. Gostynin 75,6%, gdy szereg innych powiatów wykazuje bardzo słabą frekwencję, np. pow. Rawa 49,1%, pow. Warszawa — 52,1%, pow. Mińsk M. — 53%. Obserwacja tych wyników pozwala wnioskować, że z jednej strony wstrzymanie się od głosowania do Senatu miało szersze zastosowanie śród wyborców - Polaków, aniżeli Niemców i Żydów; z drugiej zaś strony, że część wyborców-Niemców nie poparła listy Nr. 18 lecz oddała głos na listy polskie.

Na Listę Bloku Mn. Nar. złożono o 23.337 głosów mniej, niż w r. 1922, odsetek głosów spadł z 12.8 na 9,4. Zniżkę odsetka głosów tej listy wykazują wszystkie powiaty, największą pow. Grójec z 13.4 na

POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów
Błonie	1922	40253	29954	74·4	117
	1928	45687	28187	61·7	177
Ciechanów	1922	22710	16849	74·1	46
	1928	24723	15425	62·4	68
Gostynin	1922	25159	20216	80·3	51
	1928	26163	19779	75·6	26
Grójec	1922	41259	30438	73·8	115
	1928	43079	26597	61·7	58
Kutno	1922	32082	26401	82·5	67
	1928	34375	25841	75·1	204
Lipno	1922	29243	24126	82·3	49
	1928	30663	23760	77·3	24
Łowicz	1922	34748	27537	79·2	107
	1928	35776	23498	65·6	125
Maków	1922	20174	16203	80·3	49
	1928	21224	13692	64·5	208
Mińsk Mazowiecki	1922	32074	22259	69·4	49
	1928	35720	18944	53·0	117
Mława	1922	30018	24782	82·6	51
	1928	31708	22703	71·6	96
Nieszawa	1922	31675	24546	77·5	52
	1928	34406	25311	73·5	36
Płock	1922	38534	29164	75·7	119
	1928	41121	27889	67·8	139
Płońsk	1922	24593	19138	77·8	41
	1928	26338	17599	66·8	51
Przasnysz	1922	20063	16896	84·2	49
	1928	21581	13109	60·7	164
Pułtusk	1922	34978	26166	74·8	39
	1928	38178	24430	63·9	112
Radzymin	1922	22266	17155	77·0	49
	1928	26740	14196	53·0	81
Rawa	1922	26885	19701	73·2	93
	1928	29708	14608	49·1	51
Rypin	1922	24618	20449	83·0	37
	1928	24772	18410	74·3	56
Sierpc	1922	22973	19166	83·4	41
	1928	25549	17956	70·2	89
Skierniewice	1922	21562	16274	75·5	67
	1928	24313	14374	59·1	44
Sochaczew	1922	20782	15487	74·5	66
	1928	22608	14701	65·0	72
Warszawa	1922	60717	41812	68·9	211
	1928	75329	39270	52·1	932
Włocławek	1922	41793	33307	79·7	104
	1928	47865	33743	70·5	106
WOJ. WARSZAWSKIE	1922	699159	538026	77·9	1669
	1928	767626	494022	64·3	3036

*) W 1922 r. Lista Nr 20 Żyd. Dem. Bl. Żyd.

Złożono głosów ważnych	Ogółem padło na listy				Listy mniejszości narodowych uzyskały			
	polskie		mniejsz. narod.		Bl. M. N.		Nr 33*)	
	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
29837	26833	89·9	3004	10·1	3004	10·1	—	—
28010	25736	91·9	2274	8·1	1642	5·8	632	2·3
16803	15338	91·3	1465	8·7	1464	8.7	1	0·0
15357	13812	89·9	1545	10·1	1051	6·8	494	3·2
20165	16273	80·7	3892	19·3	3892	19·3	—	—
19753	16868	85·3	2885	14·7	2539	12·9	346	1·8
30323	26233	86·5	4090	13·5	4085	13·5	5	0·0
26539	23026	86·8	3513	13·2	1844	6·9	1669	6·3
26334	23318	88·5	3016	11·5	3012	11·5	4	0·0
25637	22984	89·7	2653	10·3	1669	6·5	984	3·8
24077	18565	77·1	5512	22·9	5512	22·9	—	—
23736	18699	78·8	5037	21 2	4722	19·9	315	1·3
27430	25632	93·4	1798	6·6	1793	6·6	5	0·0
23373	22108	84·6	1265	5·4	734	3·1	531	2·3
16154	14186	87·8	1968	12·2	1968	12·2	—	—
13484	11509	85·4	1975	14·6	1092	8·1	883	6·5
22210	19202	86·5	3008	13 5	3000	13·5	8	0·0
18827	16598	88 2	2229	11·8	1288	6·8	941	5·0
24731	22584	91 3	2147	8·7	2147	8·7	—	—
22607	20309	89·8	2298	10·2	1499	6·6	799	3·6
24494	21148	86·3	3346	13·7	3346	13·7	—	—
25275	22125	87·5	3150	12·5	2932	11 6	218	0·9
29045	24698	85·0	4347	15·0	4345	15·0	2	0·0
27750	23991	86·5	3759	13·5	2838	10·2	921	3·3
19097	17028	89·2	2069	10·8	2069	10·8	—	—
17548	15504	88·4	2044	11·6	1713	9·7	331	1·9
16847	15811	93·9	1036	6·1	1036	6·1	—	—
12945	12000	92·7	945	7·3	706	5·5	239	1·8
26127	21704	83·0	4423	17·0	4423	17·0	—	—
24318	20846	85·7	3472	14·3	2338	9·6	1134	4·7
17106	15500	90·6	1606	9·4	1602	9·4	4	0·0
14115	12502	88·6	1613	11·4	1169	8 3	444	3·1
19608	17262	88·0	2346	12·0	2346	12·0	—	—
14557	12715	87·3	1842	12·7	1337	9·2	505	3·5
20412	16703	81·8	3709	18·2	3661	18·0	48	0·2
18354	15136	82·5	3218	17·5	2808	15·3	410	2·2
19125	16436	85·9	2689	14·1	2689	14·1	—	—
17867	15143	84·7	2724	15·3	1980	11·1	744	4·2
16207	14769	91·1	1438	8·9	1433	8·9	5	0·0
14330	13243	92·4	1087	7·6	758	5·3	329	2·3
15421	13346	86·5	2075	13·5	2074	13·5	1	0·0
14629	12570	85·9	2059	14·1	1650	11·3	409	2·8
41601	36605	88·0	4996	12·0	4988	12·0	8	0·0
38338	33468	87·3	4870	12·7	3485	9·1	1385	3·6
33203	27491	82·8	5712	17·2	5711	17·2	1	0·0
33637	28390	84·5	5247	15·5	4469	13·2	778	2·3
536357	466665	87·0	69692	13·0	69600	13·0	92	0·0
490986	429282	87·4	61704	12·6	46263	9·4	15441	3·2

6,9, pow. Pułtusk z 17,0 na 9,6 i pow. Łowicz z 6,6 na 3,2. Lista Nr. 33 uzyskała 3,2% gł. ważn., największe powodzenie miała w pow. Maków — 6,5% gł. ważn. i w p. Grójec — 6,3% gł. ważn.

Mandatów 7.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 18 . . . . . Salem Budzyner, Józef Spickerman.

Nr. 33 . . . . . Eljasz Kirszbraun.

Mandat z listy Nr. 18 otrzymał Salem Budzyner.

Na poszczególne listy złożono głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 10	Nr. 12	Nr. 18	Nr. 24	Nr. 25
102568	109858	72167	26344	2357	**46263**	86399	17978
			Nr. 33	Nr. 39			
			15441	11611			

Dzielnik wyborczy — 46.263.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 2 m., Nr. 2 — 2 m., Nr. 3 — 1 m., Nr. 18 — 1 m., Nr. 24 — 1 m.

Wskutek silnego rozbicia się głosów polskich między 8 list oraz niskiego dzielnika wyborczego (w r. 1922 dzielnik wyborczy wynosił 58.179) Blok Mn. Nar. utrzymał mandat posiadany w ubiegłym Senacie.

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE

Nr. i nazwa okr. wyborczego	POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło polskie	
								głosów	%
Nr 4 Ostrów	Ostrów	1922	41052	32815	80·0	47	32768	28477	86·9
		1928	46650	39273	84·2	365	38908	34157	87·8
	Bielsk	1922	79852	40724	51·0	270	40454	27435	67·8
		1928	94154	61940	65·8	2113	59827	51197	85·6
	Wysokie Maz.	1922	41156	35745	86·9	76	35669	31691	88·8
		1928	44697	37713	84·4	335	37378	33210	88·8
	Razem w okręgu	1922	162060	109284	67·4	393	108891	87603	80·5
		1928	185501	138926	74·9	2813	136113	118564	87·1
Nr 5 Białystok	Białystok	1922	96625	68065	70·4	254	67811	47107	69·5
		1928	114120	83481	73·1	1341	82140	61857	75·3
	Sokółka	1922	47742	35192	73·7	164	35028	29415	84·0
		1928	51758	40063	77·4	222	39841	34861	87·6
	Wołkowysk	1922	62627	36230	57·8	192	36038	22088	60·3
		1928	81696	49966	61·2	2004	47962	33352	69·5
	Razem w okręgu	1922	206994	139487	67·4	610	138877	98610	71·0
		1928	247574	173510	70·1	3567	169943	130070	76·5
Nr 6 Grodno	Grodno	1922	80394	51930	64·6	192	51738	29499	57·0
		1928	102821	67645	65·8	6377	61268	49581	80·9
	Suwałki	1922	44297	29781	67·2	136	29645	26309	88·7
		1928	49544	36413	73·5	937	35476	30313	85·5
	Augustów	1922	31726	21297	67·1	296	21001	19233	91·6
		1928	35833	26178	73·0	1084	25094	23081	92.0
	Razem w okręgu	1922	156417	103008	65·9	624	102384	75041	73·2
		1928	188198	130236	69·2	8398	121838	102975	84·5
Nr 7 Łomża	Łomża	1922	50784	38630	76·1	184	38446	32475	84·5
		1928	55436	43599	78·6	118	43481	37123	85·4
	Kolno	1922	30981	23665	76·4	90	23575	21342	90·4
		1928	34384	26521	77·1	73	26448	24236	91·6
	Ostrołęka	1922	36509	29646	81·3	121	29525	27403	92·9
		1928	41214	32598	79·1	266	32332	29798	92·2
	Szczuczyn	1922	29172	23867	81·7	106	23761	20686	86·2
		1928	32234	26037	80·7	105	25932	22907	88·3
	Razem w okręgu	1922	147446	115808	78·5	501	115307	101706	88·2
		1928	163268	128755	78·8	562	128193	114064	89·1
WOJ. BIAŁOSTOCKIE		1922	672917	467587	69·4	2128	465459	362960	78·0
		1928	784541	571427	72·3	15340	556087	465673	83·7

*) W 1928 r. w okr. Nr. 5 lista Nr. 43 p. n. Biał. Niezal. Kom. Wyb. Włośc. i Rob. oraz w okr. Nr. 6 lista Nr. 36 p. n. Biał. Zjedn. Włośc. — Rob. W 1922 r. lista Nr. 24 p. n. Zw. Włośc. Trudowików Obszarów Wschod. Polski.

**) W 1922 r. w okr. Nr. 5 lista Nr. 23 p. n. „Poalej Sjon i Ceirej Sjon"; w okr. Nr. 7 lista Nr. 23 p. n. „Poalej jon" (104 głosy)

***) W 1922 r. lista Nr. 20 Żyd. Dem. Blok Lud.

na listy mniejsz. narod.		Listy mniejszości narodowych uzyskały													
		Bl. M. N.		białoruskie *)		Nr. 20		żydowskie							
								Nr. 4		Nr. 5 **)		Nr. 33 ***)		razem	
głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
4291	13·1	3949	12·1	—	—	—	—	334	1·0	—	—	8	0·0	342	1·0
4751	12·2	2581	6·6	—	—	—	—	—	—	201	0·5	1969	5·1	2170	5·6
13019	32·2	10934	27·0	1615	4·0	—	—	468	1·2	—	—	2	0·0	470	1·2
8630	14·4	5895	9·8	—	—	1470	2·5	38	0·1	358	0·6	869	1·4	1265	2·1
3978	11·2	3957	11·1	—	—	—	—	15	0·1	—	—	6	0·0	21	0·1
4168	11·2	3111	8·4	—	—	1	0·0	—	—	81	0·2	975	2·6	1056	2·8
21488	19·5	18840	17·3	1615	1·5	—	—	817	0·7	—	—	16	0·0	833	0·7
17549	12·9	11587	8·5	—	—	1471	1·0	38	0·0	640	0·6	3813	2·8	4491	3·4
20704	30·5	15169	22·4	387	0·5	—	—	4366	6·4	231	0·4	551	0·8	5148	7·6
20283	24·7	12945	15·7	4657	5·7	826	1·0	—	—	140	0·2	1715	2·1	1855	2·3
5613	16·0	5183	14·8	1	0·0	—	—	358	1·0	15	0·0	56	0·2	429	1·2
4980	12·4	2676	6·7	1916	4·8	170	0·4	—	—	—	—	218	0·5	218	0·5
13950	39·7	12720	35·3	370	1·0	—	—	821	3·3	1	0·0	38	0·1	860	3·4
14610	30·5	3621	7·6	9914	20·6	632	1·3	—	—	2	0·0	441	1·0	443	1·0
40267	29·0	33072	23·8	758	0·5	—	—	5545	4·0	247	0·2	645	0.5	6437	4·7
39873	23 5	19242	11·3	16487	9·7	1628	0·9	—	—	142	0·1	2374	1 5	2516	1·6
22239	43·0	21645	41·8	—	—	—	—	500	1·0	—	—	94	0·2	594	1·2
11687	19·1	7363	12 0	365	0·6	816	1·3	1075	1·8	—	—	2068	3·4	3143	5.2
3336	11·3	3320	11·2	—	—	—	—	—	—	—	—	16	0·1	16	0·1
5163	14·5	3755	10·6	—	—	1281	3·6	51	0·1	—	—	76	0·2	127	0·3
1768	8·4	1767	8·4	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0·0	1	0·0
2013	8·0	1662	6 6	—	—	303	1·2	—	—	—	—	48	0·2	48	0·2
27343	26·8	26732	26 2	—	—	—	—	500	0·5	—	—	111	0·1	611	0·6
18863	15·5	12780	10·5	365	0·3	2400	2·0	1126	1·3	—	—	2192	1·4	3318	2·7
5971	15 5	4982	12·9	—	—	—	—	276	0·7	581	1·5	132	0·4	989	2·6
6358	14·6	3713	8·5	—	—	—	—	822	1·9	109	0·2	1714	4·0	2645	6·1
2233	9·6	2152	9·2	—	—	—	—	66	0·3	14	0·1	1	0·0	81	0·4
2212	8·4	1862	7·1	—	—	—	—	22	0·1	21	0·1	307	1·1	350	1·3
2122	7·1	1962	6·6	—	—	—	—	160	0·5	—	—	—	—	160	0·5
2534	7·8	1122	3·4	—	—	—	—	384	1·2	21	0·1	1007	3·1	1412	4·4
3275	13 8	3237	13·6	—	—	—	—	5	0·0	33	0·2	—	—	38	0·2
3025	11·7	2230	8.6	—	—	—	—	2	0·0	7	0·0	786	3·1	795	3·1
13601	11 8	12333	10·7	—	—	—	—	507	0·4	628	0·6	133	0·1	1268	1·1
14129	10·9	8927	6·9	—	—	—	—	1230	0·9	158	0·2	3814	2·9	5202	4·0
102499	22·0	90977	19·5	2373	0·5	—	—	7369	1·6	875	0·2	905	0·2	9149	2 0
90414	16·3	52536	9·4	16852	3.1	5499	1.0	2394	0·4	940	0·2	12193	2·2	15527	2·8

Wyniki głosowania do Sejmu.

Frekwencja głosujących — 72,3% — zwiększyła się o 2,9% w porównaniu z r. 1922. Najsłabiej głosowały 3 wschodnie powiaty województwa o mieszanej ludności: Bielsk — 65,8%, Wołkowysk 61,2% i Grodno 65,8%.

Na listy niepolskie złożono w województwie o 12.085 głosów mniej, niż w r. 1922 przy zwiększeniu się ogólnej liczby głosów ważnych o 90.628. Zmniejszenie się odsetka głosów list niepolskich (dla całego województwa o 5,7) ma miejsce we wszystkich okręgach wyborczych i powiatach, z wyjątkiem powiatów Wysokie Maz., Ostrołęka i Suwałki. W p. Suwałki na przyrost odsetka głosów list niepolskich o 3,2 mógł wpłynąć udział w głosowaniu wyborców - Litwinów, którzy w r. 1922 w większości w wyborach nie uczestniczyli. Bardzo silny jest spadek głosów list niepolskich w 3-ch wschodnich powiatach województwa, w których zamieszkują Białorusini. W pow. Bielsk, gdzie spis z r. 1921 wykazywał 41% ludności niepolskiej, listy te uzyskały 14,4% gł. ważn., wobec 32,2% gł. waż. w r. 1922; liczba ich głosów zmniejszyła się o 4.389, gdy ogólna liczba głosów ważnych wzrosła o 19.373, wskutek zwiększonej frekwencji głosujących z 51% na 65,8%. W pow. Wołkowysk listy niepolskie zwiększyły swój stan posiadania o 660 głosów, listy polskie o 11.264 gł. W pow. Grodno liczba głosów list niepolskich zmniejszyła się o 10.552, odsetek ich spadł z 43,0 na 19,1, gdy tymczasem liczba głosów list polskich wzrosła o 20.082.

Na ten stan rzeczy przedewszystkiem wpłynęło stanowisko wyborców - Białorusinów, którzy nie poparli Listy Bl. Mn. Nar., jak to miało miejsce w r. 1922, lecz głosowali na listy polskie lub białoruskie. Należy przytem podkreślić, że oprócz listy Nr. 1 cieszyły się dużą popularnością śród tych wyborców listy radykalne, a nawet wywrotowe. W pow. Bielsk na Listę Bl. Mn. Nar. oddano o 5039 gł. mniej, niż w r. 1922, odsetek jej głosów zmniejszył się z 27,0 na 9,8. W obwodach miejskich oddano na nią 3.971 gł., w obw. wiejskich (wraz z t. zw. osadami miejskiemi, posiadającemi przeważnie ludność żydowską) — 1924 gł. (w r. 1922 — 6107 gł.). Natomiast w tymże powiecie zaznaczył się ogromny przyrost głosów listy PPS. Nr. 2 i PSL. „Wyzwolenie" Nr. 3. Na 15789 gł., złożonych na listę Nr. 2, ilość największą ze wszystkich list, przypada na obwody wiejskie — 13785 gł. (w r. 1922 oddano na listę PPS na obecnym obszarze pow. Bielsk ogółem 1482 gł.). Na listę Nr. 3 oddano w obwodach wiejskich 10.151 gł., w obwodach miejskich 959 gł. (w r. 1922 oddano na tę listę na obszarze powiatu 6043 gł.). W pow. Grodno na Listę Bl. Mn. Nar. oddano w obwodach miejskich 6.124 gł. (w m. Grodnie

4812 gł.), w obwodach wiejskich tylko 1239 gł. (w r. 1922 — 13.204 gł.), zatem lista ta była popierana głównie przez element żydowski. Na listę Nr. 1 oddano w tym powiecie 20.612 gł., z tego w obw. wiejskich 14.430 gł. Niemal równą ilość głosów w obw. wiejskich zdobyła tu komunistyczna lista Nr. 13, mianowicie 14.208 gł. waż., gdy w obwodach miejskich przypada na nią 2.252 gł.; jeżeli ponadto uwzględnić przeszło 4.200 unieważnionych z tej listy głosów, to okaże się, że przeszło 20 i pół tys. wyborców — 30,3% głosujących — oświadczyło się w tym powiecie za kierunkiem komunistycznym. Jedyna w okr. Nr. 6 lista białoruska Nr. 36 Biał. Włość. Robotnicze Zjednoczenie, wystawiona przez zwolenników b. Biał. Wł. Rob. Hromady, uzyskała zaledwie 365 gł., z czego można wnioskować, że miała ona tylko charakter asekuracyjny, na wypadek unieważnienia listy Nr. 13. W okr. Nr. 5, gdzie lista Nr. 13 była unieważniona, głosy wyborców - Białorusinów skupiły się głównie na liście Biał. Niezależnego Komitetu Wyb. Włość. i Robotn. Nr. 43, która posiadała takie samo podłoże ideowe, co i lista Nr. 36 w okr. wyb. Grodno. Na listę Nr. 43 oddano w pow. Wołkowysk, 9.914 gł., czyli 20,6% gł. ważnych,, na Listę Bl. Mn. Nar. tylko 7,6 gł. ważn., gdy w r. 1922 oddano na nią tutaj 35,3% gł. ważn.; liczba jej głosów zmniejszyła się 3 i pół razy. Popularna w tym powiecie była także lista Nr. 1, która główny kontyngent głosów uzyskała w obwodach wiejskich — 17.337 gł., w obw. miejskich 1748 gł.

Na Listę Bl. Mn. Nar. w całem województwie oddano 52.536 gł., czyli 9,4% gł. ważn., co w stosunku do r. 1922 stanowi stratę 38.441 gł. i zmniejszenie się odsetka głosów o 10,1. Największe straty poniosła ona w 3-ch wyżej omawianych wschodnich powiatach województwa. Stosunkowo niewielkie są straty tej listy w pow. Białystok (z 22,4% gł. ważn., na 15,7% gł. ważn.), co zawdzięcza silnemu poparciu wyborców - Żydów; w obwodach miejskich oddano tu na nią 11.891 gł. (z tego w m. Białymstoku 9875 gł.), w obwodach wiejskich tylko 1.054 gł.

Lista Nr. 33 otrzymała w województwie 12.193, czyli 2,2% gł. ważn., wobec istnienia tutaj kilku większych skupień ludności żydowskiej ten wynik świadczy o bardzo słabych wpływach na terenie województwa kierunku przez tę listę reprezentowanego.

Żydowskie ugrupowania socjalistyczne otrzymały razem 3.334 gł., 0,6% gł. ważn. Zwraca uwagę silny spadek głosów listy „Bundu" o 4.975 gł. Do takiego rezultatu przyczynił się w pierwszym rzędzie sojusz wyborczy „Bundu" z PPS. w okr. wyb. Nr. 5, gdzie organizacje te wystawiły wspólną listę p. n. — Blok Socjalistyczny Nr. 44, która zebrała 14.342 gł., z tego w pow. Białystok 9.065 (w obw. miejskich — 7124 gł., w obw. wiejskich 1941 gł.). Jeżeli weźmie się pod uwagę, że w r. 1922 „Bund" uzyskał w tym powiecie 4.366 gł.

(6,4% gł. ważn.), a w całym okręgu 5.545 g., to można ocenić, jak poważny był jego udział w sumie głosów listy Bloku Socjalistycznego. Można również przypuszczać, że z uwagi na ten sojusz część wyborców zwolenników „Bundu" poparła listę Nr. 2 w sąsiednim okręgu Nr. 4, gdzie na listę „Bundu" oddano tylko 38 gł., gdy w r. 1922 — 817 gł.

Nikłe wpływy okazała „Poalej - Sjon" lewica, uzyskawszy w całem województwie 940 gł.; duże zwłaszcza straty poniosła ona w pow. Łomża, w którym wzmogły się siły „Bundu".

Na listę Ruską oddano 5499 gł. — 1% gł. ważn.; największy stosunek głosów tej listy przypada na pow. Suwałki — 1281 gł. — 3,6% gł. ważn, co się tłumaczy poparciem, udzielonem jej przez wyborców-staroobrzędowców, rosyjskiego pochodzenia, dość licznie tutaj zamieszkujących.

Okrąg wyb. Nr. 4 — Ostrów Mazowiecka. (Powiaty: Ostrów M., Bielsk Podl., Wysokie Mazow.).

Mandatów 4,

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 5 . . . . . Icek Juda Lew.
Nr. 18 . . . . . Izaak Bialer.
Nr. 20 . . . . . Dr. Paweł Korol.
Nr. 33 . . . . . Wacław Wiślicki.

Lista unieważniona:

Lista Prawosławnych Rolników i Robotników.

Na poszczególne listy złożono w okręgu głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 10	Nr. 11	Nr. 18
21801	23565	26029	38	640	3724	2178	11587

Nr. 20	Nr. 24	Nr. 33	Nr. 36
1471	41174	3813	93

Dzielnik wyborczy — 21.801.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 1 m., Nr. 2 — 1 m., Nr. 3 — 1 m., Nr. 24 — 1 m. Blok Mn. Nar. utracił mandat w okręgu, posiadany w ubiegłym Sejmie.

Okrąg wyb. Nr. 5 Białystok. (Powiaty: Białystok, Sokółka, Wołkowysk).

Mandatów 6.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 5 . . . . . Jakób Witkin:
Nr. 18. . . . . Szyja Hesel Farbstein, Dr. Bronisław Turonek
Nr. 20 . . . . . Dr. Paweł Korol.
Nr. 33 . . . . . Wacław Wiślicki.

Listy lokalne:

Nr. 38 „Jedność i Sprawiedliwość" — Eljasz Zakheim.

Nr. 43 Białoruski Niezależny Komitet Wyborczy Włościan i Robotników — Grzegorz Szyrma.

Na pierwszem miejscu listy lokalnej Nr. 44 — Blok Socjalistyczny (PPS i „Bund") postawiona była kandydatura Hersza Erlicha („Bund").

Mandat z listy Nr. 18 otrzymał Szyja H. Farbstein.

Na poszczególne listy złożono głosów:

Nr. 1	Nr. 3	Nr. 5	Nr. 7	Nr. 11	Nr. 18	Nr. 20	Nr. 25
50397	4274	142	776	2176	19242	1628	38992
Nr. 33	**Nr. 37**	**Nr. 38**	**Nr. 39**	**Nr. 40**	**Nr. 43**	**Nr. 44**	
2374	7	0	19067	39	16487	14342	

Dzielnik wyborczy — 19067.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 2 m., Nr. 18 — 1 m., Nr. 25 — 2 m., Nr. 39 — 1 m. Blok Mn. Nar. utracił 1 mandat.

Okrąg wyb. Nr. 6 — Grodno. (Powiaty: Grodno, Suwałki, Augustów).

Mandatów 4,

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 18 . . . . . Włodzimierz Fiedoruk.
Nr. 20 . . . . . Dr. Paweł Korol.
Nr. 33 . . . . . Eljasz Kirszbraun.

Lista lokalna:

Nr. 36 Białoruskie Włość. Robotnicze Zjednoczenie — Michał Baran.

Na poszczególne listy złożono głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 4	Nr. 13	Nr. 18	Nr. 20	Nr. 25	Nr. 33
50370	10973	1126	16637	12780	2400	24994	2192

Nr. 36	Nr. 37
365	1

Dzielnik wyborczy — 16.790.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 —3 m., Nr. 25 —1 m., Bl. Mn. Nar. utracił mandat, posiadany w Sejmie w 1922.

Okrąg wyb. Nr. 7 — Łomża. (Powiaty: Łomża, Kolno, Ostrołęka, Szczuczyn).

Mandatów 4,

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 5 . . . . . Icek Juda Lew.
Nr. 18 . . . . . Izaak Icek Rubinstein.
Nr. 33 . . . . . Eljasz Kirszbraun.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 10	Nr. 11	Nr. 12	Nr. 18
23655	37446	1230	158	4455	4481	6985	8927

Nr. 24	Nr. 33	Nr. 38
35964	3814	1078

Dzielnik wyborczy — 18.723.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 1 m., Nr. 3 — 2 m., Nr. 24 — 1 m.

Wyniki głosowania do Senatu.

Ludność województwa białostockiego okazała o wiele mniejsze zainteresowanie się wyborami do Senatu, aniżeli wyborami do Sejmu. Ogólna frekwencja głosujących wynosi 54%, w pow Suwałki i w pow. Wołkowysk spada ona poniżej 50%, a w p. Bielsk nawet do 38,7%. Stosunek głosów, oddanych na listy polskie — 78,6% i listy innych narodowości —21,4% pozostał niemal bez zmiany w porównaniu z r. 1922. Odsetek głosów, oddanych na listy niepolskie, znacznie obniżył się w powiatach: Grodno z 45,4 na 28,4 Wołkowysk z 35,7 na 28,4, w pow. Bielsk z 26,2 na 22,3; natomiast naogół zwiększył się w pozostałych powiatach.

Odsetek głosów list niepolskich do Senatu jest wyższy od ich odsetka do Sejmu, różnica ta jest dość znaczna w niektórych powiatach, nie tylko w czysto polskich, ale i w powiatach etnicznie mieszanych. W pow. Białystok odsetek głosów do Senatu wynosi 32,1, do Sejmu 24,7, w pow. Bielsk odsetek głosów do Senatu 22,3 do Sejmu 14,4; w pow. Grodno odsetek głosów do Senatu 28,4, do Sejmu 19,1.. W jednym tylko pow. Wołkowysk odsetek głosów do Senatu 28,4 jest o 2,1 mniejszy od odsetka głosów do Sejmu. Różnicę tych pozycyj głosów zapisać należy na dobro Listy Bl. Mn. N., której odsetek głosów do Senatu jest we wszystkich powiatach niemal dwukrotnie wyższy od odsetka głosów do Sejmu. W większości powiatów, mianowicie Białystok, Grodno, Wołkowysk, Ostrów, Łomża, Szczuczyn, Ostrołęka, nawet liczba głosów tej listy do Senatu jest większa od liczby jej głosów do Sejmu. W stosunku do wyniku głosowania do Senatu w r. 1922 Lista Bl. Mn. N. otrzymała tylko o 9.715 gł. mniej, a w odsetku o 3,3. Największy spadek odsetka jej głosów wykazują powiaty: Grodno z 54,4 na 22,7, Bielsk z 26,2 na 18,7 i Wołkowysk z 35,7 na 15,1, co tłumaczy się, podobnie jak i w głosowaniu do Sejmu, że wyborcy - Białorusini w bardzo słabym stopniu poparli listę Nr. 18, której kontyngent głosów przypisać należy w głównej mierze wyborcom - Żydom. W pow. Grodno padło na tę listę w obw. miejskich 7191 gł., w obw. wiejskich — 775 gł. (w r. 1922 — 5.712 gł.); w pow. Bielsk w obw. wiejskich 3763 gł., w obw.

POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych
Augustów	1922	21653	11441	52·8	87	11354
	1928	24077	12693	52·7	173	12520
Białystok	1922	66184	43759	66·1	134	43625
	1928	80883	48309	59·7	973	47336
Bielsk	1922	58293	21254	36·5	258	20996
	1928	67165	26003	38·7	1470	24533
Grodno	1922	51936	26528	51·1	173	26355
	1928	70876	37681	53·1	2617	35064
Kolno	1922	21578	14907	69·1	214	14693
	1928	22686	12612	55·6	471	12141
Łomża	1922	35129	25012	71·2	36	24976
	1928	37880	21308	56·2	295	21013
Ostrołęka	1922	25325	19621	77·5	16	19605
	1928	27382	15158	55·4	471	14687
Ostrów	1922	31500	23612	75·0	43	23569
	1928	31911	20739	65·5	613	20126
Sokółka	1922	34160	22100	64·6	67	22033
	1928	35677	18306	53·8	204	18102
Suwałki	1922	30415	16686	54·9	54	16632
	1928	34030	16658	48·9	342	16316
Szczuczyn	1922	20280	15699	77·4	144	15555
	1928	16297	13459	82·6	210	13249
Wołkowysk	1922	38797	19587	50·5	45	19542
	1928	57047	25204	44·2	633	24571
Wysokie Maz.	1922	26879	23737	88·3	40	23697
	1928	31091	21886	70·4	400	21486
WOJ. BIAŁOSTOCKIE	1922	462129	283943	51·4	1311	282632
	1928	537002	290016	54·0	8872	281144

*) Biał. Niezal. Kom. Wyb. Rob. i Włośc.
**) Głos oddany w 1922 r. na listę Nr 28 p. n. Żyd. Dem. Bl. Lud.

Ogółem padło na listy				Listy mniejszości narodowych uzyskały							
polskie		mniejsz. narod.		Bl. M. N.		Nr. 43 *)		Nr. 20		Nr. 33	
głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
10072	88·7	1282	11·3	1282	11·3	—	—	—	—	—	—
11184	89·3	1336	10·7	1290	10·3	—	—	46	0·4	—	—
30130	69·1	13495	30·9	13494	30·9	—	—	—	—	1**)	0·0
32156	67·9	15180	32·1	13512	28·6	1292	2·7	358	0·8	18	0·0
15492	73·8	5504	26·2	5504	26·2	—	—	—	—	—	—
19055	77·7	5478	22·3	4583	18·7	526	2·1	304	1·2	65	0·3
14378	54·6	11977	45·4	11977	45·4	—	—	—	—	—	—
25090	71·6	9974	28·4	7966	22·7	1723	4·9	278	0·8	7	0·0
13058	88·9	1635	11·1	1635	11·1	—	—	—	—	—	—
10537	86·8	1604	13·2	1602	13·2	—	—	—	—	2	0·0
20796	83·3	4180	16·7	4180	16·7	—	—	—	—	—	—
16466	78·4	4547	21·6	4392	20·9	—	—	—	—	155	0·7
17922	91·4	1683	8·6	1683	8·6	—	—	—	—	—	—
12965	88·3	1722	11·7	1246	8·5	—	—	—	—	476	3·2
20033	85·0	3536	15·0	3536	15·0	—	—	—	—	—	—
17199	85·5	2927	14·5	2919	14·5	—	—	—	—	8	0·0
18747	85·1	3286	14·9	3286	14·9	—	—	—	—	—	—
15540	85·8	2562	14·2	2260	12·6	261	1·4	35	0·2	6	0·0
14193	84·3	2439	15·7	2439	15·7	—	—	—	—	—	—
13670	83·7	2646	16·3	2448	15·1	—	—	196	1·2	2	0·0
13009	83·6	2546	16·4	2546	16·4	—	—	—	—	—	—
10833	81·8	2416	18·2	2412	18·2	—	—	—	—	4	0·0
12561	64·3	6981	35·7	6981	35·7	—	—	—	—	—	—
17582	71·6	6989	28·4	3715	15·1	3125	12·7	130	0·5	19	0·1
21428	90·2	2269	9·8	2269	9·8	—	—	—	—	—	—
18723	87·1	2763	12·9	2753	12·9	4	0.0	1	0·0	5	0·0
221819	78·5	60813	21·5	60812	21·5	—	—	—	—	1**)	0·0
221000	78·6	60144	21·4	51098	18·2	6931	2·5	1348	0·5	767	0·2

wiejskich — 820 gł. (w r. 1922 — 1721 gł.); w pow. Wołkowysk — w obw. miejskich 2230 gł., w obw. wiejskich 1485 gł. (w r. 1922— 4291 gł.).

Z powyższych wywodów można również wnioskować, że wyborcy Żydzi, którzy do Sejmu głosowali bądź na listy polskie, bądź na żydowskie, w głosowaniu do Senatu poparli listę Nr. 18. Wymowną tego ilustracją jest zupełne niepowodzenie listy Nr. 33, która w całem województwie zebrała zaledwie 767 głosów, co w stosunku do 12.193 jej głosów do Sejmu stanowi dysproporcję zbyt jaskrawą. W powiatach o silnych skupieniach Żydów lista ta uzyskała znikomą ilość głosów: w p. Białystok — 18 gł. (do Sejmu 1715 g.), wp. Grodno — 7 gł. (do Sejmu — 2068 gł.), w p. Suwałki — 2 gł.

Lista Nr. 43 Białoruskiego Niezal. Komitetu Wyborczego Włość. i Robotn. skupiła radykalne żywioły białoruskie. Na 6.931 gł. tej listy prawie połowa padła w pow. Wołkowysk — 3.125 gł.

Lista Ruska uzyskała 1.348 gł., 0,5% gł. w., co odpowiada stosunkowi liczebnemu ludności rosyjskiej w województwie.

Z liczby 8.872 głosów unieważnionych około 70%, t. j. blisko 6 tys., padło na niezgłoszoną listę komunistyczną Nr. 13, w większości we wschodnich powiatach województwa.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 18 — Izaak Icek Rubinstein, Wiaczesław Bohdanowicz, Karp Zeniuk.

Nr. 20 . . . . . Mikołaj Kawelin

Nr. 33 . . . . . Eljasz Kirszbraun.

Lista lokalna:

Nr. 43 Białoruski Niezależny Komitet Wyborczy Włościan i Robotników . . . . . Michał Pietkiewicz.

Mandatów 4.

Mandat z listy Nr. 18 uzyskał — Izaak Icek Rubinstein.

Na poszczególne listy złożono głosów:

Nr. 1	Nr. 3	Nr. 11	Nr. 18	Nr. 20	Nr. 25	Nr. 33	Nr. 36
95983	38676	634	**51098**	**1348**	76732	**767**	8192
			Nr. 43	Nr. 46			
			6931	183			

Dzielnik wyborczy — 47.991.

Mandaty otrzymały listy: N. 1 — 2 m., Nr. 18 — 1 m., Nr. 25 — 1 m.

WOJEWÓDZTWO ŁÓDZKIE

Nr i nazwa okr. wyborczego	POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło polskie głosów	Ogółem padło polskie %
Nr 13 Łódź M.	Łódź M.	1922	274443	223495	81·4	507	222988	142930	64·1
		1928	335012	264134	78·8	566	263568	195588	74·2
Nr 14 Łódź pow.	Łódź pow.	1922	57275	50101	87·5	169	49932	35624	71·3
		1928	71043	58572	82·4	503	58069	46405	79·9
	Łask	1922	73962	66628	90·1	186	66442	53757	80·9
		1928	83346	75012	90·0	108	74904	63733	85·1
	Sieradz	1922	69990	60087	85·8	147	59940	51966	86·7
		1928	78404	69740	88·6	327	69413	61428	88·5
	Razem w okręgu .	1922	201227	176816	87·9	502	176314	141347	80·2
		1928	232793	203324	87·2	938	202386	171566	84·8
Nr 15 Konin	Konin	1922	45354	40109	88·4	74	40035	35063	87·6
		1928	53805	48683	90·7	126	48557	42191	86·9
	Koło	1922	51505	45331	88·0	106	45225	37234	82·3
		1928	55937	50938	90·9	476	50462	42223	83·7
	Słupca	1922	40426	34094	84·3	127	33967	28140	82·8
		1928	41855	38090	91·0	109	37981	33438	88·0
	Łęczyca	1922	57753	50471	87·4	142	50329	42918	85·3
		1928	62528	54768	89·0	1811	52957	45642	86·2
	Razem w okręgu .	1922	195038	170005	87·2	449	169556	143355	84·5
		1928	214125	192479	90·0	2522	189957	163494	86·1
Nr 16 Kalisz	Kalisz	1922	82796	68831	83·1	267	68564	56763	82·8
		1928	91978	78705	85·6	1046	77659	65844	84·8
	Turek	1922	45521	39601	87·0	82	39519	35560	90·0
		1928	43793	44623	91·4	493	44130	40300	91·3
	Wieluń	1922	79103	67982	86·0	174	67808	61420	90·6
		1928	96384	81423	84·5	453	80970	74512	92·0
	Razem w okręgu .	1922	207420	176414	85·0	523	175891	153743	87·4
		1928	237155	204751	86·3	1992	202759	180656	89·1
Nr 18 Piotrków	Piotrków	1922	92780	75253	81·1	392	74861	63561	84·9
		1928	104452	92351	88·4	1810	90541	80453	88·9
	Brzeziny	1922	61016	50988	83·5	310	50678	37117	73·3
		1928	69882	58076	83·0	2113	55963	43196	77·2
	Razem w okręgu .	1922	153796	126241	82·1	702	125539	100678	80·2
		1928	174334	150427	86·2	3923	146504	123649	84·4
	Razem w okręgach Nr 13, 14, 15, 16 i 18	1922	1031924	872971	84·6	2683	870288	682053	78·4
		1928	1193419	1015115	85·1	9941	1005174	834953	83·1
WOJ. ŁÓDZKIE		1922	1108422	940156	84·8	2845	937311	744220	79·4
		1928	1277943	1090717	85·4	10756	1079961	904698	83·8

*) W 1922 r. lista Nr. 20 Żyd. Dem. Bl. Lud.
**) W 1922 r. lista Nr. 23 p. n. „Poalej Sjon i Cejrej Sjon" w okr. Nr Nr 14 i 16. W 1928 r. lista Nr 39 p. n. Zjedn. Żyd. Bl. Wyb. w pow. Radomsko (okr. Nr 17).

na listy mniejsz. narod.		Listy mniejszości narodowych uzyskały											
		Bl. M. N.		żydowskie									
				Nr 4		Nr 5		Nr 33*)		lokalne **)		razem	
głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
80058	35·9	60117	27·0	12492	5·6	2621	1·2	4800	2·1	28	0·0	19941	8·9
67980	25·8	31921	12·1	12598	4·8	3713	1·4	19748	7·5	—	—	36059	13·7
14308	28·7	13944	28·0	237	0·5	114	0·2	—	—	13	0·0	364	0·7
11664	20·1	9425	16·2	407	0·7	389	0·7	1443	2·5	—	—	2239	3·9
12685	19·1	12316	18·5	88	0·1	258	0·4	—	—	23	0·1	369	0·6
11171	14·9	7957	10·6	38	0·1	335	0.4	2841	3·8	—	—	3214	4·3
7974	13·3	7513	12·5	232	0·4	83	0·1	—	—	146	0·3	461	0·8
7985	11·5	4461	6·4	471	0·7	414	0·6	2639	3·8	—	—	3524	5·1
34967	19·8	33773	19·1	557	0·3	455	0·3	—	—	182	0·1	1194	0.7
30820	15·2	21843	10·8	916	0·4	1138	0·6	6923	3·4	—	—	8977	4·4
4972	12·4	4860	12·1	107	0·3	5	0·0	—	—	—	—	112	0·3
6366	13.1	5522	11·4	202	0·4	1	0·0	641	1·3	—	—	844	1·7
7991	17·7	7610	16·8	223	0·5	158	0·4	—	—	—	—	381	0·9
8239	16·3	6110	12.1	493	1·0	624	1·2	1012	2·0	—	—	2129	4·2
5827	17.2	5825	17·2	2	0·0	—	—	—	—	—	—	2	0·0
4543	12·0	3833	10·1	—	—	2	0·0	708	1·9	—	—	710	1·9
7411	14·7	6570	13·0	367	0·7	474	1·0	—	—	—	—	841	1·7
7315	13·8	4129	7·8	685	1·3	916	1·7	1585	3·0	—	—	3186	6·0
26201	15·5	24865	14·7	699	0.4	637	0·4	—	—	—	—	1336	0·8
26463	13·9	19594	10·3	1380	0·7	1543	0·8	3946	2·1	—	—	6869	3·6
11801	17·2	10659	15·5	454	0·7	624	0·9	22	0·0	42	0·1	1142	1·7
11815	15·2	7676	9.9	371	0·5	500	0·6	3268	4·2	—	—	4139	5·3
3959	10·0	3902	9·9	57	0·1	—	—	—	—	—	—	57	0·1
3830	8·7	2778	6·3	33	0·1	4	0·0	1015	2·3	—	—	1052	2·4
6388	9.4	6116	9·0	149	0·2	84	0·1	—	—	39	0·1	272	0·4
6458	8·0	3206	4·0	205	0·3	440	0·5	2607	3·2	—	—	3252	4·0
22148	12·6	20677	11·8	660	0·4	708	0·4	22	0·0	81	0·0	1471	0·8
22103	10·9	13660	6·7	609	0·3	944	0·5	6890	3·4	—	—	8443	4·2
11300	15·1	9795	13·1	1202	1·6	183	0·2	120	0·2	—	—	1505	2·0
10088	11·1	7997	8·8	—	—	194	0·2	1897	2·1	—	—	2091	2·3
13561	26·7	11933	23·5	807	1·6	733	1·4	88	0·2	—	—	1628	3·2
12767	22·8	9590	17·1	—	—	687	1·2	2490	4·5	—	—	3177	5·7
24861	19·8	21728	17·3	2009	1.6	916	0·7	208	0·2	—	—	3133	2·5
22855	15·6	17587	12·0	—	—	881	0·6	4387	3·0	—	—	5262	3·6
188235	21·6	161160	18·5	16417	1·9	5337	0·6	5030	0·6	291	0·0	27075	3·1
170221	16·9	104605	10·4	15503	1·5	8219	0·8	41894	4·2	—	—	65616	6·5
193091	20·6	165897	17·7	16536	1·8	5337	0·6	5030	0·5	291	0·0	27194	2·9
175363	16·2	104605	9·7	15610	1·4	8490	0·8	41894	3·9	4764	0·4	70758	6·5

Wyniki głosowania do Sejmu.

Na terenie woj. łódzkiego na listy niepolskie złożono o 17.728 głosów mniej, niż w wyborach w r. 1922, gdy jednocześnie liczba oddanych ważnie głosów wzrosła o 142.650. Najsilniejszy ubytek głosów tych list zaznaczył się w okręgach przemysłowych, w których niemieccy socjaliści, będący w porozumieniu wyborczem z P. P. S., posiadają znaczniejsze wpływy. W okr. Nr. 13 Łódź - Miasto na listy niepolskie oddano 67.980 gł. — 25,8% gł. ważn.; w r. 1922 listy te uzyskały 35,9% gł. waż., co w przybliżeniu odpowiada liczebności ludności niemieckiej i żydowskiej w m. Łodzi, (w r. 1921 — 37,6%). Strata głosów tych list wynosi 12.078, gdy jednocześnie ogólna liczba głosów ważnych wzrosła o 40.580. Uwzględniając procentowo naturalny przyrost wyborców niemieckich i żydowskich w okręgu dochodzi się do wniosku, że ok. 30 tys. tych wyborców oddało głos na listy polskie. Analogicznie w okr. wyb. Nr. 14 Łódź - pow. liczba głosów list niepolskich zmniejszyła się o 2.644, odsetek obniżył się z 28,7 na 20,1, gdy ogólna liczba głosów ważnych wzrosła o 8.137. Tak samo w okr. Nr. 18 Piotrków spadek głosów tych list wynosi 2.006 przy wzroście liczby głosów ważnych o 20.965; odsetek głosów tych list obniżył się z 19,8 na 15,6. W okręgach rolniczych suma głosów list niepolskich zwiększyła się nieco, jednak w wysokości niewspółmiernie drobnej w stosunku do ogólnego przyrostu głosów ważnych. W okr. Nr. 15 Konin listy niepolskie otrzymały 262 gł. więcej, niż w r. 1922, ogólny przyrost głosów ważnych wynosił tutaj 20.401. W okr. Nr. 16 Kalisz przyrost głosów list niepolskich wynosił 45 gł., ogólny przyrost głosów ważnych wynosił 26.913. W całem województwie tylko jeden powiat Konin, posiadający dwukrotnie więcej ludności niemieckiej niż żydowskiej, wykazuje znaczniejszy przyrost głosów, oddanych na listy niepolskie, mianowicie — 1.394 i zwiększenie się ich odsetka głosów o 0,7.

Lista Bl. Mn. Nar. otrzymała w województwie 104.605 gł., czyli o 61292 gł. mniej, niż w r. 1922, odsetek jej głosów zmniejszył się z 17,7 na 9,7. W m. Łodzi oddano na tę listę o 28.196 gł. mniej, niż w r. 1922 — 12,1% głosów ważn., w miejsce 27% gł. ważn. Do tak ujemnego dla niej wyniku przyczyniła się z jednej strony utrata głosów socjalistów niemieckich, którzy poparli listę PPS Nr. 2, z drugiej zaś strony konkurencyjna akcja listy Nr. 33, która osiągnęła tu pokaźną liczbę — 19.748 gł., to jest 7,5% gł. ważn. W okr. Nr. 14 Łódź — pow. Lista Bl. Mn. Nar. uzyskała o 11.930 gł. mniej, niż w r. 1922, odsetek jej głosów zmniejszył się z 19,1 na 10,8. Analogiczny stan rzeczy spotykamy w innych okręgach wyborczych i powiatach, z wyjątkiem pow. Konin, gdzie zaznaczył się przyrost gło-

sów tej listy w sumie 662 gł. W powiecie tym oddano na listę Nr. 18 w obwodach miejskich, skupiających wyborców - Żydów — 1.437 gł., w obw. wiejskich, zatem głównie głosy kolonistów niemieckich, 4047 gł., czyli prawie trzy razy więcej. Wynika z tego, że wyborcy Niemcy, znajdujący się tutaj pod wpływem Niem. Partji Ludowej, głosowali przeważnie na listę Nr. 18. Wysoki odsetek głosów w pow. Brzeziny — 17,1% lista nr. 18 zawdzięcza również poważnemu poparciu licznie tu zamieszkałych Niemców.

Lista Nr. 33. uzyskała w województwie łódzkiem największą ze wszystkich województw liczbę głosów 41.894, to jest 3,9% gł. ważn. Poza m. Łodzią większą popularność lista ta zdobyła w pow. Kalisz (4,2% gł. ważn.) oraz w pow. Brzeziny (4,5% ważn.). Żydowskie listy socjalistyczne uzyskały 24.100 gł. Wpływy „Bundu" nieco osłabły (o 926 gł.), natomiast „Poalej - Sjon" lewica powiększyła swój stan posiadania o 3.153 gł. W m. Łodzi w stosunku do r. 1922 „Bund" utrzymał dawną pozycję głosów, „Poalej - Sjon" uzyskała o 1.092 gł. więcej.

Blok Mn. Nar. uzyskał 4 mandaty, tracąc po jednym mandacie w dwuch okr. Nr. 13 Łódź - M. i Nr. 16 Kalisz.

Okrąg wyb. Nr. 13 — Łódź-Miasto.

Mandatów 7,

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Mordka Lichtenstein.
Nr. 5 . . . . . Jakób Witkin.
Nr. 18 . . . . Dr. Jerzy Rosenblatt, Oskar Ambroży Klikar.
Nr. 33 . . . . . Eljasz Kirszbraun.

Na mieszanej liście PPS. Nr. 2 figurował na 3-em miejscu przedstawiciel Niemieckiej Socjalistycznej Partji Pracy — Artur Kronig.

Mandaty otrzymali z listy Nr. 18 — Dr. Jerzy Rosenblatt, z listy Nr. 2 — Artur Kronig.

Na poszczególne listy złożono w okręgu głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 7	Nr. 18	Nr. 25	Nr. 33
44931	74170	**12598**	**3713**	692	**31921**	19523	**19748**

Nr. 34	Nr. 36	Nr. 37	Nr. 38	Nr. 39
0	6379	49230	663	0

Dzielnik wyborczy — 24.615.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 1 m., Nr. 2 — 3 m., Nr. 18 — 1 m., Nr. 37 — 2 m.

Oddzielna akcja listy Nr. 33 przyczyniła się do utraty drugiego mandatu przez Bl. Mn. Nar. Ogółem zmarnowana nadwyżka głosów listy Nr. 18 i list żydowskich wynosiła 43.365.

Okrąg wyb. Nr. 14 — Łódź-powiat. (Powiaty: Łódź-pow., Łask, Sieradz).

Mandatów 6.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Izrael Mordka Lichtenstein.
Nr. 5 . . . . . Icek Juda Lew.
Nr. 18 . . . August Utta, Dr. Jerzy Rosenblat, August Rahts.
Nr. 33 . . . . . Wacław Wiślicki.

Mandat z listy Nr. 18 otrzymał August Utta.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 2	Nr. 7	Nr. 10	Nr. 11
36879	36000	42374	**916**	**1138**	84	17008	2383

Nr. 13	Nr. 18	Nr. 24	Nr. 25	Nr. 33	Nr. 36
10358	**21843**	**21050**	5384	**6923**	46

Dzielnik wyborczy — 21.050.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 1 m., Nr. 2 — 1 m., Nr. 3 — 2 m., Nr. 18 — 1 m., Nr. 24 — 1 m.

Listy polskie zmarnowały 66.316 gł., lista Nr. 18 tylko 793 gł. Uzyskanie mandatu przez listę Nr. 18 przypisać należy rozbiciu się głosów polskich między 10 list. Głosów polskich zmarnowało się przeszło 3 razy tyle, ile wystarczyło liście Nr. 18 do otrzymania mandatu.

Okrąg wyb. Nr. 15 — Konin. (Powiaty: Konin, Koło, Łęczycza, Słupca).

Mandatów 6.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 5 . . . . . Icek Juda Lew.
Nr. 18 . . . . . Juljan Will, Józef Samuel Asz.
Nr. 33 . . . . . Wacław Wiślicki.

Mandat otrzymał z listy Nr. 18 — Juljan Will.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 10	Nr. 14	Nr. 18
15546	54046	51947	**1380**	**1543**	14683	398	**19594**

Nr. 24	Nr. 25	Nr. 33
20519	6355	**3946**

Dzielnik wyborczy 19.594.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 2 — 2 m., Nr. 3 — 2 m., Nr. 18 — 1 m., Nr. 24 — 1 m., Głosów polskich zmarnowało się razem 51.317, czyli 2 i pół razy tyle, ile wystarczyło Liście Bl. Nar. do uzyskania mandatu. I w tym okręgu rozbicie się głosów polskich w silnym stosunku między siedem list umożliwiło Bl. Mn. Nar. utrzymanie mandatu, posiadanego w ubiegłym Sejmie.

Okrąg wyb. Nr. 16 Kalisz. (Powiaty: Kalisz, Turek, Wieluń).

Mandatów 7.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 5 . . . . . Jakób Witkin.
Nr. 18 . . . . . Mateusz Hindes, August Utta.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 10	Nr. 18	Nr. 24
27459	32638	57892	**609**	**944**	21375	**13660**	18900

Nr. 25	Nr. 33	Nr. 36
22335	**6890**	57

Dzielnik wyborczy — 19.297.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 1 m., Nr. 2 — 1 m., Nr. 3 — 3 m., Nr. 10 — 1 m., Nr. 25 — 1 m.

Rozbicie się głosów żydowskich między listy Nr. 18 i Nr. 33 pozbawiło Bl. Mn. Nar. mandatu, posiadanego w ubiegłym Sejmie.

Okrąg wyb. Nr 18 Piotrków. (Powiaty: Piotrków, Brzeziny).

Mandatów 5.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 5 . . . . . Icek Juda Lew.
Nr. 18 . . . . . Szmul Brot, Wilhelm Gust.
Nr. 33 . . . . . Aron Lewin.

Lista lokalna:

Nr. 38 — Żyd. Socj. Partja Rob. „Poalej-Sjon" zjedn. z „Cejre-Sjon" . . . . . Dr. Majer Peker.

Mandat otrzymał z listy Nr. 18 — Szmul Brot.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 5	Nr. 7	Nr. 10	Nr. 11	Nr. 18
23394	37054	9444	881	318	27783	4744	17587

Nr. 24	Nr. 25	Nr. 33	Nr. 36	Nr. 37	Nr. 38
16103	3553	4387	1229	19	8

Dzielnik wyborczy — 17.587.

Mandaty uzyskały listy: Nr. 1 — 1 m., Nr. 2 — 2. m., Nr. 10 — 1 m., Nr. 18 — 1 m.

Zawdzięczając rozbiciu się głosów polskich między 10 list i niskiemu dzielnikowi wyborczemu Bl. Mn. Nar. utrzymał nadal mandat posiadany w okręgu.

Wyniki głosowania do Senatu.

Wobec mniejszej frekwencji głosujących do Senatu 71,6% (w r. 1922 — 81,6%), liczbą oddanych głosów ważnych w województwie zmniejszyła się w stosunku do r. 1922 o 15.501. Na listy niepolskie oddano o 31.188 gł. mniej, zatem przeszło dwukrotnie więcej od liczby, oznaczającej ogólne zmniejszenie się głosujących. Wszystkie niemal powiaty województwa wykazują spadek liczby i odsetka głosów list niepolskich. Szczególnie zaznacza się to w tych samych powiatach, w których analogiczna sytuacja miała miejsce w głosowaniu do Sejmu. W m. Łodzi liczba głosów list niepolskich zmniejszyła się o 14.458, odsetek głosów o 10,6. W pow. Łódź liczba głosów zmniejszyła się o 2.954, odsetek o 8,2. Wyjątek stanowi pow. Konin, który dał nadwyżkę 177 gł., a odsetka o 1,3. W stosunku do wyniku głosowania do Sejmu odsetek głosów oddanych na listy niepolskie do Senatu jest naogół nieco wyższy, z wyjątkiem m. Łodzi, pow. Łódź i pow. Koło.

Liczba głosów Listy Bloku Mn. Nar. w stosunku do r. 1922 zmniejszyła się o 54.649, a odsetek o 8,3. Najdotkliwsze straty poniosła ona w m. Łodzi, gdzie liczba uzyskanych przez nią głosów zmniejszyła się o 25.124, a odsetek o 18,7. Podobnież w pow. Łódź liczba jej głosów zmniejszyła się o 3.983, odsetek o 11,3; w pow. Brzeziny odsetek jej głosów obniżył się o 7,9%; w pow. Konin tylko o 0,1. Ujemne dla listy Nr. 18 rezultaty głosowania tłumaczą się temi samemi przyczynami, o których wspomniano wyżej przy omawianiu wyniku głosowania do Sejmu.

Mandatów 8.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 18 . . . Józef Spickerman, Salem Budzyner, Jan Krause.

Nr. 33 . . . . . : : : Eljasz Kirszbraun.

Mandat z listy Nr. 18 otrzymał Józef Spickerman.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 7	Nr. 10	Nr. 11	Nr. 18	Nr. 24
116477	139332	100448	348	37770	1186	**72949**	51923

Nr. 25	Nr. 33	Nr. 37
33095	**23505**	36133

Dzielnik wyborczy — 50.224.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 2 m., Nr. 2 — 2 m., Nr. 3 — 2 m., Nr. 18 — 1 m., Nr. 24 — 1 m.

Lista Nr. 18 utraciła jeden mandat, posiadany w ubiegłym Sejmie.

POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów
Brzeziny	1922	42323	34030	80·4	123
	1928	47759	30508	63·9	178
Kalisz	1922	58507	47529	81.2	381
	1928	62908	45410	72·1	72
Koło	1922	36695	31120	84·8	228
	1928	37301	29009	77·7	71
Konin	1922	32222	27989	86·9	22
	1928	36902	27221	73·7	568
Łask	1922	53332	46174	86·6	61
	1928	58066	44857	77·2	166
Łęczyca	1922	39956	33619	84·1	88
	1928	42436	31637	74·5	102
Łódź M.	1922	182191	145508	79·9	411
	1928	215708	149744	69·4	501
Łódź pow.	1922	39697	33912	85.4	68
	1928	47037	33256	70·7	208
Piotrków	1922	65420	50175	76·7	98
	1928	69765	48765	69·9	133
Radomsko	1922	54376	42871	78·8	117
	1928	58488	39261	67·1	396
Sieradz	1922	50829	41351	81·4	85
	1928	54574	41653	76·3	69
Słupca	1922	28362	23641	83·3	174
	1928	27815	21521	77·3	23
Turek	1922	32755	26985	82·4	115
	1928	34195	25863	75·6	25
Wieluń	1922	57920	47351	81·7	1617
	1928	66509	47065	70·7	92
WOJ. ŁÓDZKIE	1922	774585	632255	81·6	3588
	1928	859463	615770	71·6	2604

*) W 1922 r. lista Nr. 23 p. n. Og. Żyd. Zw. Rob. w Polsce oraz lista Nr. 24 p. n. Żyd. Dem. Zw. Lud.

Złożono głosów ważnych	Ogółem padło na listy				Listy mniejszości narodowych uzyskały			
	polskie		mniejsz. narod.		Bl. M. N.		Nr 33 *)	
	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
33907	24195	71·4	9712	28·6	9712	28·6	—	—
30330	22795	75·2	7535	24·8	6278	20·7	1257	4·1
47148	39103	82·9	8045	17·1	8045	17·1	—	—
45338	38372	84·6	6966	15·4	4748	10·5	2218	4·9
30892	25143	81·4	5749	18·6	5749	18·6	—	—
28938	24381	84·3	4557	15·7	3878	13·4	679	2·3
27967	24380	87·2	3587	12·8	3587	12·8	—	—
26653	22889	85·9	3764	14·1	3402	12·7	362	1·4
46113	37179	80·6	8934	19·4	8933	19·4	1	0·0
44691	38840	86·9	5851	13·1	5347	12·0	504	1·1
33531	28647	85·4	4884	14·6	4884	14·6	—	—
31535	27072	85·8	4463	14·2	3335	10·6	1128	3·6
145097	97204	67·0	47893	33·0	47891	33·0	2	0·0
149243	115808	77·7	33435	22·4	22767	15·3	10668	7·1
33844	24019	71 0	9825	29·0	9823	29·0	2	0·0
33048	26177	79·3	6871	20·8	5840	17·7	1031	3·1
50077	42424	84·7	7653	15·3	7652	15·3	1	0·0
48632	42328	87·0	6304	13·0	5273	10·9	1031	2·1
42754	38851	90·9	3903	9·1	3865	9·0	38	0·1
38865	35932	92·5	2933	7·5	2160	5·5	773	2·0
41266	35424	87·8	5842	14·2	5842	14·2	—	—
41584	36454	87·7	5130	12·3	3493	8·4	1637	3·9
23467	19067	81·3	4400	18·7	4400	18·7	—	—
21498	18860	87·7	2638	12·3	2378	11·1	260	1·2
26870	24047	89·5	2823	10·5	2823	10·5	—	—
25838	23555	91·2	2283	8·8	1691	6·5	592	2·3
45734	41342	90·4	4392	9 6	4392	9·6	—	—
46973	43249	92·1	3724	7·9	2359	5·0	1365	2·9
628667	501025	79·7	127642	20·3	127598	20·3	44	0·0
613166	516712	84·3	96454	15·7	72949	11·9	23505	3·8

WOJEWÓDZTWO KIELECKIE

Nr i nazwa okr. wyborczego	POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło polskie	
								głosów	%
Nr 17 — Częstochowa	Częstochowa . .	1922	110966	95512	86·1	419	95093	84987	89·4
		1928	132801	113183	85·2	864	112319	109317	89·3
	Radomsko *a*) . .	1922	76498	67185	87·8	162	67023	62167	92·7
		1928	84524	75602	89·4	815	74787	69645	93·1
	Razem w okręgu .	1922	187464	162697	86·8	581	162116	147154	90·8
		1928	217325	188785	86·8	1679	187106	169862	90·8
Nr 19 — Radom	Radom	1922	94231	75482	80·1	186	75296	64412	85·5
		1928	102313	85867	83·9	1288	84579	73358	86·7
	Końskie	1922	67066	51674	77·5	288	51386	44186	86·0
		1928	77294	62260	80·5	2519	59741	52889	88·5
	Opoczno . . .	1922	56740	47057	82·9	189	46868	42572	90·8
		1928	59707	50116	83·9	821	49295	45881	93·1
	Razem w okręgu .	1922	218037	174213	79·9	663	173550	151170	87·1
		1928	239314	198243	82·8	4628	193615	172128	88·9
Nr 20 — Kielce	Kielce	1922	83916	69955	83·4	279	69676	60974	87·5
		1928	96366	77019	79·9	139	76880	69502	90·4
	Jędrzejów	1922	44326	37914	85·5	84	37830	34223	90·5
		1928	48731	41522	85·2	43	41479	38194	92·1
	Włoszczowa . . .	1922	43257	37669	87·1	68	37601	34289	91·2
		1928	46711	40601	86·9	70	40531	40130	99·0
	Razem w okręgu .	1922	171499	145538	84·9	431	145107	129486	89·2
		1928	191808	159142	83·0	252	158890	147825	93·0

*) Lista lokalna p. n. Zjedn. Żyd. Blok Wyb.
a) Z woj. łódzkiego.

na listy		Listy mniejszości narodowych uzyskały											
mniejsz. narod.		Bl. M. N.		Nr 4		Nr 5		Nr 17		Nr 33		Nr 39 *)	
głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
10106	10·6	9763	10·2	343	0·4	—	—	—	—	—	—	—	—
12002	10·7	—	—	495	0·4	133	0·1	—	—	—	—	11474	10·2
4856	7·3	4737	7·1	119	0·2	—	—	—	—	—	—	—	—
5142	6·9	—	—	107	0·1	271	0·4	—	—	—	—	4764	6·4
14962	9·2	14500	8·9	462	0·3	—	—	—	—	—	—	—	—
17244	9·2	—	—	602	0·3	404	0·2	—	—	—	—	16238	8·7
10884	14·5	7648	10·2	922	1·2	277	0·4	—	—	2037	2·7	—	—
11221	13·3	7889	9·3	1131	1·4	652	0·8	—	—	1549	1·8	—	—
7200	14·0	6792	13·2	327	0·6	28	0·1	—	—	53	0·1	—	—
6852	11·5	3653	6·1	528	0·9	43	0·1	—	—	2628	4·4	—	—
4296	9·2	4013	8·6	271	0·6	—	—	—	—	12	0·0	—	—
3414	6·9	2100	4·3	363	0·7	77	0·1	—	—	874	1·8	—	—
22380	12·9	18453	10·6	1520	0·9	305	0·2	—	—	2102	1·2	—	—
21487	11·1	13642	7·1	2022	1.0	772	0·4	—	—	5051	2·6	—	—
8702	12·5	7898	11·3	—	—	804	1·2	—	—	—	—	—	—
7379	9·6	5209	6·8	1	0·0	297	0·4	—	—	1872	2·4	—	—
3607	9·5	3607	9.5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3285	7·9	2167	5·2	34	0·1	—	—	—	—	1084	2·6	—	—
3312	8·8	3312	8·8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
401	1·0	352	0·9	—	—	9	0·0	—	—	40	0·1	—	—
15621	10·8	14817	10·2	—	—	804	0 6	—	—	—	—	—	—
11065	7·0	7728	4·9	35	0·0	306	0·2	—	—	2996	1·9	—	—

Nr i nazwa okr. wyborczego	POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło polskie	
								głosów	%
Nr 21 — Będzin	Będzin	1922	198115	159179	80·3	798	158381	140718	88·8
		1928	162344	140324	86·1	285	140039	123662	88·3
	Zawiercie *a)* . . .	1922	—	—	—	—	—	—	—
		1928	61380	51324	83·6	187	51137	47877	93·6
	Razem w okręgu .	1922	198115	159179	80·3	798	158381	140718	88·8
		1928	224224	191648	85·5	472	191176	171539	89·7
Nr 22 — Sandomierz	Sandomierz . . .	1922	53064	43518	82·0	252	43266	38170	88·2
		1928	58409	50568	86·6	1124	49444	43566	88·1
	Pińczów	1922	54060	44648	82·6	210	44438	39563	89·0
		1928	58615	49143	83·8	882	48261	43694	90·5
	Stopnica	1922	64820	53076	81·9	221	52855	46753	88·5
		1928	71059	60677	85·5	1224	59453	53672	90·3
	Razem w okręgu .	1922	171944	141242	82·1	683	140559	124486	88·5
		1928	188083	160388	85·3	3230	157158	140932	89·7
Nr 23 — Iłża	Iłża	1922	62661	50590	80·7	136	50454	46710	92·6
		1928	69399	56967	82·1	201	56766	53708	94·6
	Kozienice	1922	55587	44214	79·5	155	44059	39709	90·1
		1928	63167	51593	81·7	164	51429	47549	92·4
	Opatów	1922	74524	62473	83·8	155	62318	53877	86·5
		1928	85395	71033	83·2	192	70841	63660	89·9
	Razem w okręgu .	1922	192772	157277	81·6	446	156831	140296	89·5
		1928	217961	179593	82·4	557	179036	164917	92·1
Razem w okr. Nr Nr 17, 19, 20, 21, 22 i 23		1922	1139831	940146	82·5	3602	936544	833310	89·0
		1928	1278715	1077799	84·3	10818	1066981	967203	90·6
WOJ. KIELECKIE . . .		1922	1191106	976401	82·0	3841	972560	867378	89·2
		1928	1334308	1119921	83·9	18591	1101330	1001278	90·9

*) Lista lokalna p. n. Zjedn. Żyd. Blok. Wyb.
**) Głosy oddane w powiatach Olkuskim i Miechowskim (okr. Nr 42).
a) Utworzony w 1926 r. z części pow. Będzin.

na listy		Listy mniejszości narodowych uzyskały											
mniejsz. narod.		Bl. M. N.		Nr 4		Nr 5		Nr 17		Nr 33		Nr 39 *)	
głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
17663	11·2	17490	11·1	173	0·1	—	—	—	—	—	—	—	—
16377	11·7	9334	6·7	706	0·5	1323	0·9	—	—	5014	3·6	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3260	6·4	1965	3·9	2	0·0	18	0·0	—	—	1275	2.5	—	—
17663	11·2	17490	11·1	173	0·1	—	—	—	—	—	—	—	—
19637	10·3	11299	5·9	708	0·4	1341	0·7	—	—	6289	3·3	—	—
5096	11·3	4587	10·6	—	—	—	—	—	—	509	1·2	—	—
5878	11·9	3224	6·5	448	0·9	722	1·5	—	—	1484	3·0	—	—
4875	11·0	4874	11·0	—	—	—	—	—	—	1	0·0	—	—
4567	9·5	3157	6·5	—	—	168	0·4	—	—	1242	2·6	—	—
6102	11·5	6102	11·5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5781	9·7	3373	5·7	218	0·4	1088	1·8	—	—	1102	1·8	—	—
16073	11.5	15563	11·1	—	—	—	—	—	—	510	0·4	—	—
16226	10·3	9754	6·2	666	0·4	1978	1·3	—	—	3828	2·4	—	—
3744	7·4	3686	7·3	34	0·1	16	0·0	—	—	8	0·0	—	—
3058	5·4	1581	2·8	47	0·1	351	0·6	—	—	1079	1·9	—	—
4350	9·9	3425	7·8	474	1·1	13	0·0	—	—	438	1·0	—	—
3880	7·6	2096	4·1	288	0·6	135	0·3	—	—	1361	2·6	—	—
8441	13·5	7884	12·6	3	0·0	551	0·9	—	—	3	0·0	—	—
7181	10·1	5196	7·3	9	0·0	474	0·7	—	—	1502	2·1	—	—
16535	10·5	14995	9·5	511	0·3	580	0·4	—	—	449	0·3	—	—
14119	7·9	8873	5·0	344	0·2	960	0 5	—	—	3942	2·2	—	—
103234	11·0	95818	10·2	2666	0·3	1689	0·2	—	—	3061	0·3	—	—
99778	9·4	51296	4·8	4377	0·4	5761	0·6	—	—	22106	2·1	16238	1·5
105182	10·8	91081	9·3	2547	0·3	1689	0·2	6804**)	0.7	3061	0·3	—	—
100052	9·1	51296	4·7	4566	0·4	5490	0·5	5120**)	0·5	22106	2·0	11474	1·0

Wyniki głosowania do Sejmu.

Frekwencja głosujących wynosi dla całego województwa 83,9%. Na listy niepolskie oddano 9,1% gł. waż., o 5130 gł. mniej, niż w r. 1922, gdy tymczasem ogólna liczba oddanych głosów ważnych zwiększyła się o 128,770. Tylko w jednym okr. Nr. 17 Częstochowa zaznacza się tak ilościowy, jak i procentowy przyrost głosów na listy niepolskie. Niewielki przyrost głosów przy jednoczesnym spadku ich odsetka wykazują okręgi: Nr. 21 Będzin i Nr. 22 Sandomierz. Natomiast w okr. Nr. 19 Radom, Nr. 20 Kielce i Nr. 23 Iłża tak odsetek, jak i liczba głosów tych list są znacznie niższe, niż w r. 1922. Najbardziej zjawisko to uwydatnia się w okr. Nr. 20; liczba głosów niepolskich zmniejszyła się tutaj o 4.551 gł., a odsetek ich głosów z 10,8 na 7,0. Rażący pod tym względem stosunek zachodzi w p. Włoszczowa, gdzie liczba głosów list niepolskich spadła z 3.307 na 401, a odsetek z 9,1 na 0,9, aczkolwiek frekwencja głosujących była tu jedna z najwyższych w województwie (86,9%). Przytoczone wyniki świadczą, że w woj. kieleckiem duża część wyborców Żydów głosowała na listy polskie.

Lista Bloku Mn. Nar. otrzymała na terenie województwa ogółem 51.296 gł. — 4,7% gł. ważnych, czyli o 39.785 gł. mniej, niż w r. 1922. Ubytek głosów tej listy najsilniej uwydatnia się w okr. Nr. 20 Kielce z 10,2% gł. ważn. na 4,9% gł. ważn. (o 7.728 gł. mniej) oraz w okr. Nr. 22 Sandomierz z 11,1% gł. ważn. na 6,2% gł. ważn. Z liczby głosów oddanych na listę Nr. 18 w okr. Nr. 20 prawie połowa przypada na m. Kielce 3.808 gł. Szczególnie ujemne wyniki dla listy Nr. 18 dał pow. Włoszczowa — 352 gł. — 0,8% gł. ważn.; także lista Nr. 33 znalazła tutaj tylko 40 zwolenników. W m. Radomiu wyjątkowo z pośród innych miast województwa Lista Bl. Mn. Nar. otrzymała o 666 gł. więcej, aniżeli w r. 1922. Natomiast bardzo słabą okazała się tutaj pozycja listy Nr. 33, na którą oddano 807 gł., czyli o połowę mniej, niż w r. 1922 uzyskała tu głosów lista Żyd. Bloku Ludowego Nr. 20. Wynikałoby stąd, iż zwolennicy kierunku ludowego („folkiści") w Radomiu oświadczyli się za listą Nr. 18, a nie Nr. 33.

Nieliczni na terenie województwa Niemcy - koloniści, zamieszkali w okr. Nr. 20 Kielce głosowali przeważnie na listę Nr. 18. Dla przykładu przytoczymy wyniki głosowania w dwóch obwodach czysto wiejskich, w których znajdują się kolonje niemieckie. W obw. Grabownica, pow. Kielce, oddano na listę Nr. 18 — 227 gł., (do Senatu — 142 g.) — według spisu ludności w r. 1921 mieszkało w gm. Grabownica 575 osób narodowości niemieckiej; w obw. Mieczyn, pow. Włoszczowa. na listę Nr. 18 oddano — 138 gł.

W okr. Nr. 17 Częstochowa doszło do porozumienia między żydowskiemi organizacjami politycznemi i gospodarczemi, w wyniku którego wyłoniony został miejscowy ponadpartyjny Zjednoczony Żydowski Blok Wyborczy, skupiający całe społeczeństwo, prócz ugrupowań socjalistycznych i pod tą nazwą zgłosił odrębną listę Nr. 39. Wobec tego zarówno Żydowski Blok Narodowy przy Bl. Mn. Nar., jak i Og. Żyd. Nar. Blok Wyb. zaniechały w tym okręgu prowadzenia własnej akcji wyborczej i wystawienia list kandydatów. Lista Nr. 39 otrzymała 16.238 gł. — 8,8% gł. ważn. o 1738 gł. więcej od listy Bl. Mn. Nar. w r. 1922. Na listę Nr. 33 oddano na terenie województwa 22.106 gł. — 2,1% gł. ważn. Większe wpływy wykazała ona w pow. Będzin — 5.014 gł. — 3,6% gł. ważn. i w pow. Końskie — 2.628 gł. — 4,4% gł. ważn.

Z dwóch żydowskich organizacyj socjalistycznych „Bundu" i „Poalej-Sjon" lewicy ta ostatnia osiągnęła dużą przewagę głosów, mianowicie 5.490 g. (0,5% g. ważn.), gdy na listę „Bundu" padło 4566 gł. (0,4% gł. ważn.). „Bund" tylko w okr. Nr. 17 i Nr. 19 otrzymał więcej głosów od „Poalej-Sjon". Duże wzmożenie się wpływów żydowskich organizacyj socjalistycznych dostrzega się w pow. Będzin. W r. 1922 oddano na nie 173 gł., w r. 1928 — 2029 gł. W m. Radomiu „Bund" otrzymał 1086 gł., „Poalej-Sjon" — 650 gł., obie razem prawie czwartą część głosów oddanych na listy Nr. 18 i Nr. 33. Również w czysto rolniczym okręgu Nr. 22 Sandomierz żydowskie listy socjalistyczne cieszyły się znacznem powodzeniem, otrzymując 2644 gł.; np. w m. Staszowie otrzymały one 733 głosy, listy Nr. 18 i Nr. 33 — 1125 gł. Natomiast zanik wpływów żydowskich organizacyj socjalistycznych zaznaczył się w okr. Nr. 20, gdzie otrzymały one łącznie 341 gł. „Poalej-Sjon" otrzymała w pow. Kielce w r. 1922 — 804 gł., w r. 1928 — 279 gł. Na „Bund" złożono w tym okręgu 35 gł.: w m. Jędrzejewie 34 gł. i w m. Kielcach 1 głos.

Okrąg wyb. Nr. 17 Częstochowa. (Powiaty: Częstochowa, Radomsko).
Mandatów 6.
Listy przyłączone do list państwowych:
Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 5 . . . . . Icek Juda Lew.
Lista lokalna:
Nr. 39 Zjednoczony Żydowski Blok Wyborczy — Abram Truskier.
Na poszczególne listy złożono głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 10	Nr. 25	Nr. 34
37893	40328	47311	602	404	6898	31685	2065
		Nr. 36	Nr. 37	Nr. 38	Nr. 39		
		941	2	2739	**16238**		

Dzielnik wyborczy 20.164.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 1 mandat, Nr. 2 — 2 mandaty, Nr. 3 — 2 mandaty, Nr. 25 — 1 mandat.

Okrąg wyb. Nr. 19 Radom. (Powiaty: Radom, Końskie, Opoczno).

Mandatów 7.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 5 . . . . . Jakób Witkin.
Nr. 18 . . . . . Icek Izaak Grünbaum.
Nr. 33 . . . . . Eljasz Kirszbraun.

Na poszczególne listy złożono głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 10	Nr. 18	Nr. 24
34778	46944	22241	**2022**	**772**	25690	**13642**	18270

Nr. 25	Nr. 33
24205	**5051**

Dzielnik wyborczy — 18.270.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 1 mandat, Nr. 2—2 mandaty, Nr. 3 — 1 mandat, Nr. 10 — 1 mandat, Nr. 24 — 1 mandat, Nr. 25 — 1 mandat.

Okrąg wyb. Nr. 20 Kielce. (Powiaty: Kielce, Jędrzejów, Włoszczowa).

Mandatów 5.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 5 . . . . . Icek Juda Lew.
Nr. 18 . . . . . Szyja Farbstein.
Nr. 33 . . . . . Wacław Wiślicki.

Na poszczególne listy złożono głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 10	Nr. 11	Nr 12
31532	29499	3992	**35**	**306**	47430	5331	2432

Nr. 13	Nr. 18	Nr. 24	Nr. 25	Nr. 33	Nr. 37	Nr. 38
139	**7728**	21764	3438	**2996**	60	2208

Dzielnik wyborczy — 21.764.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 1 mandat; Nr. 2 — 1 mandat; Nr. 10 — 2 mandaty; Nr. 24 — 1 mandat.

Okrąg wyb. Nr. 21 Będzin. (Powiaty: Będzin, Zawiercie).
Mandatów 6.
Listy przyłączone do list państwowych:
Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 5 . . . . . Icek Juda Lew.
Nr. 18 . . . . . Maksymiljan Apolinary Hartglas.
Nr. 33 . . . . . Wacław Wiślicki.

Na poszczególne listy złożono głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 10	Nr. 11	Nr. 13	Nr. 18
53271	29362	708	1341	1288	4460	66242	11299

Nr. 24	Nr. 25	Nr. 33	Nr. 34	Nr. 36	Nr. 37	Nr. 38
12619	4124	6289	0	173	0	0

Dzielnik wyborczy — 22.080.
Mandaty otrzymały listy Nr. 1 — 2 m., Nr. 2 — 1 m. Nr. 13 — 3 m.
Rozbicie się głosów żydowskich nie miało żadnego wpływu na utratę w okręgu mandatu, posiadanego przez Bl. Mn. Nar. w ubiegłym Sejmie. W r. 1922 Blok Mn. Nar. uzyskał mandat, dzięki niskiemu dzielnikowi wyborczemu — 17.490. W r. 1928 dzielnik wyb. zwiększył się o 4.590, gdy liczba głosów niepolskich zwiększyła się tylko o 1.974. Nawet złączone razem głosy listy Nr. 18 i pozostałych list żydowskich dają liczbę o wiele mniejszą od obecnego dzielnika wyborczego.

Okrąg wyb. Nr. 22 Sandomierz. (Powiaty: Sandomierz, Pińczów Stopnica).
Mandatów 5.
Listy przyłączone do list państwowych:
Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 5 . . . . . Icek Juda Lew.
Nr. 18 . . . . . Szyja Farbstein.
Nr. 33 . . . . . Eljasz Kirszbraun.

Na poszczególne listy złożono głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 10	Nr. 11	Nr. 18
14080	34850	49198	666	1978	24348	2904	9754

Nr. 24	Nr. 33	Nr. 36	Nr. 37
15361	3823	6	185

Dzielnik wyborczy — 17.425.
Mandaty otrzymały listy: Nr. 2 — 2 m., Nr. 3 — 2 m., Nr. 10 — 1 m.

Okrąg wyb. Nr. 23 Iłża. (Powiaty: Iłża, Kozienice, Opatów).

Mandatów 6.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 5 . . . . . Icek Juda Lew.
Nr. 18 . . . . . Szyja Farbstein.
Nr. 33 . . . . . Eljasz Kirszbraun.

Na poszczególne listy złożono głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 10	Nr. 11	Nr. 12
29818	24071	41854	344	960	23665	3661	10109

Nr. 13	Nr. 18	Nr. 24	Nr. 25	Nr. 33	Nr. 36	Nr. 37
8051	8873	5828	14732	3942	3107	0

Nr. 38	Nr. 39
0	21

Dzielnik wyborczy — 14.909.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 2 m., Nr. 2 — 1 m., Nr. 3 — 2 m., Nr. 10 — 1 m.

Wyniki głosowania do Senatu.

Udział głosujących do Senatu wynosił 62,1% wobec 75,4% w r. 1922. Liczba głosów oddanych na listy niepolskie — 66.081 — zmniejszyła się o 9.943. Spadek głosów list niepolskich był naogół równomierny do spadku głosów list polskich, z wyjątkiem powiatów: Iłża, Kozienice, Pińczów, Stopnica, gdzie był on stosunkowo większy. Na podkreślenie zasługuje okoliczność, że najmniejsze różnice między wynikami głosowania na listy niepolskie do Senatu w r. 1922 i r. 1928, a nawet przyrost odsetka ich głosów wykazują powiaty, w których w głosowaniu do Sejmu różnice te były największe Np. w pow. Włoszczowa w głosowaniu do Senatu na listy niepolskie padło 1.953 gł., — 9,1% gł. ważn., w głosowaniu do Sejmu tylko 401 gł., — 0,9% gł. ważn., na listę Nr. 18 padło tutaj w głosowaniu do Senatu — 1.203 gł., — 5,6% ważn., w głosowaniu do Sejmu — 352 gł., 0,8% gł. ważn. Pow. Jędrzejów w głosowaniu do Senatu dał na listy niepolskie 11% gł. ważn., w głosowaniu do Sejmu 7,9% gł. ważn. Pow. Kielce w głosowaniu do Senatu dał 13,1% gł ważn., w głosowaniu do Sejmu 9,6% gł. ważn. Wyniki te dowodzą, że wyborcy Żydzi, którzy do Sejmu głosowali na listy polskie, do Senatu oświadczyli się w większości za listami żydowskiemi.

Mandatów 9.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 18 — Izaak Rubinstejn, Dr. Cemach Szabad, Lezer Szpiro.

Nr. 33 . . . . . Wacław Wiślicki.

Mandat z listy Nr. 18 otrzymał dr. Cemach Szabad.

Na poszczególne listy złożono głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 10	Nr. 11	Nr. 18	Nr. 24	Nr 25
138377	102372	69448	63459	1855	48520	46772	38889

Nr. 33	Nr. 36
17561	103

Dzielnik wyborczy — 46.125.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 3 m., Nr. 2 — 2 m., Nr. 3 — 1 m., Nr. 10 — 1 m., Nr. 18 — 1 m., Nr. 24 — 1 m.

POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych
Będzin	1922	129898	96861	74·6	502	96359
	1928	10 104	79410	74·1	23639	55771
Częstochowa	1922	75466	62400	82·7	177	62223
	1928	91173	60838	66·7	434	60404
Iłża	1922	41636	29317	70·4	112	29205
	1928	45593	27543	60 4	3302	24241
Jędrzejów	1922	30908	25015	80 9	51	24964
	1928	32939	19244	58·4	48	19196
Kielce	1922	58573	44949	76·7	120	44829
	1928	65990	43480	65·9	784	42696
Końskie	1922	48329	33216	68·7	108	33108
	1928	52729	31171	59·1	198	30973
Kozienice	1922	39018	26429	67·7	103	26326
	1928	43596	20985	48·1	358	20627
Miechów	1922	45398	34630	76 3	110	34520
	1928	4 876	27077	55·4	274	26803
Olkusz	1922	42732	29881	69.9	103	29778
	1928	47019	24064	51·2	2229	21835
Opatów	1922	50886	40325	79 3	119	40206
	1928	56585	36587	64·6	2301	34286
Opoczno	1922	39352	29828	75·8	196	29632
	1928	41490	23671	57·0	55	23616
Pińczów	1922	38757	29233	75·4	44	29189
	1928	40771	24580	60·3	32	24548
Radom	1922	65931	48487	73 6	129	48358
	1928	72300	42861	59·3	144	42717
Sandomierz	1922	36821	28352	77·0	45	28307
	1928	38959	26958	69·2	49	26909
Stopnica	1922	46265	35220	76 1	120	35100
	1928	48986	30578	62·4	39	30539
Włoszczowa	1922	29396	24007	81·7	28	23979
	1928	32701	21299	65·1	82	21217
Zawiercie	1922	—	—	—	—	—
	1928	41698	24249	58·1	3271	20978
WOJ. KIELECKIE	1922	819296	618150	75·4	2067	616083
	1928	908509	564595	62·1	37239	527356

Ogółem padło na listy				Listy mniejszości narodowych uzyskały			
polskie		mniejsz. narod.		Bl. M. N.		Nr 33	
głosów	%	głosów	%	łosów	%	głosów	%
83333	86 5	13026	13·5	13026	13·5	—	—
45544	81·7	10227	18·3	7741	13·9	2486	4·4
54215	87·1	8008	12·9	8008	12·9	—	—
52954	87·7	7450	12·3	5826	9·6	1624	2·7
26714	91·5	2491	8·5	2491	8·5	—	—
22882	94·4	1359	5·6	992	4·1	367	1·5
22438	89·9	2526	10·1	2526	10·1	—	—
17083	89·0	2113	11·0	1466	7.6	647	3·4
38925	86·8	5904	13·2	5904	13·2	—	—
37063	86·8	5633	13·2	4079	9·6	1554	3·6
27614	83·4	5494	16·6	5494	16·6	—	—
25897	83·6	5076	16·4	3319	10·7	1757	5·7
23470	89·2	2856	10·8	2856	10·5	—	—
18406	89·2	2221	10·8	1624	7·9	597	2·9
32687	94·7	1833	5·3	1833	5·3	—	—
25097	93·6	1706	6·4	1260	4·7	446	1·7
26710	89·7	3068	10·3	3068	10·3	—	—
19439	89·1	2396	11·0	1470	6·7	926	4·3
33963	84·5	6243	15·5	6243	15·5	—	—
29300	85·5	4986	14·5	3568	10·4	1418	4·1
26701	90·1	2931	9·9	2931	9·9	—	—
21509	91·1	2107	8·9	1302	5·5	805	3·4
25821	88·5	3368	11·5	3368	11·5	—	—
21613	88·0	2935	12·0	2149	8 8	786	3·2
40991	84·8	7367	15·2	7367	15·2	—	—
35824	83 9	6893	16·1	6029	14·1	864	2·0
24325	85·9	3982	14·1	3982	14·1	—	—
23597	87·7	3312	12·3	2433	9·0	879	3·3
30547	87·0	4553	13·0	4553	13·0	—	—
27081	88·7	3458	11·3	2524	8·3	934	3·0
21605	90·1	2374	9·9	2374	9·9	—	—
19264	90·8	1953	9·2	1203	5·7	750	3·5
—	—	—	—	—	—	—	—
18722	89·2	2256	10·8	1535	7·3	721	3·5
540059	87·7	76024	12·3	76024	12·3	—	—
461275	87·5	66081	12·5	48520	9·2	17561	3·3

WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE

Nr. i nazwa okr. wyborczego	POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło na listy							
								polskie						mniejsz. narod.	
								Nr 1		inne		razem			
								głosów	%	głosów	%	głosó	%	głosów	%
Nr 3 — Siedlce	Siedlce . . .	1922	50450	39239	77·7	92	39147	—	—	34467	88·0	34467	88.0	4680	12·0
		1928	55878	44042	78·7	453	43589	8186	19·5	31585	72·0	39771	91·5	3818	8·5
	Sokołów . .	1922	37832	31307	82·7	47	31260	—	—	28813	92·2	28813	92·2	2447	7·8
		1928	40763	36218	88·8	617	35601	4571	12·8	29414	82·7	33985	95·5	1616	4·5
	Węgrów . . .	1922	38713	29225	75·5	147	29078	—	—	26138	89·9	26138	89·9	2940	10·1
		1928	41898	34283	81 5	371	33912	6764	20·0	24359	71·8	31123	91·8	2789	8·2
	Razem w okr.	1922	126995	99771	78·6	286	99485	—	—	89418	89·9	89418	89·9	10067	10·1
		1928	138539	114543	82·7	1441	113102	19521	17·2	85358	75·6	104879	92·8	8223	7·2
Nr 24 — Łuków	Łuków	1922	54862	45241	82·5	2364	42877	—	—	38880	90·7	38880	90·7	3997	9·3
		1928	58909	49183	83·7	58	49125	6746	13·7	37936	77·2	44682	90·9	4443	9·1
	Garwolin . .	1922	67680	53872	79·6	1086	52786	—	—	47514	90·0	47514	90 0	5272	10·0
		1928	73533	62208	84.6	130	62078	5965	9.6	50452	81·3	56417	90·9	5661	9·1
	Puławy . . .	1922	69457	52287	75·0	5214	47073	—	—	41238	87.6	41238	87·6	5835	12·4
		1928	79111	62465	78·9	118	62347	7053	11·3	50013	80·2	57066	91·5	5281	8·5
	Razem w okr.	1922	191963	151400	78 8	8664	142736	—	—	127632	89·4	127632	89·4	15104	10·6
		1928	211553	173856	82·2	306	173550	19764	11·3	138401	79·8	158165	91·1	15385	8·9
Nr 25 — Biała Podlaska	Biała Podl. .	1922	32370	22951	70·9	112	22839	—	—	17002	74·4	17002	74·4	5837	25·6
		1928	40361	29557	73·5	156	29401	6294	21·4	14936	50·8	21230	72·2	8171	27 8
	Konstantynów	1922	29790	24077	80·8	67	24010	—	—	20443	85·1	20443	85·1	3567	14·9
		1928	34369	29266	85·1	232	29034	4793	16·5	19975	68·8	24768	85·3	4266	14·7
	Radzyń . . .	1922	45275	35915	79·5	174	35741	—	—	29735	83·2	29735	83 2	6006	16·8
		1928	49814	42145	82·5	148	42047	2686	6·4	32001	76·1	34687	82·5	7360	17·5
	Włodawa . .	1922	45989	31622	68 7	243	31379	—	—	18571	59·2	18571	59·2	12808	40·8
		1928	54545	38067	69·8	228	37839	4600	12·2	17183	45·4	21783	57·6	16056	42·4
	Razem w okr.	1922	153424	114565	74·2	596	113969	—	—	85751	75·2	85751	75·2	28218	24·8
		1928	179089	139085	77·6	764	138321	18373	13·3	84095	60·8	102468	74·1	35853	25·9

*) W okr. Nr. 23 lista Nr 39 p. n. Pol. Ukr. Zjedn. Chłop. i Rob.
„ „ Nr. 27 lista Nr 36 „ „ Ukr. Nar. Gosp. Lista.
**) W 1922 r. lista Nr. 20 Żyd. Dem. Bl. Lud.
***) „ 1922 r. lista Nr. 11 „Poale Sjon“) oraz w okr. Nr. Nr. 21, 25 i 27 listy Nr. Nr. 24 i 25 p. n. „Poale Sjonj i Ceirej Sjon.“

Bl. M. N.		Listy mniejszości narodowych uzyskały: ukraińskie						żydowskie							
		Nr 8		lokalne *)		razem		Nr 4		Nr 5 **)		Nr 33***)		razem	
głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
3468	8·9	—	—	—	—	—	—	371	0·9	508	1·3	333	0·9	1212	3·1
1556	3·5	—	—	—	—	—	—	919	2·1	953	2·1	390	0·8	2262	5·0
1981	6·3	—	—	—	—	—	—	157	0·5	301	1·0	8	0·0	466	1·5
463	1·3	—	—	—	—	—	—	296	0·8	567	1·6	290	0·8	1153	3·2
2409	8·3	—	—	—	—	—	—	235	0·8	234	0·8	62	0·2	531	1·8
944	2·8	—	—	—	—	—	—	647	2·0	1173	3·4	25	0·0	1845	5·4
7858	7·9	—	—	—	—	—	—	763	0·8	1043	1·0	403	0·4	2209	2·2
2963	2·6	—	—	—	—	—	—	1862	1·5	2693	2·4	705	0·7	5260	4·6
3877	9·0	—	—	—	—	—	—	—	—	120	0·3	—	—	120	0·3
1261	2·6	—	—	—	—	—	—	330	0·7	96	0·2	2756	5·6	3182	6·5
5178	9·8	—	—	—	—	—	—	—	—	94	0·2	—	—	94	0·2
2619	4·2	—	—	—	—	—	—	260	0·4	12	—	2770	4·5	3042	4·9
5754	12·2	—	—	—	—	—	—	—	—	81	0·2	—	—	81	0·2
2080	3·3	—	—	—	—	—	—	282	0·5	687	1·2	2232	3·5	3201	5·2
14809	10·4	—	—	—	—	—	—	—	—	295	0·2	—	—	295	0·2
5960	3·4	—	—	—	—	—	—	872	0·5	795	0·5	7758	4·5	9425	5·5
4619	20·2	—	—	—	—	—	—	1113	4·9	22	0·1	83	0·4	1218	5·4
1301	4·4	910	3·1	4045	13·8	4955	16·9	331	1·1	—	—	1584	5·4	1915	6·5
2956	12·3	—	—	—	—	—	—	488	2·1	13	0·5	110	0·4	611	2·6
1133	3·9	301	1·0	1825	6·3	2126	7·3	120	0·4	—	—	887	3·1	1007	3·5
3430	9·6	—	—	—	—	—	—	1889	5·3	86	0·2	601	1·7	2576	7·2
2454	5·8	165	0·4	2390	5·7	2555	6·1	1417	3·4	—	—	934	2·2	2351	5·6
11932	38·0	—	—	—	—	—	—	594	1·9	15	0·1	267	1·8	876	2·8
3153	8·3	4842	12·8	5813	15·3	10655	28·1	167	0·5	—	—	2081	5·5	2248	6·0
22937	20·1	—	—	—	—	—	—	4084	3·6	136	0·1	1061	1·0	5281	4·7
8041	5·8	6218	4·5	14073	10·2	20291	14·7	2035	1·5	—	—	5486	3·9	7521	5·4

Nr i nazwa okr. wyborczego	POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło na listy polskie: Nr 1 głosów	Nr 1 %	inne głosów	inne %	razem głosów	razem %	mniejsz. narod. głosów	mniejsz. narod. %
Nr 26 — Lublin	Lublin	1922	114947	87148	75·8	194	86954	—	—	70700	81·3	70700	81·3	16254	18·7
		1928	132447	109936	83·0	189	109747	22904	20·9	67730	61·7	90634	82·6	19113	17·4
	Chełm	1922	59215	37946	64·1	174	37772	—	—	22267	59·0	22267	59·0	15505	41·0
		1928	66653	46864	70·3	212	46652	5947	12·7	28381	60·9	34328	73·6	12324	26·4
	Lubartów	1922	46573	35821	76·9	105	35716	—	—	30984	86·8	30984	86·8	4732	13·2
		1928	50436	43120	85·5	77	43043	3695	8·6	35031	81·4	38726	90·0	4317	10·0
	Razem w okr.	1922	220735	160915	72·9	473	160442	—	—	123951	77·3	123951	77·3	36491	22·7
		1928	249536	199920	80·1	478	199442	32546	16·3	131142	65·8	163688	82·1	35754	17·9
Nr 27 — Zamość	Zamość	1922	63316	47262	74·6	237	47025	—	—	40585	86·4	40585	86·4	6440	13·6
		1928	70912	58224	82·1	103	58121	3844	6·6	48642	83·7	52486	90·3	5635	9·7
	Biłgoraj	1922	50943	39197	76·9	497	38700	—	—	28361	73·3	28361	73·3	10339	26·7
		1928	57770	43677	75·6	73	43604	2468	5·7	34020	68·0	36488	83·7	7116	16·3
	Tomaszów	1922	49921	34662	69·3	362	34300	—	—	21503	62·7	21503	62·7	12797	37·3
		1928	56652	42182	74·5	76	42106	3171	7·5	28895	68·7	32066	76·2	10040	23·8
	Razem w okr.	1922	164180	121121	73·8	1096	120025	—	—	90449	75·3	90449	75·3	29576	24·7
		1928	185334	144083	77·7	252	143831	9483	6·6	111557	77·6	121040	84·2	22791	15·8
Nr 28 — Krasnystaw	Krasnystaw	1922	57281	46740	81·6	142	46598	—	—	42056	90·3	42056	90·3	4542	9·7
		1928	62542	52526	84·0	161	52365	2369	4·5	45445	86·8	47814	91·3	4551	8·7
	Hrubieszów	1922	52537	36077	68·7	94	35983	—	—	19268	53·6	19268	53·6	16715	46·4
		1928	63355	47302	74·7	211	47091	4661	9·9	30188	64·1	34849	74·0	12242	26·0
	Janów	1922	59549	42248	70·9	120	42128	—	—	37485	89·0	37485	89·0	4643	11·0
		1928	69295	56309	81·3	180	56129	5927	10·6	45059	80·2	50986	90·8	5143	9·2
	Razem w okr.	1922	169367	125065	73·8	356	124709	—	—	98809	79·2	98809	79·2	25900	20·8
		1928	195192	156137	80·0	552	155585	12957	8·3	120692	77·6	133649	85·9	21936	14·1
WOJ. LUBELSKIE		1922	1026664	772837	75·3	11471	761366	—	—	616010	80·9	616010	80·9	145356	19·1
		1928	1159243	927624	80·0	3793	923831	112644	12·2	671245	72·7	783889	84·9	139942	15·1

*) W okr. Nr 25 lista Nr 39 p. n. Pol.-Ukr. Zjedn. Chłop. i Rob.
„ „ Nr 27 „ Nr 36 „ Ukr. Nar. Gosp. Lista.
**) W 1922 r. lista Nr 20 Żyd. Dem. Bl. Lud.
***) W 1922 r. lista Nr 11 („Poalej Sjon) oraz w okr. Nr Nr 24, 25 i 27 listy Nr Nr 24 i 25 p. n- „Poalej Sjon i Ceirej Sjon".

Bl. M. N.		Listy mniejszości narodowych uzyskały													
		ukraińskie						żydowskie							
		Nr 8		lokalne *)		razem		Nr 4		Nr 5 **)		Nr 33 ***)		razem	
głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
10363	11·9	—	—	—	—	—	—	3903	4·5	105	0·1	1883	2·2	5891	6·8
6699	6·1	992	0·9	—	—	992	0·9	6013	5·5	—	—	5409	4·9	11422	10·4
14317	37·9	—	—	—	—	—	—	515	1·3	175	0·5	498	1·3	1188	3·1
5811	12·4	4471	9·6	—	—	4471	9·6	445	1·0	—	—	1597	3·4	2042	4·4
4058	11·4	—	—	—	—	—	—	336	0·9	67	0·2	271	0·7	674	1·8
2282	5·3	290	0·7	—	—	290	0·7	505	1·1	—	—	1240	2·9	1745	4·0
28738	17·9	—	—	—	—	—	—	4754	3·0	347	0·2	2652	1·6	7753	4·8
14792	7·4	5753	2·9	—	—	5753	2·9	6963	3·5	—	—	8246	4·1	15209	7·6
5492	11·7	—	—	—	—	—	—	827	1·7	58	0·1	63	0·1	948	1·8
3074	5·3	389	0·6	40	0·1	429	0·7	803	1·4	—	—	1329	2·3	2132	3·7
10296	26·6	—	—	—	—	—	—	43	0·1	—	—	—	—	43	0·1
1351	3·1	3675	8·4	256	0·6	3931	9·0	30	0·1	—	—	1804	4·1	1834	4·2
12673	36·9	—	—	—	—	—	—	95	0·3	29	0·1	—	—	124	0·4
3005	7·1	6171	14·7	93	0·2	6264	14·9	474	1·1	—	—	297	0·7	771	1·8
28461	23·7	—	—	—	—	—	—	965	0·8	87	0·1	63	0·1	1115	1·0
7430	5·1	10235	7·1	389	0·3	10624	7·4	1307	0·9	—	—	3430	2·4	4737	3·3
4534	9·7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	0·0	8	0·0
1780	3·4	850	1·6	—	—	850	1·6	—	—	—	—	1921	3·7	1921	3·7
16671	46·3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44	0·1	44	0·1
4246	9·0	6931	14·7	—	—	6931	14·7	—	—	—	—	1065	2·3	1065	2·3
4641	11·0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	0·0	2	0·0
2179	3·9	525	0·9	—	—	525	0·9	—	—	—	—	2439	4·4	2439	4·4
25846	20·7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54	0·1	54	0·1
8205	5·3	8306	5·3	—	—	8306	5·3	—	—	—	—	5425	3·5	5425	3·5
128649	16·9	—	—	—	—	—	—	10566	1·4	1908	0·2	4233	0·6	16707	2·2
47391	5·1	30512	3·3	14462	1·5	44974	4·8	13039	1·4	3488	0·4	31050	3·4	47577	5·2

Udział głosujących w województwie wynosi 80%. Najsłabiej głosowały wschodnie powiaty województwa: pow. Włodawa — 69,8% uprawnionych, pow. Chełm — 70,3%, pow. Hrubieszów — 74,7%, pow. Tomaszów — 74,5%. Na listy niepolskie złożono głosów o 5.032 mniej, niż w r. 1922, gdy jednocześnie liczba głosów oddanych ważnie wzrosła o 162.465. Tylko okr. wyb. Nr. 25 Biała Podl. wykazuje znaczniejszy przyrost liczby głosów list niepolskich o 7.635 gł. Spadek odsetka głosów tych list występuje najbardziej w powiatach: Chełm z 41,0 na 26,4, Tomaszów z 37,2 na 23,8, Hrubieszów z 46,4 na 26,0, Biłgoraj z 26,7 na 16,3.

Wyniki głosowania wykazują, że idea Bloku Mniejsz. Nar. nie znalazła zupełnie oddźwięku śród wyborców ruskiego pochodzenia, którzy zdecydowanie wyrazili swe sympatje do kierunków społecznie radykalnych. Listy kandydatów o ideologji komunistycznej polskie i ukraińskie cieszyły się największem powodzeniem w gminach wiejskich wschodnich powiatów województwa, które w r. 1922 dały poważne liczby głosów na listy Bloku Mn. Nar. Obie ukraińskie listy „Sel-Roba" Nr. 8 i zwolenników „Sel-Roba-Lewicy" Nr. 39 zdobyły pokaźną ilość — 44.585 głosów. Na listę Nr. 18 złożono w całem województwie 47.391 gł., zatem niewiele więcej. Również i między ludnością żydowską lista Nr. 18 mniejsze znalazła poparcie, aniżeli w innych województwach. Poważną konkurencję wytworzyła jej lista Nr. 33, która w województwie lubelskiem osiągnęła największą po woj. łódzkiem liczbę głosów — 31.050, a w kilku powiatach nawet dużą przewagę głosów nad listą Nr. 18.

Żydowskie ugrupowania socjalistyczne „Bund" i „Poalej-Sjon" lewica wzmogły swe wpływy w stosunku do wyniku głosowania w r. 1922. „Poalej-Sjon" w dwóch okręgach wyborczych, Nr. 3 Siedlce i Nr. 24 Łuków, otrzymała 3.488 gł., w pozostałych okręgach siły tej organizacji nie dają się dokładnie stwierdzić, gdyż z powodu bloku wyborczego z „Sel-Robem" (lista Nr. 8) nie wystawiła ona tam własnej listy kandydatów.

W okr. wyb. Nr. 25 Biała Podl. najwięcej powodzenia ze wszystkich list niepolskich miała lista Nr. 39 Polsko-Ukraińskie Zjednoczenie Chłopów i Robotników, która uzyskała 14.073 głosów głównie w powiatach Biała P. i Włodawa, w gminach posiadających ludność ruską. Lista Nr. 39 wystawiona została przez zwolenników lewicy „Sel-Roba", dlatego też, a także ze względu na narodowość umieszczonych na niej kandydatów, zaliczona tutaj została do list ukraińskich. Znalazła ona również wydatne poparcie w ośrodkach miejskich, skupiających w ogromnej przewadze ludność żydowską. Np.

w m. Międzyrzeczu na nią odano 1.253 gł., (wyzn. prawosławnego liczono tutaj w r. 1921 — 39 osób); w m. Radzyniu oddano na nią 441 gł. (prawosławnych 5 osób); w m. Łosice, p. Konstantynów — 491 głosów (prawosławnych 16 osób), w m. Biała P. — 631 głosów (prawosławnych 185 osób), w m. Parczew — 302 głosy (prawosławnych 17 osób). Wogóle w miastach (bez t. zw. osad miejskich) oddano w okr. Nr. 25 na listę Nr. 39 — 4.202 głosy. Jeżeli wziąć pod uwagę, że na komunistyczną listę Nr. 13 oddano w okręgu 59 głosów, z tego zaś w miastach zaledwie 8 głosów, to wnioskować należy, że lista Nr. 39 była właściwym wykładnikiem ideowych sympatyj żywiołów komunistycznych w okręgu.

Na Listę Bl. Mn. Nar. oddano o 14.896 głosów mniej, niż w r. 1922, odsetek głosów zmniejszył się z 20,1 na 5,8. Najsilniejszy spadek odsetka głosów tej listy zaznaczył się w p. Włodawa z 38,0 na 8,3 i w p. Biała P. z z 20,2 na 4,4. W p. Biała P. na Listę Bloku Mn. Nar. oddano w miastach 1.158 gł., w gminach wiejskich 143 gł. (w r. 1922 w gm. wiejskich 3293 gł.). W p. Włodawa — oddano na nią w miastach 1603 gł., w gminach wiejskich 1550 gł. (w r. 1922 — w gminach wiejskich 8.738 g.). Należy zaznaczyć, że większość głosów, oddanych na Listę Bloku Mn. Nar. w gminach wiejskich przypada na t. zw. osady, w których skupia się duża ilość ludności żydowskiej.

Dla scharakteryzowania stosunku do Listy Bloku Mn. Nar. ludności wiejskiej pochodzenia ruskiego przytoczymy wyniki głosowania na tę listę i na listy ukraińskie w kilku gminach o przewadze ludności prawosławnej.

W p. Biała P. gm. Zabłocie dała na Listę Bl. Mn. Nar. — 0 głosów (w r. 1922 — 464 gł.), na listę Nr. 39 — 801 gł., na listę Nr. 8 — 25 gł.; gm. Kostomłoty dała na Listę Bl. Mn. Nar. — 0 gł. (w r. 1922 368 gł.), na listę Nr. 39 — 605 gł., na listę Nr. 8 — 32 gł.

W pow. Włodawa, gm. Sobibór, dała na Listę Bl. Mn. Nar. — 30 głosów (w r. 1922 — 1543 gł.), na listę Nr. 39 — 1.181 gł., na listę Nr. 8 — 457 gł.; gm. Krzywowierzba dała na Listę Bl. Mn. Nar. 29 gł. (w r. 1922 — 869 gł.), na listę Nr. 39 — 535 gł., na listę Nr. 8 — 330 głosów; gm. Wyryki dała na Listę Bl. Mn. Nar. — 60 gł. (w r. 1922 — 1115 gł.), na listę Nr. 8 — 1.183 gł., na listę Nr. 39 — 96 gł. „Sel Rob." skoncentrował swe wpływy głównie w p. Włodawa, gdzie na listę Nr. 8 padło — 77% ogółu głosów otrzymanych przez nią w okręgu. Sojusz wyborczy z „Poalej-Sjon" lewicą wzmocnił stan liczebny listy Nr. 8 w miastach. Oddano na nią w miastach 578 gł., w gminach wiejskich 6.218 gł.. W m. Włodawa oddano na nią 139 gł., w m. Janów — 186 gł.

W okr. wyb.Nr. 26 Lublin na Listę Bloku Mn. Nar. oddano o 13.946 głosów mniej, niż w r. 1922, odsetek jej głosów obniżył się dla całego okręgu z 17,9 na 7,4; w p. Chełm z 37,9 na 12,4, jestto zarazem naj-

wyższy odsetek głosów, oddanych na Listę Bl. Mn. Nar. ze wszystkich powiatów województwa. W p. Chełm lista Nr. 18 uzyskała w gminach wiejskich — 4.602 gł. w m. Chełmie — 1209 gł. Powodzenie w gminach wiejskich, chociaż w zakresie skromniejszym, niż miało to miejsce w wyborach w r. 1922, zawdzięcza ona poparciu licznie tu osiadłych kolonistów niemieckich. Np. w gm. Cyców oddano na Listę Bl. Mn. Nar. 774 gł. (w r. 1922 — 1239 gł.), Niemców w r. 1921 liczono tutaj 1443 osoby; w gm. Turka oddano 522 gł. (w r. 1922 — 1663 gł.), Niemców liczono 849 osób; w gm. Olchowice oddano 267 gł., (w roku 1922 — 1403 gł.), Niemców liczono 578 osób. W gminach, które nie posiadają większych skupień ludności niemieckiej i żydowskiej lista Nr. 18 otrzymała znikome ilości głosów. Np. w gm. Rakołupy oddano na nią 25 gł. (w r. 1922 — 516 gł.), ludności prawosławnej liczono tu 1938 osób. Jedna tylko gm. Staw wykazuje duży przyrost głosów Listy Bloku Mn. Nar., na którą oddano 1539 gł. (w r. 1922 — 1151 gł.) co tłumaczyć należy poparciem tej listy przez część wyborców-Rusinów, (w r. 1921 liczono w tej gminie 504 Niemców, 2776 osób wyzn. prawosławnego i 217 wyzn. mojżesz.). W m. Lublinie na Listę Bl. Mn. Nar. oddano 5067 gł.

Lista Nr. 8 w pow. Chełm skupiła 79% ogólnej liczby oddanych na nią w okręgu głosów. Trzecia część głosów tej listy, ok. 2 tysięcy, złożona została w środowiskach miejskich. Z 992 gł. listy Nr. 8 w pow. Lublin przypada 722 gł. na m. Lublin i 216 gł. na osadę miejską Piaski. W pow. Lubartów na 290 gł. tej listy oddano w m. Lubartów 52 gł. i w gm. Chudowola 159 gł. (w r. 1921 liczono w tej gminie 11 osób wyzn. prawosławnego a 1746 osób mojżeszowego). W m. Chełm na listę Nr. 8 oddano 626 gł. Zatem i w tym okręgu sojusz wyborczy w „Poalej-Sjon" lewicą przysporzył „Sel-Robowi" poważniejszą ilość głosów.

W okr. wyb. Nr. 27 Zamość Lista Bloku Mn. Nar. utraciła w stosunku do r. 1922 — 21031 gł., odsetek jej zmniejszył się z 23,7 na 5,1. Największe różnice odsetka głosów wykazują powiaty: Biłgoraj z 26,6 na 3,1 i Tomaszów z 36,9 na 7,1.

Stosunek ludności ruskiej do Listy Bl. Mn. Nar. był tak samo negatywny, jak i w okr. Nr. 25 i Nr. 26. Ludność ta popierała głównie ukraińskie i polskie listy radykalne. Np. w gm. Babice, p. Biłgoraj, oddano na Listę Bl. Mn. Nar. 36 gł. (w r. 1922 — 821 gł.), na listę Nr. 8 — 777 gł.; w gm. Biszcza — oddano na L. Bl. Mn. N. 31 głosów, (w r. 1922 — 1134 gł.); na listę Nr. 8 — 735 gł.); w gm. Potok oddano na L. Bl. Mn. N. — 81 gł. (w r. 1922 — 1147 gł.); na listę Nr. 8 — 658 gł.; w gm. Poturzyn, p. Tomaszów, oddano na L. Bl. Mn. N. 45 gł. (w r. 1922 — 1723 gł.), na listę Nr. 8 — 1722 gł. W pow. Zamość na 3074 głosów oddanych na listę Nr. 18 przypada 2151 gł. na miasta (Zamość 1860 gł.) i 923 gł. na gminy wiejskie. Niejakie po-

parcie wyborców-Rusinów znalazła Lista Bl. Mn. N. w gm. Skierbieszów, p. Zamość, gdzie liczba głosów tej listy — 251 — wykazuje nawet przyrost 8 głosów w stosunku do r. 1922, (w gminie tej liczono 755 osób wyzn. prawosławnego i 209 osób wyzn. mojżeszowego).

„Sel-Rob" uzyskał w okr. Nr. 27 największą ilość głosów ze wszystkich okręgów województwa. Wpływy jego skoncentrowały się przedewszystkiem w p. Tomaszów. W miastach w całym okręgu złożono na listę Nr. 8 tylko 121 głosów. Druga czynna w okręgu lista ukraińska Nr. 36 Ukr. Nar. Gospodarcza Łysta zyskała zaledwie 389 zwolenników.

Na uwagę zasługuje powodzenie, jakiem cieszyła się w tym okręgu lista komunistyczna Nr. 13. Na 6856 głosów, przez nią tutaj uzyskanych, padło 5212 gł. w gminach wiejskich, z tego 1.252 gł. w p. Zamość, 624 gł. w p. Biłgoraj i 3326 gł. w p. Tomaszów. Największe ilości głosów oddano na tę listę w gminach o dużych skupieniach ludności prawosławnej. Np. w gm. Łaszczów, p. Tomaszów, na listę Nr. 13 oddano 1290 gł., na listę Nr. 8 — 524 gł. (ludności prawosławnej liczono tu 3646 osób); w gm. Kotlice — oddano na Nr. 13 — 484 gł., na listę Nr. 8 — 272 gł., (ludności prawosławnej liczono 2375 osób); w gm. Wysokie, p. Zamość, oddano na Nr. 13 — 581 gł., na listę Nr. 8 — 0 gł., (ludności prawosławnej liczono 1700 osób).

W okr. Nr. 28 Krasnystaw strata Listy Bl. Mn. Nar. wynosi 17.641 gł., w pow. Hrubieszów — 12.425 gł., najwięcej ze wszystkich powiatów województwa; odsetek jej głosów zmniejszył się tutaj z 46,3 na 9,0. Wyborcy-Rusini obdarzyli swem zaufaniem głównie listę „Sel-Roba" Nr. 8 oraz listę Nr. 41 Blok Robotniczo-Chłopski o kierunku komunistycznym. Np. w gm. Dołhobyczów, p. Hrubieszów, oddano na Listę Bloku Mn. Narod. 26 gł. (w r. 1922 — 1220 gł.), na listę Nr. 8 — 1538 gł.; w gm. Mircze oddano na Listę Bl. Mn. Nar. 5 gł. (w r. 1922 — 895 gł.), na listę Nr. 8 — 507 gł., na listę Nr. 41 — 982 gł.; w gm. Miętkie oddano na Listę Bl. Mn. Nar. — 12 gł. (w r. 1922 — 713 gł.), na listę Nr. 8 — 816 gł., na listę Nr. 41 — 380 gł.; w gm. Werbkowice oddano na Listę Bl. Mn. Nar. 127 gł. (w r. 1922 — 1376 gł.), na listę Nr. 8 — 381 gł., na listę Nr. 41 — 1344. Poważną ilość głosów — 537 — oddano na listę Nr. 41 w m. Hrubieszowie, na listę Nr. 8 — tylko 20 gł. Ogółem na listę Nr. 8 oddano w miastach okręgu tylko 161 głosów.

Lista Nr. 33 największe powodzenie miała w okr. Nr. 24 Łuków, w którym osiągnęła znaczną przewagę tak co do ilości, jak i odsetka głosów (4,5% gł. ważn.) nad listą Nr. 18. W pow. Łuków na listę Nr. 33 oddano 2.756 gł. — 5,6% gł. ważn., przeszło dwa razy więcej, niż na listę Nr. 18. Tak samo w pow. Krasnystaw i w pow. Janów lista Nr. 33 osiągnęła przewagę nad listą Nr. 18. W m. Lublinie lista Nr. 33 otrzymała 4171 gł., o 896 gł. mniej od listy Nr. 18. Zupełne

niepowodzenie dotknęło obie te listy w okr. wyb. Nr. 3 Siedlce; lista Nr. 18 otrzymała tu 2,6% gł. ważn., lista Nr. 33 tylko 0,7% gł. ważn. — 705 gł.

Na miejsce upadających wpływów kierunków mieszczańskich znacznie wzrosły tu wpływy obu żydowskich organizacyj socjalistycznych. Na listy Nr. 4 i Nr. 5 padło w okręgu razem 4.555 głosów, gdy tymczasem bloki Nr. 18 i Nr. 33 zdobyły 3.668 gł. W m. Siedlcach i w m. Węgrowie społeczeństwo żydowskie zdecydowanie opowiedziało się za kierunkami socjalistycznemi. W m. Siedlcach na listy Nr. 4 i Nr. 5 oddano razem 1831 gł. (Nr. 4 — 902 gł., Nr. 5 — 929 gł.), na listy Nr. 18 i Nr. 33 — 1521 gł. W m. Węgrowie listy Nr. 4 i Nr. 5 uzyskały 1.156 gł. (Nr. 4 — 462 gł., lista Nr. 5 — „Poalej-Sjon" 694 gł., w r. 1922 tylko 3 gł.), na listę Nr. 18 oddano 259 gł., na listę Nr. 33 ani jednego, na przeszło 5 tys. mieszkańców wyzn. mojżeszowego wg. spisu z r. 1921. Wogóle tak „Bund", jak i „Poalej-Sjon" uzyskały w tym okręgu $2^1/_2$ razy więcej głosów, niż w r. 1922. Również poważne wpływy posiada „Bund" w okr. Nr. 26. Liczba głosów oddanych na listę Nr. 4 wzrosła tutaj o 2209. W m. Lublinie na listę tę padło 5.145 głosów, czyli więcej, niż uzyskała lista Nr. 18. Analogiczny fakt zachodzi w gm. Bychawa, p. Lublin, gdzie lista Nr. 4 otrzymała 284 gł.

Natomiast w okr. Nr. 25 lista „Bundu" osiągnęła zaledwie połowę ilości głosów z r. 1922. Bardzo silnym ośrodkiem wpływów „Bundu" jest m. Międzyrzec w p. Radzyń, gdzie za listą Nr. 4 opowiedziało się 1116 głosów, t. j. blisko 60% ogółu uzyskanych przez nią w okręgu głosów. Lista Nr. 18 otrzymała tutaj 1371 gł., lista Nr. 33 — 633 gł.

Okrąg wyb. Nr. 3 Siedlce. (Powiaty: Siedlce, Sokołów, Węgrów) Mandatów 4.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 5 . . . . . Icek Juda Lew.
Nr. 18 . . . . . Maksymiljan Apolinary Hartglas.
Nr. 33 . . . . . Eljasz Kirszbraun.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 10	Nr. 11	Nr. 13
19521	13141	23937	1862	2693	1052	2171	2963
		Nr. 24	Nr. 25	Nr. 33	Nr. 38		
		28527	13321	705	3209		

Dzielnik wyborczy 14263.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 1 m., Nr. 3 — 1 m., Nr. 24 — 2 m.

Okrąg wyb. Nr. 24 Łuków. (Powiaty: Łuków, Garwolin, Puławy.

Mandatów 6.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 5 . . . . . Icek Juda Lew.
Nr. 18 . . . . . Szyja Farbstein.
Nr. 33 . . . . . Eljasz Kirszbraun.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 10	Nr. 12	Nr. 13
19764	29357	48809	872	795	22285	7611	33
Nr. 18	Nr. 24	Nr. 25	Nr. 33	Nr. 36	Nr. 38	Nr. 39	Nr. 40
5960	15227	7539	**7758**	71	36	7102	66
			Nr. 42	Nr. 43			
			265	0			

Dzielnik wyborczy — 16.269.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 1 m., Nr. 2 — 1 m., Nr. 3 — 3 m., Nr. 10 — 1 m.

Okrąg wyb. Nr. 25 Biała Podl. (Powiaty: Biała P., Radzyń, Konstantynów, Włodawa).

Mandatów 4.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 8 . . . . . Jan Karpiuk.
Nr. 18 . . . . . Maksymiljan Apolinary Hartglas.
Nr. 33 . . . . . Nojach Pryłucki.

Lista lokalna:

Nr. 39 — Polsko-Ukraińskie Zjednoczenie Chłopów i Robotników . . . . . Grzegorz Domański.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 8	Nr. 10	Nr. 12	Nr. 1
18373	16771	29567	**2035**	6218	6310	4716	59
	Nr. 18	Nr. 24	**Nr. 33**	Nr. 38	Nr. 39		
	8041	26575	5486	97	**14073**		

Dzielnik wyborczy — 16.771.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 1 m., Nr. 2 — 1 m., Nr. 3 — 1 m., Nr. 24 — 1 m.

Przy niskim dzielniku wyborczym łączna akcja ugrupowań „Sel-Rob" i listy Nr. 39 dawała liczbę głosów, wystarczającą do uzyskania mandatu. Blok Mn. Nar. utracił mandat, który posiadał w ubiegłym Sejmie w okręgu.

Okrąg wyb. Nr. 26 Lublin. (Powiaty: Lublin, Chełm, Lubartów). Mandatów 6.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 8 . . . . . Stefan Makówka.
Nr. 18 . . . . . Icek Izaak Grünbaum.
Nr. 33 . . . . . Wacław Wiślicki.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 8	Nr. 10	Nr. 11	Nr. 12
32546	37695	41961	6963	5753	11401	240	2907

Nr. 13	Nr. 18	Nr. 24	Nr. 25	Nr. 33	Nr. 36	Nr. 37
191	14792	10322	8303	8246	18122	0

Dzielnik wyborczy — 18.122.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 1 m., Nr. 2 — 2 m., Nr. 3 — 2 m., Nr. 36 — 1 m.

Okrąg wyb. Nr. 27 Zamość. (Powiaty: Zamość, Biłgoraj, Tomaszów). Mandatów 5.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 8 . . . . . Grzegorz Sikora.
Nr. 18 . . . . . Aleksander Roczniak.
Nr. 33 . . . . . Nojach Pryłucki.

Listy lokalne:

Nr. 36 — Ukraińska Narodnia Gospodarcza Łysta — Antoni Wasyńczuk.

Nr. 39 — Żyd. Socj. Partja Rob. „Poalej-Sjon" — Zjednocz. z „C-S" . . . . . Juljusz Kraus.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 8	Nr. 10	Nr. 12	Nr. 13
9483	34234	17023	1307	10235	37126	1695	6856
Nr. 18	Nr. 24	Nr. 25	Nr. 33	Nr. 36	Nr. 37	Nr. 38	Nr. 39
7430	7539	4233	3430	389	2851	0	0

Dzielnik wyborczy — 17.023.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 2 — 2 m., Nr. 3 — 1 m., Nr. 10 — 2 m.

Okrąg wyb. Nr. 28 Krasnystaw. (Powiaty: Krasnystaw, Hrubieszów, Janów).

Mandatów 6.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 8 . . . . . Paweł Szczerbak.
Nr. 18 . . . . . Aleksander Kidaj.
Nr. 33 . . . . . Wacław Wiślicki.

Listy unieważnione:

Nr. 4.

Nr. 47 Ukraińska Narodnia Gospodarcza Łysta.

Na poszczególno listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 8	Nr. 10	Nr. 11	Nr. 12	Nr. 14
12957	22660	17964	8306	56177	545	429	476
Nr 18	Nr. 24	Nr. 25	Nr. 33	Nr. 39	Nr. 41	Nr. 48	
8205	3952	5988	5425	674	11827	0	

Dzielnik wyborczy — 17.964.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 2 — 1 m., Nr. 3 — 1 m., Nr. 10 — 3 m.

POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych
Biała Podlaska	1922	22826	13233	57·9	32	13201
	1928	27033	12403	45·5	62	12341
Biłgoraj	1922	34053	21934	69·7	51	21883
	1928	40580	19054	46·9	45	19009
Chełm	1922	41072	19429	47·3	99	19330
	1928	46090	18738	40·6	40	18698
Garwolin	1922	48844	34874	71·4	166	34708
	1928	51627	30211	58·5	80	30131
Hrubieszów	1922	35537	19200	54·0	41	19159
	1928	42555	19518	45·8	112	19406
Janów Lubelski	1922	42282	24409	57·5	85	24324
	1928	47354	23301	49·2	79	23222
Konstantynów	1922	23901	16764	70·1	35	16729
	1928	23931	14071	58·8	45	14026
Krasnystaw	1922	40183	27640	68.8	61	27579
	1928	43268	23151	53·5	61	23090
Lublin	1922	79842	54588	68·3	202	54386
	1928	89631	55644	62·0	112	55532
Lubartów	1922	32392	22705	70·0	49	22656
	1928	34129	19327	56·6	35	19292
Łuków	1922	38914	27885	71·6	57	27828
	1928	41371	22484	54·3	85	22399
Puławy	1922	48636	32055	65·9	60	31995
	1928	53422	27809	52·0	125	27684
Radzyń	1922	31980	21763	68·0	56	21707
	1928	34911	18957	54·3	36	18921
Siedlce	1922	34749	24910	71·6	110	24800
	1928	39662	22668	57 1	145	22523
Sokołów	1922	28032	22092	78·8	57	22035
	1928	28982	21299	73·5	33	21266
Tomaszów	1922	32529	18743	57·6	36	18707
	1928	38507	17409	45·2	14	17395
Węgrów	1922	28439	19888	69·9	83	19805
	1928	29406	17115	58·2	30	17085
Włodawa	1922	30016	16623	55·2	70	16553
	1928	37884	14022	37·0	96	13926
Zamość	1922	49741	32927	66·2	135	32792
	1928	48829	25977	53·2	60	25917
WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE	1922	723968	471662	65·1	1485	470177
	1928	799172	423158	52·9	1295	421863

*) „Ukr. Nar. Hosp. Łysta".
**) W 1922 r. lista Nr 28 p. n. Żyd. Dem. Bl. Lud.

Ogółem padło na listy								Listy mniejszości narodowych uzyskały									
polskie						mniejsz. narod.		Bl. M. N.		ukraińskie						Nr 33**)	
Nr. 1		inne		razem						Nr. 8		Nr. 36*)		razem			
głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
—	—	9938	75·3	9938	75·3	3263	24·7	3263	24·7	—	—	—	—	—	—	—	—
3064	24·2	7290	59·6	10354	83·8	1987	16·2	1031	8·4	251	2·0	—	—	251	2·0	705	5·8
—	—	14969	68·4	14969	68·4	6914	31·6	6914	31·6	—	—	—	—	—	—	—	—
1558	8·2	14488	76·2	16046	84·4	2963	15·6	980	5·2	997	5·2	37	0·2	1034	5·4	949	5·0
—	—	10880	56·3	10880	56·3	8450	43·7	8450	43·7	—	—	—	—	—	—	—	—
4060	21·7	10148	54·3	14208	76·0	4490	24·0	3575	19·1	437	2·3	88	0·5	525	2·8	390	2·1
—	—	30378	87·5	30378	87·5	4330	12·5	4330	12·5	—	—	—	—	—	—	—	—
4215	14·0	22147	73·5	26362	87·5	3769	12·5	1924	6·4	214	0·7	—	—	214	0·7	1631	5·4
—	—	10251	53·5	10251	53·5	8908	46·5	8908	46·5	—	—	—	—	—	—	—	—
3732	19·2	11507	59·3	15239	78·5	4167	21·5	1792	9·2	1931	10·0	7	0·0	1938	10·0	437	2·3
—	—	21001	86·3	21001	86·3	3323	13·7	3323	13·7	—	—	—	—	—	—	—	—
3106	13·4	16879	72·7	19985	86·1	3237	13·9	1559	6·7	52	0·2	—	—	52	0·2	1626	7·0
—	—	14340	85·7	14340	85·7	2389	14·3	2389	14·3	—	—	—	—	—	—	—	—
3070	21·9	9478	67·6	12548	89·5	1478	10·5	852	6·1	117	0·8	—	—	117	0·8	509	3·6
—	—	24613	89·2	24613	89·2	2966	10·8	2966	10·8	—	—	—	—	—	—	—	—
1693	7·3	18929	82·0	20622	89·3	2468	10·7	1129	4·9	294	1·3	—	—	294	1·3	1045	4·5
—	—	43591	80·2	43591	80·2	10795	19·8	10795	19·8	—	—	—	—	—	—	—	—
14492	26·0	32198	58·0	46690	84·0	8842	16·0	5304	9·6	2	0·0	107	0·2	109	0·2	3429	6·2
—	—	19514	86·1	19514	86·1	3142	13·9	3142	13·9	—	—	—	—	—	—	—	—
3537	18·3	13637	70·7	17174	89·0	2118	11·0	1514	7·8	3	0·0	67	0·4	70	0·4	534	2·8
—	—	24845	89·3	24845	89·3	2983	10·7	2982	10·7	—	—	—	—	—	—	1	0·0
4147	18·5	15567	69·5	19714	88·0	2685	12·0	1035	4·6	—	—	—	—	—	—	1650	7·4
—	—	27108	84·7	27108	84·7	4887	15·3	4885	15·3	—	—	—	—	—	—	2	0·0
4018	14·5	20054	72·5	24072	87·0	3612	13·0	1909	6·9	6	0·0	2	0·0	8	0·0	1695	6·1
—	—	18144	83·6	18144	83·6	3563	16·4	3536	16·3	—	—	—	—	—	—	27	0·1
1770	9·3	15074	79·7	16844	89·0	2077	11·0	1640	8·7	12	0·1	—	—	12	0·1	425	2·2
—	—	21555	86·9	21555	86·9	3245	13·1	3244	13·1	—	—	—	—	—	—	1	0·0
4294	19·1	15259	67·7	19553	86·8	2970	13·2	1636	7·3	2	0·0	—	—	2	0·0	1332	5·9
—	—	20219	91·8	20219	91·8	1816	8·2	1816	8·2	—	—	—	—	—	—	—	—
3046	14·3	16409	77·2	19455	91·5	1811	8·5	817	3·8	—	—	—	—	—	—	994	4·7
—	—	11464	61·3	11464	61·3	7243	39·7	7243	39·7	—	—	—	—	—	—	—	—
2054	11·8	11236	64·6	13290	76·4	4105	23·6	2275	13·1	1352	7·8	23	0·1	1375	7·9	455	2·6
—	—	17488	88·3	17488	88·3	2317	11·7	2317	11·7	—	—	—	—	—	—	—	—
3764	22·0	11470	67·2	15234	89·2	1851	10·8	1408	8·2	1	0·0	1	0·0	2	0·0	441	2·6
—	—	10002	60·4	10002	60·4	6551	39·6	6551	39·6	—	—	—	—	—	—	—	—
2402	17·3	7758	55·7	10160	73·0	3766	27·0	1798	12·9	1115	8·0	2	0·0	1117	8·0	851	6·1
—	—	27979	85·3	27979	85·3	4813	14·7	4813	14·7	—	—	—	—	—	—	—	—
2194	8·5	20591	79·4	22785	87·9	3132	12·1	2301	8·9	141	0·6	9	0·0	150	0·6	681	2·6
—	—	378279	80·5	378279	80·5	91898	19·5	91867	19·5	—	—	—	—	—	—	31	0·0
70216	16·6	290119	68·8	360335	85·4	61528	14·6	34479	8·2	6927	1·6	343	0·1	7270	1·7	19779	4·7

Wyniki głosowania do Senatu.

Udział głosujących do Senatu na terenie województwa był niski — 52,9%, wobec 65,1% w r. 1922. Liczba oddanych głosów ważnych zmniejszyła się o 48.314. Najgorzej głosowały powiaty: Włodawa — 37%, Chełm — 40,6%, Tomaszów — 45,2%, Hrubieszów — 45,8%, Biała P. — 45,5%, Biłgoraj — 46,9%.

Liczba głosów oddanych na listy niepolskie zmniejszyła się o 30.370 a odsetek z 19,5 na 14,6. W porównaniu z podaną wyżej ogólną liczbą zmniejszenia się głosów ważnych w województwie jestto ubytek niewspółmiernie wysoki. Najbardziej zaznacza się on, podobnie jak i w głosowaniu do Sejmu, we wschodnich powiatach województwa, w których listy polskie wykazują znaczny przyrost głosów, mimo zmniejszenia się ogólnej liczby oddanych głosów ważnych. Np. w p. Chełm liczba głosów ważnych zmniejszyła się o 632, liczba głosów list niepolskich o 3.960, liczba głosów list polskich wzrosła o 3.328; w p. Biłgoraj liczba głosów ważnych zmniejszyła się o 2.874, liczba głosów list niepolskich o 3.951, liczba głosów list polskich wzrosła o 1.077; w p. Tomaszów liczba głosów ważnych zmniejszyła się o 1.312, liczba głosów list niepolskich o 3.138, liczba głosów list polskich wzrosła o 1.826; w p. Hrubieszów liczba głosów ważnych zwiększyła się o 247, liczba głosów list polskich o 4.988, liczba głosów list niepolskich zmalała o 4.741.

Również w stosunku do wyniku głosowania do Sejmu powiaty wschodnie województwa wykazują zmniejszenie się odsetka głosów, oddanych na listy niepolskie do Senatu. Odwrotne natomiast zjawisko obserwujemy w szeregu innych powiatów. Np. w p. Siedlce — padło na listy niepolskie do Senatu 13.2% gł. ważn., do Sejmu 8,5% gł. ważn.; w p. Łuków — do Senatu 12% gł. ważn., do Sejmu 9,1% gł. ważn.; w p. Sokołów do Senatu 8,5% gł. ważn. do Sejmu 4,5% gł. ważn.; w p. Janów — do Senatu 13,9% gł. ważn., do Sejmu 9,2% gł. ważn. We wszystkich tych powiatach zaznacza się również przyrost odsetka głosów list niepolskich do Senatu w stosunku do wyniku głosowania w r. 1922.

Obserwacja wyżej przytoczonych danych pozwala wnioskować, że wyborcy-Rusini w większym stopniu popierali listy polskie w głosowaniu do Senatu, aniżeli w głosowaniu do Sejmu. Świadczy o tem również wynik głosowania na listy ukraińskie. Lista Nr 8 „Sel-Roba" uzyskała w województwie 6.927 gł. (1,6% gł. ważn.) 4 i pół razy mniej, aniżeli w głosowaniu do Sejmu. Zwłaszcza wybitna różnica zachodzi w p. Chełm, gdzie na listę Nr. 8 do Senatu padło przeszło dziesięciokrotnie mniej głosów, aniżeli na listę do Sejmu. Gm. Żmudź, która dała na listę Nr. 8 do Sejmu 728 gł., do Senatu tylko 64 gł.;

gm. Turka do Sejmu dała 831 gł., do Senatu 91 gł. Duże różnice zachodzą również w wynikach głosowania w miastach, w których w całem województwie oddano na listę Nr. 8 tylko 118 gł. W m. Lublinie, gdzie w głosowaniu do Sejmu na listę Nr. 8 padło 722 gł., w głosowaniu do Senatu tylko 1 głos!

W m. Chełmie — w głosowaniu do Sejmu 626 gł., do Senatu 6 gł. Zwolennicy „Poale-Sjon" — lewicy, którzy w głosowaniu do Sejmu w okr. Nr. 26 Lublin tak wydatnie poparli listę Nr. 8, w głosowaniu do Senatu zawiedli swego sojusznika. Z 214 głosów, które padły na listę Nr. 8 w p. Garwolin przypada 213 głosów na gminę Osieck. Jest to fakt zastanawiający, gmina ta bowiem posiada wybitnie polski charakter (w r. 1921 liczono tu 6446 osób wyzn. rz.-katolickiego, 514 osób wyzn. mojżeszowego, 3 os. wyzn. prawosławnego). Nie wydaje się, aby były to głosy zwolenników „Poalej-Sjon"-lewicy, ponieważ w głosowaniu do Sejmu nie padł tam ani jeden głos na listę Nr. 5, jak również i na listę Nr. 4.

Inną okolicznością, która zasługuje na podkreślenie jest wybitne powodzenie listy komunistycznej Nr. 13 w gminach wiejskich wschodnich powiatów województwa. W p. Chełm na tę listę w głosowaniu do Sejmu odano 134 gł., w głosowaniu do Senatu 2573 gł., z tego w gminach wiejskich 2253 gł.; w p. Włodawa oddano na nią w głosowaniu do Sejmu 34 gł., w głosowaniu do Senatu 1034 gł., z tego w gminach wiejskich 889 gł.; w p. Hrubieszów do Sejmu 0 gł. do Senatu 3.140 gł., z tego w gminach wiejskich 2.983 gł. Nie tłumaczy się to przetasowaniem sił politycznych. Oto wyborcy, którzy do Sejmu głosowali na lokalne listy o ideologji komunistycznej, jak lista Nr. 39 w okr. Nr. 25 Biała P., lista Nr. 41 w okr. Nr. 28 Krasnystaw, w głosowaniu do Senatu poparli listę Nr. 13, ponieważ tamte listy zgłoszone nie zostały. Ilustracją tego faktu posłużyć może wynik głosowania w szeregu gmin. Np. w gm. Werbkowice, p. Hrubieszów, oddano w głosowaniu do Sejmu na listę Nr. 41 — 1344 gł., w głosowaniu do Senatu na listę Nr. 13 oddano 552 gł., w gm. Mircze oddano na listę Nr. 41 do Sejmu — 982 gł., do Senatu na listę — Nr. 13 — 592 gł.

Lista Bl. Mn. Nar. poniosła największe straty we wschodnich powiatach województwa, z tych samych przyczyn, które zostały bliżej omówione przy wynikach głosowania do Sejmu. Odsetek głosów na tę listę złożonych jest naogół wyższy od odsetka głosów do Sejmu. Toż samo zjawisko zachodzi i w stosunku do listy Nr. 33. Powiaty Siedlce, Sokołów i Węgrów, które w głosowanu do Sejmu dały na listy Nr. 18 i Nr. 33 wyjątkowo małą liczbę głosów, w głosowaniu do Senatu dały na nie znaczny przyrost odsetka i liczby głosów. W p. Węgrów oddano na listę Nr. 18 do Sejmu 944 gł. (2.8% gł. waż.) do Senatu 1408 gł. (8,2% gł. waż.); na listę Nr. 33 oddano do Sejmu

25 gł., do Senatu 441 gł. W p. Siedlce na listę Nr. 18 oddano do Sejmu 1556 gł. (3,5% gł. waż.), do Senatu 1636 gł. (7,3% gł. waż.); na listę Nr. 33 oddano do Sejmu 390 gł. (0,8% gł. waż.); do Senatu 1332 gł. (5,9% gł. waż.). Można stąd wnioskować, że wyborcy-Żydzi, którzy do Sejmu głosowali na listy polskie, w głosowaniu do Senatu poparli listy żydowskie.

Mandatów 7.

Listy kandydatów przyłączone do list państwowych:

Nr. 8 . . . . . Jan Pasternak.
Nr. 18 . . . . . Aleksander Roczniak.
Nr. 33 . . . . . Eljasz Kirszbraun.

Lista lokalna:

Nr. 36 — Ukraińska Narodnia Gospodarcza Łysta — Antoni Wasyńczuk.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 8	Nr. 10	Nr. 11	Nr. 12	Nr. 13
70216	67687	75902	6927	52710	728	4066	21012

Nr. 18	Nr. 24	Nr. 25	Nr. 33	Nr. 36
34479	54885	13129	19779	343

Dzielnik wyborczy — 35.108.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 2 m., Nr. 2 — 1 m., Nr. 3 — 2 m., Nr. 10 — 1 m., Nr. 24 — 1 m.

WOJEWÓDZTWO POMORSKIE

Okrąg wyb.	POWIAT	Uprawnionych do głosowania		Głosujących			
		1922	1928	1922	%	1928	%
Nr. 29 — Tczew	Tczew	13739	19933	13594	81·2	18095	90·8
	Gniew	12662	13834	10492	82·8	12385	89·5
	Starogard	28986	33753	23602	81·4	29663	87·9
	Kościerzyna	21526	23714	18906	87·8	22574	95·2
	Kartuzy	27951	31107	22907	81·9	27858	89·6
	Wejherowo	19812	21833	15279	77·1	18630	85·3
	Morski *a)*	12586	17457	10690	84·9	14143	81·0
	Razem w okręgu	140262	161631	115470	82·3	143348	88·7
Nr. 30—Grudziądz	Grudziądz m.	17099	22040	12687	74·2	18632	84.5
	Grudziądz pow	18573	21842	14649	78·9	18953	86·8
	Chojnice	31639	36437	25992	82·1	31998	87·8
	Sępolno	12740	14825	10805	84·8	13363	90·1
	Świecie	36161	43083	28990	80·2	38399	89·1
	Tuchola	14559	16583	12828	88·1	15441	93·1
	Razem w okręgu	130771	154810	105951	81·0	136786	88·4
Nr. 31 — Toruń	Toruń m.	20951	24343	16929	80·8	20716	85·7
	Toruń pow.	22799	27381	18314	80·3	23431	85·6
	Chełmno	21082	23845	16792	79·6	21625	90.7
	Brodnica	26097	29744	21972	84.2	25964	87·3
	Wąbrzeźno	19611	23464	16224	82·7	20029	85.4
	Lubawa	25937	28726	22491	86·7	26524	92·3
	Działdowo	9217	11656	7450	80·8	10004	85·8
	Razem w okręgu	145694	169159	120172	82·5	148293	87·7
WOJ. POMORSKIE		416727	485600	341593	82·0	428427	88·2

a) Dawn. Puck.

pomorskie. TABLICA I.

Unieważniono głosów		Złożono głosów ważnych		Głosy oddane na Listę Bloku Mn. Nar.			
1922	1928	1922	1928	1922	%	1928	%
29	69	13565	18026	2289	16·9	3304	18·3
18	16	10474	12369	719	6·9	1006	8·1
42	71	23560	29592	1586	6·7	1888	6·4
16	57	18890	22517	3000	15·9	3117	13·8
56	60	22851	27798	1964	8·6	2309	8·3
33	41	15246	18589	1612	10·6	3570	19·2
45	32	10645	14111	1903	17·8	2464	17·5
239	346	115231	143002	13073	11·3	17658	12·3
50	93	12637	18539	2043	16·2	2829	15·3
56	69	14593	18884	3747	25·7	4229	22·4
80	62	25912	31936	4152	16·0	5085	15·9
32	20	10773	13343	5473	50·8	6286	47·1
76	154	28914	38245	6720	23·2	7703	20·1
38	36	12790	15405	1513	11·8	1703	11·1
332	434	105619	136352	23648	22·4	27835	20·4
841	56	16088	20660	1557	9·6	2157	10·4
407	53	17907	23378	2866	16·0	3515	15·0
71	47	16721	21578	3316	19·8	4006	18·6
66	35	21906	25929	2030	9·2	2560	9·9
410	53	15814	19976	2761	17·4	3255	16·3
33	27	22458	26497	668	2·9	1000	3·8
124	64	7326	9940	2045	27·9	2795	28·1
1952	335	118220	147958	15243	12·9	19288	13·0
2523	1115	339070	427312	51964	15·3	64781	15·1

Wyniki głosowania do Sejmu.

Frekwencja głosujących na terenie województwa pomorskiego wzrosła z 82% na 88,2%; w miastach była ona znacznie słabsza (82,6%) aniżeli w gminach wiejskich (90,6%). Na Listę Bloku Mn. Nar. oddano 64.781 gł. — 15,1% gł. ważn., o 0,2% mniej, niż w r. 1922. W miastach oddano na nią 18.733 gł. — (15,7% gł. waż.), w obwodach wiejskich — 46.048 gł. (14,9% gł. waż.). Odsetek głosów Listy Bloku Mn. Nar. wzrósł w północnych powiatach województwa: Tczew, Gniew, Wejherowo oraz w powiatach na prawym brzegu Wisły, na pograniczu Prus Wschodnich: Brodnica, Działdowo i Lubawa, z powodów, o których będzie mowa poniżej. Tembardziej należy podkreślić zmniejszenie się odsetka głosów tej listy w pozostałych trzynastu powiatach, w niektórych dość znaczne, ponieważ na teren województwa pomorskiego agitacja niemiecka zwracała szczególną uwagę i poczynione zostały wszelkie wysiłki, aby nie tylko wszyscy wyborcy-Niemcy wzięli udział w głosowaniu, ale także, aby pozyskać poparcie ze strony wyborców-Polaków. W tym drugim wypadku agitacja niemiecka pracowała wytrwale, z dużym zasobem środków i znalazła w niektórych okolicach posłuch.

W okr. Nr. 29 Tczew Lista Bloku Mn. Nar. otrzymała 12,3% głosów ważnych, o 1% więcej, niż w r. 1922; odsetek jej głosów wzrósł w powiatach północnych: Tczew z 16,9 na 18,3; Gniew z 6,9 na 8,3 oraz Wejherowo z 10,6 na 19,2; jest on w tych powiatach wyższy od odsetka ludności niemieckiej w r. 1921. Najbardziej uderzający jest przyrost głosów Listy Bloku Mn. Nar. w pow. Wejherowo, mianowicie z 1.612 na 3.570, czyli przeszło dwukrotnie. Gdyby nawet uwzględnić liczniejszy udział w głosowaniu wyborców Niemców, aniżeli wyborców Polaków, to i tak odsetek głosów listy Nr. 18 w stosunku do liczby uprawnionych do głosowania wynosi 16,4%. Zarówno ten ostatni odsetek, jak i liczba głosów, są niepomiernie wysokie w stosunku do liczebności Niemców w powiecie (w r. 1921 było tu 4.119 osób narodowości niemieckiej — 9,4% ogółu mieszkańców). Nasuwa się zatem wniosek, że listę Nr. 18 musiały tutaj wydatnie zasilić głosy wyborców Polaków. Potwierdzają to wyniki głosowania w niektórych obwodach głosowania. W pow. Wejherowo 16 obwodów o wybitnie polskim składzie etnicznym dało 1.218 głosów na listę Nr. 18. Tak np. w obwodzie Linja oddano na Listę Bl. M. N. 111 głosów, w wyborach w r. 1922 tylko 29 głosów; (w r. 1921 liczono w gm. Linja 827 Polaków i 57 Niemców); w obwodzie Reda oddano na nią 239 głosów, w r. 1922 — 61 gł. (w r. 1921 liczono w gm. Reda 924 Polaków i 74 Niemców); w obwodzie Zagórze oddano 248 gł., w r. 1922 — 43 gł.; w m. Wejherowo oddano — 1825 gł., w r. 1922 — 832 gł. (w 1921 r.

liczono tu 1813 osób narodowości niemieckiej). W obwodzie Miłobądź, p. Tczew, oddano na Listę Bl. M. N. — 230 gł., w r. 1922 — 108 gł. (Niemców w 1921 r. liczono 64 osoby).

Na pozyskanie części wyborców Polaków przez Bl. Mn. Nar. we wspomnianych powiatach w znacznej mierze wpłynęło wystawienie, jako czołowego kandydata listy Nr. 18, Antoniego Tatulińskiego z Linji, nauczyciela, Polaka z pochodzenia, który jeszcze w r. 1927 był czynnym członkiem polskich organizacyj. Część ludności kaszubskiej widziała w nim swego reprezentanta-rodaka, darząc zaufaniem nie tyle listę, ile osobę na niej umieszczoną. Wyniki głosowania w poszczególnych obwodach ustalają również, iż na obszary dworskie, należące do niemieckiej większej własności przypada liczniejsza frekwencja głosów na listę Nr. 18, niżby to wypadało ze stanu liczebnego Niemców na danym terenie. Działał tu nacisk niemieckiej administracji majątków na robotników-Polaków, aby popierali listę Nr. 18. Nie bez znaczenia było bliskie sąsiedztwo Gdańska i wpływ idącej stamtąd propagandy niemieckiej na ludność okoliczną, która z miastem tem pozostaje w stałych stosunkach handlowych, bądź zarobkowych. Śród rybaków kaszubskich ujawniło się bardzo intesywne oddziaływanie niemieckiego związku rybaków w Sopotach, który liczy wielu członków z polskiego wybrzeża.

W okr. Nr. 30 Grudziądz oddano na Listę Bl. M. N. 20,4% gł. waż., o 2% mniej, niż w r. 1922. Zmniejszenie się odsetka głosów tej listy zaznacza się we wszystkich powiatach okręgu, najbardziej w pow. Sępolno i w pow. Grudziądz. W pow. Sępolno liczba jej głosów wzrosła o 813, gdy ogólna liczba głosów ważnych zwiększyła się o 2.570, zatem trzykrotnie więcej; odsetek głosów zmniejszył się z 50,8 na 47,1, to jest wynosi prawie tyle, ile liczono ludności niemieckiej w powiecie w r. 1921 — (47,3%). Grudziądz-powiat dał przyrost głosów Listy Bl. M. N. 482 przy ogólnym przyroście 4291 głosów w powiecie; odsetek jej głosów zmniejszył się z 25,7 na 22,4.

W okr. Nr. 31 Toruń Lista Bl. Mn. Nar. otrzymała 13% gł. w., o 0,1% więcej, niż w r. 1922, co zawdzięcza powiatom położonym na prawym brzegu Wisły na pograniczu Prus Wschodnich: Działdowo, Lubawa i Brodnica oraz m. Toruniu, bowiem w pozostałych powiatach odsetek jej głosów zmniejszył się. Przyrost odsetka głosów Listy Bl. M. N. w wymienionych powiatach spowodowany został, analogicznie jak w okr. Nr. 29, poparciem jej przez część wyborców-Polaków. W pow. Działdowo lista ta cieszyła się znaczną popularnością śród miejscowej ludności polsko-ewangelickiej, dla której atrakcyjne znaczenie posiadała czołowa kandydatura superintendenta kościoła ewangelicko-unijnego E. Barczewskiego z Działdowa, popularnego od kilkudziesięciu lat działacza duchownego śród miejscowych Mazurów. Agitacja niemiecka usiłowała nadać liście tej charakter nie

tylko narodowościowy, ale i wyznaniowy, utrwalając śród ludności przekonanie o konieczności głosowania na superintendenta Barczewskiego, jako na najwyższego dostojnika kościelnego oraz jako rodzimego reprezentanta Mazurów-ewangelików. Agitacja ta znajdowała posłuch, gdyż wpływy niemieckie śród Mazurów-ewang. są jeszcze silne. Zresztą żadna z list polskich nie mogła zjednać sobie ich sympatyj, bądź ze względu na zbyt radykalny program, bądź też z powodu wybitnie katolickiego piętna, które podkreślano nawet w nazwach ugrupowań wyborczych (np. Katolicka Unja Ziem Zach., Lista Katolicko-Narodowa), co zrażało do nich przywiązaną do swej wiary ludność mazurską.

Z wyników głosowania daje się zaobserwować interesujący objaw, że odsetek głosów listy Nr. 18 jest o 3,7 mniejszy w stosunku do odsetka ludności niemieckiej w województwie w r. 1921, który wynosił 18,8. Różnice in minus osiągają zwłaszcza wysoką skalę w powiatach okręgów wyborczych Nr. 30 i Nr. 31, co obrazuje poniższe zestawienie:

M. Grudziądz	lista	Nr. 18	otrzymała	15,3 %	gł.	Niemców w r. 1921 liczono	20,5 %
p. Grudziądz	„	„	„	22,4 %	„	„	33 %
p. Kościerzyna	„	„	„	13,8 %	„	„	18,6 %
p. Wąbrzeźno	„	„	„	16,3 %	„	„	31,2 %
p. Chełmno	„	„	„	18,6 %	„	„	27,5 %
p. Działdowo	„	„	„	28,1 %	„	„	34,5 %
p. Brodnica	„	„	„	9,9 %	„	„	15,7 %
p. Toruń	„	„	„	15,0 %	„	„	20,9 %
M. Toruń	„	„	„	10,4 %	„	„	12,5 %

Jeżeli się zważy, że Niemcy brali liczniejszy udział w głosowaniu niż Polacy, oraz uwzględni tę okoliczność, że lista Nr. 18 zyskała kilka tysięcy głosów polskich, to wyraźnie zarysowuje się cofanie liczebności żywiołu niemieckiego w województwie.

Uzyskanie przez Blok Mn. Nar. 3-ch mandatów w miejsce jednego, posiadanego w poprzednim Sejmie, nie było spowodowane, jak widać z powyższego, wzmożeniem się stanu ilościowego ludności niemieckiej w województwie, lecz przedewszystkiem było wynikiem skupienia wszystkich głosów niemieckich na jedną listę, gdy tymczasem głosy polskie rozbiły się między 6 do 9-ciu współzawodniczących ze sobą list.

Okrąg wyb. Nr. 29 Tczew. (Powiaty: Tczew, Starogard, Gniew, Kościerzyna, Kartuzy, Wejherowo i Puck-Morski).

Mandatów 5.

Lista przyłączona do listy państwowej:

Nr. 18 . . . . . Antoni Tatuliński, Fritz Rodenacker.

Mandat z listy Nr. 18 otrzymał — Antoni Tatuliński.

Na poszczególne listy w okręgu oddano głosów:

Nr. 2	Nr. 7	Nr. 11	Nr. 18	Nr. 21	Nr. 24	Nr. 25	Nr. 30
12888	34758	1161	17658	3307	39790	23446	9732

Nr. 36
270

Dzielnik wyborczy — 17.658.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 7 — 1 m., Nr. 18 — 1 m., Nr. 24 — 2 m., Nr. 25 — 1 m.

Listy polskie zmarnowały 55.246 głosów nadwyżki, a więc trzy razy tyle, ile wystarczyło do otrzymania jednego mandatu liście Nr. 18, która nie utraciła ani jednego głosu.

W r. 1922 układ głosów, złożonych na poszczególne listy do Sejmu, był następujący:

PSL-Piast	P. P. S.	N. P. R.	Ch. J. N.	Centr. edieszcz.
2.281	1.885	25609	71776	607

Blok Mn. Nar.
13073

Lista Bloku Mn. Nar. (Nr. 16) nie otrzymała mandatu, dzięki skupieniu głosów polskich na dwóch listach: Chrześcijańskiej Jedności Narodowej (Nr. 8) i Nar. Part. Robotniczej (Nr. 7). Dzielnik wyborczy wynosił wówczas 17.894. W obecnych wyborach głosy polskie podzieliły się w dość wysokim stosunku między 8 list, z których żadna nie posiadała tak zdecydowanej przewagi, jak to było w r. 1922. Mandat niemiecki w okręgu przypisać należy wyłącznie wielkiemu rozbiciu się głosów polskich.

Okrąg wyb. Nr. 30 Grudziądz. (Powiaty: Grudziądz-M. i Grudziądz pow., Chojnice, Sępolno, Świecie i Tuchola).

Mandatów 4.

Lista przyłączona do listy państwowej:

Nr. 18 . . Ernst Barczewski, Nordewin Koerber, Paul Schultz.

Mandat z listy Nr 18 otrzymał Nordewin Koerber.

Na poszczególne listy złożono głosów:

Nr. 2	Nr. 7	Nr. 18	Nr. 24	Nr. 25	Nr. 30
18690	27733	27835	25972	24895	11227

Dzielnik wyborczy: 24.895.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 7 — 1 m., Nr. 18 — 1 m., Nr. 24 1 m., Nr. 25 — 1 m.

Rozbicie się głosów polskich między 5 list spowodowało, że na 1 mandat polski przypada przeciętnie 36.172 głosy, czyli o 8.337 więcej, niż na mandat niemiecki. Mandat uzyskany przez listę Nr. 18 odpowiada sile żywiołu niemieckiego w okręgu.

Okrąg wyb. Nr. 31 Toruń. (Powiaty: Toruń M. i Toruń pow. Chełmno, Brodnica, Wąbrzeźno, Lubawa, Działdowo).

Mandatów 5.

Lista przyłączona do listy państwowej:

Nr. 18 — Ernst Barczewski, Berthold Moritz, Wilhelm Spitzer, Robert Zittlau.

Mandat z listy Nr. 18 otrzymał Wilhelm Spitzer.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 2	Nr 3	Nr. 7	Nr. 18	Nr 21	Nr. 24	Nr. 25	Nr. 30
25620	3235	29307	19288	1848	32567	20613	12531

Nr. 36

249

Dzielnik wyborczy — 19.288.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 2 — 1 m., Nr. 7 — 1 m., Nr. 18 — 1 m., Nr. 24 — 1 m., Nr. 25 — 1 m.

Lsta Nr. 18 nie zmarnowała ani jednego głosu. Listy polskie zmarnowały 2 i pół razy tyle, ile przypadało głosów na mandat z listy Nr. 18.

W r. 1922 układ głosów na poszczególne listy był następujący:

PSL „Piast"	N. P. R.	Ch. J. N.	Centr. Mieszcz.	Bl. Mn. N.
4270	30791	67444	472	15243

Przy dzielniku wyborczym — 16.861 Bl. Mn. N. nie otrzymał mandatu, wskutek silnego skupienia się głosów polskich na 2-ch listach: Ch. J. N. i N. P. R., gdy tymczasem w obecnych wyborach rozbiły się one między 8 list.

Wyniki głosowania do Senatu.

Rozpatrując wyniki głosowania do Senatu nie można przeprowadzić porównania ich z wynikami głosowania w r. 1922, ponieważ lista kandydatów do Senatu Bl. Mn. Nar. była wówczas unieważniona. Udział głosujących 82,7% był o 4,6% większy, niż w r. 1922, co świadczy o wzmożeniu się zainteresowania ludności województwa wyborami do Senatu, w przeciwieństwie do innych województw. Odsetek głosujących do Senatu jest mniejszy o 5,5 od odsetka głosujących do Sejmu. Odwrotne zjawisko zachodzi z listą Nr. 18, otrzymała ona 18,1% gł. waż., 3% więcej aniżeli w głosowaniu do Sejmu. Najbardziej ta różnica występuje w m. Grudziądzu (o 6,3% więcej) i w pow. Grudziądz (o 5,0% więcej), najmniej zaś w pow. Lubawa (o 0,7% więcej który, tak w głosowaniu do Senatu, jak i w głosowaniu do Sejmu, dał jeden z najwyższych odsetków głosów ze wszystkich powiatów województwa. Można z powyższego wywnioskować, że udział Niemców w głosowaniu był większy od udziału Polaków.

Mandatów 3.

Lista przyłączona do listy państwowej:

Nr. 18 . . . . . Erwin Hasbach, Ernst Barczewski, Georg Dunaj.

Mandat z listy Nr. 18 uzyskał Ernst Barczewski.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 2	Nr. 3	Nr. 7	Nr. 18	Nr. 21	Nr. 24	Nr. 30	Nr 36
29938	365	66314	**49794**	34949	91606	0	80

Dzielnik wyborczy 49.794.

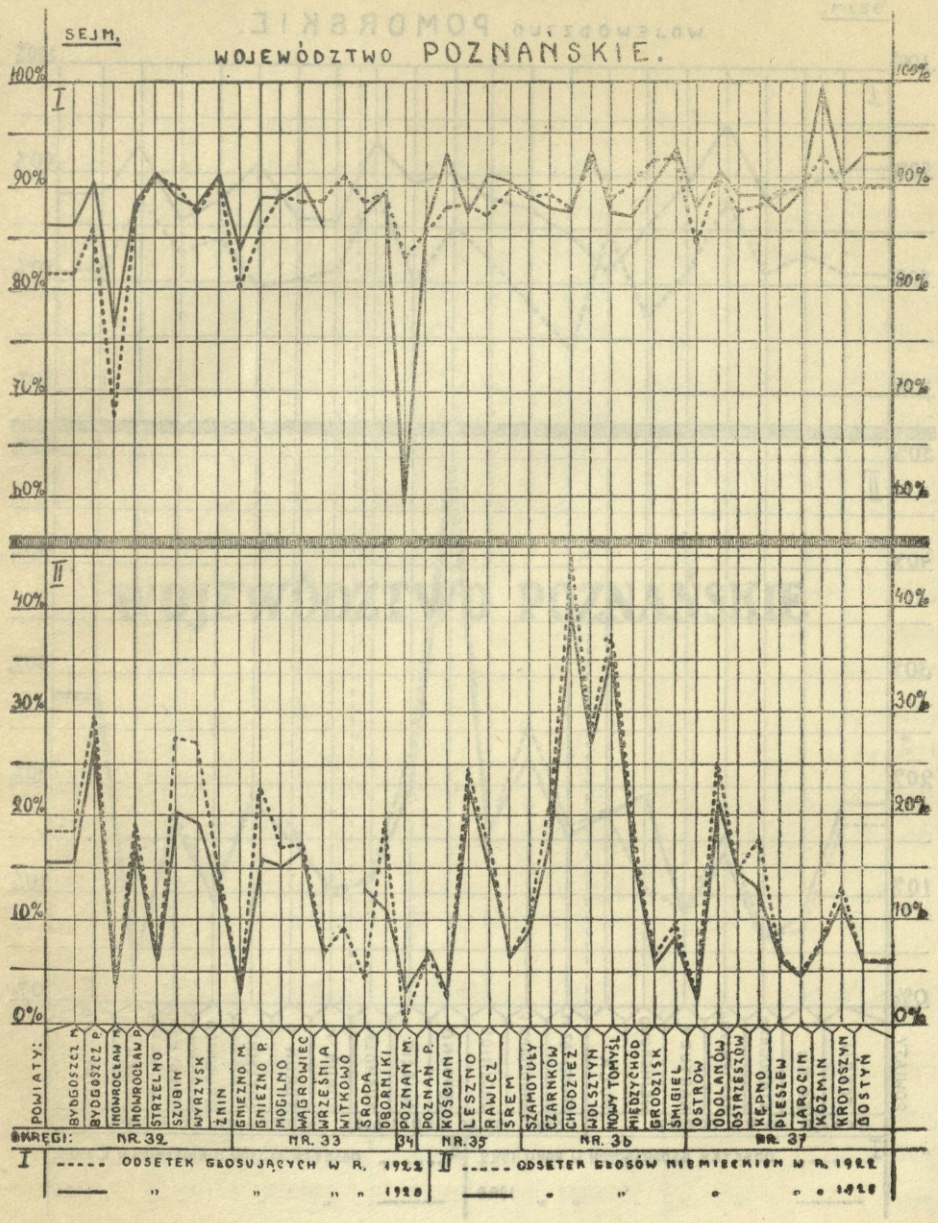
Mandaty otrzymały listy: Nr. 7 — 1 m., Nr. 18 — 1 m., Nr. 24 — 1 m.

Listy polskie utraciły razem 123.659 głosów nadwyżki, lista Nr. 18 ani jednego. Listy polskie zmarnowały prawie trzy razy tyle głosów, ile Niemcom wystarczyło do uzyskania jednego mandatu. Na jeden mandat polski padło przeciętnie 111.623 głosów, czyli o 61.829 więcej, niż na mandat niemiecki. Uzyskanie mandatu Niemcy zawdzięczają wyłącznie rozbiciu się głosów polskich w silnym stosunku między 6 list.

POWIAT	Uprawnionych do głosowania		Głosu	
	1922	1928	1922	%
Brodnica	18800	20572	15293	81·3
Chełmno	14871	16342	11324	76·1
Chojnice	23009	25209	18203	79·1
Działdowo	6479	7628	4471	69·0
Gniew	9461	9671	7297	77·1
Grudziądz	12571	14713	8986	71·5
Kartuzy	20544	21259	16514	80·4
Kościerzyna	15835	16990	13241	83·6
Lubawa	18850	19955	15834	84·0
Morski *a)*	9294	11498	7524	80·9
Sępolno	9599	10361	7632	79·5
Starogard	21285	23139	16967	79·7
Świecie	26632	29479	19864	74·6
Tczew	11770	13929	8926	75·8
Toruń	15860	18849	12281	77·4
Tuchola	10812	11630	9175	84·9
Wąbrzeźno	13426	15751	10604	79·0
Wejherowo	13898	15143	10094	72·6
Toruń m.	14343	16349	11246	78·4
Grudziądz m.	10687	14349	7305	68·4
WOJ. POMORSKIE	298026	332808	232781	78·1

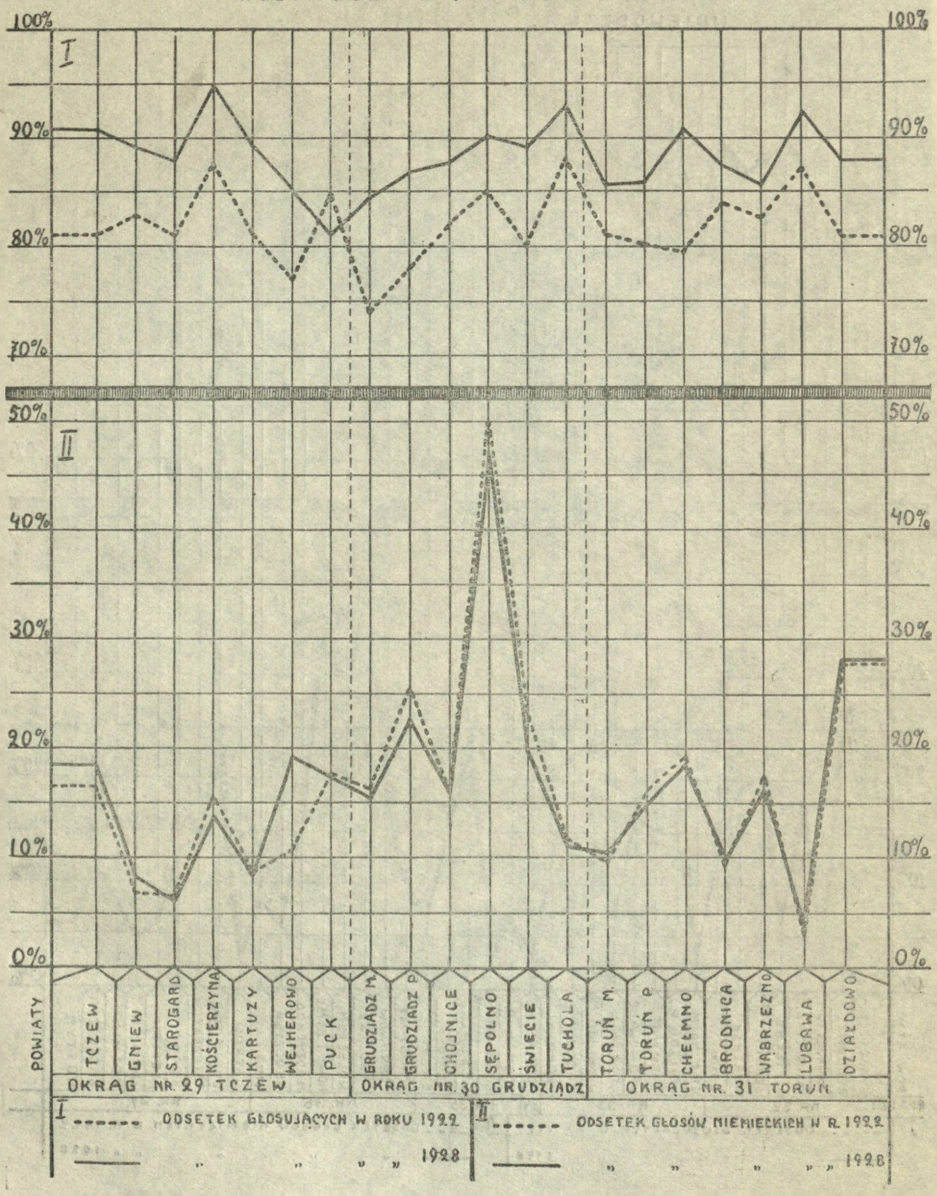
a) dawn. pow. Puck.

jących		Unieważniono głosów		Złożono głosów ważnych		Głosy oddane na listę Bloku Mn. Nar.	
1928	%	1922	1928	1922	1928	1928	%
15958	77·6	257	123	15036	15835	1938	12·2
13989	85·6	132	151	11192	13838	3061	22·1
20862	82·7	88	173	18115	20689	3864	18·7
6214	81·5	102	54	4369	6160	2152	34·9
8181	84·6	462	70	6835	8111	868	10·7
11540	78·4	248	115	8738	11425	3159	27·6
17694	83·3	167	147	16347	17547	1815	10·3
15036	88·5	190	80	13051	14956	2518	16·8
17461	87·5	68	112	15766	17349	791	4·5
8843	76·9	89	144	7435	8699	1839	21·1
8919	86·1	216	66	7416	8853	4539	51·3
19971	86·3	83	127	16884	19844	1600	8·1
24970	84·7	322	265	19542	24705	5948	24·1
12364	88·8	129	70	8797	12294	2493	20·3
14581	77·3	69	113	12212	14468	2627	18·2
9998	85·9	45	109	9130	9889	1334	13·5
12289	78·0	140	128	10464	12161	2390	19·7
12039	79·5	60	184	10034	11855	2583	21·8
13156	80·5	119	65	11127	13091	1823	13·9
11346	79.1	84	74	7221	11272	2452	21·8
275411	82·7	3070	2370	229711	273041	49794	18·2

SEJM.
WOJEWÓDZTWO POZNAŃSKIE.
I
II
100%
90%
80%
70%
60%
40%
30%
20%
10%
0%
POWIATY:
BYDGOSZCZ M.
BYDGOSZCZ P.
INOWROCŁAW M.
INOWROCŁAW P.
STRZELNO
SZUBIN
WYRZYSK
ŻNIN
GNIEZNO M.
GNIEZNO P.
MOGILNO
WĄGROWIEC
WRZEŚNIA
WITKOWO
ŚRODA
OBORNIKI
POZNAŃ M.
POZNAŃ P.
KOŚCIAN
LESZNO
RAWICZ
ŚREM
SZAMOTUŁY
CZARNKÓW
CHODZIEŻ
WOLSZTYN
NOWY TOMYŚL
MIĘDZYCHÓD
GRODZISK
ŚMIGIEL
OSTRÓW
ODOLANÓW
OSTRZESZÓW
KĘPNO
PLESZEW
JAROCIN
KÓZMIN
KROTOSZYN
GOSTYŃ
OKRĘGI:
NR. 32
NR. 33
34
NR. 35
NR. 36
NR. 37
I ----- ODSETEK GŁOSUJĄCYCH W R. 1922
——— " " " " 1928
II ----- ODSETEK GŁOSÓW NIEMIECKICH W R. 1922
——— " " " " 1928

SEJM.

WOJEWÓDZTWO POMORSKIE.

WOJEWÓDZTWO POZNAŃSKIE

Okrąg wyb.	POWIAT	Uprawnionych do głosowania		Głosujących			
		1922	1928	1922	%	1928	%
Nr. 32 — Bydgoszcz	Bydgoszcz m.	44584	58483	36353	81·5	50468	86·3
	Bydgoszcz pow.	24053	27907	20669	85·9	25295	90·6
	Inowrocław m.	14241	15705	9648	67·8	12021	76·5
	Inowrocław pow.	22842	25786	20069	87·9	22811	88·4
	Strzelno	17845	19345	16236	91·0	17654	91·2
	Szubin	20146	23377	18112	89·9	20871	89·3
	Wyrzysk	29835	34437	25972	87·1	30423	88·3
	Żnin	18246	20670	16614	91·0	18882	91·3
	Razem w okręgu	191792	225710	163673	85·3	198425	87·9
Nr. 33 — Gniezno	Gniezno m.	14225	15311	11385	80·0	12829	83·8
	Gniezno pow.	12549	26415	10774	85·8	23502	89·0
	Mogilno	21916	24859	19562	89·2	22069	88·8
	Wągrowiec	23578	26362	20861	88·5	23803	90·3
	Września	18248	22444	16179	88·6	19334	86·1
	Witkowo *a)*	13887	—	12251	90·8	—	—
	Środa	23127	27878	20463	88·5	24384	87·4
	Oborniki	24547	25801	21961	89·4	23040	89·3
	Razem w okręgu	151677	169070	133436	87·9	148961	88·1
Nr. 34 Poznań M.	Poznań M.	97080	161917	80866	83·3	96527	59·6
Nr. 35 Poznań - pow.	Poznań pow.	42882	42102	36724	85·6	36204	86·0
	Kościan	22010	23463	19368	88·0	21825	93·0
	Leszno	26161	29698	23100	88·3	25923	87·3
	Rawicz	23171	24705	20202	87·2	22619	91·5
	Śrem	26032	28218	23364	89·7	25538	90·5
	Razem w okręgu	140256	148186	122758	87·5	132109	89·1

a) Skasowany i włączony do pow. Gniezno i Września.

Unieważniono głosów		Złożono głosów ważnych		Głosy oddane na Listę Bloku Mn. Nar.			
1922	1928	1922	1928	1922	%	1928	%
118	293	36235	50175	6770	18·7	7895	15·7
104	259	20565	25036	6074	29·5	6821	27·2
13	35	9635	11986	434	4·5	461	3·8
58	273	20011	22538	3834	19·1	4007	17·8
76	92	16160	17562	1027	6·4	1096	6·2
38	99	18074	20772	4954	27·4	5243	25·2
47	150	25925	30273	6994	27·0	7301	24·1
55	112	16559	18770	2396	14·5	2503	13·3
509	1313	163164	197112	32483	19·9	35327	17·9
28	4252	11357	8577	376	3·3	394	4·6
19	3042	10755	20460	2442	22·7	3769	18·4
49	3191	19513	18878	3334	17·1	3351	17·7
37	3315	20824	20488	3581	17·2	3960	19·3
22	5364	16157	13970	1024	6·3	1299	9·3
33	—	12218	—	1124	9·2	—	—
42	2536	20421	21848	900	4·4	3254	14·9
56	4550	21905	18490	4339	19·8	2455	13·3
286	26250	133150	122711	17120	12·8	18482	15·1
268	461	80598	96066	6	0·0	3184	3·3
117	637	36607	35567	2346	6·4	2418	6·8
46	423	19322	21402	509	2·6	590	2·8
71	85	23029	25838	5644	24·5	5806	22·5
48	49	20154	22570	3479	17·3	3360	14·9
43	91	23321	25447	1440	6·2	1600	6·3
325	1285	122433	130824	13418	10·9	13774	10·5

Okrąg wyb.	POWIAT	Uprawnionych do głosowania		Głosujących			
		1922	1928	1922	%	1928	%
Nr. 36 — Szamotuły	Szamotuły	29978	33805	26661	88·8	30078	89·0
	Czarnków	15545	18907	13878	89·3	16642	88·0
	Chodzież	19629	23484	17220	87·7	20554	87·5
	Wolsztyn	23607	25675	21741	92·1	23848	92·9
	Nowy Tomyśl	24502	28124	21761	88·8	24531	87·2
	Międzychód	13753	16324	12414	90·3	14145	86·6
	Grodzisk	16576	18212	15264	92·1	16431	90·2
	Śmigiel	16882	18007	15611	92·5	16863	93·6
	Razem w okręgu	160472	182538	144550	90·1	163092	89·3
Nr. 37 — Ostrów	Ostrów	23657	25697	19933	84·2	22518	87·6
	Odolanów	19838	21821	17995	90·7	19940	91·4
	Ostrzeszów	17500	19199	15316	87·5	17103	89·1
	Kępno	24158	26777	21206	87·8	23864	89·1
	Pleszew	17508	19403	15661	89·4	16943	87·3
	Jarocin	24481	26486	21967	89·7	23698	89·4
	Koźmin	15709	15684	14537	92·5	15550	99·2
	Krotoszyn	20380	22845	18720	89·6	20737	90·8
	Gostyń	22871	24645	20529	89·7	22883	92·9
	Razem w okręgu	186602	202557	165364	83·9	183246	90·4
WOJ. POZNAŃSKIE		927879	1089978	811147	87·4	922360	84·6

Wyniki głosowania do Sejmu.

Udział głosujących wynosił 87,4%. Lista Bl. Mn. Nar. otrzymała 121.842 gł. o 8.839 gł. więcej, niż w 1922 r., gdy ogólny przyrost głosów ważnych w województwie wynosi 82.039. Odsetek głosów tej listy 13,6 jest o 0,4 mniejszy, niż w 1922 r.; jeżeli wziąść pod uwagę liczbę 31.177 głosów unieważnionych, które z nielicznemi wyjątkami oddane były na listy polskie, to dochodzi się do przekonania, że wymieniony

Unieważniono głosów		Złożono głosów ważnych		Głosy oddane na Listę Bloku Mn. Nar.			
1922	1928	1922	1928	1922	%	1928	%
62	90	26599	29988	2655	10·0	2776	9·3
60	570	13818	16072	2880	20·8	2922	18·2
51	109	17169	20445	7726	45·0	8287	40·5
34	145	21707	23703	6120	28·2	6399	27 0
57	92	21704	24439	8145	37·5	8608	35·2
45	272	12369	13873	2372	19·1	2380	17·1
20	84	15244	16347	948	6·2	971	5·9
25	25	15586	16838	1414	9·0	1416	8·4
354	1387	144196	161705	32260	22·3	33759	20·9
26	56	19907	22462	464	2·3	524	2·3
47	48	17948	19892	4520	25·2	4245	21·3
35	39	15281	17064	2251	14·7	2492	14·6
40	108	21166	23756	3746	17·7	3031	12·8
12	52	15649	16891	1030	6·6	1066	6·3
28	77	21939	23621	1003	4·6	1073	4·5
21	25	14516	15535	1134	7·8	1184	7·6
34	49	18686	20688	2369	12·7	2384	11·5
18	27	20511	22856	1199	5·8	1317	5·7
261	481	165603	182765	17716	10·7	17316	9.5
2003	31177	809144	891183	113003	14·0	121842	13·7

odsetek głosów jest wyższy, niżby przypadało w stosunku do ogólnej ilości oddanych głosów tak ważnych, jak i unieważnionych. Wzrost odsetka głosów Listy Bl. Mn. Nar. zaznaczył się w pięciu powiatach okr. wyb. Nr. 33 Gniezno oraz bardzo nieznaczny w pow. Kościan i Srem z okr. wyb. Nr. 35; we wszystkich pozostałych powiatach odsetek głosów tej listy zmniejszył się, najbardziej w m. Bydgoszczy z 18,7 na 15,7, w pow. Wyrzysk z 27,0 na 24,1, w pow. Oborniki z 19,8 na 13,3, w pow. Rawicz z 17,3 na 14,9, w pow. Chodzież z 45,0 na 40,5, w pow. Kępno

z 17,7 na 12,8 i w pow. Odolanów z 25,2 na 21,3. W m. Bydgoszczy liczba głosów Listy Bl. Mn. Nar. wzrosła o 1.125, gdy ogólny przyrost głosów ważnych wynosi 13.940; w pow. Rawicz oddano na tę listę o 119 gł. mniej, wówczas, gdy z powodu zwiększonej frekwencji głosujących suma oddanych w powiecie głosów wzrosła o 2.416. Duże straty tej listy przypadają na powiaty Kępno i Odolanów, co zasługuje szczególnie na uwagę, ze względu na to, że zamieszkuje w nich dużo Polaków-ewangelików, śród których duchowieństwo niemieckie oddawna rozwijało intensywną akcję germanizacyjną. W pow. Kępno na Listę Bl Mn. Nar. oddano o 715 gł. mniej, niż w 1922 r., gdy ogólny przyrost głosów ważnych wynosił 2.590; w pow. Odolanów oddano na nią o 275 gł. mniej, ogólny przyrost głosów w powiecie wynosił 1.944. W m. Poznaniu porównania z wynikami głosowania w 1922 r. przeprowadzić nie można, ponieważ wówczas Niemcy nie głosowali na listę Bl. Mn. Nar. W wyborach obecnych lista Nr. 18 uzyskała tu 3.184 gł., to jest 3,3% gł. ważn. Jeżeli uwzględni się bardzo niską frekwencję głosujących w mieście — 59,6%, co wyłącznie należy przypisać opieszałości wyborców Polaków, to przytoczony odsetek głosów listy Nr. 18 nie będzie właściwym wykładnikiem stosunku ilościowego wyborców Niemców i Polaków. W 1921 r. liczono w m. Poznaniu 5,5% Niemców.

Wyjątkowo ze wszystkich okręgów województwa Lista Bl. Mn. Nar. osiągnęła nadwyżkę odsetka głosów w stosunku do wyborów w 1922 r. w okr. Nr. 33 Gniezno, mianowicie z 12,8 na 15,1. Badając przyczyny tego faktu należy mieć na uwadze ogromną ilość — 26.250 unieważnionych w okręgu głosów. Z tego przypada 25.767 gł. na listę Nr. 2, która z powodu formalnego uchybienia nie była ważna w okręgu, natomiast lista PPS. otrzymała tu Nr. 37; z listy Nr. 18 unieważniono tylko 20 głosów. Ogólna pozycja głosów ważnych w okręgu zmniejszyła się o 10.439, zaś pozycja głosów ważnych, oddanych na Listę Bl. Mn. Nar. wzrosła o 1.362. Ze względu na rzadkie fakta abstynencji od głosowania wyborców Niemców bardziej miarodajny dla celów porównawczych byłby stosunek głosów listy Nr. 18 do ogółu głosów oddanych w okręgu, bez względu na to, czy były one ważne, czy nie. W tym wypadku odsetek głosów listy Nr. 18 wynosi 12,4, jest zatem bliski odsetka jej głosów w 1922 r. Względność przyrostu odsetka głosów Listy Bl. Mn. Nar. charakteryzuje wynik głosowania w m. Gnieźnie. Liczba jej głosów zwiększyła się tylko o 18, zaś odsetek głosów wzrósł z 3,3 na 4,6; głosów unieważnionych było tutaj 4.252, czyli trzecia część ogółu oddanych głosów. Stosunek głosów listy Nr. 18 do ogólnej sumy oddanych głosów ważnych i unieważnionych, wynosiłby 3%. Wyjątkowy przyrost głosów Listy Bl. Mn. Nar. daje pow. Środa, mianowicie z 900 (4,4% gł. ważn.) na 3.254 (14,9% gł. ważn.), czyli o 2.354 głosy więcej, gdy ogólny przyrost głosów ważnych w powiecie wynosi tylko 1.427. Lista Nr. 18 otrzymała tu o 615 gł. więcej, aniżeli wynosiła liczba Niem-

ców w 1921 r. (ok. 6% ogółu ludności). W głosowaniu do Senatu na listę Nr. 18 oddano 745 gł. (5,4% gł. waż.). Ta ogromna różnica stosunku głosów do Sejmu i Senatu nasuwa jedyny słuszny wniosek, że większość głosów, oddanych na tę listę do Sejmu, należała do wyborców Polaków. Znamienny jest spadek głosów Listy Bl. Mn. Nar. w pow. Oborniki z 4.339 na 2.455, a odsetka jej głosów o 6,5%, co jednak wynosi mniej, niżby wypadało, ze względu na wysoką liczbę 4.550 unieważnionych głosów z list polskich, czyli prawie piątą część ogółu oddanych w powiecie głosów.

Wyniki głosowania do Sejmu pozwalają zaobserwować objaw, który dla stosunków narodowościowych w województwie poznańskiem posiada szczególną wagę: oto za wyjątkiem pięciu powiatów we wszystkich innych odsetek głosów listy Nr. 18 jest niższy od odsetka ludności niemieckiej w 1921 r. Dla całego województwa różnica tych dwóch odsetków wynosi 2,9 na niekorzyść odsetka ludności niemieckiej; jednakże w poszczególnych powiatach dosięga ona znacznych rozmiarów. W m. Bydgoszczy odsetek głosów listy Nr. 18 jest o 11,7 niższy od odsetka ludności niemieckiej, w pow. Bydgoszcz odsetek głosów listy Nr. 18 jest o 11,0 niższy od odsetka tej ludności, co wskazuje na wydatne osłabienie ilościowe żywiołu niemieckiego w tych okolicach, które uchodziły za jedno z najsilniejszych skupień niemczyzny w Polsce. W pow. Wyrzysk różnica omawianych odsetków wynosi 6,9 w pow. Oborniki 11,9, w pow. Znin 5,3, w pow. Rawicz 5,4, w pow. Międzychód 9,8, w pow. Chodzież, który w 1921 r. miał najwyższy odsetek ludności niemieckiej w Polsce — 50,1 — odsetek głosów listy Nr. 18 jest o 4,6 mniejszy. Wzajemny stosunek omawianych odsetków przemawia raczej na niekorzyść strony polskiej, gdy uwzględni się poważną liczbę unieważnionych głosów z list polskich oraz niewątpliwy fakt liczniejszego udziału w głosowaniu wyborców Niemców od Polaków. Wybory obecne przyniosły Niemcom 4 mandaty na terenie województwa, nowe mandaty Bl. Mn. Nar. uzyskał — jeden w okr. wyb. Nr. 32 Bydgoszcz i jeden w okr. wyb. Nr. 33 Gniezno.

Okrąg wyb. Nr. 32. Bydgoszcz. (Powiaty: Bydgoszcz-Miasto, Bydgoszcz-powiat, Inowrocław-Miasto, Inowrocław-powiat, Wyrzysk, Strzelno, Szubin, Znin).

Mandatów 6.

Lista przyłączona do listy państwowej:
Nr. 18 — Kurt Graebe, Artur Pankratz, Walter Birschel, Wilhelm Spitzer, Gotthold Starke.

Mandaty z listy Nr. 18 otrzymali: Artur Pankratz, Walter Birschel.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 2	Nr. 3	Nr. 7	Nr. 10	Nr. 18	Nr. 21	Nr. 24
36452	855	27724	1793	**35327**	13644	27911

Nr. 30	Nr. 34	Nr. 37	Nr. 38	Nr. 40	Nr. 41	Nr. 43
15427	7636	0	12905	980	647	15811

Dzielnik wyborczy — 17.663.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 2 — 2 m., Nr. 7 — 1 m., Nr. 18 — 2 m., Nr. 24 — 1 m.

W 1922 r. oddano następujące ilości głosów na listy:

P. S. L. „Piast"	P. P. S.	N. P. R.	Ch. J. N.
1782	5796	44053	77459

Centr. Miesz.	Bl. Mn. N.	P. P. Niez. Socj.
1156	32483	435

Przy dzielniku wyborczym 19.341 Blok Mn. Nar. uzyskał tylko jeden mandat. W obecnych wyborach dzielnik wyborczy znacznie obniżył się, a głosy polskie rozbiły się między aż 12 list, z których żadna nie osiągnęła tak zdecydowanej przewagi, jak w 1922 r. listy Ch. J. N. i NPR. Listy polskie zmarnowały 91.133 głosy nadwyżki, lista Nr. 18 tylko jeden głos. Na mandat polski przypada przeciętnie 40.446 gł., na mandat niemiecki — 17.663 gł., zatem o 22.783 gł. mniej. Polacy utracili prawie trzykrotnie więcej głosów, niż potrzeba było liście Nr. 18 do uzyskania nie jednego, ale dwu mandatów.

Okrąg wyb. Nr. 33. Gniezno. (Powiaty: Gniezno-Miasto, Gniezno-powiat, Mogilno, Wągrowiec, Września, Środa, Oborniki).

Mandatów 5.

Lista przyłączona do listy państwowej:
Nr. 18 . . . . . Berndt Saenger, Ernst Klock.

Mandat z listy Nr. 18 otrzymał Berndt Saenger.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 7	Nr. 18	Nr. 21	Nr. 24	Nr. 25	Nr. 30	Nr. 37
20460	**18482**	16059	23962	33309	10419	20

Dzielnik wyborczy — 16.654.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 7 — 1 m., Nr. 18 — 1 m., Nr. 24 — 1 m., Nr. 25 —2 m.

Bl. Mn. Nar. uzyskał mandat, którego w Sejmie z 1922 r. nie posiadał. Listy polskie utraciły 37.613 głosów nadwyżki; razem z głosami unieważnionemi zmarnowało się 63.843 głosy polskie, to jest trzy i pół razy więcej od liczby głosów listy Nr. 18.

Okrąg wyb. Nr. 34. Poznań-Miasto.

Mandatów 4.

Lista przyłączona do listy państwowej:
Nr. 18 . . . . . Robert Styra.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 2	Nr. 7	Nr. 11	Nr. 18	Nr. 21
5385	2417	702	**3184**	26219
Nr. 24	**Nr. 25**	**Nr. 30**	**Nr. 36**	**Nr. 37**
37351	2233	6629	0	11946

Dzielnik wyborczy — 13.109.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 21 — 2 m., Nr. 24 — 2 m.

Okrąg wyb. Nr. 35. Poznań-powiat. (Powiaty: Poznań-powiat, Kościan, Leszno, Rawicz, Srem).

Mandatów 4.

Lista przyłączona do listy państwowej:
Nr. 18 . . . . . Albert Schubert.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 2	Nr. 7	Nr. 11	Nr. 18	Nr. 21	Nr. 24	Nr. 25	Nr. 30
7431	21173	2396	**13774**	31042	19680	28628	6700

Dzielnik wyborczy — 19.680.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 7 — 1 m., Nr. 21 — 1 m., Nr. 24 — 1 m., Nr. 25 — 1 m.

POWIAT	Uprawnionych do głosowania		Głosujących			
	1922	1928	1922	%	1928	%
Bydgoszcz m.	27797	38654	22631	81·4	31140	80·6
Bydgoszcz pow.	16822	19164	13994	83·2	16433	85·7
Chodzież	14506	16322	12462	85·9	13340	81·7
Czarnków	12641	13296	10208	80·7	11257	84·7
Gniezno	18686	28452	15126	80·9	22531	79·2
Gostyń	16698	16900	14708	88·1	15053	89·1
Grodzisk	12146	12847	10904	89·8	10627	82·7
Inowrocław	22790	27036	19654	86·2	21250	78·6
Jarocin	17555	18251	15548	88·6	15196	83·3
Kępno	17863	19391	15444	86·4	15946	82·2
Kościan	15965	16228	13662	85·6	14161	87·3
Koźmin	11144	11644	10219	91·7	10191	87·5
Krotoszyn	15221	16058	13398	83·0	13640	84·9
Leszno	18331	20089	16308	89 0	17097	85 1
Międzychód	10398	11082	8962	86·2	8943	80·7
Mogilno	15691	18837	13709	87·4	13918	73·9
Nowy Tomyśl	18170	19302	15918	87·6	16419	85·1
Oborniki	17790	19098	15691	88·2	15782	82·6
Odolanów	15121	15750	13459	89 0	13244	84·1
Ostrów	16273	17952	13793	84·8	14463	80·6
Ostrzeszów	13084	13734	11222	85·8	11140	81·1
Pleszew	12381	13209	11112	89·7	10534	79·7
Poznań m.	64775	79158	52601	81·2	57839	73·1
Poznań pow.	29869	27044	25093	84·0	21038	77·8
Rawicz	16897	17510	14780	87·5	15636	89·3
Strzelno	12486	13062	11092	88·8	11024	84·4
Szamotuły	21391	38644	18590	86·9	18804	48·6
Szubin	14920	16010	12837	86·0	13506	84·3
Śmigiel	12404	16343	11572	93·3	11290	69·1
Śrem	18922	18865	16650	88·0	15906	84·3
Środa	16430	17278	14349	87·3	13764	79·7
Wągrowiec	17774	17475	15338	86·3	14443	82·6
Witkowo *a)*	9651	—	8778	90·9	—	—
Wolsztyn	17895	18406	16649	93·0	16408	89·1
Września	13266	14843	11417	86·1	11939	80·4
Wyrzysk	21479	23576	18241	84 9	20071	85·1
Żnin	12987	13825	11735	90·3	12119	87·7
WOJ. POZNAŃSKIE	658219	735335	567854	86·3	586142	79·7

a) Skasowany i włączony do pow. Gniezno i Września.

poznańskie.

Unieważniono głosów		Złożono głosów ważnych		Głosy oddane na Listę Bloku Mn. Nar.			
1922	1928	1922	1928	1922	%	1928	%
53	80	22578	31060	5511	24·4	6285	20·2
20	123	13974	16310	4782	34·2	5196	31·9
13	22	12449	13318	6067	48·7	6147	46·1
13	20	10195	11237	2301	22·5	2342	20·8
29	52	15097	22479	2160	14·3	2952	13·1
10	10	14698	15043	946	6·4	938	6·2
8	24	10896	10603	653	6·0	739	7·0
16	64	19638	21186	3163	16·1	3286	15·5
13	23	15535	15173	778	5·0	750	4·9
21	23	15423	15923	2918	18·9	2210	13·9
11	148	13651	14013	401	2·9	421	3·0
25	14	10194	10177	901	8·8	908	8·9
13	34	13385	13606	1961	14·6	1842	13·5
27	37	16281	17060	4548	27·9	4445	26 0
9	17	8953	8926	2039	22·8	1862	20·9
48	21	13661	13897	2479	18·1	2439	17·5
10	23	15908	16396	6381	40·1	5991	36·5
27	22	15664	15760	3443	22·0	3505	22·2
11	19	13448	13225	3663	27·2	3167	23·9
15	33	13778	14430	361	2·6	375	2 5
20	19	11202	11121	1800	16·0	1805	16 2
12	20	11100	10514	801	7·2	788	7·5
87	1284	52514	56605	1844	3·5	2424	4·3
34	64	25059	20974	1845	7·3	1743	8·3
17	23	14763	15613	2993	20·2	2719	17 4
34	40	11058	10984	829	7·5	781	7·1
23	40	18567	18764	2144	11·5	2091	11·1
8	105	12829	13401	3942	30·7	3884	29·0
30	22	11542	11268	1121	9·7	1101	9·8
16	24	16634	15882	1122	6 7	1178	7·4
16	16	14333	13748	679	4·7	745	5·4
138	27	15200	14416	3051	20·1	2840	19·7
29	—	8749	—	878	10·0	—	—
11	54	16638	16354	5025	30·2	4954	30·3
24	14	11393	11925	775	6·8	798	6 7
51	109	18190	19962	5467	30·0	5499	27·5
19	43	11716	12076	1933	16·5	1864	15·4
961	2713	566893	583429	91705	16·2	91014	15·6

Okrąg wyb. Nr. 36. Szamotuły. (Powiaty: Szamotuły, Czarnków, Chodzież, Wolsztyn, Nowy Tomyśl, Międzychód, Grodzisk, Śmigiel).

Mandatów 5.

Lista przyłączona do listy państwowej:
Nr. 18 — Eugen Naumann, Berthold Moritz, Berndt Saenger, Felix Wilczyński.

Mandat z listy Nr. 18 otrzymał Berthold Moritz.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 2	Nr. 7	Nr. 11	Nr. **18**	Nr. 21	Nr. 24	Nr. 25	Nr. 30	Nr. 36
4780	18792	1618	**33759**	35998	22375	34937	9446	0

Dzielnik wyborczy — 18.792.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 7 — 1 m., Nr. 18 — 1 m., Nr. 21 — 1 m., Nr. 24 — 1 m., Nr. 25 — 1 m.

Okrąg wyb. Nr. 37. Ostrów. (Powiaty: Ostrów, Odolanów, Ostrzeszów, Kępno, Pleszew, Jarocin, Koźmin, Krotoszyn, Gostyń).

Mandatów 6.

Lista przyłączona do listy państwowej:
Nr. 18. . . . . Joachim Koenigk.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 2	Nr. 7	Nr. 11	Nr. **18**	Nr. 21	Nr. 24	Nr. 25	Nr. 30	Nr. 36
14132	39181	0	**17316**	18848	20139	63429	9720	0

Dzielnik wyborczy — 19.590.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 7 — 2 m., Nr. 24 — 1 m., Nr. 25 — 3 m.

Wyniki głosowania do Senatu.

Na Listę Bl. Mn. Nar. oddano o 691 gł. mniej, niż w 1922 r., gdy ogólny przyrost głosów ważnych w województwie wyniósł 16.536. Pomimo tak znacznej różnicy ilości głosów odsetek głosów tej listy zmniejszył się tylko o 0,6, co przypisać należy słabemu zainteresowaniu się głosowaniem wyborców Polaków i zmniejszeniu się wskutek tego udziału głosujących z 86,3% na 79,7%. Dowodem tego jest zwiększenie się odsetka głosów Listy Bl. Mn. Nar. w powiatach Pleszew, Poznań-powiat,

Śmigiel, Wolsztyn, pomimo, iż liczba głosów tej listy zmniejszyła się w nich w stosunku do wyniku w 1922 r. Np. w pow. Poznań, liczba głosów Listy Bl. Mn. Nar. jest mniejsza o 102, zaś odsetek jej głosów zwiększył się o 1,0. Wogóle odsetek głosów listy Nr. 18 do Senatu jest wyższy, aniżeli odsetek głosów do Sejmu, z wyjątkiem pow. Grodzisk i pow. Śrem, co również potwierdza wyrażony powyżej pogląd o liczniejszym udziale w głosowaniu wyborców Niemców od Polaków. Większy spadek odsetka głosów Listy Bl. Mn. Nar. do Senatu w stosunku do 1922 r. obserwuje się w tych samych powiatach, w których różnica ta silniej występowała w głosowaniu do Sejmu, mianowicie w m. Bydgoszcz, w pow. Bydgoszcz, w pow. Kępno, w pow. Odolanów, w pow. Rawicz, w pow. Chodzież. W m. Poznaniu liczba głosów Listy Bl. Mn. Nar. zwiększyła się o 580, a odsetek głosów o 0,8. Lista ta uzyskała 76% głosów, otrzymanych przez nią w głosowaniu do Sejmu, co jest stosunkiem wysokim, gdy się porówna, że ogólny stosunek głosów, oddanych na listy do Senatu w m. Poznaniu wynosi 63% głosów, oddanych na listy do Sejmu. Wynika stąd, że przyrost odsetka głosów Listy Bl. Mn. Nar. w m. Poznaniu uwarunkowany jest słabszym udziałem w głosowaniu wyborców Polaków, a także znaczną ilością unieważnionych z list polskich głosów — 1.284.

Mandatów 7.

Lista przyłączona do listy państwowej:
Nr. 18 . . . . . Dr. Jerzy Busse, Karol Ritter.

Mandat z listy Nr. 18 otrzymał dr. Jerzy Busse.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 2	Nr. 7	Nr. 11	Nr. 18	Nr. 21	Nr. 24	Nr. 25	Nr. 30
52370	77144	258	**91014**	97090	123673	129131	12749

Dzielnik wyborczy — 61.836.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 7 — 1 m., Nr. 18 — 1 m., Nr. 21 — 1 m., Nr. 24 — 2 m., Nr. 25 — 2 m.

WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE

Nr. i nazwa okr. wyborczego	POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych
Nr. 38 Królewska Huta	Królewska Huta	1922	37247	26337	70·7	142	26195
		1928	40755	38741	95·0	146	38595
	Świętochłowice	1922	91623	63022	68·8	382	62640
		1928	106057	97079	91·5	534	96545
	Tarnowskie Góry	1922	26336	16679	63·3	85	16594
		1928	29620	27713	93·5	181	27532
	Lubliniec	1922	16142	8585	53·2	27	8558
		1928	18341	16918	92·2	166	16752
	Razem w okręgu	1922	171348	114623	66·9	636	113987
		1928	194773	180451	92·6	1027	179424
Nr. 39 Katowice	Katowice m.	1922	53674	34647	64·5	234	34413
		1928	63816	59231	92·8	355	58876
	Katowice pow.	1922	97250	70220	72·2	402	69818
		1928	103462	102593	94·5	619	101974
	Razem w okręgu	1922	150924	104867	69·5	636	104231
		1928	172278	161824	93·9	974	160850
Nr. 40 Cieszyn	Bielsko m.	1922	13007	6318	52·4	41	6777
		1928	13674	10672	78·0	98	10574
	Bielsko pow.	1922	27404	18484	67·4	70	18414
		1928	30393	26331	86·6	112	26219
	Cieszyn	1922	33117	21755	65·7	66	21689
		1928	37716	33195	88·0	144	33051
	Pszczyna	1922	65812	41665	63·3	121	41545
		1923	72334	66955	92·5	344	66611
	Rybnik	1922	80344	47616	59·2	128	47488
		1928	93738	86878	92·7	486	86392
	Razem w okręgu	1922	219684	136339	62·1	426	135913
		1928	247855	224031	90·4	1184	222847
	WOJ. ŚLĄSKIE	1922	541956	355829	65·6	1698	354131
		1928	614906	566306	92·1	3185	563121

śląskie.

Ogółem padło na listy				Listy mniejszości narodowych uzyskały							
polskie		mniejsz. narod.		Bl. M. N.		żydowskie					
						Nr. 17		Nr. 33		razem	
głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
9527	36·3	16668	63·7	16668	63·7	—	—	—	—	—	—
18323	47·5	20272	52·5	19892	51·5	380	1·0	—	—	380	1·0
44944	71·8	17696	28·2	17696	28·2	—	—	—	—	—	—
62292	64·5	34253	35·5	34248	35·5	5	0·0	—	—	5	0·0
12023	72·5	4571	27·5	4571	27·5	—	—	—	—	—	—
17312	62·9	10220	37·1	10216	37·1	4	0·0	—	—	4	0·0
6991	81·7	1567	18·3	1567	18·3	—	—	—	—	—	—
10274	61·4	6478	38·6	6476	38·6	2	0·0	—	—	2	0·0
73485	64·5	40502	35·5	40502	35·5	—	—	—	—	—	—
108201	60·3	71223	39·7	70832	39·5	391	0·2	—	—	391	0·2
18570	54·0	15843	46·0	15843	46·0	—	—	—	—	—	—
33689	57·2	25187	42·8	24424	41·5	763	1·3	—	—	763	1·3
50063	71·7	19755	28·3	19755	28·3	—	—	—	—	—	—
71488	70·1	30486	29·9	30453	29·9	33	0·0	—	—	33	0·0
68633	65·9	35598	34·1	35598	34·1	—	—	—	—	—	—
105177	65·4	55673	34·6	54877	34·1	796	0·5	—	—	796	0·5
1994	29·4	4783	70·6	4783	70·6	—	—	—	—	—	—
4360	42·9	6214	57·1	4659	44·1	1352	12·8	203	0·2	1555	13·0
15379	83·5	3035	16·5	3035	16·5	—	—	—	—	—	—
23004	87·7	3215	12·3	2886	11·0	325	1·3	4	0·0	329	1·3
18691	86·2	2998	13·8	2998	13·8	—	—	—	—	—	—
29913	90·6	3138	9·4	2691	8·1	439	1·3	8	0·0	447	1·3
35826	86·3	5719	13·7	5719	13·7	—	—	—	—	—	—
49983	75·0	16628	25·0	16628	25·0	—	—	—	—	—	—
39606	83·4	7882	16·6	7832	16·6	—	—	—	—	—	—
63829	73·9	22563	26·1	22540	26·1	23	0·0	—	—	23	0·0
111496	82·0	24417	18·0	24417	18·0	—	—	—	—	—	—
171089	76·8	51759	23·2	49404	22·1	2139	1·0	215	0·1	2354	1·1
253614	71·6	100517	28·4	100517	28·4	—	—	—	—	—	—
384467	68·3	178554	31·7	175113	31·1	3326	0·6	215	0·0	3541	0·6

Wyniki głosowania do Sejmu.

Ocena wyniku wyborów na terenie województwa śląskiego nastręcza pod względem porównania układu sił polityczno-narodowościowych z okresem wyborów do izb ustawodawczych w r. 1922 poważniejsze trudności. W górnośląskich częściach województwa udział ludności w wyborach w r. 1922 był bardzo słaby — 65,6% do Sejmu i 66,8% do Senatu. Ludność śląska, niedawno związana z organizmem państwowym Rzeczypospolitej Polskiej i posiadająca odrębną instytucję ustawodawczą, małe wówczas okazywała zainteresowanie sprawami ogólnopaństwowemi. Abstynencja u Niemców była jeszcze znaczniejsza, niż u Polaków, dlatego odsetek głosów niemieckich, złożony na listę Bloku Mn. Nar., był niższy od rzeczywistej siły liczebnej Niemców na Śląsku, względnie wpływów ich na ludność polską. Brak jest również dla porównania materjału statystycznego, obrazującego obecny układ stosunków narodowościowych tej części województwa. Ostatni spis ludności na Górnym Śląsku był przeprowadzony w 1910 r. przez władze pruskie, przedstawia zatem materjał przestarzały i nieodpowiadający rzeczywistości. Niejakim wskaźnikiem mogłyby posłużyć wybory komunalne, które odbyły się na Śląsku w 1926 r., ale i one nie są w tym wypadku miarodajne, bowiem odbywały się pod hasłami gospodarczemi i ludność polska w dużej mierze obdarzała zaufaniem listy niemieckie. Miało to miejsce i przy wyborach do ciał ustawodawczych. Głosowanie na listę polską, czy też niemiecką, za jaką uważana była Lista Bl. Mn. Nar., nie stanowiło kryterjum przynależności narodowej wyborcy, lecz było wyrazem zaufania do osoby kandydata lub kierunku społecznego i politycznego, który on reprezentował. Podkreślić należy, iż czołowe miejsca na listach Bl. Mn. Nar. zajmowali kandydaci o nazwiskach polskich, zgermanizowani działacze śląscy, których ulegająca wpływom niemieckim część ludności polskiej nie uważała za narodowo sobie obcych. Walka wyborcza miała tutaj silniejsze akcenty polityczno-narodowościowe i wysokie napięcie agitacyjne. Stronie niemieckiej specjalnie bowiem zależało dla celów propagandy zagranicznej, aby przez uzyskanie znaczniejszego sukcesu przy wyborach wykazać siłę swych wpływów na Śląsku. Niebezpieczne współzawodnictwo strony niemieckiej zmuszało polskie ugrupowania wyborcze do intensywniejszych wysiłków w kierunku uświadomienia polskiego wyborcy i dopilnowania, aby spełnił on obowiązek głosowania. Skutek tych wysiłków przejawił się w wysokim udziale głosujących do Sejmu, który był najwyższy w całej Polsce — 92,1%.

Lista Bl. Mn. Nar. uzyskała w województwie 175.113 gł., zwiększając swój stan posiadania o 74.596 gł., a w odsetku o 2,7.

W górnośląskiej części województwa przyrost odsetka głosów Listy Bloku Mn. Nar. wykazują wszystkie powiaty z wyjątkiem 2-ch miast: Katowice i Królewska Huta. Zwłaszcza zaś wzmogły się wpływy Bloku Mn. Nar. w powiatach czysto-rolniczych: Lubliniec i Pszczyna.

W pow. Lubliniec liczba głosów Listy Bl. Mn. Nar. zwiększyła się o 4.909, liczba głosów list polskich o 3.283. Odsetek głosów tej listy wzrósł z 18,3 na 38,6. W gminach wiejskich oddano na nią 39% gł. ważn., w miastach i gminach o charakterze miejskim 38% gł. ważn. W wyborach komunalnych w 1926 r. listy niemieckie uzyskały w powiecie 34,6% gł. ważn. Ten tak korzystny dla Bloku Mn. Nar. wynik głosowania nie znajduje uzasadnienia w liczebności żywiołu niemieckiego w powiecie. Spis z 1910 r. podaje tu 15,6% Niemców, czyli 2 i pół razy mniej, niż wynosi odsetek głosów listy Nr. 18. Jeżeliby nawet przypuścić, że procent ludności niemieckiej pozostał ten sam, a udział Niemców w głosowaniu był wyższy od udziału Polaków, to i tak conajmniej połowa głosów, oddanych na listę Nr. 18 musiała należeć do wyborców Polaków. Dowodzi to, jak dalece wpływy niemieckie postąpiły śród ludności polskiej tego powiatu. Analogiczny fakt poważnego zasilenia listy Nr. 18 głosami polskiemi spotykamy w nawskroś polskim w swym składzie etnicznym powiecie Pszczyna. Liczba głosów Listy Bl. Mn. Nar. wzrosła tu o 10.909, przyrost głosów list polskich wynosi 14.157 gł. Lista Bl. Mn. Nar. otrzymała 25% gł. ważn., o 11,3% więcej, niż w 1922 r. W wyborach komunalnych w 1926 r. listy niemieckie uzyskały 14,2% głosów, tylko o 1% więcej, niż liczono ludności niemieckiej w powiecie w 1910 r. W gminach wiejskich na listę Nr. 18 oddano 22% gł. ważn., w miastach 42% gł. ważn., najwięcej w m. Pszczynie 54% gł. ważn.

Podobne objawy zachodzą również w pow. Tarnowskie Góry i Rybnik. W pierwszym z nich odsetek głosów Listy Bl. Mn. N. wzrósł z 27,5 na 37,1, czyli także znacznie przewyższa zarówno odsetek głosów list niemieckich przy wyborach komunalnych (30,2% gł.) jak i odsetek ludności niemieckiej w 1910 r. (32,3%). W gminach wiejskich na listę Nr. 18 oddano 40% gł. ważn., w miastach 34% gł. ważn. W pow. Rybnik Lista Bl. Mn. Nar. otrzymała 26,1% gł. ważn., o 9,5% więcej, niż w 1922 r., a prawie tyle, ile uzyskały listy niemieckie w wyborach komunalnych (26,8% gł.). W 1910 r. liczono tu 17% Niemców. W miastach na listę Nr. 18 oddano 30% gł. ważn., w gm. wiejskich 25% gł. ważnych.

W powiatach przemysłowych zaznaczyło się pewne osłabienie wpływów niemieckich. W pow. Świętochłowice Lista Bl. Mn. Nar. uzyskała 35,5% gł. ważn., czyli o 7,3% więcej, niż w 1922 r., w wyborach komunalnych listy niemieckie otrzymały 53,6% gł. ważn. Najsilniejszym ośrodkiem wpływów niemieckich w powiecie jest m. Szarlej, gdzie lista Nr. 18 otrzymała 50% gł. ważn. Tak samo w pow. Katowice odsetek

głosów Listy Bl. Mn. Nar. — 29,9 — zwiększył się wprawdzie o 1,6, lecz jest on znacznie niższy od odsetka głosów list niemieckich w wyborach komunalnych (43,7% gł.). Największy stosunek głosów listy Nr. 18 przypada tu na m. Mysłowice — 38% gł. ważn. i Chorzów — 33% gł. ważn. W m. Katowicach na Listę Bl. Mn. Nar. oddano 41,5% gł. ważn., o 4,5% mniej, niż w 1922 r.; w wyborach komunalnych listy niemieckie otrzymały 54% gł. W m. Królewskiej Hucie odsetek głosów tej listy 51,5 jest o 12,2 mniejszy; w wyborach komunalnych na listy niemieckie oddano 69% głosów.

Powiaty Śląska Cieszyńskiego dały duży spadek tak liczby, jak i odsetka głosów Listy Bl. Mn. Nar. W m. Bielsku odsetek głosów tej listy zmniejszył się z 70,6 na 44,1, liczba głosów zmniejszyła się o 124, gdy jednocześnie liczba głosów list polskich wzrosła o 2.366. Na straty Listy Bl. Mn. Nar. wpłynęła głównie ta okoliczność, że wyborcy Żydzi, którzy w 1922 r. głosowali na tę listę, poparli własne listy Nr. 17 i Nr. 33, na które oddano w m. Bielsku 1.555 gł. — 13% gł. ważn. Nasuwa się także przypuszczenie, że z uwagi na sojusz wyborczy PPS. z Niem. Socj. Partją Pracy pewna ilość głosów niemieckich padła na listę Nr. 2, która uzyskała w m. Bielsku 2.676 głosów (w 1922 r. — 1.146 głosów), na pozostałe listy polskie oddano 1.684 gł., ogółem listy polskie uzyskały 4.360 gł. — sumę zbyt wysoką w stosunku do liczebności ludności polskiej w mieście w 1921 r. (4.621 osób). W powiecie Bielsko główny kontyngent głosów listy Nr. 18 przypada na gminy wiejskie, mianowicie 2.614 gł., w miastach oddano na nią 272 gł. Odwrotnie w pow. Cieszyn na 23.312 gł., oddanych w gminach wiejskich, lista Nr. 18 otrzymała tylko 238 gł., natomiast w miastach 2.453 gł.; odsetek głosów Listy Bl. Mn. Nar. — 8,1 — jest tu o 3,2 mniejszy, niż w 1922 r. Blok Mn. Nar. otrzymał w województwie 6 mandatów, o jeden więcej, niż posiadał w ubiegłym Sejmie.

Okrąg wyb. Nr. 38. Królewska Huta. (Powiaty: Królewska Huta, Świętochłowice, Lubliniec, Tarnowskie Góry).

Mandatów 5.

Listy przyłączone do list państwowych:
Nr. 17 . . . . . Abraham Ozjasz Thon.
Nr. 18 — Bernhard Jankowski, Hugo Nowak, Józef Pawlas, Thomas Gawlik.

Mandaty uzyskali z listy Nr. 18 — Bernhard Jankowski i Hugo Nowak.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 17	Nr. 18	Nr. 36	Nr. 37	Nr. 38
50715	15005	391	70332	9440	4	33037

Dzielnik wyborczy — 25.357.
Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 2 m., Nr. 18 — 2 m., Nr. 38 — 1 m.

Okrąg wyb. Nr. 39. Katowice-Miasto i powiat.

Mandatów 5.

Listy przyłączone do list państwowych:
Nr. 17 . . . . . Dr. Abraham Ozjasz Thon.
Nr. 18 — Jan Rosumek, ks. Otto Krayczyrski, Bruno Thomas, August Firschke.

Mandaty z listy Nr. 18 otrzymali: Jan Rosumek i ks. Otto Krayczyrski.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 11	Nr. **17**	Nr. **18**	Nr. 34	Nr. 36	Nr. 37
42665	20996	1411	**796**	**54877**	83	9659	30363

Dzielnik wyborczy — 21.332.
Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 2 m., Nr. 18 — 2 m., Nr. 37 — 1 m.
Listy polskie zmarnowały 41.180 gł. nadwyżki, lista Nr.18—12.212 gł.

Okrąg wyb. Nr. 40. Cieszyn. (Powiaty: Cieszyn, Bielsko-Miasto, Bielsko-powiat, Pszczyna, Rybnik).

Mandatów 7.

Listy przyłączone do list państwowych:
Nr. 17 . . . . . Dr. Abraham Ozjasz Thon.
Nr. 18 — Eugen Franz, Robert Piesch, Georg Kowatz, Bruno Block.

Mandaty z listy 18 otrzymali: Eugen Franz i Robert Piesch.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 11	Nr. 12	Nr. **17**	Nr. **18**	Nr. **33**
78657	41300	2481	89	**2139**	**49404**	**215**

Nr. 36	Nr. 37	Nr. 38	Nr. 39
74	2132	46206	150

Dzielnik wyborczy — 24.702.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 3 m., Nr. 2 — 1 m., Nr. 18 — 2 m., Nr. 38 — 1 m.
Lista Bl. Mn. Nar. zawdzięcza drugi mandat wyłącznie rozbiciu się głosów polskich między 8 list. Listy polskie zmarnowały 43.413 gł. nadwyżki, lista Nr. 18 ani jednego.

POWIAT	Uprawnionych do głosowania		Głosujących			
	1922	1928	1922	%	1928	%
Bielsko m.	9057	9820	5095	56·2	6324	64·4
Bielsko pow.	19397	20564	13075	67·4	13998	68·1
Cieszyn	23739	26385	14347	60·4	21261	80·6
Królewska Huta	25812	28204	18143	70·3	25800	91·5
Katowice m.	16335	41781	10578	64·7	37345	89·4
Katowice pow.	75711	73013	53503	70·7	66720	91·4
Lubliniec	11206	12229	6803	60·7	10781	88·1
Pszczyna	44740	48255	29765	66·5	40289	83·5
Ruda a)	18460	—	13469	73·0	—	—
Rybnik	51714	62051	29975	57·9	54088	87·2
Świętochłowice	53810	69930	38861	72·2	63684	91·1
Tarnowskie Góry	17965	19798	12152	67·6	18276	92·3
WOJ. ŚLĄSKIE	367946	412030	245766	66·8	358566	87·0

a) Skasowany; większa część jego obszaru włączona do m. Katowice.

Wyniki głosowania do Senatu.

Udział głosujących do Senatu w województwie śląskiem 87% zwiększył się w porównaniu z 1922 r. o 20,2%; był on najwyższy ze wszystkich województw Rzeczypospolitej. Najlepiej głosował pow. Tarnowskie Góry — 92,3%, najgorzej powiaty Śląska Cieszyńskiego.

Lista Bl. Mn. Nar. zwiększyła liczbę swych głosów o 43.931, a odsetek z 29,5 na 32,6. Przyrost odsetka jej głosów wykazują te same powiaty, co i w głosowaniu do Sejmu: Lubliniec, Tarnowskie Góry, Rybnik, Pszczyna, Świętochłowice. W m. Królewska Huta lista ta uzyskała 51,5% gł. ważn. o 12,2% mniej, niż w 1922 r., to jest prawie tyle, ile utraciła w głosowaniu do Sejmu; w m. Katowicach uzyskała 44,5% gł. ważn., spadek odsetka jej głosów wynosi 22,2. W obu tych miastach, w pow. Pszczyna oraz powiatach Śląska Cieszyńskiego odsetek głosów, złożonych na listę Nr. 18 do Senatu jest wyższy od odsetka głosów tej listy do Sejmu. Największa różnica tych 2-ch odsetków za-

śląskie.

Unieważniono głosów		Złożono głosów ważnych		Głosy oddane na Listę Bloku Mn. Nar.			
1922	1928	1922	1928	1922	%	1928	%
51	98	5044	6226	3585	71·1	3707	59·5
35	110	13040	13888	2021	15·5	2029	14·6
56	141	14291	21120	2209	15·4	2193	10·4
71	123	18072	25677	12109	67·0	14326	55·8
28	206	10550	37139	7040	66·7	16519	44·5
208	385	53295	66335	17783	33·4	20061	30·2
17	104	6786	10577	888	13·1	4114	38·5
51	354	29714	39935	4688	15·8	11012	27·6
65	—	13404	—	1817	13·5	—	—
46	347	29929	53741	5276	17·6	13271	24·7
119	412	38742	63272	11190	28·9	22283	35·2
28	89	12124	18187	3595	29·6	6617	36·4
775	2369	244991	356197	72201	29·5	116132	32·6

znacza się w m. Bielsku — 15,4 — co prawdopodobnie spowodowane zostało poparciem tej listy przez wyborców Żydów, którzy do Sejmu głosowali na listy Nr. 17 i Nr. 33.

Mandatów 4.

Lista przyłączona do listy państwowej:
Nr. 18 . . . . . Dr. Edward Pant, Artur Gabrisch.

Mandat z listy Nr. 18 otrzymał Dr. Edward Pant.

Na poszczególne listy oddano głosów:

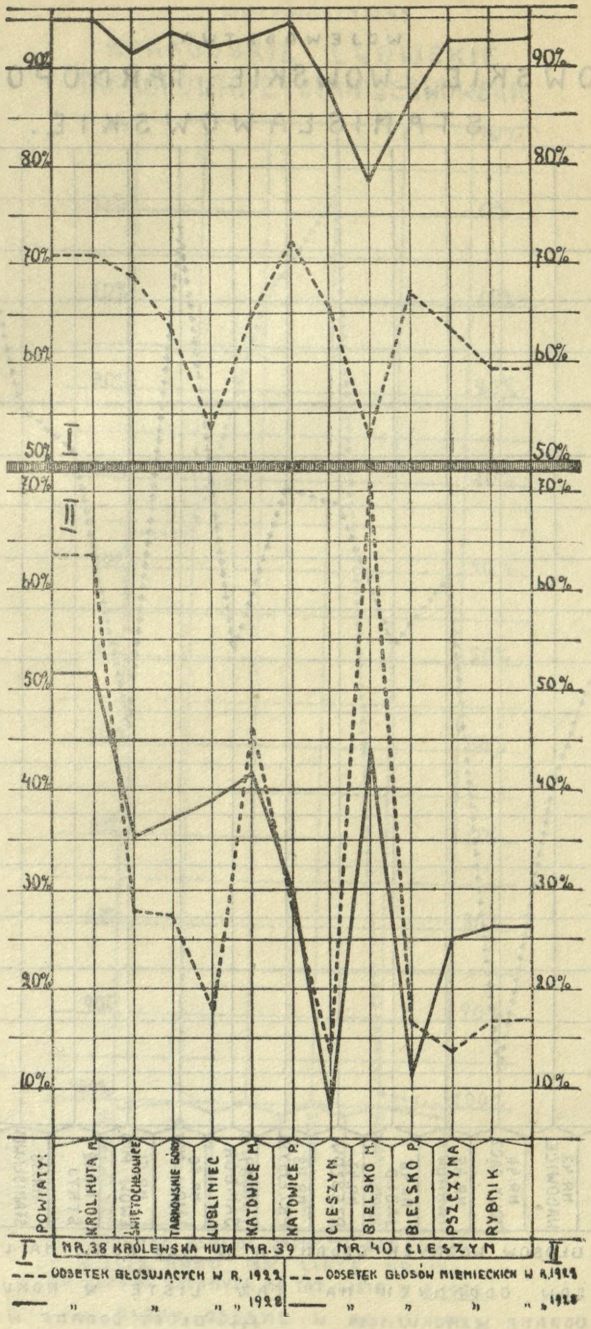
Nr. 1	Nr. 2	Nr. 18	Nr. 36	Nr. 37	Nr. 38
134844	33452	**116132**	4549	67220	0

Dzielnik wyborczy — 67.220.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 2 m., Nr. 18 — 1 m., Nr. 37 — 1 m.

SEJM.

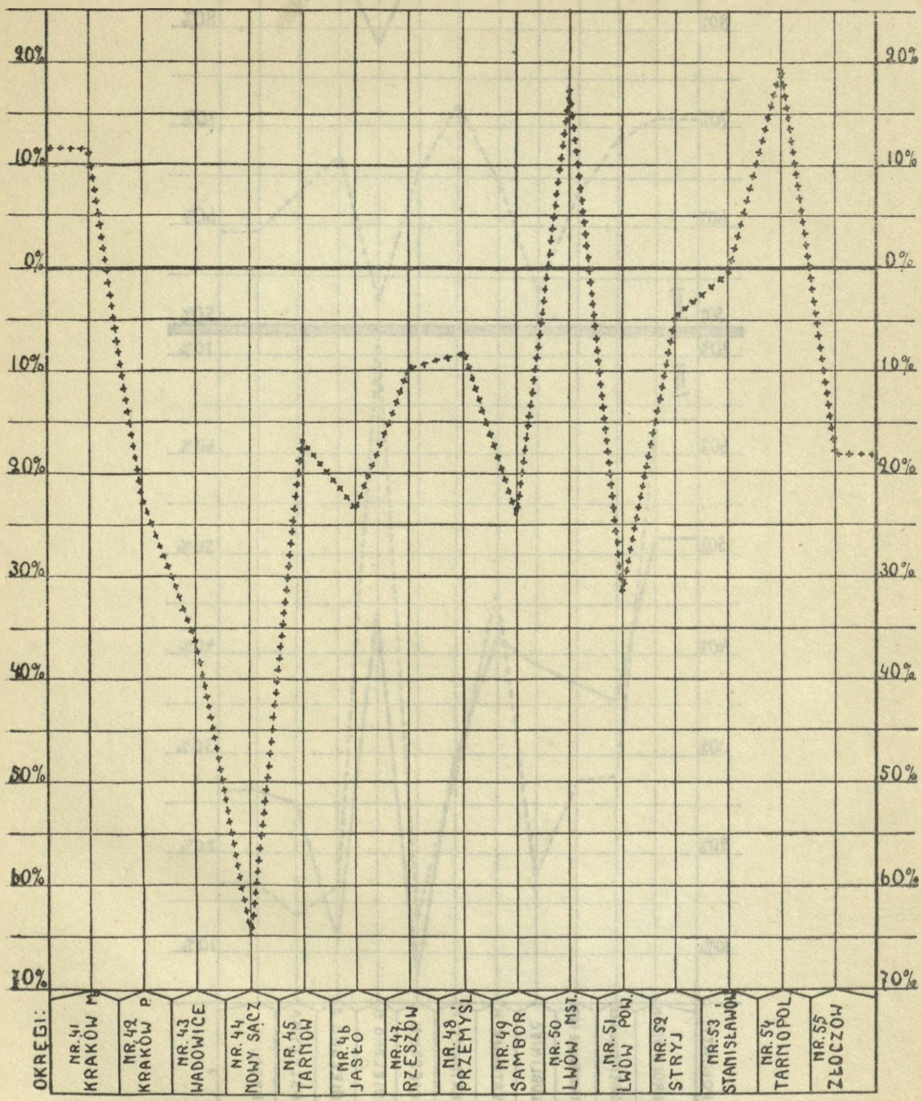
WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE.

SEJM.

WOJEWÓDZTWA:

KRAKOWSKIE, LWOWSKIE, TARNOPOLSKIE i STANISŁAWOWSKIE.

STOSUNEK GŁOSÓW WAŻNYCH ODDANYCH W 1928 ROKU NA LISTĘ NR. 17,

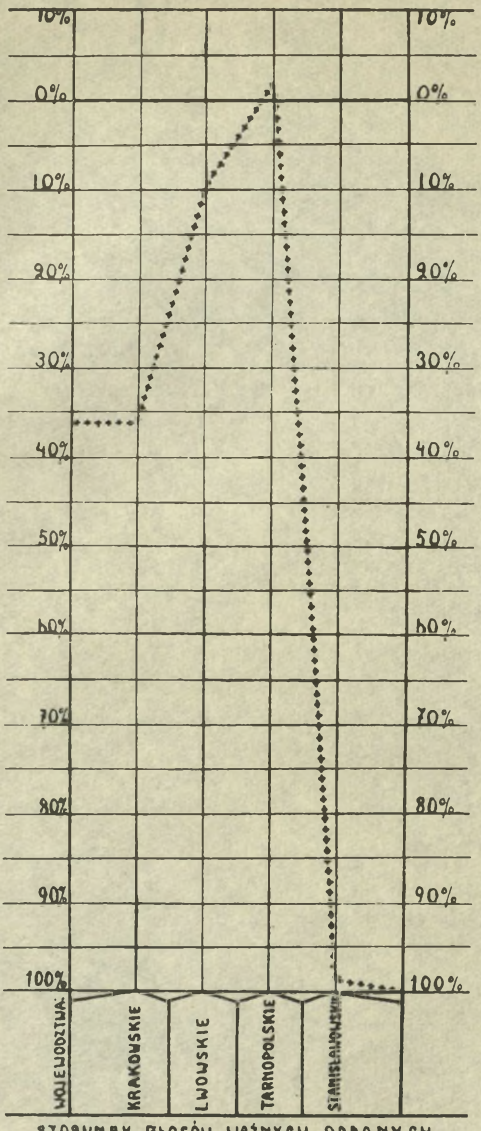
DO GŁOSÓW ODDANYCH NA TĄŻ LISTĘ W ROKU 1922.

—— GŁOSY ODDANE W ROKU 1922 ++++ GŁOSY ODDANE W ROKU 1928.

SENAT.

WOJEWÓDZTWA:

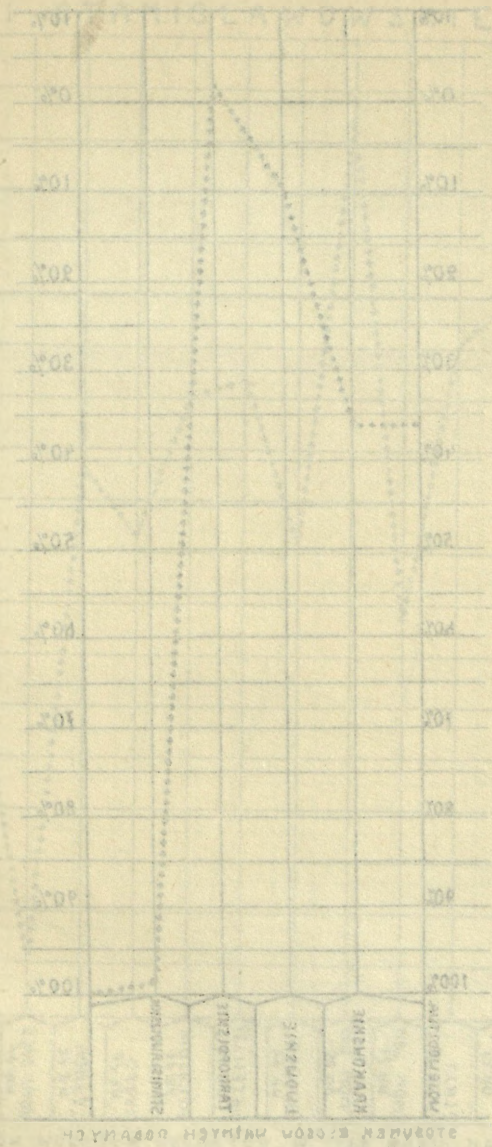
KRAKOWSKIE, LWOWSKIE, TARNOPOLSKIE i STANISŁAWOWSKIE

STOSUNEK GŁOSÓW WAŻNYCH ODDANYCH W 1928 ROKU NA LISTĘ NR. 17, DO GŁOSÓW ODDANYCH NA TĄŻ LISTĘ W R. 1922.

——— GŁOSY ODDANE W ROKU 1922.

•••••• " " " " 1928.

WOJEWÓDZTWO KRAKOWSKIE

Nr. i nazwa okr. wyborczego	POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło na listy: polskie głosów	polskie %	mniejsz. narod. głosów	mniejsz. narod. %
Nr. 41 Kraków M.	Kraków M. . . .	1922	109641	73166	66·7	287	72879	54398	74·6	18481	25·4
		1928	124506	89378	71·8	306	89072	66132	74·2	22940	25·8
Nr. 42 — Kraków pow.	Chrzanów	1922	55334	40548	73·3	167	40381	36414	90·2	3967	9·8
		1928	62856	50350	80·1	8488	41862	38374	91·7	3488	8·3
	Olkusz *a*)	1922	62527	49038	78·4	136	48902	44679	91·4	4223	8·6
		1928	69429	57143	82·3	7903	49240	46224	93·9	3016	6·1
	Miechów *a*) . . .	1922	65245	54402	83·4	265	54137	51556	95·2	2581	4·8
		1928	70688	60581	85·7	685	59896	57496	96·0	2400	4·0
	Kraków pow. *b*) . .	1922	50700	35323	69·7	179	35144	34842	99·1	302	0·9
		1928	60177	47127	78·3	806	46321	45970	99·2	351	0·8
	Oświęcim	1922	23985	17320	72·2	54	17266	14988	86·8	2278	13·2
		1928	25594	20935	81·8	133	20802	19254	92·6	1548	7·4
	Razem w okręgu	1922	257792	196631	76·3	801	195830	182479	93·2	13351	6·8
		1928	288744	236136	81·8	18015	218121	207318	95·0	10803	5·0
Nr. 43 — Wadowice	Wadowice	1922	42099	28267	67·1	272	27995	26831	95·8	1164	4·2
		1928	47471	38833	81·8	92	38741	37904	97·8	837	2·2
	Biała	1922	39925	28869	72·3	178	28691	27648	96·4	1043	3·6
		1928	47195	36906	78·2	194	36712	36146	98·5	566	1·5
	Myślenice	1922	43053	28345	65·7	165	28180	27796	98·6	384	1·4
		1928	19935	15829	79·4	23	15806	15753	99·7	53	0·3
	Żywiec	1922	52095	30784	59·1	158	30626	29962	97·8	664	2·2
		1928	49189	36815	74·8	80	36735	36316	98·9	419	1·1
	Nowy Targ *c*) . . .	1922	51195	31994	62·5	265	31729	30571	95·4	1158	3·6
		1928	58264	44746	76·8	136	44610	43874	98·4	736	1·6
	Maków *d*)	1922	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		1928	36855	27797	75·4	43	27754	27566	99·3	188	0·7
	Razem w okręgu	1922	228367	148259	64·9	1038	147221	142808	97·0	4413	3·0
		1928	258909	200926	77·6	563	200358	197559	98·6	2799	1·4

*) W 1922 r. w okr. Nr. 41 lista Nr. 27 p. n. „Poalej Sjon i Ceirej Sjon" (87 głosów)
**) W 1922 r. listy Zw. Nar. Żyd.
a) Z woj. kieleckiego.
b) Wraz z dawn. pow. Podgórskim.
c) Wraz z dawn. pow. Spiż i Orawa.
d) Utworzony w 1923 r. z części gmin pow. Myślenice i Żywiec.

Listy mniejszości narodowych uzyskały											
Żydowskie										Nr. 20	
Nr. 4		Nr. 5*)		Nr. 17**)		Nr. 33		razem			
głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
1376	1·9	195	0·3	16910	23·2	—	—	18481	25·4	—	—
1065	1·2	317	0·4	18883	21·2	2675	3·0	22940	25·8	—	—
—	—	—	—	3967	9·8	—	—	3967	9·8	—	—
96	0·2	—	—	3392	8·1	—	—	3488	8·3	—	—
—	—	—	—	4223	8·6	—	—	4223	8·6	—	—
252	0·5	—	—	2764	5·6	—	—	3016	6·1	—	—
—	—	—	—	2581	4·8	—	—	2581	4·8	—	—
44	0·1	—	—	2356	3·9	—	—	2400	4·0	—	—
—	—	—	—	302	0·9	—	—	302	0·9	—	—
2	0·0	—	—	349	0·8	—	—	351	0·8	—	—
—	—	—	—	2278	13·2	—	—	2278	13·2	—	—
3	0·0	—	—	1545	7·4	—	—	1548	7·4	—	—
—	—	—	—	13351	6·8	—	—	13351	6·8	—	—
397	0·2	—	—	10406	4·8	—	—	10803	5·0	—	—
—	—	—	—	1164	4·2	—	—	1164	4·2	—	—
—	—	—	—	837	2·2	—	—	837	2·2	—	—
—	—	—	—	1043	3·6	—	—	1043	3·6	—	—
—	—	—	—	566	1·5	—	—	566	1·5	—	—
—	—	—	—	384	1·4	—	—	384	1·4	—	—
—	—	—	—	53	0·3	—	—	53	0·3	—	—
—	—	—	—	664	2·2	—	—	664	2·2	—	—
—	—	—	—	419	1·1	—	—	419	1·1	—	—
—	—	—	—	1158	3.6	—	—	1158	3·6	—	—
—	—	—	—	736	1.6	—	—	736	1·6	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	188	0·7	—	—	188	0·7	—	—
—	—	—	—	4413	3·0	—	—	4413	3·0	—	—
—	—	—	—	2799	1·4	—	—	2799	1·4	—	—

Nr. i nazwa okr. wyborczego	POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło na listy: polskie głosów	polskie %	mniejsz. narod. głosów	mniejsz. narod. %
Nr. 44 — Nowy Sącz	Nowy Sącz	1922	60933	41454	68·0	138	41316	37315	90·3	4001	9·7
		1928	68173	54637	80·1	129	54508	52306	96·0	2202	4·0
	Bochnia	1922	49967	38209	76·5	176	38033	35938	94·5	2095	5·5
		1928	53319	45262	84·9	146	45116	44494	98·6	622	1·4
	Limanowa	1922	36127	26281	72·7	132	26149	25246	96·5	903	3·5
		1928	39596	33130	83·7	107	33023	32871	99·5	152	0·5
	Wieliczka	1922	31738	23566	74·3	132	23434	22405	95·6	1029	4·4
		1928	34735	28818	82·9	93	28725	28076	97·7	649	2·3
	Razem w okręgu	1922	178765	129510	72·4	578	128932	120904	93·8	8028	6·2
		1928	195823	161847	82·6	475	161372	157747	97·8	3625	2·2
Nr. 45 — Tarnów	Tarnów	1922	52871	40051	75·8	104	39947	34658	86·8	5289	13·2
		1928	61453	50145	81·6	301	49844	44047	88·4	5797	11·6
	Pilzno	1922	21431	17624	82·2	27	17597	16832	95·7	765	4·3
		1928	24332	21217	87·2	24	21193	20846	98·4	347	1·6
	Brzesko	1922	45855	38708	84·4	89	38619	37049	95·9	1570	4·1
		1928	48941	42504	86·8	103	42401	41567	98·0	834	2·0
	Dąbrowa	1922	30853	25707	83·3	79	25628	23957	93·5	1671	6·5
		1928	33545	29014	86·5	53	28961	27961	96·6	1000	3·4
	Grybów	1922	24399	16352	67·0	54	16298	15355	94·2	943	5·8
		1928	26972	23460	86·9	35	23425	19169	81·8	4256	18·2
	Gorlice	1922	37393	22597	60·4	92	22505	20531	91·2	1974	8·8
		1928	42616	34819	81·7	386	34433	24412	70·9	10021	29·1
	Razem w okręgu	1922	212802	161039	75·7	445	160594	148382	92·4	12212	7·6
		1928	237859	201159	84·6	902	200257	178002	88·9	22255	11·1

*) W 1922 r. w okr. Nr. 41 lista Nr 27 p. n. „Poalej Sjon i Ceirej Sjon" (87 głosów).
**) W 1922 r. listy Zw. Nar. Żyd.

Listy mniejszości narodowych uzyskały											
Żydowskie										Nr. 20	
Nr. 4		Nr. 5*)		Nr. 17**)		Nr. 33		razem			
głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
—	—	—	—	4001	9·7	—	—	4001	9·7	—	—
—	—	639	1·2	1391	2·5	—	—	2030	3·7	172	0·3
—	—	—	—	2095	5 5	—	—	2095	5·5	—	—
—	—	—	—	622	1·4	—	—	622	1·4	—	—
—	—	—	—	903	3·5	—	—	903	3·5	—	—
—	—	—	—	152	0·5	—	—	152	0·5	—	—
—	—	—	—	1029	4·4	—	—	1029	4·4	—	—
—	—	—	—	649	2·3	—	—	649	2·3	—	—
—	—	—	—	8028	6·2	—	—	8028	6·2	—	—
—	—	639	0·4	2814	1 7	—	—	3453	2·1	172	0·1
761	1·9	—	—	4528	11·3	—	—	5289	13·2	—	—
—	—	179	0·4	5342	10·7	274	0 5	5795	11·6	2	0·0
3	0·0	—	—	762	4·3	—	—	765	4 3	—	—
—	—	—	—	301	1·4	46	0·2	347	1·6	—	—
1	0·0	—	—	1569	4·1	—	—	1570	4·1	—	—
—	—	—	—	819	2 0	15	0·0	819	2·0	—	—
76	0·3	—	—	1595	6·2	—	—	1671	6·5	—	—
—	—	—	—	990	3·4	10	0·0	1000	3·4	—	—
9	0·1	—	—	934	5·7	—	—	943	5·8	—	—
—	—	—	—	567	2·4	—	—	567	2·4	3689	15·8
19	0·1	—	—	1955	8·7	—	—	1974	8·8	—	—
—	—	87	0·3	1396	4·0	245	0 7	1728	5·0	8293	24·1
869	0 5	—	—	11343	7·1	—	—	12212	7·6	—	—
—	—	266	0·1	9415	4·7	590	0 3	10271	5·1	11984	6·0

Nr. i nazwa okr. wyborczego	POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło na listy			
								polskie		mniejsz. narod.	
								głosów	%	głosów	%
Nr. 46 — Jasło	Jasło	1922	38500	28920	75·1	157	28763	27032	94·0	1731	6·0
		1928	44435	37958	85·4	456	37502	35817	95·5	1685	4·5
	Kolbuszowa e)	1922	30858	22429	72·7	111	22318	20426	91·5	1892	8·5
		1928	32653	25749	78·5	56	25693	24292	94·5	1401	5·5
	Mielec	1922	33167	25979	78·3	139	25840	23658	91·6	2182	8·4
		1928	37747	31422	83·2	74	31348	29515	94·1	1833	5·9
	Ropczyce	1922	35218	29910	84·9	209	29701	27702	93·3	1999	6·7
		1928	41050	35087	85·5	49	35038	33355	95·2	1683	4·8
	Strzyżów e)	1922	26091	18972	72·7	84	18888	17500	92·7	1388	7·3
		1928	29035	23754	81·8	176	23578	22572	96·2	906	3·8
	Tarnobrzeg e)	1922	34266	27525	80·3	134	27391	24687	90·1	2704	9·9
		1928	37275	31887	85·5	85	31802	29012	91·2	2790	8·8
	Razem w okręgu	1922	198100	153735	77·6	834	152901	141005	92·2	11896	7·8
		1928	222195	185857	83·6	896	184961	174663	94·5	10298	5·5
Razem w okręgach Nr. Nr. 41, 42, 43, 44, 45 i 46		1922	1185467	862340	72·7	3983	858357	789976	92·0	68381	8·0
		1928	1328036	1075303	81·0	21162	1054141	981421	93·1	72720	6·9
WOJ. KRAKOWSKIE		1922	966479	689974	71·4	3253	686721	631128	91·9	55593	8·1
		1928	1088956	876189	80·5	12257	863932	801725	92·8	62207	7·2

*) W 1922 r. w okr. Nr. 41 lista Nr. 27 p. n. „Poalej Sjon i Ceirej Sjon" (87 głosów).
**) W 1922 r. listy Zw. Nar. Żyd.
e) Z woj. lwowskiego.

Listy mniejszości narodowych uzyskały											
Żydowskie										Nr. 20	
Nr. 4		Nr. 5*)		Nr. 17**)		Nr. 33		razem			
głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
—	—	—	—	1731	6·0	—	—	1731	6·0	—	—
—	—	—	—	1503	4·0	182	0·5	1685	4·5	—	—
—	—	—	—	1892	8·5	—	—	1892	8·5	—	—
—	—	—	—	1091	4·3	310	1·2	1401	5·5	—	—
—	—	—	—	2182	8·4	—	—	2182	8·4	—	—
—	—	—	—	1688	5·4	145	0·5	1833	5·9	—	—
—	—	—	—	1999	6·7	—	—	1999	6·7	—	—
—	—	—	—	1612	4·6	71	0·2	1683	4·8	—	—
—	—	—	—	1388	7·3	—	—	1388	7·3	—	—
—	—	—	—	902	3·8	4	0·0	906	3·8	—	—
—	—	—	—	2704	9·9	—	—	2704	9·9	—	—
—	—	—	—	2283	7·2	507	1·6	2790	8·8	—	—
—	—	—	—	11896	7·8	—	—	11896	7·8	—	—
—	—	—	—	9079	4·9	1219	0·7	10298	5·6	—	—
2245	0·3	195	0·0	65941	7·7	—	—	68381	8·0	—	—
1462	0·1	1222	0·1	53396	5·1	4484	0·4	60564	5·7	12156	1·2
2245	0·3	195	0·0	53153	7·8	—	—	55593	8·1	—	—
1166	0·1	1222	0·2	44000	5·1	3663	0·4	50051	5·8	12156	1·4

Wyniki głosowania do Sejmu.

Frekwencja głosujących na terenie województwa zwiększyła się z 71,4% na 80,5%, liczba oddanych głosów ważnych wzrosła o 177.211. W stosunku do tak poważnego przyrostu głosów nadwyżka 6.614 gł. list niepolskich jest stosunkowo nieznaczna; została ona spowodowana pozycją 12.156 gł., oddanych na listę Nr. 20 w okr. wyb. Nr. 45 przez ludność ruską (t. zw. Łemków), która w 1922 r. nie uczestniczyła w wyborach do izb ustawodawczych. Tylko 2 powiaty Grybów i Gorlice oraz m. Kraków wykazują przyrost odsetka głosów list niepolskich: Grybów z 5,8 na 18,2, Gorlice z 8,8 na 29,1, Kraków z 25,4 na 25,8. We wszystkich pozostałych powiatach zmniejszyły się i liczba i odsetek głosów tych list. Na listy żydowskie oddano w całem województwie 50.051 gł. (5,8% gł. ważn.), o 5.542 głosy mniej, niż w 1922 r. Ubytek ten w zestawieniu z podaną wyżej cyfrą ogólnego przyrostu głosów ważnych dowodzi, w jak dużym stopniu wyborcy Żydzi powstrzymali się od popierania własnych list. Lista Nr. 17 otrzymała 44 tys. gł. (5,1% gł. ważn.), o 9.153 gł. mniej, aniżeli w 1922 r. padło na odpowiadające jej ideologicznie listy Związku Narodowo-Żydowskiego.

Taki stan rzeczy jest konsekwencją negatywnego stanowiska, zajętego wobec akcji wyborczej Zjednoczenia Stronnictw Nar.-Żydowskich przez sfery ortodoksyjne, śród których wydatna część wyborców oświadczyła się po stronie Bezp. Bloku Współpracy z Rządem.

W sumie głosów list żydowskich lista Nr. 17 uzyskała przytłaczającą większość 88% głosów, sprowadzając pozostałe listy do podrzędnego znaczenia w ukształtowaniu się sił politycznych w społeczeństwie żydowskiem. W m. Krakowie liczba głosów listy Nr. 17 wzrosła o 1.973 gł. Ogólny przyrost głosów list żydowskich w tem mieście wynosi 4.459, co odpowiada zwiększonej frekwencji głosujących z 66,7% na 71,6%; można więc przypuścić, że wyborcy Żydzi głosowali tu niemal wyłącznie na własne listy. W okr. wyb. Nr. 44 Nowy Sącz na listę Nr. 17 oddano 2.814 gł. (1,7% gł. ważn.), o 5.214 gł. mniej, niż w 1922 r. na odpowiadającą jej listę Zw. Nar.-Żyd. Nr. 24. Jeżeli nadto weźmie się pod uwagę sumę ogólnego przyrostu głosów w tym okręgu — 36.843 gł., to jaskrawo uwydatni się ogromny upadek wpływów Zjedn. Nar.-Żyd. śród mas ludności żydowskiej w okręgu. Największe straty poniosła lista Zjedn. Nar.-Żyd. w pow. Nowy Sącz z 9,7% gł. ważn. na 2,5% gł. ważn. i w pow. Limanowa z 3,5% gł .ważn. na 0,5% gł. ważn. (152 gł.). Również poważny jest ubytek głosów tej listy w okr. wyb. Nr. 43 Wadowice — o 1.714 gł. mniej, przy ogólnym przyroście 53.137 głosów

ważnych w okręgu. Najgorzej wypadły wyniki głosowania na tę listę w pow. Myślenice, zaledwie 53 głosy. Te same objawy występują w pozostałych okręgach wyborczych. W jednym tylko pow. Tarnów liczba głosów listy Nr. 17 zwiększyła się o 814; społeczeństwo żydowskie zdecydowanie opowiedziało się tutaj po stronie Zjedn. Nar.-Żyd. W m. Tarnowie lista Nr. 17 otrzymała 5.141 gł., lista Nr. 33 — 271 gł., lista Nr. 5 — 178 gł.

Lista Nr. 33 była ważnie zgłoszona w okręgach Nr. 41 Kraków-Miasto, Nr. 45 Tarnów i Nr. 46 Jasło; otrzymała ona ogółem 3.663 gł. (0,4% ważn.), z tej liczby na m. Kraków przypada 2.675 gł. (3% gł. ważn.).

Zupełnie słabe stanowisko w masach żydowskich województwa zajmują „Bund" i „Poalej-Sjon", które razem otrzymały 2.388 głosy, z tego połowa przypada na m. Kraków. W m. Nowym Sączu lista Nr. 5 otrzymała 613 gł.

Lista Nr. 20 otrzymała w województwie 12.156 gł. — 1,4% gł. ważn. Głosy te skupiły się w pow. Grybów — 15,8 gł. ważn. oraz w pow. Gorlice — 24,1% gł. ważn., w tym ostatnim odsetek ich jest większy, niż w 1921 r. liczono ludności ruskiej (22,2%). W okr. Nr. 46 Jasło śród 896 unieważnionych głosów były głównie głosy oddane na niezgłoszoną w okręgu listę Nr. 20.

Okrąg wyb. Nr. 41. Kraków-Miasto.

Mandatów 4.

Listy przyłączone do list państwowych:
Nr. 4 . . . . . Dr. Henryk Schreiber.
Nr. 5 . . . . . Jakób Witkin.
Nr. 17 . . . . Dr. Abraham Ozjasz Thon, Dr. Samuel Werhaftig.
Nr. 33 . . . . . Aron Lewin.

Lista lokalna:
Nr. 37 — Żyd. Socj. Partja Rob. „Poalej-Sjon" zjedn. z „C.-S." — Anzelm Reiss.

Mandat z listy Nr. 17 otrzymał Dr. Abraham Ozjasz Thon.

Na poszczególne listy złożono głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. **4**	Nr. **5**	Nr. 13	Nr. **17**	Nr. 24
27583	23622	**1065**	**317**	36	**18883**	2276

Nr. 25	Nr. **33**	Nr. 36	Nr. **37**
11224	**2675**	1391	**0**

Dzielnik wyborczy — 13.791.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 2 m., Nr. 2 — 1 m., Nr. 17 — 1 m.

Okrąg wyb. Nr. 42. Kraków-powiat. (Powiaty: Kraków-powiat, Chrzanów, Oświęcim, Olkusz, Miechów).

Mandatów 8.

Listy przyłączone do list państwowych:
Nr. 4 . . . . . Dr. Szyja Fensterblau.
Nr. 17 . . . . . Dr. Abraham Ozjasz Thon.

Listy unieważnione:
Nr. 5, Nr. 33 i Nr. 38 Żyd. Socj. Partja Rob. „Poalej-Sjon" zjedn. z „C.-S.".

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 7	Nr. 10	Nr. 14
38793	77479	15575	**397**	3469	27229	12923

Nr. 17	Nr. 24	Nr. 25	Nr. 37
10406	10545	21093	212

Dzielnik wyborczy — 19.369.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 2 m., Nr. 2 — 4 m., Nr. 10 — 1 m., Nr. 25 — 1 m.

Okrąg wyb. Nr. 43. Wadowice. (Powiaty: Wadowice, Biała, Myślenice, Żywiec, Nowy Targ, Maków).

Mandatów 7.

Lista przyłączona do listy państwowej:
Nr. 17 . . . . . Dr. Abraham Ozjasz Thon.

Na poszczególne listy złożono głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 10	Nr. 14	Nr. 17	Nr. 24
45306	44838	25591	4332	14003	**2799**	11222

Nr. 25	Nr. 30	Nr. 36	Nr. 37	Nr. 38	Nr. 39
29087	20581	527	336	786	950

Dzielnik wyborczy — 20.581.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 2 m., Nr. 2 — 2 m., Nr. 3 — 1 m., Nr. 25 — 1 m., Nr. 30 — 1 m.

Okrąg wyb. Nr. 44. Nowy Sącz. (Powiaty: Nowy Sącz, Bochnia, Limanowa, Wieliczka).

Mandatów 6.

Listy przyłączono do list państwowych:

Nr. 5 . . . . . Jakób Witkin.
Nr. 17 . . . . . Dr. Abraham Ozjasz Thon.
Nr. 20 . . . . . Dr. Orest Hnatyszak.

Lista lokalna:

Nr. 39 — Żyd. Socj. Partja Rob. „Poalej-Sjon" zjedn. z „C.-S." — Dr. Leon Böhm.

Na poszczególne listy złożono głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. **5**	Nr. 10	Nr. 14	Nr. **17**	Nr. **20**
53334	31126	943	**639**	5737	2843	**2814**	**172**

Nr. 24	Nr. 25	Nr. 30	Nr. 36	Nr. 37	Nr. 38	Nr. **39**
2210	36297	17807	21	229	7200	**0**

Dzielnik wyborczy — 17.807.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 2 m., Nr. 2 — 1 m., Nr. 25 — 2 m., Nr. 30 —1 m.

Okrąg wyb. Nr. 45. Tarnów. (Powiaty: Tarnów, Pilzno, Brzesko, Dąbrowa, Grybów, Gorlice).

Mandatów 7.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 5 . . . . . Icek Juda Lew.
Nr. 17 . . . . . Dr. Abraham Ozjasz Thon.
Nr. 20 . . . . . Teodor Wójtowicz.
Nr. 33 . . . . . Majer Szapira.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. **5**	Nr. 10	Nr. 14	Nr. **17**
38302	20490	189	**266**	2907	16744	**9415**

Nr. **20**	Nr. 25	Nr. 30	Nr. **33**	Nr. 36
11984	62323	36123	**590**	924

Dzielnik wyborczy — 19.151.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 2 m., Nr. 2 — 1 m., Nr. 25 — 3 m., Nr. 30 — 1 m.

POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych
Biała	1922	28304	16711	59·0	224	16487
	1928	32116	15457	48 1	152	15305
Bochnia	1922	36733	26313	71·6	108	26205
	1928	38306	24472	63·9	189	24283
Brzesko	1922	33619	24978	74·3	25	24953
	1928	34722	23330	67·2	120	23210
Chrzanów	1922	38877	24227	62·3	153	24074
	1928	42864	26366	61·5	1672	24694
Dąbrowa	1922	22619	17227	76·1	39	17188
	1928	22820	14024	61·4	131	13893
Gorlice	1922	26470	13195	49·8	73	13122
	1928	28391	13197	46·5	254	12943
Grybów	1922	17333	10212	58·9	21	10191
	1928	18211	11842	65 0	164	11678
Jasło	1922	27677	18201	65·8	117	18084
	1928	30184	17747	58·8	500	17247
Kraków M.	1922	77182	48316	62·7	102	48214
	1928	83057	47472	57·1	183	47289
Kraków pow. *a)*	1922	36749	22599	61·5	141	22458
	1928	40849	22203	54·3	184	22019
Limanowa	1922	25850	16311	63·1	109	16202
	1928	27074	15886	58·7	506	15380
Maków *b)*	1922	—	—	—	—	—
	1928	25077	12539	50·0	66	12473
Mielec	1922	23680	16595	70·1	230	16365
	1928	25543	14433	56·5	86	14347
Myślenice	1922	31377	16791	53·5	82	16709
	1928	14260	7019	49·2	35	6984
Nowy Sącz	1922	43135	26822	62·2	132	26690
	1928	47080	29459	62·6	198	29261
Nowy Targ *c)*	1922	36975	20699	56·0	121	20578
	1928	44364	24094	54·3	288	23806
Oświęcim	1922	17316	10078	58·2	51	10027
	1928	17397	10968	63·0	23	10945
Pilzno	1922	15501	11577	74·7	28	11549
	1928	16220	9667	59·6	89	9578
Ropczyce	1922	25499	19030	74·6	127	18903
	1928	27620	16427	59·5	172	16255
Tarnów	1922	37064	26201	70·7	49	26152
	1928	41272	24072	58·3	192	23880
Wadowice	1922	28830	17137	59·4	95	17042
	1928	33574	15851	47·2	104	15747
Wieliczka	1922	23101	15781	68·3	54	15727
	1928	24749	14462	58·4	204	14258
Żywiec	1922	37590	19925	53·0	158	19767
	1928	33810	17740	52·5	50	17690
WOJ. KRAKOWSKIE	1922	691481	438926	63·5	2239	436687
	1928	749560	423727	57·2	5562	423165

*) W 1922 r. lista Nr 24 p. n. Zw. Nar.-Żyd.
a) Wraz z dawn. p. Podgórskim. *b)* Utworzony w 1923 r. z części gmin p. Myślenice i Żywiec. *c)* Wraz z dawn. p. Śpiż i Orawa.

Ogółem padło na listy				Listy mniejszości narodowych uzyskały			
polskie		mniejsz. narod.		Nr 17*)		Nr 33	
głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
15909	96·5	578	3·5	578	3·5	—	—
15133	98·9	172	1·1	172	1·1	—	—
24885	95·0	1320	5·0	1320	5·0	—	—
23569	97·1	714	2·9	624	2·5	90	0·4
23872	95·7	1081	4·3	1081	4·3	—	—
23121	99·6	89	0·4	85	0·4	4	0·0
21634	89·9	2440	10·1	2440	10·1	—	—
23588	95.5	1106	4·5	1088	4·4	18	0·1
16248	94·5	940	5·5	940	5·5	—	—
13562	97·7	331	2·3	329	2·3	2	0·0
11985	91·3	1137	8·7	1137	8·7	—	—
12642	97·7	301	2·3	301	2·3	—	—
9647	94·7	544	5·3	544	5·3	—	—
11453	98·1	225	1·9	225	1·9	—	—
16774	92·8	1310	7·2	1310	7·2	—	—
16544	95.9	703	4·1	695	4·1	8	0·0
36658	76·0	11556	24·0	11556	24·0	—	—
37157	78·6	10132	21·4	9687	20·5	445	0·9
22322	99·4	136	0·6	136	0·6	—	—
21919	99·5	100	0·5	100	0·5	—	—
15744	97·2	458	2·8	458	2·8	—	—
15319	99·6	61	0·4	60	0·4	1	0·0
—	—	—	—	—	—	—	—
12305	98·7	168	1·3	164	1·3	4	0·0
15090	92·2	1275	7·8	1275	7·8	—	—
13843	96·5	504	3·5	504	3·5	—	—
16382	98·0	327	2·0	327	2·0	—	—
6953	99·6	31	0·4	31	0·4	—	—
24023	90·0	2667	10·0	2667	10·0	—	—
27891	95·3	1370	4·7	1174	4·0	196	0·7
19875	96·6	703	3·4	703	3·4	—	—
23181	97 4	625	2·6	618	2·6	7	0·0
8776	87·5	1251	12·5	1251	12·5	—	—
10147	92·7	798	7·3	790	7·2	8	0·1
11107	96·2	442	3·8	442	3·8	—	—
9435	98·5	143	1·5	142	1·5	1	0·0
17555	92·9	1348	7·1	1348	7·1	—	—
15534	95·6	721	4·4	719	4·4	2	0·0
22868	87·4	3284	12·6	3284	12·6	—	—
20496	85·9	3384	14·1	3351	14·0	33	0·1
16568	97·2	474	2·8	474	2·8	—	—
15310	97·2	437	2·8	435	2·8	2	0·0
15116	96·1	611	3·9	611	3·9	—	—
3868	97·3	390	2·7	323	2·3	67	0·4
19372	98·0	395	2·0	395	2·0	—	—
17400	98·4	290	1·6	290	1·6	—	—
402410	92·2	34277	7·8	34277	7·8	—	—
400370	94·6	22795	5·4	21907	5·2	888	0·2

Okrąg wyb. Nr. 46. Jasło. (Powiaty: Jasło, Kolbuszowa, Mielec, Ropczyce, Strzyżów, Tarnobrzeg).

Mandatów 6.

Listy przyłączone do list państwowych:
Nr. 17 . . . . . Dr. Abraham Ozjasz Thon.
Nr. 33 . . . . . Majer Szapiro.

Lista lokalna:
Nr. 37 — Żyd. Socj. Par. Rob. „Poalej-Sjon" zjedn. z „C.-S." — Dr. Leon Böhm.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 10	Nr. 12	Nr. 14	Nr. 17	Nr. 24
32891	14800	3124	15137	1220	43978	**9079**	3492

Nr. 25	Nr. 30	Nr. **33**	Nr. 36	Nr. **37**	Nr. 38	Nr. 39
38700	15495	**1219**	914	**0**	4747	165

Dzielnik wyborczy — 16.445.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 2 m., Nr. 14 — 2 m., Nr. 25 — 2 m.

Wyniki głosowania do Senatu.

Udział głosujących do Senatu zmniejszył się w porównaniu z 1922 r. z 63,5% na 57,2%, liczba oddanych głosów ważnych zmniejszyła się o 13.522. Liczba głosów oddanych na listy żydowskie zmniejszyła się o 11.482, w głosowaniu do Sejmu ubytek tych list wynosił 5.542 gł., a więc o połowę mniej. Ten tak niewspółmiernie wysoki ubytek głosów list żydowskich do ogólnego ubytku głosów ważnych w województwie świadczy, że wyborcy Żydzi powstrzymali się od głosowania na te listy w o wiele rozleglejszym zakresie, aniżeli to miało miejsce w wyborach do Sejmu. Obniżenie się odsetka głosów list żydowskich w stosunku do 1922 r. zachodzi we wszystkich powiatach, z wyjątkiem pow. Tarnów, gdzie odsetek wzrósł o 1,5 a liczba głosów o 100. W większości powiatów odsetek głosów list żydowskich do Senatu jest niższy od odsetka głosów do Sejmu; najjaskrawiej zaznacza się to w pow. Brzesko, gdzie listy żydowskie do Sejmu otrzymały 2% gł. ważn. (834 gł.), do Senatu 0,4% gł. ważn. (89 gł.). W m. Krakowie listy żydowskie uzyskały 10.132 gł. (21,4% gł. ważn.), o 1.424 gł. mniej, niż w 1922 r. Na listy polskie zaś padło o 499 gł. więcej, pomimo, iż ogólna liczba oddanych

tu głosów ważnych zmniejszyła się o 925, wskutek niższej frekwencji głosujących (z 62,7% na 57,1%). Głosy list żydowskich przypadają głównie na listę Nr. 17, ponieważ konkurencyjna lista Nr. 33 zdołała zebrać w województwie tylko 888 gł.

W pow. Grybów udział głosujących zwiększył się w porównaniu z 1922 r. z 58,9% na 65,5%, dzięki wyborcom Rusinom, którzy głosowali tu na listy polskie, na które oddano 98,1% głosów, o 16,3% więcej, niż w głosowaniu do Sejmu. Natomiast w pow. Gorlice udział głosujących do Senatu — 46,4% — obniżył się nawet w porównaniu z 1922 r. o 3,5% i jest najniższy ze wszystkich powiatów województwa. Jeżeli się nadto zważy, że udział głosujących do Sejmu w tym powiecie (81,7%) wzrósł o 21,7%, to nasuwa się wniosek, że ludność ruska powstrzymała się tutaj od głosowania do Senatu.

Mandatów 7.

Listy przyłączone do list państwowych:
Nr. 17 . . . . . Dr. Juda Zimmerman.
Nr. 33 . . . . . Aron Lewin.

Lista unieważniona:
Nr. 20.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 14	Nr. **17**	Nr. 24	Nr. 25	Nr. **33**	Nr. 37
172303	82642	131 0	16780	**21907**	4244	110984	**888**	237

Dzielnik wyborczy — 43.075.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 4 m., Nr. 2 — 1 m., Nr. 25 — 2 m.

WOJEWÓDZTWO LWOWSKIE

WOJEWÓDZTWO LWOWSKIE

Nr. i nazwa okr. wyborczego	POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło na listy: polskie — głosów	polskie — %	mniejsz. narod. — głosów	mniejsz. narod. — %	Listy mniejszości narodowych uzyskały: Bl. M. N. — głosów	Bl. M. N. — %	ukraińskie: Nr. 6 — głosów	Nr. 6 — %	Nr. 8 — głosów	Nr. 8 — %	Nr. 19 — głosów	Nr. 19 — %	Nr. 22 — głosów	Nr. 22 — %	Nr. 26 — głosów	Nr. 26 — %	lokalne — głosów	lokalne — %	razem ukraińskie i Bl. M. N. — głosów	razem ukraińskie i Bl. M. N. — %	żydowskie: Nr. 4 — głosów	Nr. 4 — %	Nr. 5 — głosów	Nr. 5 — %	Nr. 17 *) — głosów	Nr. 17 *) — %	Nr. 33 **) — głosów	Nr. 33 **) — %	razem — głosów	razem — %	Nr. 20 — głosów	Nr. 20 — %
Nr. 47 — Rzeszów	Jarosław	1922	61133	34916	57·1	182	34734	30060	86·5	4674	13·5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4674	13·5	—	—	4674	13·5	—	—
		1928	69998	56311	80·4	12396	43915	35515	80·9	8400	19·1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4413	10·5	637	1·0	5050	11·5	3350	7·6
	Łańcut	1922	41218	30229	73·3	125	30104	27415	91·1	2689	8·9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2689	8·9	—	—	2689	8·9	—	—
		1928	47645	38946	81·7	217	38729	34880	90·1	3849	9·9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3258	8·4	412	1·1	3670	9·5	179	0·4
	Nisko	1922	26986	19316	71·5	55	19261	17624	91·5	1637	8·5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1637	8·5	—	—	1637	8·5	—	—
		1928	29486	24241	82·2	37	24204	22973	94·9	1231	5·1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1081	4·5	150	0·6	1231	5·1	—	—
	Przeworsk	1922	27070	20991	77·5	45	20946	19591	93·5	1355	6·5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1355	6·5	—	—	1355	6·5	—	—
		1928	30006	26383	87·9	43	26340	24985	94·9	1355	5·1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	972	3·7	383	1·4	1355	5·1	—	—
	Rzeszów	1922	65439	47668	72·8	173	47495	42441	89·4	5054	10·6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5054	10·6	—	—	5054	10·6	—	—
		1928	73812	58647	79·4	92	58555	53898	92·0	4657	8·0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4224	7·2	431	0·8	4655	8·0	2	0·0
	Razem w okręgu	1922	221846	153120	69·0	580	152540	137131	89·9	15409	10·1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15409	10·1	—	—	15409	10·1	—	—
		1928	250947	204528	81·6	12785	191743	172251	89·8	19492	10·2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13948	7·3	2013	1·0	15961	8·3	3531	1·9
Nr. 48 — Przemyśl	Brzozów	1922	36424	26586	73·3	111	26475	24665	93·2	1810	6·8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	0·0	—	—	1807	6·8	—	—	1810	6·8	—	—
		1928	41841	35889	85·8	84	35805	29522	82·5	6283	17·5	1263	3·5	—	—	205	0·6	552	1·5	1732	4·9	4	0·0	—	—	3756	10·5	—	—	—	—	1617	4·5	410	1·1	2027	5·6	500	1·4
	Dobromil	1922	30043	15778	52·5	69	15709	13194	84·0	2515	16·0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	0·0	—	—	2511	16·0	—	—	2515	16·0	—	—
		1928	36098	25544	70·8	47	25497	11281	44·2	14216	55·8	5969	23·4	—	—	402	1·6	220	0·9	4358	17·1	—	—	—	—	10949	43·0	38	0·1	—	—	1953	7·7	313	1·2	2304	9·0	963	3·8
	Krosno	1922	38938	28832	74·0	134	28698	26614	92·8	2084	7·2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	0·0	—	—	2082	7·2	—	—	2084	7·2	—	—
		1928	44560	37657	82·3	147	37510	30962	82·5	6548	17·5	75	0·2	—	—	—	—	1453	3·9	2	0·0	1	0.0	—	—	1531	4·1	—	—	—	—	1384	3·7	231	0·6	1615	4·3	3402	9·1
	Przemyśl	1922	71738	35252	49·1	322	34930	28785	82·4	6145	17·6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	281	0·8	—	—	5864	16·8	—	—	6145	17·6	—	—
		1928	81248	65813	81·0	128	65685	29577	45·0	36108	55·0	9264	14·1	18	0·0	—	—	3020	4·6	14509	22·1	2	0·0	—	—	26813	40·8	223	0·3	—	—	6264	9·5	882	1·4	7369	11·2	1926	3·0
	Sanok	1922	45488	25016	55·0	182	24834	21544	86·8	3290	13·2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	113	0·4	—	—	3174	12·8	3	0·0	3290	13·2	—	—
		1928	53911	42971	79·7	141	42830	22919	53·5	19911	46·5	6353	14·8	199	0·5	—	—	3738	8·7	46	0·1	5	0·0	—	—	10341	24·1	61	0·2	—	—	2930	6·8	330	0·8	3321	7·8	6249	14·6
	Razem w okręgu	1922	222631	131464	59·0	818	130646	114802	87·9	15844	12·1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	403	0·3	—	—	15438	11·8	3	0·0	15844	12·1	—	—
		1928	257658	207874	80·8	547	207327	124261	59·9	83066	40·1	22924	11·1	217	0·1	607	0·3	8981	4·3	20647	10·0	12	0·0	—	—	53390	25·8	322	0·2	—	—	14148	6·8	2166	1·0	16636	8·0	13040	6·3

*) W 1922 r. w okr. Nr. 47 lista Nr. 28 p. n. Zjedn. Str. Nar.-Żyd.

** W 1922 r. lista Nr. 31 p. n. Grupa Ortodoksów z Przemyśla.

| | | |

Nr. i nazwa okr. wyborczego	POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło na listy: polskie	%	mniejsz. narod.	%	Listy mniejszości narodowych uzyskały: Bl. M. N.	%	ukraińskie: Nr. 6	%	Nr. 8	%	Nr. 19	%	Nr. 22	%	Nr. 26	%	lokalne *)	%	razem ukraińskie i Bl. M. N.	%	żydowskie: Nr. 4	%	Nr. 5	%	Nr. 17	%	Nr. 33	%	razem	%	Nr. 20	%
								głosów		głosów		głosów		głosów		głosów		głosów		głosów		głosów		głosów		głosów		głosów		głosów		głosów		głosów		głosów		głosów		głosów	
Nr. 49 — Sambor	Gródek Jag.	1922	31800	9106	28·6	72	9034	6983	77·3	2051	22·7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	363	4·0	363	4·0	1	0·0	—	—	1687	18·7	—	—	1688	18·7	—	—
		1928	35875	27660	77·1	67	27593	10134	36·7	17459	63·3	11355	41·1	52	0·2	1121	4·1	434	1·6	431	1·6	1340	4·8	—	—	14733	53·4	—	—	—	—	1462	5·3	161	0·6	1623	5·9	1103	4·0
	Lisko	1922	39239	20313	51·8	270	20043	10493	52·4	9550	47·6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5850	29·2	5850	29·2	5	0·0	—	—	3695	18·4	—	—	3700	18·4	—	—
		1928	48311	31875	66·0	301	31572	11162	35·4	20410	64·6	11525	36·5	708	2·2	14	0·0	2462	7·8	—	—	913	3·0	—	—	15622	49·5	—	—	—	—	2661	8·4	669	2·1	3330	10·5	1458	4·6
	Mościska	1922	36845	17640	47·9	212	17428	11544	66·2	5884	33·8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3570	20·5	3570	20·5	3	0·0	—	—	2311	13·3	—	—	2314	13·3	—	—
		1928	42184	33122	78·5	138	32984	14522	44·0	18462	56·0	11413	34.6	10	0·0	1305	4·0	52	0·1	2515	7·7	1064	3·2	—	—	16359	49·6	—	—	—	—	1718	5·2	124	0·4	1842	5·6	261	0·8
	Rudki	1922	34433	17242	50·1	157	17085	12391	72·5	4694	27·5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2812	16·5	2812	16·5	12	0·1	—	—	1870	10·9	—	—	1882	11·0	—	—
		1928	37461	29090	77·6	59	29031	12959	44·6	16072	55·4	4096	14·1	259	0·9	4160	14·3	359	1·2	3893	13·4	1103	3·9	—	—	13870	47·8	—	—	—	—	1590	5·5	—	—	1590	5·5	612	2·1
	Sambor	1922	48494	17969	37·0	168	17801	13747	77·2	4054	22·8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1460	8·2	1460	8·2	87	0·5	—	—	2507	14·1	—	—	2594	14·6	—	—
		1928	54037	37158	68·7	239	36919	19778	53·5	17141	46·5	3491	9·4	27	0·1	502	1·4	1505	4·1	8603	23·3	20	0·1	—	—	14148	38·4	34	0·1	—	—	1930	5·2	172	0·5	2136	5·8	857	2·3
	St. Sambor	1922	25038	14349	37·3	344	14005	6123	43·7	7882	56·3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5570	39·8	5570	39·8	1	0·0	—	—	2311	16·5	—	—	2312	16·5	—	—
		1928	27871	21883	78·5	30	21853	9029	41·3	12824	58·7	4426	20·2	—	—	2325	10·7	293	1·4	2081	9·5	27	0·1	—	—	9152	41·9	—	—	—	—	1546	7·1	157	0·7	1703	7·8	1969	9·0
	Razem w okręgu	1922	215849	96619	44·8	1223	95396	61281	64·2	34115	35·8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19625	20·6	19625	20·6	109	0·1	—	—	14381	15·1	—	—	14490	15·2	—	—
		1928	245739	180786	73·5	834	179952	77584	43·1	102368	56·9	46306	25·7	1056	0·6	9427	5·3	5105	2·8	17523	9·7	4467	2·5	—	—	83884	46·6	34	0·0	—	—	10907	6·1	1283	0·7	12224	6·8	6260	3·5
Nr. 50 Lwów M.	Lwów M.	1922	137214	78407	56·9	324	78083	50119	64·2	27973	35·8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3491	4·5	313	0·4	24169	30·9	—	—	27973	35·8	—	—
		1928	159016	97197	61·1	269	96928	55129	56·9	41799	43·1	9617	9·9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	106	0·1	9723	10·0	2188	2·3	690	0·7	28411	29·3	787	0·8	32076	33·1	—	—
Nr. 51 — Lwów pow.	Jaworów	1922	34778	7652	22·6	117	7535	4701	62·4	2834	37·6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1090	14·5	1090	14·5	41	0·5	—	—	1703	22·6	—	—	1744	23·1	—	—
		1928	41172	28231	68·6	40	28191	7447	26·4	20744	73·6	6648	23·6	74	0·2	613	2·2	1769	6·3	8900	31·6	51	0·2	323	1·1	18378	65·2	—	—	—	—	1120	4·0	—	—	1120	4·0	1246	4·4
	Lubaczów *a)*	1922	38706	21843	56·4	276	21567	17273	80·1	4294	19·9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1445	6·7	1445	6·7	134	0·6	292	1·4	2423	11·2	—	—	2849	13·2	—	—
		1928	42218	33881	80·2	32	33849	16956	50·1	16893	49·9	9287	27·5	566	1·7	608	1·8	2953	8·7	15	0·0	1185	3·5	—	—	14614	43·2	89	0·3	33	0·1	2045	6·0	63	0·2	2230	6·6	49	0·1
	Lwów pow.	1922	71139	30300	42·6	289	30011	26446	88·1	3565	11·9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	485	1·6	485	1·6	340	1·2	33	0·1	2707	9·0	—	—	3080	10·3	—	—
		1928	86190	59920	69·5	153	59767	33636	56·3	26131	43·7	16824	28·1	18	0·0	451	0·7	2604	4·4	665	2·8	983	1·7	6	0·0	22551	37·7	129	0·2	18	0·0	2323	4·0	16	0·0	2486	4·2	1094	1·8
	Rawa Ruska	1922	42423	11996	28·3	161	11835	6889	58·2	4946	41·8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	336	2·8	336	2·8	542	4·6	—	—	4068	34·4	—	—	4610	39·0	—	—
		1928	55490	40196	72·4	71	40125	10493	26·2	29632	73·8	13452	33·5	66	0·2	3529	8·8	5692	14·2	33	0·1	59	0·1	—	—	22831	56·9	180	0·4	—	—	2303	5·7	144	0·4	2627	6·5	4174	10·4
	Sokal	1922	49929	14523	29·7	142	14381	9825	68·3	4556	31·7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	780	5·4	780	5·4	341	2·4	1	0·0	3434	23·9	—	—	3776	26·3	—	—
		1928	56638	47182	83·3	544	46638	14321	30·7	32317	69·3	22516	48·3	—	—	255	0·5	1413	3·0	529	7·6	55	0·1	—	—	27768	59·5	409	0·9	—	—	2283	4·9	109	0·2	2801	6·0	1748	3·8
	Żółkiew	1922	40565	11378	28·5	132	11246	7515	66·8	3731	33·2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	708	6·3	708	6·3	—	—	252	2.2	2771	24·7	—	—	3023	26·9	—	—
		1928	47870	36163	75·5	35	36128	9623	26·7	26505	73·3	7826	21·7	663	1·8	584	1·6	9348	25·9	28	0·1	2569	7·1	—	—	21018	58·2	—	—	388	1·1	1649	4·6	68	0·1	2105	5·8	3382	9·3
	Razem w okręgu	1922	277540	97692	35·4	1117	96575	72649	75·2	23926	24·8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4844	5·0	4844	5·0	1398	1·5	578	0·6	17106	17·7	—	—	19082	19·8	—	—
		1928	329578	245573	74·5	875	244698	92476	37·8	152222	62·2	76553	31·3	1387	0·6	6040	2·4	23779	9·7	14170	5·8	4902	2·0	329	0·1	127160	51·9	807	0·3	439	0·2	11723	4·8	400	0·2	13369	5·5	11693	4·8
Razem w okr. Nr. Nr. 47, 48, 49, 50 i 51		1922	1075080	557302	51·8	4062	553240	435973	78·8	117267	21·2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24469	4·4	24469	4·4	5401	1·0	891	0·2	86503	15·6	3	0·0	92798	16·8	—	—
		1928	1242938	935958	75·3	15310	920648	521701	56·7	398947	43·3	155400	16·9	2660	0·3	16074	1·7	37867	4·1	52340	5·7	9381	1·0	435	0·1	274157	29·8	3351	0·4	1129	0·1	79137	8·6	6649	0·7	90266	9·8	34524	3·7
WOJ. LWOWSKIE		1922	1282027	676097	52·8	5518	670579	532995	79·5	137584	20·5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26877	4·0	26877	4.0	5560	0·8	987	0·2	104157 **)	15·5	3	0·0	110707	16·5	—	—
		1928	1482506	1122520	75·7	21293	1101227	635923	57·8	465304	42·2	185058	16·8	2675	0·2	17431	1·6	43282	3·9	55057	5·0	16348	1·5	435	0·1	320286	29·1	3485	0·3	1147	0·1	96009	8·7	7878	0·7	108519	9·8	36499	3·3

*) W 1928 r. okr. Nr. 50 lista Nr. 36 p. n. „Jedn. Rob.-Chłopska Lew." oraz z okr. Nr. 51 lista Nr. 36 p. n „Białorilna Robitnycza Selan".
W 1922 r. listy Nr. Nr. 23 i 26 p. n. „Ukr. Niezal. Kom. Włość.
**) W tem 5984 głosy na listę Nr. 30 p. n. Zw. Nar.-Żyd. w powiatach okr. Nr. 46.
a) Dawn. Cieszanów.

Wyniki głosowania do Sejmu.

Znaczne wzmożenie się frekwencji głosujących z 52,8% na 75,7% zostało spowodowane udziałem w wyborach ludności ruskiej, która w 1922 r. przeważnie w nich nie uczestniczyła. Największa frekwencja przypada na okr. wyb. Nr. 47 Rzeszów — 81,6 i Nr. 48 Przemyśl — 80,8%, najmniejsza na okr. Nr. 50 Lwów-Miasto — 61,1%. Na listy niepolskie oddano na terenie województwa 42,2% gł. ważnych, czyli nieco mniej, niż wynosił w 1921 r. odsetek ludności niepolskiej (43,4%).

Listy ukraińskie i lista Nr. 18 otrzymały w województwie 320.286 gł.— 29,1% gł. ważnych, czyli połowę ilości głosów list polskich. Bezwzględną przewagę wpływów w społeczeństwie ruskiem wykazała lista Nr. 18, która uzyskała znacznie więcej głosów od pozostałych razem wziętych list ukraińskich. We wszystkich okręgach wyborczych województwa, z wyjątkiem m. Lwowa, wysuwa się ona na czoło innych list niepolskich, osiągając najwyższy odsetek głosów w okr. Nr. 51 Lwów-powiat (31,3% gł. ważn.). Najbardziej opanowane wpływami tej listy są powiaty: Sokal (48,3% gł. ważn.) i Gródek Jag. (41,1% gł. ważn.). Najsłabiej przedstawia się pozycja głosów listy Nr. 18 w pow. Sambor (9,4% gł. ważn.). Wyborcy Niemcy w przeważnej części poparli listę Nr. 18, o czem przekonać się można z wyników głosowania w obwodach wyb., zamieszkanych głównie przez kolonistów niemieckich. Np. w obw. Dornfeld, pow. Lwów, na listę Nr. 18 padło 205 gł., na listę Nr. 1 — 86 gł., na inne listy 3 gł.; w obw. Lindenfeld, p. Lwów, na listę Nr. 18 oddano 28 gł., na listę Nr. 1—12 głosów.

Drugie miejsce co do siły wpływów zajmuje Ukr. Socj. Rad. Partja, której lista Nr. 22 uzyskała 55.057 gł. — 5% gł. ważn. Największa liczba i odsetek głosów tej listy (10% gł. ważn.) przypada na okr. wyb. Nr. 48. W pow. Przemyśl osiągnęła ona — 22,1% gł. ważn., czyli więcej od innych list ukraińskich z listą Nr. 18 i listą Ruską razem wziętych. Powodzenie swe i mandat w tym okręgu USRP. zawdzięcza pozyskaniu w okresie przedwyborczym grupy secesjonistów z UNDO z Wł. Zubryckim na czele, który wystawiony był jako pierwszy kandydat listy Nr. 22. Przedtem stronnictwo to nie posiadało tutaj zupełnie wpływów, co się uwydatniło w czasie wyborów do ciał samorządowych w 1927 r. W żadnym z powiatów, wchodzących w skład okr. wyb. Nr. 48 USRP nie uzyskała ani jednego mandatu wówczas, gdy UNDO przeprowadziło do rad gmin wiejskich w pow. Przemyśl 72,8% radnych Rusinów; w pow. Sanok — 32,2%, w pow. Dobromil — 21,4%. Wybitną przewagę nad pozostałemi listami niepolskiemi uzyskała lista Nr. 22 w pow. Sambor

(23,3% gł. ważn.) i w pow. Jaworów (31,6% gł. ważn.). W tych dwóch powiatach skupiła ona przeszło połowę głosów, uzyskanych w okr. wyb. Nr. 49 i Nr. 51. W innych powiatach lista Nr. 22 wykazała naogół słabe wpływy, zwłaszcza w okr. Nr. 51, gdzie poza pow. Jaworów i pow. Sokal (7,6% gł. ważn.) padły na nią znikome ilości głosów.

Bardzo poważne rezultaty osiągnęły oba odłamy „Sel-Roba", za którymi oświadczyło się 60.713 wyborców (5,5% gł. ważn.). Jestto prawie piąta część ogółu głosów oddanych w województwie na listy ukraińskie wraz z listą Nr. 18. Jeżeli weźmie się pod uwagę, że w wyborach samorządowych w 1927 r. „Sel-Rob", wówczas jednolity, przeprowadził 4,4% radnych Rusinów, to szybki rozwój w społeczeństwie wpływów kierunków wywrotowych staje się aż nadto wyraźny. Zdecydowana przewaga głosów jest po stronie listy Nr. 19, która uzyskała 43.282 gł. (3,9% gł. ważn.), gdy na listę Nr. 8 padło 17.431 (1,6% gł. ważn.). Fakt ten w stosunkach wschodnio-małopolskich zasługuje na szczególną uwagę. Tutaj bowiem wobec wysokiego uświadomienia narodowego ludności ruskiej zdawałoby się, że ideologja separatyzmu narodowego i państwowego, wyznawana przez „Sel-Rob" prawicę, znajdzie bezwzględny posłuch. Stało się wręcz przeciwnie: rozgrywka między uzależnioną od Kominternu „Sel-Rob—Lewicą", a reprezentującą nacjonalistyczny kierunek w obozie komunistycznym „Sel-Rob" prawicą nieoczekiwanie przechyliła szanse na korzyść pierwszej z nich. Największe powodzenie „Sel-Rob—Lewica" osiągnęła w okr. Nr. 51 Lwów-powiat (9,7% gł. ważn.), w którym zdobyła mandat. Wpływy jej głównie skupiły się w pow. Żółkiew (9.348 gł. — 25,9% gł. ważn., najwięcej ze wszystkich list), który jest jednym z najbardziej opanowanych przez „Sel-Rob" powiatów Wsch. Małopolski; już w wyborach samorządowych w 1927 r. organizacja ta osiągnęła tutaj największą ilość radnych Rusinów, mianowicie 302 (32,2%). Sojusz „Sel-Rob—Lewicy" z PPS—lewicą wykazał większą praktyczną wartość w okr. Nr. 48, przysparzając liście Nr. 19 znaczniejszą liczbę głosów wyborców Polaków i Żydów, zwolenników PPS—lewicy, która w okręgu tym posiada rozwinięte ośrodki organizacyjne i w okresie wyborów utworzyła własny okręgowy komitet wyborczy. W pow. Przemyśl w obwodach miejskich oddano na listę Nr. 19 — 1.704 gł. (w ten w m. Przemyślu — 1.677 gł.), w obwodach wiejskich — 1.316 gł. O słabości własnych wpływów „Sel-Rob—Lewicy" w tym powiecie dowodzi fakt, że w wyborach samorządowych w 1927 r. „Sel-Rob" nie uzyskał ani jednego mandatu. We wszystkich powiatach okr. wyb. Nr. 48 „Sel-Rob" przeprowadził wówczas 58 radnych; w głosowaniu do Sejmu listy Nr. 8 i Nr. 19 uzyskały 9.590 głosów. Najsłabsza pozycja „Sel-Rob—Lewicy" przypada na okr. Nr. 49, gdzie zdobyła nad nią przewagę „Sel-Rob" prawica, bezmała dwukrotnie większą ilością głosów. Głównym ośrodkiem wpływów listy Nr. 8 jest pow. Rudki (4.160 gł., 14,3% gł. ważn.), gdzie liczba uzyska-

nych przez nią głosów przewyższa sumę głosów listy Nr. 18 i innych list ukraińskich. Jeżeli się zważy, że w 1927 r. w powiecie tym UNDO przeprowadziło 453 radnych do gmin wiejskich — 48,6% radnych Rusinów a „Sel-Rob" tylko 76 radnych (8,2%), to staje się widocznem przechylenie wpływów politycznych na korzyść kierunku wywrotowego. Z innych powiatów lista Nr. 8 uzyskała większą ilość głosów tylko w powiecie St. Sambor (10,7% gł. ważn.) i w pow. Rawa-Ruska (8,8% gł. ważnych).

Ukraińska Partja Pracy uzyskała w województwie 16.348 gł. (1,5% gł. ważn.). Największa ilość oddanych na nią głosów (6.967 gł. — 19,3% gł. ważn.) przypada na powiat Bóbrka, wchodzący w skład okr. wyb. Nr. 55 Złoczów. W okr. Nr. 48 partja ta miała zaledwie 12-u zwolenników. Małoznaczącą liczbę głosów — 2.675 (0,2% gł. ważn.) — otrzymała lista Ukr. Nar. Sojuza Nr. 6.

Na listę Nr. 20 oddano pokaźną liczbę 36.499 gł. (3,3% gł. ważn.), czyli 11,4% głosów, oddanych na listy ukraińskie i listę Nr. 18. Rozproszone w 4 okręgach wyborczych głosy te nie mogły przynieść obozowi staroruskiemu konkretnej korzyści w postaci mandatu, były one jednak próbą sił, która wykazała dość znaczne wpływy tego obozu w szeregu powiatów województwa. Powyżej 3 tysięcy głosów otrzymała lista Nr. 20 w powiatach: Rawa-Ruska (4.174 gł. — 10,4% gł. ważn.), Żółkiew (9,3% gł. ważn.), Sanok (6.249 gł. — 14,6% gł. ważn.), Krosno (9,1% gł. ważn.), Jarosław (7,6% gł. ważn.).

Na listy żydowskie oddano w województwie 108.519 gł. — 9,8% gł. ważnych. W stosunku do 1922 r. liczba głosów tych list zmniejszyła się ogółem o 2.188; w okr. Nr. 49 jest ona mniejsza o 2.266, w okr. Nr. 51 o 5.713. Szczególnie silny spadek głosów list żydowskich przypada na powiaty: Rawa-Ruska (o 1.983 gł. mniej), Sokal i Żółkiew. Ponieważ udział wyborców Żydów w głosowaniu był bezwątpienia liczniejszy, niż Polaków i Rusinów, ubytek w tych dwóch okręgach ok. 8 tys. głosów list żydowskich, pomijając naturalny przyrost liczby wyborców Żydów, nasuwa wniosek, że wyborcy ci zasilali tutaj swymi głosami inne listy. W pozostałych okręgach zaznaczył się przyrost głosów list żydowskich, najintensywniejszy w okr. Nr. 50 Lwów-Miasto — o 4.103 gł.

Społeczeństwo żydowskie olbrzymią przewagą opowiedziało się za listą 17, która otrzymała 96.009 gł. (8,7% gł. ważn.), czyli 88% głosów, oddanych na listy żydowskie. Na listę Nr. 33 złożono 7.878 gł. (0,7% gł. ważn.). „Bund" stracił na wpływach we wszystkich okręgach, zwłaszcza dotkliwe straty poniósł w m. Lwowie (o 1.303 gł. mniej, niż w 1922 r.), zato przeszło podwójnie wzmogły się tu wpływy „Poalej-Sjon" lewicy.

Okrąg wyb. Nr. 47. (Powiaty: Rzeszów, Jarosław, Przeworsk, Łańcut, Nisko).

Mandatów 7.

Listy przyłączone do list państwowych:
Nr. 17 . . . . . Dr. Abraham Ozjasz Thon.
Nr. 20 . . . . . Juljan Jurczakiewicz.
Nr. 33 . . . . . Eljasz Kirszbraun.

Lista lokalna:
Nr. 37 — Żyd. Socjal. Rob. Partja „Poalej-Sjon" (Zjedn. z S. C. P.) — Dr. Juljusz Kraus.

Listy unieważnione:
Nr. 43 — Blok Mniejszości Narodowych w Polsce.
Nr. 44 — bez oznaczenia . . . . . Dr. Wilhelm Hochfeld.
Nr. 46 — Blok Mniejszości Narodowych w Polsce.
W pozycji 12.396 głosów unieważnionych w etnicznie mieszanym powiecie Jarosław było oddanych na niezgłoszone w okręgu listy: Nr. 18 — ok. 9.000 gł. i Nr. 22 — ok. 2.000 gł.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 10	Nr. 14	Nr. **17**	Nr. **20**	Nr. 24
24858	14387	8813	63757	11127	**13948**	**3531**	11261

Nr. 25	Nr. 30	Nr. **33**	Nr. 36	Nr. **37**
23894	12821	**2013**	1333	**0**

Dzielnik wyborczy — 14.387.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 1 m., Nr. 2 — 1 m., Nr. 10 — 4 m., Nr. 25 — 1.
Suma głosów list Nr. 17 i Nr. 33 była o 22 większa od dzielnika wyborczego, umożliwiała zatem uzyskanie mandatu przez listę Nr. 17.

Okrąg wyb. Nr. 48. Przemyśl. (Powiaty: Przemyśl, Brzozów, Dobromil, Krosno, Sanok).

Mandatów 6.

Listy przyłączone do list państwowych:
Nr. 4 . . . . . , Hersz Erlich.
Nr. 6 . . . . . Stefan Nowakowski.
Nr. 8 . . . . . Maksym Czuczmaj.
Nr. 17 . . . . . , Dr. Leon Reich.
Nr. 18 . . Dr. Włodzimierz Zahajkiewicz, Ks. Józef Martynowicz.
Nr. 19 . . . . . Stefan Syrkyzowskyj.
Nr. 20 . . . . . Dymitr Jabłoński.
Nr. 22 . . . . . Wołodymir Zubryckyj, Iwan Gontarski.
Nr. 26 . . . . . Petro Seniuta.
Nr. 33 . . . . . Aron Lewin.

Lista unieważniona:
Lista Dr. Alfreda Löwa (bez oznaczenia).

Mandaty uzyskali: z listy Nr. 18 — Dr. Włodzimierz Zahajkiewicz, Nr. 22 — Wołodymir Zubryckyj.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 6	Nr. 8	Nr. 10	Nr. 13
38407	15710	3143	**322**	**217**	**607**	23037	38

Nr. 14	Nr. 17	Nr. 18	Nr. 19	Nr. 20	Nr. 22	Nr. 24	Nr. 26
27789	**14148**	**22924**	**8983**	**13040**	**20647**	14826	**12**

Nr. 33	Nr. 36	Nr. 37
2166	307	1004

Dzielnik wyborczy — 19.203.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 2 m., Nr. 10 — 1 m., Nr. 14 — 1 m., Nr. 18 — 1 m., Nr. 22 — 1 m.

Okrąg wyb. Nr. 49. Sambor. (Powiaty: Gródek Jag., Lisko, Mościska, Rudki, Sambor, St. Sambor).

Mandatów 6.

Listy przyłączone do list państwowych:
Nr. 4 . . . . . Dr. Karol Einäugler.
Nr. 6 . . . . . Mikołaj Wełyczkowski.
Nr. 8 . . . . . Maksym Czuczmaj, Piotr Stasiuk.
Nr. 17 . . . . . Dr. Leon Reich, dr. Maurycy Richter.
Nr. 18 — Hryńko Terszakoweć, dr. Stefan Bilak, Stefan Bajdała,
Nr. 19 . . . . . Eljasz Hatalski.
Nr. 20 . . . . . Michał Baczyński..
Nr. 22 . . . . . Mykoła Roguckyj, Ostap Kobierskyj.
Nr. 26 . . . . . Dr. Roman Sekieła.
Nr. 33 . . . . . Majer Schapira.

Mandaty otrzymali: z listy Nr. 18 — Hryńko Terszakoweć, Dr. Stefan Bilak, z listy Nr. 22 — Mykoła Roguckyj.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 6	Nr. 8	Nr. 10	Nr. 14
47448	7948	440	**34**	**1056**	**9427**	5383	877

Nr. 17	Nr. 18	Nr. 19	Nr. 20	Nr. 22	Nr. 26	Nr. 33	Nr. 36
10907	**46306**	**5105**	**6260**	**17523**	**4467**	**1283**	15488

Dzielnik wyborczy — 15.816.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 3 m., Nr. 18 — 2 m., Nr. 22 — 1 m.

Okrąg wyb. Nr. 50. Lwów-Miasto.

Mandatów 4.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Dr. Karol Einäugler.
Nr. 5 . . . . . Antoni Buxbaum.
Nr. 17 . . . . . Dr. Leon Reich, Maurycy Leser, Dr. Aron Wolf.
Nr. 18 . . . . . Dr. Tytus Eugenjusz Buraczyński.
Nr. 33 . . . . . Eljasz Kirszbraun.

Listy lokalne:

Nr. 36 — „Jedność Robotniczo-Chłopska—Lewica" . Osyp Kriłyk.
Nr. 37 — „Ukraiński Wyborczy Front" . . . . . Petro Seniuta.

Lista unieważniona:

Nr. 19 — „Sel-Rob—Lewica".

Mandaty z listy Nr. 17 uzyskali: Dr. Leon Reich, Maurycy Leser.

Na poszczególne listy złożono głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 13	Nr. 17	Nr. 18
24715	12993	**2188**	**690**	3592	**28411**	**9517**

Nr. 24	Nr. 33	Nr. 36	Nr. 37
13829	**787**	**106**	**0**

Dzielnik wyborczy — 13.829.

Lista Nr. 17 uzyskała 2 mandaty, Nr. 1 — 1 m., Nr. 24 — 1 m. Uzyskanie drugiego mandatu przez listę Nr. 17 przypisać należy przedewszystkiem dużej abstynencji od głosowania wyborców Polaków, gdy przeciwnie wyborcy Żydzi głosowali bardzo licznie, jak widać z wysokiej frekwencji głosujących w dzielnicach, zamieszkanych w większości przez ludność żydowską. Przyrost głosów list polskich w stosunku do 1922 r. wynosił 5.019 gł., list żydowskich 4.103 gł. Powtóre głosy żydowskie skupiły się głównie na jednej liście Nr. 17 (pozostałe listy otrzymały razem 3.665 gł.), która otrzymała 4.242 gł. więcej, niż w 1922 r., gdy tymczasem głosy polskie rozbiły się między 4 listy.

Lista Nr. 18 skupiła wszystkich wyborców orjentacji ukraińskiej, z wyjątkiem nielicznej garstki nacjonalistycznego odłamu komunistów ukraińskich, którzy popierali listę Nr. 36, odpowiadającą liście Nr. 8. Wystawiona przez Ukr. Partję Pracy lista Nr. 37 nie otrzymała ani jednego głosu. Odsetek głosów listy Nr. 18 (9,8% gł. ważn.) jest nieco większy od odsetka ludności ruskiej w mieście w 1921 r. (9,1%).

Okrąg wyb. Nr. 51. Lwów-powiat. (Powiaty: Lwów-powiat, Jaworów, Lubaczów, Rawa-Ruska, Sokal, Żółkiew).

Mandatów 7.

Listy przyłączone do list państwowych:
Nr. 4 . . . . . Dr. Karol Einäugler.
Nr. 5 . . . . . Antoni Buxbaum.
Nr. 6 . . . . . Mikołaj Duszeńczuk.
Nr. 8 . . . . . Filip Łysecki.
Nr. 17 . . . . . Dr. Leon Reich.
Nr. 18 — Dr. Dymitr Lewicki, Jan Leszczyński, Ferdynand Lang, Włodzimierz Kochan, Kornel Celewicz, Andrzej Baczyński, ks. Jerzy Mirosław Czerkawski.
Nr. 19 . . Kiryło Walnyckyj, Kuźma Pełechatyj, Michał Kozowyj.
Nr. 20 . . . . . Michał Cebryński.
Nr. 22 . . . . . Mykoła Repen.
Nr. 26 . . . . . Arkadij Małecki.
Nr. 33 . . . . . Aron Lewin.

Lista lokalna:
Nr. 36 — Lista Małorilna Robitnycza Selan . . . . Piotr Kozak.

Lista unieważniona:
Ukraińskiego Selanstwa.

Mandaty otrzymali z listy Nr. 18: Jan Leszczyński, Ferdynand Lang, Włodzimierz Kochan; z listy Nr. 19 Kiryło Walnyckyj.

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 6	Nr. 8	Nr. 10	Nr. 14	Nr. 17
58728	9908	**807**	**439**	**1387**	**6040**	12498	2546	**11723**

Nr. 18	Nr. 19	Nr. 20	Nr. 22	Nr. 24	Nr. 26	Nr. 33	Nr. 36
76553	**23779**	**11693**	**14170**	8796	**4902**	**400**	**329**

Dzielnik wyborczy — **19.576.**

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 3 m., Nr. 18 — 3 m., Nr. 19 — 1 m.

POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło na listy: polskie — głosów	polskie — %	mniejsz. narod. — głosów	mniejsz. narod. — %	Listy: Bl. M. N. — głosów	Bl. M. N. — %	ukra Nr 6 — głosów	ukra Nr 6 — %
Bóbrka	1922	26911	9863	36·6	448	9415	7817	83 0	1598	17·0	—	—	—	—
	1928	29720	21048	70·1	79	20969	6512	31·1	14457	68·9	6.07	30·5	1	0·0
Brzozów	1922	27433	17485	63·7	56	174 9	16114	92·5	1325	7·5	—	—	—	—
	1928	28568	19254	67·4	41	19213	15902	82·8	3311	17·2	1572	8·2	—	—
Dobromil	1922	21750	10383	47·7	77	10306	8802	85·4	1504	14·6	—	—	—	—
	1928	24613	10519	42·7	25	10494	5838	55·6	4656	44·4	2470	23.5	—	—
Drohobycz	1922	52174	22319	42·8	139	22180	15832	71·4	6348	28·6	—	—	—	—
	1928	63689	44310	69·6	120	44190	17598	39·8	26592	60·2	14933	33·8	1	0·0
Gródek Jag.	1922	21652	6362	29·4	49	6313	5204	82·4	1109	17·6	—	—	—	—
	1928	24426	16533	67·7	29	16504	6224	37·7	10280	62·3	8323	50·4	—	—
Jarosław	1922	44301	25577	57·7	107	25470	22334	87·7	3136	12·3	—	—	—	—
	1928	40309	26888	66·7	130	26758	17476	65·3	9282	34·7	6651	24·9	—	—
Jaworów	1922	24599	4460	18·1	40	4420	3027	68·5	1393	31·5	—	—	—	—
	1928	28423	16018	56·3	23	15995	4570	28·6	11425	71·4	5242	32·8	—	—
Kolbuszowa	1922	21658	14015	64·7	23	13992	12672	90·6	1320	9·4	—	—	—	—
	1928	22449	12463	55·5	117	12346	11821	95·7	525	4·3	7	0·1	—	—
Krosno	1922	27576	19223	69·7	86	19137	17724	92·6	1413	7·4	—	—	—	—
	1928	29918	18866	63.1	37	18829	15524	82·5	3305	17·5	95	0·5	—	—
Lisko	1922	28153	11590	41·2	528	11062	8835	79·9	2227	20·1	—	—	—	—
	1928	28200	16318	57·9	70	16248	6778	41.7	9470	58·3	7197	44·3	16	0·1
Lubaczów	1922	27289	12572	46·1	102	12470	10487	84·1	1983	15·9	—	—	—	—
	1928	29312	21590	73·6	27	21563	11247	52·2	10316	47·8	6870	31·9	17	0·1
Lwów M.	1922	96844	55565	57·4	113	55452	36641	66·1	18811	33·9	—	—	—	—
	1928	108494	69302	63·9	153	69149	38920	56·3	30229	43·7	6583	9·5	3	0·0
Lwów pow.	1922	50707	19167	37·8	87	19080	17189	90·1	1891	9·9	—	—	—	—
	1928	57873	37849	65·4	69	37780	21528	57·0	16252	43·0	11566	30·6	—	—
Łańcut	1922	30414	19254	63·3	65	19189	17494	91·2	1695	8·8	—	—	—	—
	1928	33042	19094	57·8	323	18771	16230	86·5	2541	13·5	1032	5·5	—	—
Mościska	1922	26593	9615	36·2	249	9366	8032	85·8	1334	14·2	—	—	—	—
	1928	29585	18612	62·9	46	18566	8901	47·9	9665	52·1	6868	37·0	1	0·0

mniejszości narodowych uzyskały

ińskie										żydowskie						Nr 20	
Nr 8		Nr 22		Nr 36		Nr 37		razem ukraińskie i Bl. M. N.		Nr 17		Nr 33		razem			
głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1598	17·0	—	—	1598	17 0	—	—
479	2·3	1000	4·8	2191	10·5	2708	12·9	12786	61·0	1488	7·1	5	0·0	1493	7·1	178	0 8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1315	7·5	—	—	1315	7·5	—	—
143	0·7	174	0·9	—	—	104	0·6	1993	10·4	1177	6·1	—	—	1177	6·1	141	0·7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1504	14·6	—	—	1504	14·6	—	—
49	0·5	858	8·2	—	—	6	0·0	3383	32·2	1074	10·3	1	0·0	1075	10·3	198	1·9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6348	28·6	—	—	6348	28·6	—	—
8	0·0	115	0·3	4	0·0	2823	6·4	17884	40·5	8142	18·4	3	0·0	8145	18·4	563	1·3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1109	17·6	—	—	1109	17·6	—	—
329	2·0	216	1·3	194	1·2	174	1·0	9236	55·9	687	4·2	—	—	687	4·2	357	2·2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3136	12·3	—	—	3136	12·3	—	—
—	—	337	1·2	3	0·0	98	0.4	7089	26·5	1882	7·0	132	0·5	2014	7·5	179	0·7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1393	31·5	—	—	1393	31·5	—	—
291	1·8	3648	22·8	9	0·1	938	5·8	10128	63·3	826	5·2	—	—	826	5·2	471	2·9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1320	9·4	—	—	1320	9·4	—	—
—	—	2	0·0	—	—	—	—	9	0·1	514	4·2	2	0·0	516	4·2	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1413	7·4	—	—	1413	7·4	—	—
—	—	1	0·0	2	0·0	598	3·2	696	3·7	967	5·1	14	0·1	981	5·2	1628	8·6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2227	20·1	—	—	2227	20·1	—	—
1	0·0	1	0·0	46	0·3	709	4·4	7970	49·1	887	5·5	4	0·0	891	5·5	609	3·7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1983	15 9	—	—	1983	15·9	—	—
31	0·1	36	0·2	73	0·8	1777	8·2	8904	41·3	1407	6·5	—	—	1407	6·5	5	0·0
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18811	33·9	—	—	18811	33·9	—	—
31	0·0	65	0·1	90	0·1	1080	1·6	7852	11·3	22229	32·2	2	0·0	22231	32·2	146	0·2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1891	9·9	—	—	1891	9·9	—	—
33	0·1	889	2·4	317	0·8	1254	3·3	14059	37·2	1778	4·7	—	—	1778	4·7	415	1·1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1695	8·8	—	—	1695	8·8	—	—
—	—	67	0·3	—	—	—	—	1099	5·8	1409	7·5	12	0·1	1421	7·6	21	0·1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1334	14·2	—	—	1334	14·2	—	—
48	0·3	1472	7·9	40	0·2	29	0·2	8458	45·6	1030	5·5	15	0·1	1045	5·6	162	0 9

POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogołem padło na listy polskie głosów	%	mniejsz. narod. głosów	%	Listy Bl. M. N. głosów	%	ukra Nr 6 głosów	%
Nisko	1922	19891	12507	62·9	13	12494	11514	92·2	980	7·8	—	—	—	—
	1928	14700	9724	66·1	28	9696	9049	93·3	647	6·7	15	0·1	—	—
Przemyśl	1922	51124	22163	43·3	149	22014	18288	83·1	3726	16·9	—	—	—	—
	1928	54851	35528	64·8	56	35472	16116	45·4	19356	54·6	5677	16 0	—	—
Przeworsk	1922	18480	14827	80 2	27	14800	14060	95·0	740	5·0	—	—	—	—
	1928	20653	14317	69·3	120	14197	13375	94·2	822	5·8	115	0·8	—	—
Rawa Ruska	1922	31327	6852	21·9	30	6822	4059	59·5	2763	40·5	—	—	—	—
	1928	39501	22343	77·6	37	22306	6017	27·0	16289	73·0	9124	40·9	3	0·0
Rudki	1922	23801	10614	44·6	185	10429	9245	88·6	1184	11·4	—	—	—	—
	1928	26145	15554	59 5	8	15546	8146	52·4	7400	47·6	3712	23·9	1	0·0
Rzeszów	1922	47941	33910	70·7	117	33793	30048	88·9	3745	11·1	—	—	—	—
	1928	50824	29517	58 1	254	29263	26279	89·8	2984	10·2	55	0·2	—	—
Sambor	1922	34870	14100	40·4	463	13637	11671	85·6	1966	14·4	—	—	—	—
	1928	37714	24431	64·8	43	24388	15870	65·1	8518	34·9	2730	11·2	—	—
Sanok	1922	32585	19127	58·7	349	18778	16695	88·9	2083	11·1	—	—	—	—
	1928	36128	22653	62·7	47	22606	13545	59·9	9061	40·1	4058	17·9	1	0 0
Sokal	1922	35883	9604	26·8	46	9558	7120	74 5	2438	25·5	—	—	—	—
	1928	39994	29897	74·8	31	29866	9313	31·2	20553	68·8	15766	52·8	—	—
Stary Sambor	1922	17589	8780	49·9	214	8566	6920	80·8	1646	19·2	—	—	—	—
	1928	18938	12097	63 9	10	12087	6083	50·3	6004	49 7	3286	27·2	—	—
Strzyżów	1922	18641	13067	70·1	40	13027	12061	92·6	966	7·4	—	—	—	—
	1928	19447	10216	52·5	158	10058	9287	92 3	771	7·7	209	2·1	—	—
Tarnobrzeg	1922	25635	17830	69·6	78	17752	15875	89·4	1877	10·6	—	—	—	—
	1928	26827	17992	67·1	127	17865	16341	91·5	1524	8·5	14	0·1	—	—
Żółkiew	1922	29379	7074	24·1	34	7040	5086	72·2	1954	27·8	—	—	—	—
	1928	33562	21222	63·2	45	21177	6084	28·7	15093	71·3	6234	29·4	18	0·1
WOJ. LWOWSKIE	1922	915200	447905	48·9	3914	443991	370846	83·5	73145	16·5	—	—	—	—
	1928	997905	634155	63·5	2253	631902	360574	57·1	271328	42·9	136811	21·7	62	0.0

mniejszości narodowych uzyskały

ińskie										żydowskie							
Nr 8		Nr 22		Nr 36		Nr 37		razem ukraińskie i Bł. M. N.		Nr 17		Nr 33		razem		Nr 20	
głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	980	7·8	—	—	980	7·8	—	—
—	—	—	—	—	—	7	0·1	22	0·2	625	6·5	—	—	625	6·5	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3726	16·9	—	—	3726	16·9	—	—
—	—	7057	19·9	—	—	865	2·5	13599	38·4	4725	13·3	290	0·8	5015	14·1	742	2·1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	740	5·0	—	—	740	5·0	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	115	0·8	700	4·9	7	0·1	707	5·0	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2763	40·5	—	—	2763	40·5	—	—
106	0·5	9	0·0	11	0·1	3772	16·9	13025	58·4	1729	7·7	—	—	1729	7·7	1535	6·9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1184	11·4	—	—	1184	11·4	—	—
602	3·9	1565	10·1	247	1·6	271	1·7	6398	41·2	828	5·3	—	—	828	5·3	174	1·1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3745	11·1	—	—	3745	11·1	—	—
—	—	—	—	5	0·0	149	0·5	209	0·7	2766	9·5	8	0·0	2774	9·5	1	0·0
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1966	14·4	—	—	1966	14·4	—	—
207	0·9	3222	13·2	19	0·1	501	2·0	6679	27·4	1533	6·3	81	0·3	1614	6·6	225	0·9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2083	11·1	—	—	2083	11·1	—	—
—	—	48	0·2	1	0·0	1260	5·6	5368	23·7	1826	8·1	2	0·0	1828	8·1	1865	8·3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2438	25·5	—	—	2438	25·5	—	—
10	0·0	1304	4·4	1	0·0	917	3·1	17998	60·3	1561	5·2	6	0·0	1567	5·2	988	3·3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1646	19·2	—	—	1646	19·2	—	—
211	1·7	1485	12·3	20	0·2	31	0·2	5033	41·6	918	7·6	10	0·1	928	7·7	43	0·4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	966	7·4	—	—	966	7·4	—	—
—	—	3	0·0	—	—	23	0·2	235	2·3	442	4·4	5	0·1	447	4·5	89	0·9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1877	10·6	—	—	1877	10·6	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	14	0·1	1497	8·3	13	0·1	1510	8·4	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1954	27·8	—	—	1954	27·8	—	—
2	0·0	1	0·0	389	1·8	5835	27·6	12479	58·9	1363	6·4	7	0·1	1370	6·5	1244	5·9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73145	16·5	—	—	73145	16·5	—	—
2581	0·4	23575	3·7	3762	0·6	25929	4·1	192720	30·5	66010	10·4	619	0·1	66629	10·5	11979	1·9

Wyniki głosowania do Senatu.

Udział głosujących do Senatu wynosił 63,5%, w porównaniu z 1922 r. o 14,6% więcej, co stanowi przyrost stosunkowo nieznaczny wobec faktu, że w 1922 r. ludność ruska udziału w wyborach nie brała. Największą frekwencję miał pow. Rawa-Ruska — 77,6%, najniższą pow. Dobromil — 42,7%. W powiatach o polskim składzie etnicznym udział głosujących był naogół mniejszy, np. w pow. Rzeszów wynosił on 58,1%, w 1922 r. — 70,7%, w pow. Strzyżów — 52,5%, w 1922 r. — 70,1%. Na listy niepolskie oddano 42,9% gł. ważn., czyli o 0,7% więcej, niż do Sejmu.

Listy ukraińskie wraz z listą Nr. 18 otrzymały 30,5% głosów ważn. W stosunku do odsetka głosów tych list do Sejmu w poszczególnych powiatach wahania są dość znaczne zarówno in plus, jak i in minus. Np. w pow. Stary Sambor listy te uzyskały do Senatu 27,4% gł. ważn., do Sejmu 38,4% gł. ważn.; w pow. Dobromil do Senatu — 32,2% gł. ważn., do Sejmu — 43% gł. ważn.; w pow. Jarosław do Senatu — 26,5% gł. ważn., do Sejmu — 19,1% gł. ważn. Lista Nr. 18 otrzymała 21,7% gł. ważn., co wynosi o 4,9% więcej, aniżeli w głosowaniu do Sejmu. Znalazła ona poparcie wyborców, którzy do Sejmu głosowali na inne listy, zwłaszcza zwolennicy Ukr. Partji Pracy w małym stosunku głosowali na własną listę Nr. 36, która otrzymała tylko 0,6% gł. ważn. (do Sejmu 1,5% gł. ważn.), częściowo zaś poparli listy Nr. 18, Nr. 22 oraz Nr. 37. Przytoczymy poniżej kilka przykładów fluktuacji, jakie zachodziły między temi listami w głosowaniu do Sejmu i Senatu. W pow. Żółkiew, w obw. Kulawa do Sejmu na listę Nr. 18 oddano 29 gł., na listę Nr. 26 — 122 gł., do Senatu na listę Nr. 18 — 70 gł., na listę Nr. 36 — 0 gł.; w obw. Wolica do Sejmu na listę Nr. 18 oddano 8 gł., na Nr. 19 — 75 gł., na Nr. 26 — 114 gł., do Senatu na listę Nr. 18 — 17 gł., Nr. 36 — 0 gł., Nr. 37 — 85 gł. W pow. Mościska, w obw. Królin oddano do Sejmu na listę Nr. 18 — 0 gł., na Nr. 22 — 0 gł., na Nr. 26 — 106 gł., do Senatu na listę Nr. 36 — 0 gł., na Nr. 18 — 9 gł., na Nr. 22 — 36 gł.

Listy obu odłamów „Sel-Roba" otrzymały razem 28.510 gł., do Sejmu oddano na nie 60.713 gł. Tak duża stosunkowo różnica tych dwóch pozycyj może przemawiać za tem, że listy „Sel-Roba" cieszyły się większą wziętością śród elementu młodszego, pozbawionego prawa głosu do Senatu. Na listę „Sel-Rob—Lewicy" Nr. 37 oddano stosunkowo wyższy procent głosów — 4,1%, niż w głosowaniu do Sejmu. Zasiliły tę listę wydatnie głosy zwolenników „Sel-Rob" prawicy, która otrzymała

przeszło sześć razy mniej głosów, niż do Sejmu. Np. w pow. Rawa-Ruska lista Nr. 8 do Sejmu uzyskała 8,8% gł. ważn., do Senatu 0,5% gł. ważn., lista „Sel-Rob—Lewica" otrzymała do Sejmu — 14,2% gł. ważn., do Senatu 16,9% gł. ważn. Lista Nr. 22 utrzymała się na tym samym poziomie, co i w głosowaniu do Sejmu, nie wykazując w poszczególnych powiatach znaczniejszych odchyleń.

Na listę Nr. 20 oddano do Senatu 1,9% gł. ważn., gdy do Sejmu oddano na nią 3,3% gł. ważn. W szeregu powiatów, w których lista ta uzyskała większą ilość głosów, różnice między odsetkiem jej głosów do Sejmu i do Senatu występują w dużej skali. Np. w pow. St. Sambor na listę Nr. 20 oddano do Sejmu 1.969 gł. — 9% gł. ważn., do Senatu 43 gł. — 0,4% gł. ważn.; w pow. Sanok do Sejmu oddano 6.249 gł. — 14,6% gł. ważn., do Senatu 1.865 gł. — 8,3% gł. ważn. Tak ujemne dla listy Nr. 20 wyniki spowodowane zostały brakiem solidarności wśród wyborców, którzy do Sejmu listę tę popierali, zaś do Senatu w znacznej części oświadczyli się za innemi listami. Np. w pow. Sokal, w obw. Rzepedź do Sejmu oddano na listę Nr. 20 — 264 gł., na Nr. 18 — 0 gł., na Nr. 19 — 5 gł., do Senatu oddano na listę Nr. 20 — 33 gł., na Nr. 18 — 51 gł., na Nr. 22 — 20 gł.; w obw. Zasław do Sejmu oddano na listę Nr. 20 — 183 gł., na Nr. 18 — 14 gł., na Nr. 19 — 16 gł.; do Senatu oddano na listę Nr. 20 — 23 gł., na Nr. 18 — 39 gł., na Nr. 37 — 1 gł.

Lista Nr. 17 jeszcze w silniejszym stopniu skupiła społeczeństwo żydowskie, aniżeli w głosowaniu do Sejmu; konkurencyjna lista Nr. 33 uzyskała tylko 619 gł., to jest 14 razy mniej, niż w głosowaniu do Sejmu; w m. Lwowie lista ta miała dwóch zwolenników.

Mandatów 9.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 6 . . . . . , Michał Jackiw.
Nr. 8 . . . . . Włodzimierz Soroniewicz.
Nr. 17 . . . . . Dr. Dawid Schreiber, Jakób Bodek.
Nr. 18 — Dr. Kornel Trojan, Helena Kisielewska, ks. Juljan Tatomyr, dr. Andrzej Łuniów, dr. Stefan Witwicki.
Nr. 20 . . . . . Grzegorz Malec.
Nr. 22 . . . . . Iwan Zownir,
Nr. 33 . . . . . Aron Lewin.

Listy nieprzyłączone do list państwowych:

Nr. 36 — Ukr. Partji Pracy . . . . Wiaczesław Budzynowskyj.
Nr. 37 — „Sel-Rob—Lewica" . . . . . Kuźma Pełechatyj.

Mandaty otrzymali: z listy Nr. 17 — dr. Dawid Schreiber, Nr. 18 — dr. Kornel Trojan, Helena Kisielewska, ks. Juljan Tatomyr.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 6	Nr. 8	Nr. 10	Nr. 14	Nr. 17
197521	34255	2937	**62**	**2581**	66075	19338	**66010**

Nr. 18	Nr. 20	Nr. 22	Nr. 24	Nr. 33	Nr. 36	Nr. 37
136811	**11979**	**23575**	40448	**619**	**3762**	**25929**

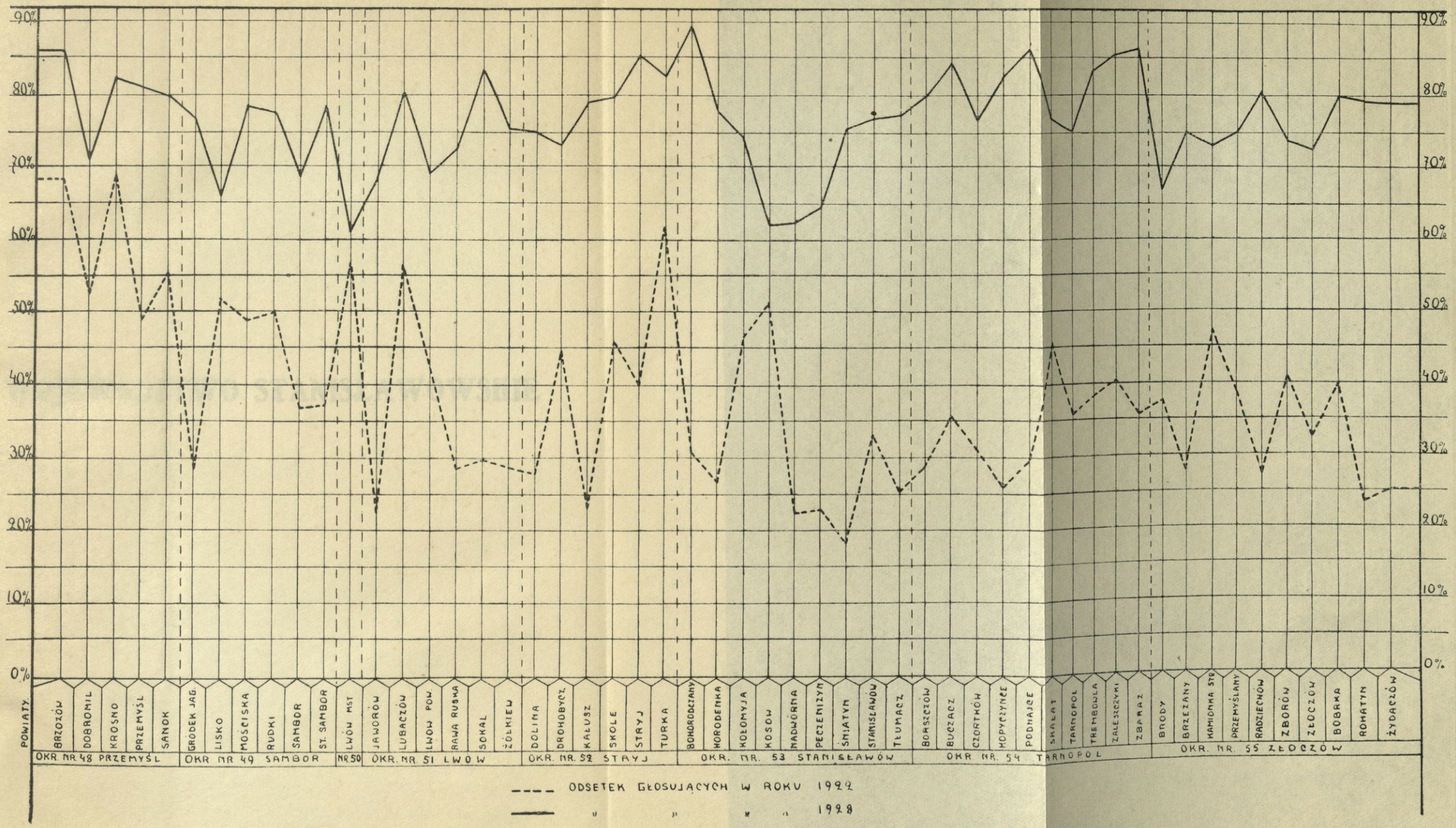
Dzielnik wyborczy — 45.603.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 4 m., Nr. 10 — 1 m., Nr. 17 — 1 m., Nr. 18 — 3 m.

SEJM.

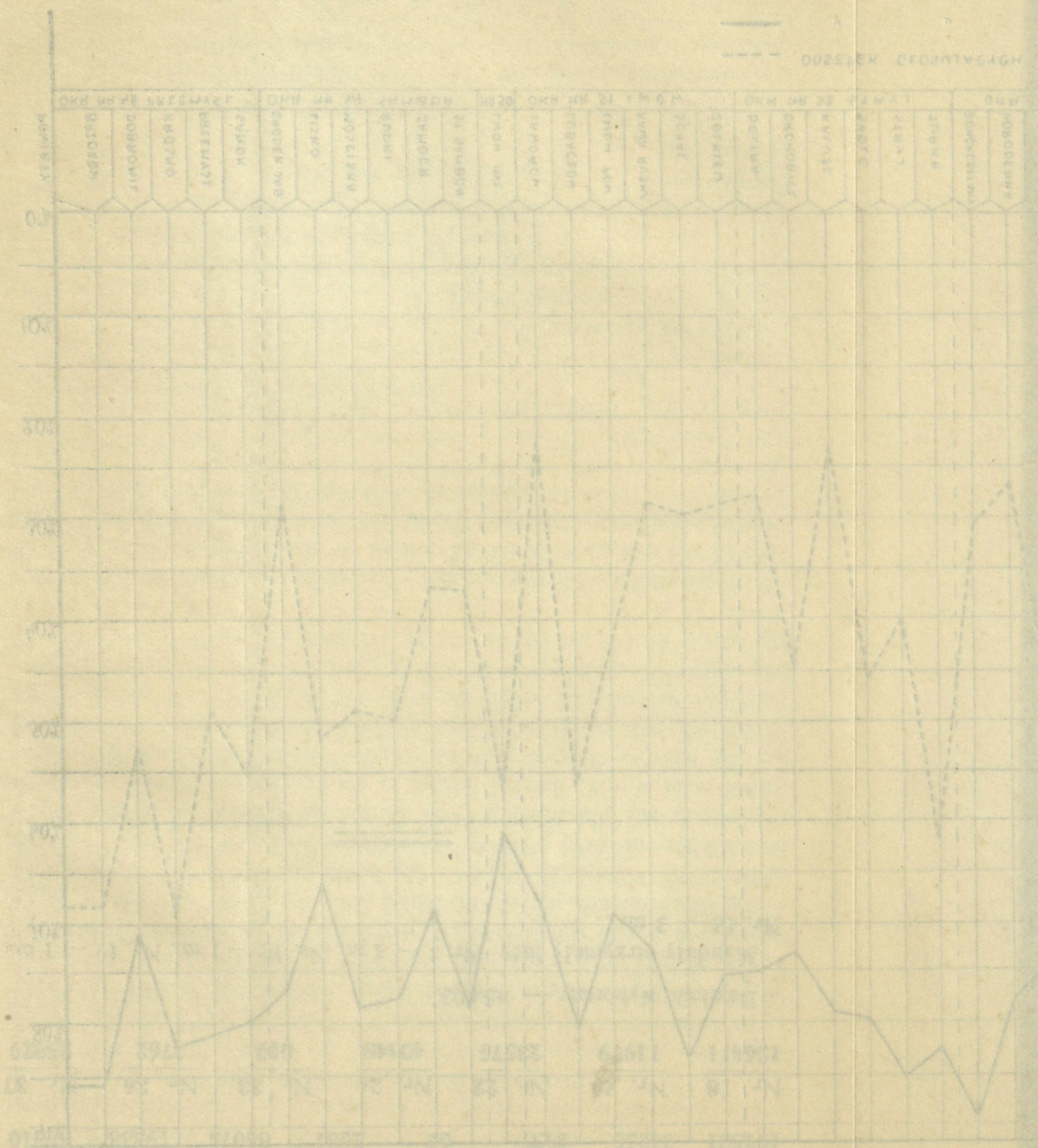
WOJEWÓDZTWA:

LWOWSKIE, STANISŁAWOWSKIE i TARNOPOLSKIE.

---- ODSETEK GŁOSUJĄCYCH W ROKU 1922

——— " " " " 1928

WOJEWÓDZTWO STANISŁAWOWSKIE

WOJEWÓDZTWO STANISŁAWOWSKIE

Nr. i nazwa okr. wyborczego	POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło na listy: polskie — głosów	%	mniejsz. narod. — głosów	%	Listy mniejszości narodowych uzyskały: Bl. M. N. — głosów	%	ukraińskie: Nr. 6 — głosów	%	Nr. 8 — głosów	%	Nr. 19 — głosów	%	Nr. 22 — głosów	%	Nr. 26 — głosów	%	lokalne *) — głosów	%	razem ukraińskie i Bl. M. N. — głosów	%	żydowskie: Nr. 4 — głosów	%	Nr. 5 — głosów	%	Nr. 17 — głosów	%	Nr. 33 — głosów	%	razem — głosów	%	Nr. 20 — głosów	%
Nr. 52 — Stryj	Dolina	1922	49423	13772	27·8	292	13480	6591	48·9	6889	51·1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2682	19·9	2682	19·9	18	0·1	176	1·3	4013	29·8	—	—	4207	31·2	—	—
		1928	58653	43981	75·0	237	43744	16282	37·2	27462	62·8	22385	51·1	2	0·0	203	0·5	—	—	120	0·3	—	—	—	—	22710	51·9	—	—	43	0·1	4188	9·6	12	0·0	4243	9·7	509	1·2
	Drohobycz *a)*	1922	77569	34649	44·6	220	34429	24533	71·3	9896	28·7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	439	1·2	439	1·2	131	0·4	96	0·3	9230	26·8	—	—	9457	27·5	—	—
		1928	95512	69052	73·3	5622	63430	28025	44·2	35405	55·8	22233	35·1	6	0·0	27	0·0	—	—	737	1·2	—	—	—	—	23003	36·3	134	0·2	18	0·0	10315	16·3	255	0·4	10722	16·9	1660	2·6
	Kałusz	1922	40453	9283	22·9	96	9187	5108	55·6	4079	44·4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1518	16·5	1518	16·5	8	0·1	1	0·0	2552	27·8	—	—	2561	27·9	—	—
		1928	48013	37940	79·0	97	37843	8730	23·1	29113	76·9	19526	51·6	113	0·3	1099	2·9	—	—	4587	12·1	—	—	—	—	25325	66·9	1	0·0	14	0·0	1945	5·1	24	0·1	1984	5·2	1804	4·8
	Skole	1922	21937	10091	46·0	79	10012	3562	35·6	6450	64·4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4664	46·6	4664	46·6	—	—	75	0·7	1711	17·1	—	—	1786	17·8	—	—
		1928	26138	20800	79·6	33	20767	9003	43·4	11764	56·6	9044	43·6	25	0·1	715	3·4	—	—	255	1·2	—	—	—	—	10039	48·3	—	—	80	0·4	1509	7·3	7	0·0	1596	7·7	129	0·6
	Stryj	1922	30831	12356	40·1	48	12308	7203	58·5	5105	41·5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	477	3·9	477	3·9	206	1·7	187	1·5	4235	34·4	—	—	4628	37·6	—	—
		1928	41278	35180	85·2	569	34611	9333	27·0	25278	73·0	18773	54·2	10	0·0	1008	2·9	—	—	93	0·3	—	—	—	—	19884	57·4	170	0·5	262	0·7	4560	13·2	332	1·0	5324	15·4	70	0·2
	Turka	1922	33340	20590	61·7	366	20224	14408	71·3	5816	28·7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2084	10·3	2084	10·3	1	0·0	164	0·8	3567	17·6	—	—	3732	18·4	—	—
		1928	39132	32265	82·5	317	31948	17688	55·4	14260	44·6	8476	26·6	5	0·0	15	0·0	—	—	42	0·1	—	—	—	—	8538	26·7	1	0·0	1	0·0	2110	6·6	46	0·2	2158	6·8	3564	11·1
	Razem w okręgu	1922	253553	100741	39·7	1101	99640	61423	61·7	38217	38·3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11846	11·9	11846	11·9	364	0·4	699	0·6	25308	25·4	—	—	26371	26·4	—	—
		1928	308726	239218	77·4	6875	232343	89061	38·3	143282	61·7	100437	43·2	161	0·1	3067	1·3	—	—	5834	2·5	—	—	—	—	109499	47·1	306	0·1	418	0·2	24627	10·6	676	0·3	26027	11·2	7756	3·4
Nr. 53 — Stanisławów	Bohorodczany	1922	24434	7335	30·0	16	7319	2308	31·5	5011	68·5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3751	51·3	3751	51·3	—	—	1	0·0	1259	17·2	—	—	1260	17·2	—	—
		1928	28145	25192	89·5	8	25184	11783	46·8	13401	53·2	5188	20·6	1289	5·2	636	2·5	18	0·0	5294	21·0	2	0·0	—	—	12427	49·3	—	—	—	—	828	3·3	21	0·1	849	3·4	125	0·5
	Horodenka	1922	38100	10149	26·6	54	10095	4916	48·7	5179	51·3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2825	28·0	2825	28·0	413	4·1	—	—	1941	19·2	—	—	2354	23·3	—	—
		1928	46387	36302	78·2	108	36194	12713	35·1	23481	64·9	5885	16·4	30	0·1	685	1·9	42	0·1	14843	41·0	1	0·0	—	—	21486	59·4	331	0·9	—	—	1529	4·2	130	0·4	1990	5·5	5	0·0
	Kołomyja	1922	48595	22149	45·5	157	21992	12092	54·9	9900	45·1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4319	19·7	4319	19·7	1504	7·0	18	0·0	4059	18·4	—	—	5581	25·4	—	—
		1928	58082	43611	74·4	57	43554	20984	48·3	22570	51·7	6697	15·3	38	0·1	2133	4·9	1180	2·7	6231	14·3	6	0·0	11	0·0	16296	37·3	328	0·7	216	0·5	4189	9·6	1159	2·7	5892	13·5	382	0·9
	Kosów	1922	39482	19231	49·7	55	19176	3060	16·0	16116	84·0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13549	70·6	13549	70·6	138	0·7	—	—	2429	12·7	—	—	2567	13·4	—	—
		1928	46058	28629	62·1	76	28553	10259	35·9	18294	64·1	1751	6·1	225	0·8	265	0·9	7190	25·2	6461	22·6	44	0·2	—	—	15936	55·8	79	0·3	—	—	2209	7·7	52	0·2	2340	8·2	18	0·1
	Nadwórna	1922	37709	8364	22·1	90	8274	4474	54·1	3800	45·9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1142	13·8	1142	13·8	110	1·4	10	0·1	2538	30·6	—	—	2658	32·1	—	—
		1928	47611	29797	62·6	86	29711	8481	28·5	21230	71·5	7155	24·1	312	1·0	1670	5·6	209	0·7	8391	28·3	19	0·1	—	—	17756	59·8	1	0·0	—	—	3384	11·4	82	0·3	3467	11·7	7	0·0
	Peczeniżyn	1922	19216	4364	22·7	11	4353	911	21·0	3442	79·0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2366	54·3	2366	54·3	81	1·9	—	—	995	22·8	—	—	1076	24·7	—	—
		1928	23131	14900	64·4	20	14880	5069	34·1	9811	65·9	3382	22·7	281	1·9	556	3·7	365	2·5	3599	24·2	4	0·0	—	—	8187	55·0	—	—	56	0·4	1054	7·0	12	0·1	1122	7·5	502	3·4
	Śniatyn	1922	36570	6839	18·7	42	6797	3906	57·5	2891	42·5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	202	2·9	202	2·9	272	4·0	11	0·2	2406	35·4	—	—	2689	39·6	—	—
		1928	41370	31155	75·3	37	31118	7310	23·5	23808	76·5	2495	8·0	106	0·3	8644	27·8	1477	4·8	8864	28·5	11	0·0	—	—	21597	69·4	116	0·4	40	0·1	2034	6·6	7	0·0	2197	7·1	14	0·0
	Stanisławów	1922	70093	23294	33·2	108	23186	14327	61·8	8859	38·2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	167	0·7	167	0·7	931	4·0	33	0·1	7728	33·4	—	—	8692	37·5	—	—
		1928	75922	58276	76·8	120	58156	21419	36·8	36737	63·2	13445	23·1	915	1·6	1360	2·3	1493	2·6	8492	14·6	101	0·2	171	0·3	25977	44·7	389	0·7	17	0·0	8101	13·9	1361	2·4	9868	17·0	892	1·5
	Tłumacz	1922	49014	12290	25·1	50	12240	7327	59·9	4913	40·1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2707	22·1	2707	22·1	133	1·1	—	—	2073	16·9	—	—	2206	18·0	—	—
		1928	54613	42487	77·5	72	42415	15401	36·3	27014	63·7	7598	17·9	791	1·9	1870	4·4	653	1·5	12288	29·0	466	1·1	6	0·0	23672	55·8	193	0·5	210	0·5	2021	4·8	108	0·2	2532	6·0	810	1·9
	Razem w okręgu	1922	363213	114015	31·4	583	113432	53321	47·0	60111	53·0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31028	27·3	31028	27·3	3582	3·2	73	0·1	25428	22·4	—	—	29083	25·7	—	—
		1928	421319	310349	73·6	584	309765	113419	36·6	196346	63·4	53596	17·3	3887	1·3	17819	5·7	12627	4·1	74463	24·0	654	0·2	188	0·1	163334	52·7	1437	0·5	539	0·2	25349	8·2	2932	0·9	30257	9·8	2755	0·9
Razem w okr. Nr. Nr. 52 i 53		1922	616766	214756	34·8	1684	213072	114744	53·9	98328	46·1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42874	20·1	42874	20·1	3946	1·8	772	0·4	50736	23·8	—	—	55454	26·0	—	—
		1928	730045	549567	75·3	7459	542108	202480	37·4	339628	62·6	154033	28·4	4148	0·8	20886	3·9	12627	2·3	80297	14·8	654	0·1	188	0·0	272833	50·3	1743	0·3	957	0·2	49976	9·2	3608	0·7	56284	10·4	10511	1·9
WOJ. STANISŁAWOWSKIE		1922	623688	200523	32·1	1704	198819	104539	52·6	94280	47·4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43097	21·7	43097	21·7	3818	1·9	676	0·3	46689	23·5	—	—	51183	25·7	—	—
		1928	736082	561012	76·2	1951	559061	195664	35·0	363397	65·0	155681	27·8	4203	0·8	23302	4·2	18078	3·2	95972	17·2	2249	0·4	483	0·1	299968	53·7	1651	0·3	939	0·2	44702	8·0	3623	0·6	50915	9·1	12514	2·2

*) W 1928 r. w okr. Nr. 53 lista Nr. 36 „Jurko Noskiwa" (175 głosów) oraz lista Nr. 37 p. n. Ukr. Bezp. Ugrupowania (13 głosów); w powiatach okr. Nr. 55 lista Nr. 40 p. n. Ukr. Niezal. Włośc. Lista (295 głosów).
W 1922 r. w okr. Nr. 52 lista Nr. 24 p. n. Ukr. Partja Chliborobów oraz w okr. Nr. 53 lista Nr. 29 p. n. Partja Agr. Ukr.-Chłopska.

a) Z woj. lwowskiego.

POWIAT								
Dubno								
Dederkały-el.								
Kalinówka								
Sławuta								
Sarny								
Tuczyn								
Równe w okręgu								
Dubrowica-stacz.								
Horodenka								
Kołomyja								
Kosów								
Nadwórna								
Peczenizyn								
Śniatyn								
Stanisławów								
Tłumacz								
Równe w okręgu								
Skierowane w okr. Nr. Nr. 92153								
WOJEWÓDZTWO LWOWSKIE								

Wyniki głosowania do Sejmu.

Frekwencja głosujących w województwie wynosiła 76,2%, w niektórych powiatach osiągnęła wysoki poziom np. w pow. Bohorodczany — 89,5%, w pow. Stryj — 85,2%; najsłabiej głosował pow. Kosów — 62,1%. Ogólny przyrost głosów na listy niepolskie wynosi dla całego województwa 269.117. Listy ukraińskie wraz z listą Nr. 18 otrzymały 309.968 gł. (53,7% gł. ważn.). Jeżeli do tej sumy dodać głosy listy Nr. 20, to otrzyma się 312.482 gł. (55,9% gł. ważn.), oddanych na listy narodowe przez społeczeństwo ruskie. Jest to stosunek o wiele słabszy niżby wypadało, ze względu na liczebność ludności ruskiej w województwie (według spisu z 1921 r. — 70%) i wysoki udział głosujących.

Rozpatrując wyniki głosowania na listy polskie dochodzi się do wniosku, że zostały one bardzo wydatnie zasilone głosami wyborców niepolskiego pochodzenia. Ogółem listy te uzyskały w województwie 195.664 głosy (35% gł. ważn.), o 91.125 gł. więcej, niż w 1922 r. W okr. wyb. Nr. 52 Stryj przyrost liczby ich głosów wynosi 17.638, w okr. wyb. Nr. 53 Stanisławów — 60.098 gł. Największy przyrost przypada właśnie na powiaty, w których ludność polska stanowi nieznaczny procent zaludnienia. Np. w pow. Bohorodczany listy polskie otrzymały w 1922 r. — 2.308 gł., w 1928 r. — 11,783 gł. (46,8% gł. ważn.), Polaków liczono tu w 1921 r. — 8,3%; w pow. Dolina oddano na nie w 1922 r. — 6.591 gł., w 1928 r. — 16.282 gł. (37,2% gł. ważn.), Polaków liczono 16,9%; w pow. Kosów oddano na nie w 1922 r. — 3.060 gł., w 1928 r. — 10.259 gł. (35,9% gł. ważn.), Polaków liczono 11,7%; w pow. Peczeniżyn oddano na nie w 1922 r. — 911 gł., w 1928 r. — 5.069 gł. (34,1% gł. ważn.), Polaków liczono 9,2%. Jest oczywistem, że w sumie przyrostu głosów list polskich głosy wyborców Polaków stanowiły nieznaczną pozycję, lwia część przypada na głosy wyborców Rusinów.

Na listy żydowskie oddano w województwie 50.915 gł., o 268 gł. mniej, niż w 1922 r.; w stosunku do ogółu głosów ważnych otrzymały one 9,1%. W okr. wyb. Nr. 52 liczba głosów list żydowskich zmniejszyła się o 344, w okr. wyb. Nr. 53 wzrosła o 1.174. Znaczniejszy przyrost ich głosów przypada na powiaty, posiadające większe ośrodki miejskie: Stanisławów, Stryj, Kołomyja; natomiast w 7 powiatach zaznaczyło się zmniejszenie liczby głosów w niektórych dość znaczne, np. w pow. Turka o 1.574 gł., w pow. Śniatyn o 592 gł., w pow. Kałusz o 577 gł., w pow. Horodenka o 364 gł. Ubytek ok. 3.800 gł. z list żydowskich w 7-miu powiatach województwa, pomijając już naturalny przyrost liczby wyborców Żydów, dowodzi, że duża część wyborców nie

głosowała na własne listy, wobec zaś negatywnego stosunku społeczeństwa żydowskiego w Małopolsce do Bloku Mn. Nar. sądzić można, że głosowała na listy polskie.

Cały imponujący przyrost głosów list polskich zapisać należy na dobro listy BBW. z R. Nr. 1. Druga lista polska w województwie PPS. Nr. 2 zwiększyła wprawdzie liczbę głosów, otrzymanych w obu okręgach województwa, z 27.509 na 31.762, czyli o 4.253 gł., odnosi się to jednak głównie do m. Stanisławowa, gdzie liczba jej głosów wzrosła z 780 na 5.038. Lista Nr 1 skupiła przy swym programie wyborczym w obu okręgach 167.336 wyborców wszystkich zamieszkałych tu narodowości, ilość największą ze wszystkich list. W okr. wyb. Nr. 52 przypada na listę Nr. 1 — 30,2% gł. ważn., w okr. wyb. Nr. 53 — ok. 40% gł. ważn. W szeregu powiatów zajmuje ona dominujące śród innych list stanowisko. Główny kontyngent jej głosów dostarczyły gminy wiejskie. Np. w pow. Turka na listę Nr. 1 oddano 53% gł. ważn. (najwięcej z pośród wszystkich powiatów), w miastach 799 gł., w gminach wiejskich 16.270; w pow. Bohorodczany oddano na nią 46% gł. ważn., w miastach 1.143 gł., w gm. wiejskich 10.348 gł., w pow. Kołomyja oddano 42,5% gł. ważn., w miastach 4.081 gł., w gm. wiejskich 14.470 gł. Najsłabsze wyniki dał pow. Nadwórna — 20% gł. ważn. Wyborcy Niemcy, mieszkający liczniej w kilku powiatach województwa również przeważnie poparli listę Nr. 1. Daje się przytem zauważyć charakterystyczny szczegół: gminy wiejskie, zamieszkane przez Niemców-katolików gremjalnie głosowały na listę Nr. 1; gminy, zamieszkane przez Niemców-ewangelików większością głosów oświadczyły się za Listą Bloku Mn. Nar. Np. gmina Felizienthal, pow. Skole, licząca w 1921 r. na 563 mieszkańców 519 Niemców-katolików oddała na listę Nr. 1 — 228 gł., na Nr. 17 — 8 gł., na Nr. 18 — 20 gł.; gm. Karlsdorf, pow. Skole, mieszkańcy Niemcy-katolicy, oddała wszystkie głosy na listę Nr. 1; gm. Hoffnungsau, pow. Dolina, mieszkańcy Niemcy-katolicy, oddała wszystkie głosy na listę Nr. 1; gm. Mizuń Nowy, pow. Dolina, mieszkańcy Niemcy-katolicy oddała wszystkie głosy na listę Nr. 1; gm. Engelsberg, pow. Dolina, mieszkańcy Niemcy-ewangelicy oddała na listę Nr. 1 — 44 gł., na listę Nr. 18 — 52 gł.; gm. Brygidyn, pow. Stryj, mieszkańcy Niemcy-ewangelicy oddała na listę Nr. 1 — 105 gł., na listę Nr. 18 — 229 gł.

W społeczeństwie ruskiem największy sukces osiągnęła lista Nr. 18, która zdobyła w województwie 155.681 gł. (27,8% gł. ważn.), o 11,5 tys. głosów więcej od wszystkich pozostałych list ukraińskich. Na terenie okr. Nr. 52 lista Nr. 18 bezwzględnie dominuje ogromną przewagą swych zgórą 100 tys. głosów (43,2% gł. ważn.) nad wszystkiemi listami. Listy ukraińskie otrzymały tu tylko 9.062 gł. (3.9% gł. ważn.). Powyżej 50% ogółu głosów ważnych uzyskała lista Nr. 18 w powiatach: Dolina, Kałusz, Stryj (54,2% gł. ważn.). Natomiast odmiennie przedstawia się

sytuacja w okr. Nr. 53, w którym konfiguracja sił ukraińskich ugrupowań wyborczych jest bardziej różnorodna, niż na terenie okr. Nr. 52. Południowa część województwa oddawna była domeną wpływów Ukr. Socj. Radykalnej Partji, która posiada tu silnie rozbudowaną sieć organizacyjną. W ostatnich latach ugruntował się tutaj również „Sel-Rob". Z wyników głosowania do Sejmu widać, że organizacje te szczególnie opanowały powiaty: Śniatyn (uzyskały tu 61,1% gł. ważn., organizacje umiarkowane tylko 8,3% gł. ważn.), Kosów (uzyskały 48,7% gł. ważn., organizacje umiarkowane 6,9% gł. ważn.) oraz Horodenka (uzyskały 43% gł. ważn., organ. umiarkowane 16,4%). Stronnictwo UNDO dopiero w okresie przedwyborczym rozwijać poczęło szerszą propagandę w południowej części województwa. Słabość pozycji tego stronnictwa uzewnętrzniła się już podczas wyborów do ciał komunalnych w 1927 r. Np. w pow. Kosów z listy UNDO wyszło do rad gminnych 17,8% ogółu radnych Rusinów, w pow. Śniatyn — 21%, w pow. Kołomyja — 15%. Odwrotny natomiast stosunek przypada w północnej części województwa, w pow. Stryj UNDO przeprowadziło do rad gminnych — 71,5% radnych — Rusinów, w pow. Skole — 83%, w pow. Kałusz — 78%, w tej bowiem części nie spotkało się ono z intensywniejszą kontrakcją ukraińskich radykalnych organizacyj. W okr. Nr. 53 lista Nr. 18 otrzymała 17,3% gł. ważn., a ok. 21 tys. głosów mniej od listy Nr. 22. Skala odsetka głosów tej listy jest w poszczególnych powiatach rozciągła, np. w powiecie Nadwórna przypada na listę Nr. 18 — 24,1% gł. ważnych, zaś w sąsiednim powiecie Kosów tylko 6,1% gł. ważn., w pow. Śniatyn — 8% gł. ważnych.

Drugie miejsce co do siły wpływów w społeczeństwie ruskiem zajmuje Ukr. Socjalistyczno-Radykalna Partja, której lista Nr. 22 otrzymała w województwie 95.972 gł. (17,2% gł. ważn.), w okr. Nr. 53 wysunęła się ona na czoło innych list (24% gł. ważn.), otrzymując we wszystkich powiatach, poza pow. Stanisławów i pow. Kołomyja, powyżej 20% gł. ważn. (najwięcej w pow. Horodenka 41% gł. ważn.). W okr. Nr. 52 tylko w jednym pow. Kałusz zdołała lista Nr. 22 uzyskać większą liczbę głosów — 4.587 (12,1% gł. ważn.).

Oba odłamy „Sel-Roba" skupiły na terenie województwa pokaźną liczbę 41.389 wyborców, z tego 30.446 przypada na okr. Nr. 53. Ilościowa przewaga głosów jest po stronie „Sel-Roba" prawicy, której lista Nr. 8 uzyskała w województwie 23.302 gł. (4,2% gł. ważn.), gdy na listę Nr. 19 oddano 18.087 gł. (3,2% gł. ważn.), należy jednak mieć na względzie, że lista Nr. 19 była unieważniona w okręgu Nr. 52 W liczbie głosów tej listy znajdują się głosy zwolenników PPS — lewicy, która pozostawała w sojuszu wyborczym z „Sel-Rob—Lewicą". Wpływy „Sel-Rob"—prawicy na terenie okr. Nr. 52 są nieznaczne (1,3% gł. ważn.); skoncentrowały się one w okr. Nr. 53, zwłaszcza w pow. Śniatyn, gdzie lista Nr. 8 uzyskała 8.644 gł. (27,8% gł. ważn.), połowę

ogólnej liczby głosów tej listy w okręgu. „Sel-Rob—Lewica" najsilniejsze oparcie posiada w pow. Kosów — 7.190 gł. (25,2% gł. ważn.), w którym otrzymała największą po liście Nr. 1 liczbę głosów.

Na Ukr. Partję Pracy listę Nr. 26 oddano w województwie 2.249 gł. (0,4% gł. ważn.). W okr. Nr. 52 lista ta nie była zgłoszona.

Wysoce niekorzystnie przedstawiają się wyniki głosowania dla Ukraińskiego Narodnego Sojuzu, który głównie na terenie woj. stanisławowskiego rozwijał swą działalność polityczną, gdzie też, ze względu na lojalne do Państwa nastroje w szerokich masach włościaństwa, mógł mieć szanse na uzyskanie mandatu. W 1922 r. pomimo bojkotu wyborów do ciał ustawodawczych przez ukraińskie organizacje polityczne i silnego teroru przez nie wywieranego na społeczeństwo, listy t. zw. „chliborobskie" otrzymały w obu okręgach województwa 42.874 głosy. Lista UNS. Nr. 6 otrzymała na terenie województwa 4.203 gł. (0,8% gł. ważn.), w okr. Nr. 52 zaledwie 161 głosów. Porażka wyborcza tego ugrupowania uwypukla się dobitnie w porównaniu z dość pomyślnym wynikiem, jakie osiągnęło ono podczas wyborów do rad gminnych w 1927 r., przeprowadzając na terenie województwa 2.138 radnych, t. j. 11,8% radnych narodowości ruskiej. W pow. Tłumacz z listy UNS. wyszło 631 radnych gminnych (50% radnych Rusinów), do Sejmu na listę Nr. 6 oddano 791 gł.; w pow. Kołomyja UNS. przeprowadził 199 radnych, do Sejmu uzyskał tylko 38 głosów. Przyczyny niepowodzenia akcji wyborczej UNS-a tkwią przedewszystkiem w jego niedomaganiach wewnętrzno-organizacyjnych i niedostatecznym wysiłku agitacyjnym, aby skutecznie móc współzawodniczyć w walce o wpływ na masy wyborców z innemi organizacjami, rozporządzającemi silnie rozbudowanemi aparatami wyborczemi i wyrobionemi kadrami agitatorów. Z tego też względu większość lojalnie odnoszących się do Państwa i Rządu wyborców Rusinów wolała, pomimo sympatji dla kierunku politycznego UNS-a, oddać głos bezpośrednio na listę B. B. Wsp. z Rządem.

Obóz staroruski wykazał większe wpływy tylko w pow. Turka, gdzie lista Nr. 20 uzyskała — 3.564 gł. (11,1% gł. ważn.), to jest niemal połowę wszystkich otrzymanych przez nią głosów w okr. Nr. 52.

Na listę Nr. 17 oddano w województwie 44.702 gł. (8% gł. ważn.). W obu okręgach wyborczych liczba jej głosów nieznacznie obniżyła się w stosunku do 1922 r. Silniejszą konkurencję w pow. Kołomyja i w pow. Stanisławów wytworzyła jej lista Nr. 33, która w całem województwie zdołała osiągnąć tylko 3.623 gł. (0,6% gł. ważn.). Niepomyślnie przedstawiają się wyniki głosowania dla „Bundu", który utracił blisko 2.200 gł., szczególnie dotkliwe straty poniósł on w pow. Kołomyja (328 gł. wobec 1.504 gł. w 1922 r.) i w pow. Stanisławów (389 gł. wobec 931 gł. w 1922 r.).

Okrąg wyb. Nr. 52. Stryj. (Powiaty: Stryj, Drohobycz, Skole, Turka, Dolina, Kałusz).

Mandatów 6.

Listy kandydatów przyłączone do list państwowych:
Nr. 4 . . . . . Dr. Karol Einäugler.
Nr. 5 . . . . . Jakób Witkin.
Nr. 6 . . . . . Dr. Seweryn Daniłowicz.
Nr. 8 . . . . . Maksym Czuczmaj.
Nr. 17 . . . . . Dr. Leon Reich.
Nr. 18 — Dr. Iwan Kuroweć, Stanisław Łucki, Dymitr Wełykanowicz, dr. Iwan Błażkiewicz, Antoni Ludwik Maksymowicz, Michał Tkacz.
Nr. 22 . . . . . Henryk Kowal, Michał Rudnyckyj.
Nr. 33 . . . . . Aron Lewin.

Lista lokalna:
Nr. 36 — Lista Ukraińskiej Włościańskiej Organizacji — Toma Jackiewicz.

Lista unieważniona:
Lista Nr. 19.

Mandaty otrzymali z listy Nr. 18: Dr. Iwan Kuroweć, Stanisław Łucki, Dymitr Wełykanowicz, dr. Iwan Błażkiewicz.

W miejsce dr. I. Kurowca, który zrzekł się mandatu w maju 1928 r., wybrany został *Antoni Ludwik Maksymowicz.*

Na poszczególne listy oddano następujące ilości głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 6	Nr. 8	Nr. 17
70192	18869	**306**	**418**	**161**	**3067**	**24627**

Nr. 18	Nr. 20	Nr. 22	Nr. 33	Nr. 36
100437	**7756**	**5834**	**676**	0

Dzielnik wyborczy — 25.109.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 2 m., Nr. 18 — 4 mandaty.

Z listy Nr. 1 wyszedł poseł narodowości ruskiej Wiktor Wysoczański.

Suma głosów list Nr. 33 i Nr. 17 wystarczała do uzyskania mandatu. Zmarnowana nadwyżka głosów, złożonych na listy polskie, wynosiła 38.743, nadwyżka głosów list ukraińskich 9.063, zatem czterokrotnie mniej.

Okrąg wyb. Nr. 53. Stanisławów. (Powiaty: Stanisławów, Tłumacz, Bohorodczany, Nadwórna, Kołomyja, Horodenka, Śniatyń, Kosów i Peczeniżyn).

Mandatów 9.

Listy przyłączone do list państwowych:
Nr. 4 . . . . . Dr. Karol Einäugler.
Nr. 5 . . . . . Antoni Buxbaum.
Nr. 6 . . . . . , Jakób Tracz.
Nr. 8 . . . . . Roman Kuźma.
Nr. 17 — Dr. Leon Reich, dr. Henryk Rosmarin, dr. Anzelm Halpern.
Nr. 18 — Mychajło Hałuszczynskyj, Dmytro Palijiw, ks. Mychajło Hanuszewskyj, Iwan Wasyłyszyn, Jura Czukur.
Nr. 19 . . . . . Sozont Bukatczuk.
Nr. 20 . . . . . Włodzimierz Trusz.
Nr. 22 — Dr. Lew Baczyński, Petro Szekeryk-Donykiw, Kłym Stefaniw, Wołodymyr Temnyckyj, Mychajło Wachniuk.
Nr. 26 . . . . . Arkadij Małeckyj.
Nr. 33 . . . . . , Aron Lewin.

Listy lokalne:
Nr. 36 bez oznaczenia — Jurko Noskiw.
Nr. 37 — Ukraińskie Bezpartyjne Ugrupowania — Bazyli Piotrowski.
Nr. 38 bez oznaczenia — Michał Kuźmenczuk.

Mandaty otrzymali: z listy Nr. 17 — Henryk Rosmarin, z listy Nr. 18 — Dmytro Palijiw i ks. Mychajło Hanuszewskyj, z listy Nr. 22 — Dr. Lew Baczyński, Petro Szekeryk-Donykiw, Kłym Stefaniw.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 6	Nr. 8	Nr. 17	Nr. 18	Nr. 19
97144	12893	**1437**	**539**	**3987**	**17819**	**25349**	**53596**	**12627**

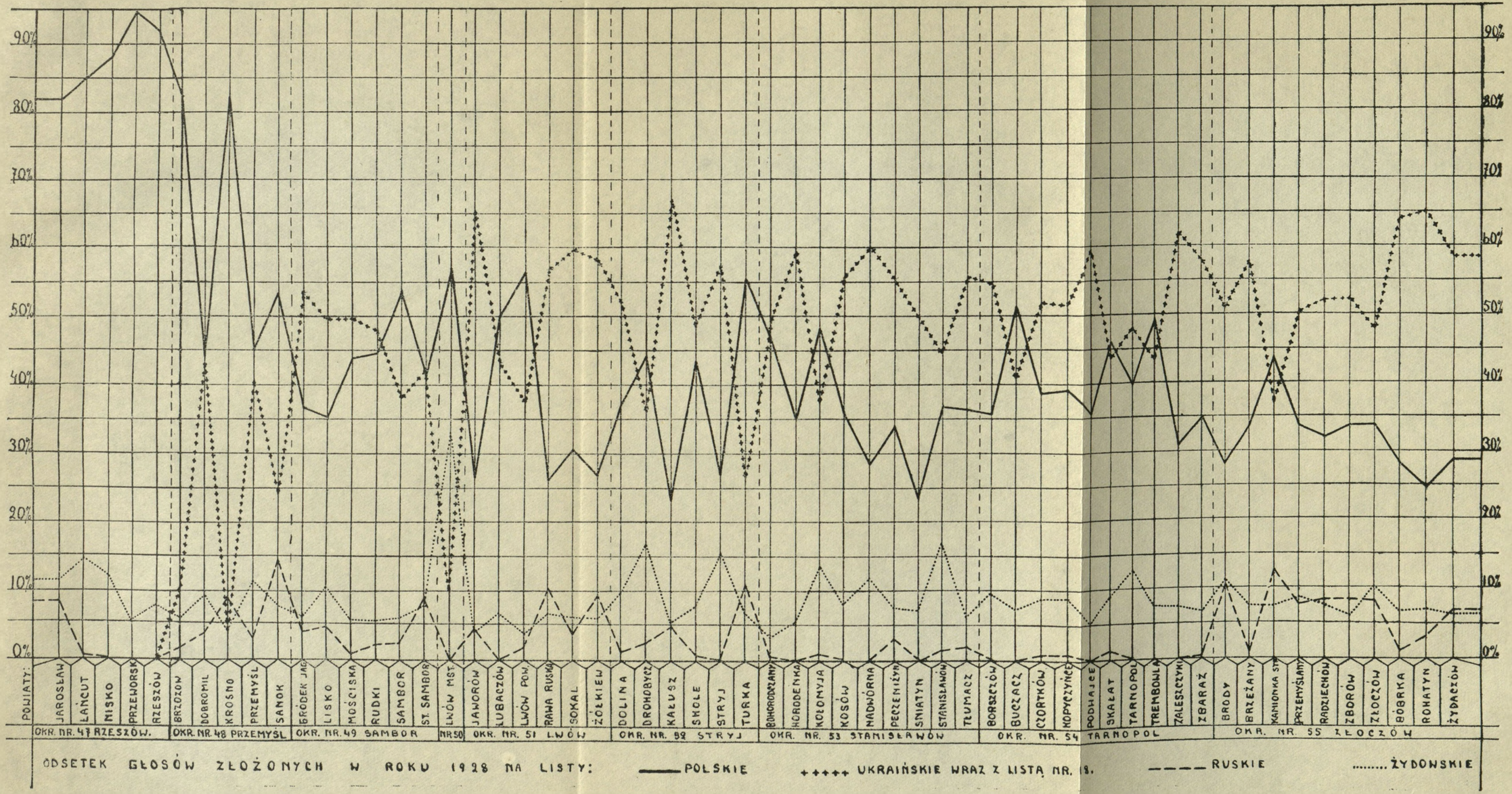
Nr. 20	Nr. 22	Nr. 24	Nr. 26	Nr. 33	Nr. 36	Nr. 37	Nr. 38
2755	**74463**	3382	**654**	**2932**	**175**	**13**	**0**

Dzielnik wyborczy — 24.821.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 3 m., Nr. 17 — 1 m., Nr. 18 — 2 m., Nr. 22 — 3 m.

SEJM.

WOJEWÓDZTWA: LWOWSKIE, STANISŁAWOWSKIE I TARNOPOLSKIE.

ODSETEK GŁOSÓW ZŁOŻONYCH W ROKU 1928 NA LISTY: —— POLSKIE +++++ UKRAIŃSKIE WRAZ Z LISTĄ NR. 18. – – – – RUSKIE ..... ŻYDOWSKIE

Wyniki głosowania do Senatu.

Województwo stanisławowskie pod względem frekwencji głosujących do Senatu — 72,3% wysuwa się na jedno z pierwszych miejsc; w niektórych powiatach frekwencja ta osiągnęła poziom spotykany tylko w zachodnich województwach, jak w pow. Turka — 81,1%, w pow. Kosów — 79%. Najsłabiej głosował pow. Peczeniżyn — 56,1%. Śród 2.510 głosów unieważnionych były przeważnie głosy oddane na niezgłoszoną do Senatu listę Nr. 19. Na listy niepolskie oddano 51,2% gł. ważnych, gdy do Sejmu oddano na nie 65% gł. ważnych. Na zmniejszenie się odsetka głosów tych list przedewszystkiem wpłynęło stanowisko wyborców Żydów. Przedstawiciele list Nr. 17 i Nr. 33, nie mając szans na uzyskanie mandatu do Senatu zalecili swym wyborcom głosować na listę Nr. 1. Jak dalece stanowisko to przyczyniło się do wzmożenia pozycji głosów tej listy osądzić można, gdy weźmie się pod uwagę, że w 1922 r. na listy żydowskie oddano do Senatu 37.754 gł., obecnie zaledwie 514 gł. Tak samo zaniechał wszelkiej agitacji do Senatu UNS, przysparzając głosy swych zwolenników liście Nr. 1. (Na listę Nr. 6 oddano do Senatu 36 gł.).

Na listy polskie oddano 177.910 gł. (48.8% gł. ważn.). W stosunku do odsetka głosów list polskich do Sejmu przyrost odsetka głosów tych list wynosi 13,8. Powyżej 50% ogólnej liczby głosów ważnych otrzymały one w powiatach: Turka (69,5%), Kołomyja (63,5%), Skole (59,4%), Bohorodczany (55,7%), Kosów (55%), Stanisławów (53%). W pow. Skole i w pow. Kosów przyrost ich odsetka głosów jest dwukrotnie większy od odsetka głosów list żydowskich do Sejmu, można zatem przypuszczać, że wyborcy Rusini poparli tutaj listę Nr. 1 w stopniu silniejszym, aniżeli w głosowaniu do Sejmu.

Listy ukraińskie wraz z listą Nr. 18 uzyskały 181.993 gł., 50% gł. ważn. (w głosowaniu do Sejmu 53,7%). Lista Nr. 18 otrzymała 29,7% gł. ważn., naogół odsetek jej głosów do Senatu jest nieco wyższy od odsetka głosów do Sejmu, w pow. Stanisławów różnica ta wynosi 4,1, w pow. Kołomyja 2,4.

Lista „Sel-Rob" Nr. 8 otrzymała do Senatu 3,2% gł. ważn., gdy do Sejmu odsetek jej głosów wynosił 4,2. W większości powiatów odsetek głosów tej listy do Senatu spada poniżej połowy odsetka głosów do Sejmu. Można zatem przypuszczać, że wyborcy popierający listę „Sel-Roba" stanowili przeważnie element młodszy, nie posiadający prawa głosowania do Senatu, z drugiej zaś strony, że zwolennicy „Sel-Rob—Lewicy", która nie zgłosiła własnej listy do Senatu naogół słabo poparli

POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło na listy			
							polskie		mniejsz. narod.	
							głosów	%	głosów	%
Bohorodczany	1922	19118	2971	15·5	30	2941	2056	69·9	885	30·1
	1928	20057	15485	77·2	29	15456	8605	55·7	6851	44·3
Dolina	1922	35092	8905	25·4	105	8800	5915	67·2	2885	32·8
	1928	39935	29448	73·7	87	29361	14656	49·9	14705	50·1
Horodenka	1922	26888	5819	21·6	38	5781	4335	75·0	1446	25·0
	1928	32707	25487	77·9	41	25446	11406	44·8	14040	55·2
Kałusz	1922	28705	7625	26·6	29	7596	5722	75·3	1874	24·7
	1928	32988	25727	78·0	21	25706	9748	37·9	15958	62·1
Kołomyja	1922	33817	16772	49·6	111	16661	12711	76·3	3950	23·7
	1928	40386	30036	74·4	115	29921	19001	63·5	10920	36·5
Kosów	1922	27028	14807	54·8	26	14781	12485	84·5	2296	15·5
	1928	33056	19650	59·4	69	19581	10766	55·0	8815	45·0
Nadwórna	1922	25638	5464	21·3	50	5414	3645	67·3	1769	32·7
	1928	31746	19107	60·2	42	19065	8192	43·0	10873	57·0
Peczeniżyn	1922	13894	4125	29·7	127	3998	3295	82·4	703	17·6
	1928	16553	9285	56·1	52	9233	4231	45·8	5002	54·2
Rohatyn	1922	35932	7778	21·6	58	7720	5443	70·5	2277	29·5
	1928	40621	28748	70·8	561	28187	9890	35·1	18297	64·9
Skole	1922	15566	7693	49·5	187	7506	6333	84·4	1173	15·6
	1928	17583	13990	79·6	110	13880	8243	59·4	5637	40·6
Śniatyn	1922	28346	5217	18·4	41	5176	3242	62·6	1934	37·4
	1928	28809	22597	78·4	163	22434	8680	38·7	13754	61·3
Stanisławów	1922	47428	16165	34·1	63	16102	8769	54·5	7333	45·5
	1928	52623	35938	68·3	146	35792	19284	53·9	16508	46·1
Stryj	1922	21712	9444	43·5	122	9322	5941	63·7	3381	36·3
	1928	27630	21367	77·3	25	21342	9004	42·2	12338	57·2
Tłumacz	1922	35172	7534	21·4	73	7461	5721	76·7	1740	23·3
	1928	38125	27695	72·6	95	27600	12868	46·6	14732	53·4
Turka	1922	23630	13590	57·5	502	13088	10443	79·8	2645	20·2
	1928	26602	21575	81·1	56	21519	14959	69·5	6560	30·5
Żydaczów	1922	26572	5919	22·3	46	5873	4410	75·1	1463	24·9
	1928	27997	20756	74·1	898	19858	8377	42·2	11481	57·8
WOJ. STANISŁAWOWSKIE	1922	444528	139828	31·5	1608	138220	100466	72·7	37754	27·3
	1928	507418	366891	72·3	2510	364381	177910	48·8	186471	51·2

stanisławowskie.

Listy mniejszości narodowych uzyskały																	
Bl. M. N.		ukraińskie						razem ukraińskie i Bl. M. N.		żydowskie						Nr. 20	
		Nr. 6		Nr. 8		Nr. 22				Nr. 17		Nr. 33		razem			
głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	885	30·1	—	—	885	30·1	—	—
4001	25·9	9	0·0	145	1·0	2672	17·3	6827	44·2	15	0·1	—	—	15	0·1	9	0·0
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2885	32·8	—	—	2885	32·8	—	—
14667	50·0	—	—	7	0·0	1	0·0	14675	50·0	7	0·0	—	—	7	0·0	23	0·1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1446	25·0	—	—	1446	25·0	—	—
4064	16·0	—	—	167	0·6	9793	38 5	14024	55·1	16	0·1	—	—	16	0·1	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1873	24·7	1	0·0	1874	24·7	—	—
13268	51·6	1	0·0	208	0·8	2064	8·0	15541	60·4	35	0·2	—	—	35	0·2	382	1·5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3950	23·7	—	—	3950	23·7	—	—
5295	17·7	1	0·0	642	2·1	4837	16·2	10775	36·0	34	0·1	1	0·0	35	0·1	110	0·4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2294	15·5	2	0·0	2296	15·5	—	—
1684	8·6	4	0·0	2067	10 6	5015	25·6	8770	44·8	34	0·2	2	0·0	36	0·2	9	0·0
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1768	32·7	1	0·0	1769	32·7	—	—
5051	26·5	3	0·0	605	3·2	5206	27·3	10865	57·0	7	0·0	—	—	7	0·0	1	0·0
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	703	17·6	—	—	703	17·6	—	—
2557	27·7	3	0·0	61	0·7	2066	22·4	4687	50·8	4	0·0	—	—	4	0·0	311	3·4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2277	29·5	—	—	2277	29·5	—	—
7247	25·7	—	—	876	3·1	9389	33·3	17512	62·1	64	0·3	8	0·0	72	0·3	713	2·5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1172	15·6	1	0·0	1173	15·6	—	—
5285	38·1	—	—	159	1·1	155	1·1	5599	40·3	32	0·2	—	—	32	0·2	6	0·1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1934	37·4	—	—	1934	37·4	—	—
2047	9·1	1	0·0	5137	22·9	6553	29 2	13738	61·2	9	0·1	—	—	9	0·1	7	0·0
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7333	45 5	—	—	7333	45·5	—	—
9746	27·2	2	0·0	682	1·9	5486	15·3	15916	44·4	68	0·2	1	0·0	69	0·2	523	1·5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3381	36·3	—	—	3381	36·3	—	—
11983	56·2	—	—	322	1·5	8	0·0	12313	57·7	11	0·0	—	—	11	0·0	14	0·1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1740	23·3	—	—	1740	23·3	—	—
5072	18·4	—	—	356	1·3	8993	32·6	14421	52·3	22	0·1	—	—	22	0·1	289	1·0
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2645	20·2	—	—	2645	20·2	—	—
5822	27·1	5	0·0	—	—	19	0·1	5846	27·2	139	0·6	—	—	139	0·6	575	2·7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1463	24·9	—	—	1463	24·9	—	—
10426	52·5	7	0·0	12	0·1	39	0·2	10484	52·8	5	0·0	—	—	5	0·0	992	5·0
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37749	27·3	5	0 0	37754	27·3	—	—
108215	29·7	36	0·0	11446	3·2	62296	17·1	181993	50·0	502	0·1	12	0·0	514	0·1	3964	1·1

listę Nr. 8. Np. pow. Kałusz lista Nr. 8 uzyskała do Senatu 208 gł. (0,8% gł. ważn.), do Sejmu 1.099 gł. (2,9% gł. ważn.); w pow. Kołomyja — do Senatu 642 gł. (2,1% gł. ważn.), do Sejmu — 2.133 gł. (4,9% gł. ważn.), lista Nr. 19 miała tu 1.180 gł. — 2,7% gł. ważn.; w pow. Śniatyń, który jest ośrodkiem największych wpływów „Sel-Rob"—prawicy, lista Nr. 8 otrzymała do Senatu 22,9% gł. ważn., do Sejmu 27,8% gł. ważn. Wyjątek stanowi pow. Kosów. Tutaj zwolennicy „Sel-Rob—Lewicy" opowiedzieli się w większości za listą Nr. 8, która uzyskała 2.067 gł. (10,6% gł. ważn.), do Sejmu — 265 gł. (0,9% gł. ważn.).

Mandatów 4.

Listy przyłączone do list państwowych:
Nr. 6 . . . . . Dr. Seweryn Daniłowicz.
Nr. 8 . . . . . Antoni Czernecki.
Nr. 17 . . . . . Dr. Karol Halpern.
Nr. 18 — Myron Tarnawskyj, Aleksander Mikołaj Czerkawskyj, Dr. Aleksander Maritczak.
Nr. 20 . . . . . Ks. Mikołaj Winnicki.
Nr. 22 . . . . . Dr. Iwan Makuch, Wasyl Stefanyk.
Nr. 33 . . . . . Aron Lewin.

Mandaty otrzymali: z listy Nr. 18 — Aleksander Mikołaj Czerkawskyj, z listy Nr. 22 — Dr. Iwan Makuch.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 6	Nr. 8	Nr. 17	Nr. 18	Nr. 20
169872	7392	**36**	**11446**	**502**	**108215**	**3964**

Nr. 22	Nr. 24	Nr. 33
62296	**646**	**12**

Dzielnik wyborczy — 62.296.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 2 m., Nr. 18 — 1 m., Nr. 22 — 1 m.

WOJEWÓDZTWO TARNOPOLSKIE

Nr. 54 — Tarnopol

Nr. i nazwa okr. wyborczego	POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło na listy: polskie głosów	polskie %	mniejsz. narod. głosów	mniejsz. narod. %	Listy mniejszości narodowych uzyskały: Bl. M. N. głosów	Bl. M. N. %	ukraińskie Nr. 6 głosów	Nr. 6 %	Nr. 8 głosów	Nr. 8 %	Nr. 19 głosów	Nr. 19 %	Nr. 22 głosów	Nr. 22 %	Nr. 26 głosów	Nr. 26 %	lokalne*) głosów	lokalne*) %	razem ukraińskie i Bl. M. N. głosów	razem ukraińskie i Bl. M. N. %	żydowskie Nr. 4 głosów	Nr. 4 %	Nr. 17 głosów	Nr. 17 %	Nr. 33 głosów	Nr. 33 %	razem głosów	razem %	Nr. 20 głosów	Nr. 20 %
	Borszczów	1922	45512	13217	29·0	63	13154	8620	65·5	4534	34·5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	902	6·9	902	6·9	—	—	3632	27·6	—	—	3632	27·6	—	—
		1928	51955	41508	79·9	95	41413	14750	35·6	26663	64·4	13532	32·7	236	0·6	53	0·1	119	0·3	6861	16·6	1340	3·2	478	1·1	22619	54·6	—	—	3972	9·6	—	—	3972	9·6	72	0·2
	Buczacz	1922	54674	19417	35·5	109	19308	16141	83·6	3167	16·4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	366	1·9	366	1·9	2	0·0	2799	14·5	—	—	2801	14·5	—	—
		1928	63356	53454	84·3	584	52870	27225	51·5	25645	48·5	17326	32·8	82	0·1	10	0·0	100	0·2	160	0·3	4040	7·6	2	0·0	21720	41·0	30	0·1	3754	7·1	—	—	3784	7·2	141	0·3
	Czortków	1922	33904	10401	30·7	49	10352	7901	76·3	2451	23·7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	204	2·0	204	2·0	—	—	2247	21·7	—	—	2247	21·7	—	—
		1928	37834	28992	76·6	128	28864	11170	38·7	17694	61·3	13156	45·6	390	1·3	106	0·4	399	1·3	776	2·7	136	0·5	—	—	14963	51·8	19	0·1	2526	8·7	—	—	2545	8·8	186	0·7
	Kopyczyńce *a*)	1922	43440	11272	25·9	184	11088	7853	70·8	3235	29·2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	633	5·7	633	5·7	1	0·0	2601	23·5	—	—	2602	23·5	—	—
		1928	45894	37863	82·5	115	37748	14767	39·1	22981	60·9	17103	45·3	89	0·2	35	0·1	212	0·6	506	1·3	1466	3·9	1	0·0	19412	51·4	—	—	3290	8·7	—	—	3290	8·7	279	0·8
	Podhajce	1922	39648	11804	29·8	43	11761	10278	87·4	1483	12·6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	110	0·9	110	0·9	17	0·2	1356	11·5	—	—	1373	11·7	—	—
		1928	47296	40643	85·9	40	40603	14502	35·7	26101	64·3	22254	54·8	50	0·1	144	0·4	320	0·8	1114	2·7	40	0·1	131	0·3	24053	59·2	—	—	2004	5·0	—	—	2004	5·0	44	0·1
	Skałat	1922	41813	19498	46·6	126	19372	13569	70·0	5803	30·0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2625	16·6	2625	13·6	16	0·1	3162	16·3	—	—	3178	16·4	—	—
		1928	46241	35565	76·9	410	35155	16183	46·0	18972	54·0	10973	31·3	75	0·2	10	0·0	229	0·6	4083	11·6	2	0·0	5	0·0	15377	43·7	66	0·2	3061	8·7	—	—	3127	8·9	468	1·4
	Tarnopol	1922	64393	23253	36·1	151	23102	15558	67·3	7544	32·7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1611	7·0	1611	7·0	733	3·2	5200	22·5	—	—	5933	25·7	—	—
		1928	68929	51780	75·1	217	51563	20381	39·6	31182	60·4	9254	17·9	93	0·2	647	1·3	2552	4·9	12125	23·5	48	0·1	11	0·0	24730	47·9	18	0·0	6317	12·3	—	—	6335	12·3	117	0·2
	Trembowla	1922	33687	12984	38·5	74	12910	10687	82·8	2223	17·2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51	0·4	51	0·4	—	—	2172	16·8	—	—	2172	16·8	—	—
		1928	37603	29392	77·9	237	29155	14359	49·3	14796	50·7	9456	32·4	27	0·1	7	0·0	253	0·9	2863	9·8	5	0·0	—	—	12611	43·2	—	—	2129	7·3	—	—	2129	7·3	56	0·2
	Zaleszczyki	1922	31345	12690	40·5	83	12607	6946	55·1	5661	44·9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3717	29·5	3717	29·5	46	0·4	1898	15·0	—	—	1944	15·4	—	—
		1928	36287	30961	85·3	320	30641	9444	30·8	21197	69·2	15200	49·6	63	0·2	59	0·2	119	0·4	3514	11·5	84	0·3	1	0·0	19040	62·2	73	0·2	2077	6·8	—	—	2150	7·0	7	0·0
	Zbaraż	1922	30900	11023	35·7	113	10910	8807	80·7	2103	19·3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	738	6·8	738	6·8	79	0·7	1286	11·8	—	—	1365	12.5	—	—
		1928	34596	29743	86·0	112	29631	10335	34·9	19296	65·1	5656	19·1	171	0·6	5	0·0	479	1·6	10843	36·6	7	0·0	4	0·0	17165	57·9	—	—	2003	6·8	—	—	2003	6·8	128	0·4
	Razem w okręgu	1922	419316	145559	34·7	995	144564	106360	73·6	38204	26·4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10957	7·6	10957	7·6	894	0·6	26353	18·2	—	—	27247	18·8	—	—
		1928	469991	379901	80·8	2258	377643	153116	40·5	224527	59·5	133910	35·5	1276	0·3	1076	0·3	4782	1·3	42845	11·3	7168	1·9	633	0·2	191690	50·8	206	0·1	31133	8·2	—	—	31339	8·3	1498	0·4

*) W 1928 r. w okr. Nr. 54 listy: Nr. 36 p. n. „Bezp. Ukr. Agr. Sojuz" (477 głosów), Nr. 37 p. n. „Chłop za pługom" (133 głosy) i Nr. 38 p. n. „Bezp. Ukr. Sel. Org." (23 głosy).
1922 r. w okr. Nr. 54 lista Nr. 24 p. n. Ukr. Niezal. Kom. Włość.

a) Dawn. Husiatyn

Nr. i nazwa okr. wyborczego	POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło na listy: polskie — głosów	polskie — %	mniejsz. narod. — głosów	mniejsz. narod. — %	Listy mniejszości narodowych uzyskały: Bl. M. N. — głosów	Bl. M. N. — %	ukraińskie Nr. 6 — głosów	Nr. 6 — %	Nr. 8 — głosów	Nr. 8 — %	Nr. 19 — głosów	Nr. 19 — %	Nr. 22 — głosów	Nr. 22 — %	Nr. 26 — głosów	Nr. 26 — %	lokalne *) — głosów	lokalne *) — %	razem ukraińskie i Bl. M. N. — głosów	razem ukraińskie i Bl. M. N. — %	żydowskie Nr. 4 — głosów	Nr. 4 — %	Nr. 17 — głosów	Nr. 17 — %	Nr. 33 — głosów	Nr. 33 — %	razem — głosów	razem — %	Nr. 20 — głosów	Nr. 20 — %
Nr. 55 — Złoczów	Brody	1922	35938	13792	38·3	164	13628	9681	71·0	3947	29·0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	525	3·9	525	3·9	26	0·2	3396	24·9	—	—	3422	25·1	—	—
		1928	43085	28937	67·1	64	28873	8049	27·9	20824	72·1	8477	29·4	312	1·1	423	1·4	4299	14·9	4	0·0	—	—	1154	4·0	14669	50·8	—	—	2793	9·7	422	1·4	3215	11·1	2940	10·2
	Brzeżany	1922	40122	10864	27·0	65	10799	7599	70·4	3200	29·6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	613	5·7	613	5·7	—	—	2587	23·9	—	—	2587	23·9	—	—
		1928	48539	36349	74·9	54	36295	12244	33·7	24051	66·3	7040	19·4	20	0·1	660	1·8	46	0·1	810	2·2	12326	34·0	3	0·0	20905	57·6	—	—	2574	7·1	253	0·7	2827	7·8	319	0·9
	Kamionka Strum.	1922	34563	16412	47·4	193	16219	13625	84·0	2594	16·0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	559	3·4	559	3·4	—	—	2035	12·6	—	—	2035	12·6	—	—
		1928	38806	28248	72·8	34	28214	12247	43·4	15967	56·6	8272	29·3	37	0·1	506	1·8	836	3·0	88	0·3	635	2·3	34	0·1	10408	36·9	2	0·0	1907	6·8	138	0·5	2047	7·3	3512	12·4
	Przemyślany	1922	37156	14521	39·0	132	14389	11077	77·0	3312	23·0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	496	3·4	496	3·4	2	0·0	2814	19·6	—	—	2816	19·6	—	—
		1928	41515	31176	75·0	36	31140	10491	33·7	20649	66·3	9416	30·2	70	0·2	374	1·2	805	2·6	135	0·4	4792	15·4	44	0·2	15636	50·2	2	0·0	2147	6·9	498	1·6	2647	8·5	2366	7·6
	Radziechów	1922	32150	8461	26·3	105	8356	4940	59·4	3416	40·6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	675	8·0	675	8·0	2	0·0	2739	32·6	—	—	2741	32·6	—	—
		1928	35095	28284	80·5	58	28226	9050	32·1	19176	67·9	12682	45·0	1	0·0	491	1·7	1280	4·5	—	—	56	0·2	170	0·6	14680	52·0	—	—	2109	7·5	38	0·1	2147	7·6	2349	8·3
	Zborów	1922	35261	14455	41·0	300	14155	9220	65·1	4935	34·9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3060	21·6	3060	21·6	2	0·0	1873	13·3	—	—	1875	13·3	—	—
		1928	40623	29858	73·5	33	29825	10058	33·7	19767	66·3	7248	24·3	154	0·5	368	1·2	1003	3·4	3534	11·8	655	2·2	2551	8·6	15513	52·0	1	0·0	1607	5·4	215	0·7	1823	6·1	2431	8·2
	Złoczów	1922	51754	16913	32·6	139	16774	11426	68·1	5348	31·9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	716	4·3	716	4·3	1	0·0	4631	27·6	—	—	4632	27·6	—	—
		1928	58662	42662	72·7	83	42579	14380	33·8	28199	66·2	15401	36·2	139	0·3	3685	8·7	306	0·7	92	0·2	690	1·6	98	0·2	20411	47·9	79	0·2	3353	7·9	906	2·1	4338	10·2	3450	8·1
	Bóbrka *b)*	1922	38163	15220	39·8	907	14313	9876	69·0	4437	31·0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1969	13·8	1969	13·8	28	0·2	2440	17·0	—	—	2468	17·2	—	—
		1928	45093	36120	80·1	44	36076	10221	28·4	25855	71·6	7425	20·6	9	0·0	1330	3·7	5415	15·0	1980	5·5	6967	19·3	—	—	23126	64·1	—	—	2281	6·3	153	0·4	2434	6·7	295	0·8
	Rohatyn *c)*	1922	49981	11739	23·4	179	11560	8119	70·2	3441	29·8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	324	2·8	324	2·8	1	0·0	3116	27·0	—	—	3117	27·0	—	—
		1928	60897	48338	79·4	62	48276	11956	24·8	36320	75·2	9292	19·2	8	0·0	1984	4·1	2488	5·2	15873	32·9	1451	3·0	295	0·6	31391	65·0	42	0·1	3146	6·5	208	0·4	3396	7·0	1533	3·2
	Żydaczów *c)*	1922	34710	8677	25·0	61	8616	6209	72·1	2407	27·9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	338	3·9	338	3·9	2	0·0	2067	24·0	—	—	2069	24·0	—	—
		1928	40652	32139	79·0	32	32107	9253	28·8	22854	71·2	14589	45·5	53	0·2	459	1·4	2963	9·2	539	1·7	144	0·4	—	—	18747	58·4	—	—	1895	5·9	62	0·2	1957	6·1	2150	6·7
	Razem w okręgu	1922	389798	131054	33·6	2245	128809	91772	71·2	37037	28·8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9275	7·2	9275	7·2	64	0·0	27698	21·6	—	—	27762	21·6	—	—
		1928	452967	342111	75·5	500	341611	107949	31·6	233662	68·4	99842	29·2	803	0·2	10280	3·0	19441	5·7	23055	6·7	27716	8·1	4349	1·3	185486	54·2	126	0·0	23812	7·0	2893	0·8	26831	7·8	21345	6·4
Razem w okręgach Nr. Nr. 54 i 55		1922	809114	276613	34·2	3240	273373	198132	72·5	75241	27·5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20232	7·4	20232	7·4	958	0·4	54051	19·7	—	—	55009	20·1	—	—
		1928	922958	722012	78·3	2758	719254	261065	36·3	458189	63·7	233752	32·5	2079	0·3	11356	1·6	24223	3·4	65900	9·1	34884	4·8	4982	0·7	377176	52·4	332	0·1	54945	7·6	2893	0·4	58170	8·1	22843	3·2
WOJ. TARNOPOLSKIE		1922	686260	240977	35·1	2093	238884	173928	72·8	64956	27·2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17601	7·4	17601	7·4	927	0·4	46428	19·4	—	—	47355	19·8	—	—
		1928	776916	605415	77·9	2620	602795	229635	38·1	373160	61·9	202446	33·6	2009	0·3	7583	1·2	13357	2·2	47508	7·9	26322	4·4	4687	0·8	303912	50·4	290	0·1	47623	7·9	2470	0·4	50383	8·4	18865	3·1

*) W 1928 r. w okr. Nr. 55 listy: Nr. 36 „Antonowa Teraponta" (179 głosów), Nr. 39 „Kostyszyna Ilji" (1120 głosów) i Nr. 40 p. n. Ukr. Niezal. Włość. Lista (2755 głosów).
W 1922 r. w okr. Nr. 55 lista Nr. 26 p. n. Ukr. Niezal. Kom. Włość.

b) Z woj. lwowskiego.

c) Z woj. stanisławowskiego.

POWIAT	Rok	Obywatele podatku od listy		Kwota podatku	Średnia kwota podatku	Opodatkowanie	Średnie opodatkowanie	Ogólna kwota podatku (bez dodatków)	Rok	POWIAT
		miasto								
		płacący	głosów							
Brody	1922	3984	7347	1382	1384	39.3	13752	39598	1922	Brody
	1928	4805	7224	2879	64	40.1	28057	43965	1928	
Brzeżany	1922	6048	7396	1039	65	27.0	10984	40122	1922	Brzeżany
	1928	5044	7224	1234	54	34.9	36249	48539	1928	
Czortków Stary.	1922	5284	7388	1821	193	47.4	16412	34863	1922	Czortków Stary.
	1928	5048	7388	2871	34	27.8	28246	38906	1928	
Przemyślany	1922	4077	7304	1438	132	39.0	14821	37156	1922	Przemyślany
	1928	4091	7304	1094	36	29.0	31176	41515	1928	
Rudki-czyków	1922	4048	7388	1856	105	26.3	8661	32190	1922	Rudki-czyków
	1928	4048	7388	3222	50	30.3	28284	39009	1928	
Zbaraż	1922	4048	7388	1418	300	41.0	14459	39598	1922	Zbaraż
	1928	4048	7388	1008	33	29.5	28958	41659	1928	
Zborów	1922	4048	7388	1438	139	32.6	16913	51794	1922	Zborów
	1928	4048	7388	4282	83	27.7	42582	59602	1928	
Robiła b)	1922	4048	7388	1423	907	29.0	19220	39149	1922	Robiła b)
	1928	4048	7388	3078	44	30.1	36120	43049	1928	
Rohatyn c)	1922	4048	7388	1156	179	29.4	11720	43958	1922	Rohatyn c)
	1928	4048	7388	3478	42	29.4	42328	47209	1928	
Żydaczów c)	1922	4048	7388	1826	61	29.0	8672	31710	1922	Żydaczów c)
	1928	4048	7388	2503	32	29.0	32139	46052	1928	
Razem w okręgu	1922	4048	7388	1080	2465	31.8	13108	38598	1922	Razem w okręgu
	1928	4048	7388	3411	1029	31.5	36211	46297	1928	
Razem w okręgach Nr. Nr. 64 i 65	1922	4048	7388	1273	4240	30.3	27208	80914	1922	Razem w okręgach Nr. Nr. 64 i 65
	1928	4048	7388	2510	2238	29.3	72202	92298	1928	
WOJ. TARNOPOLSKIE.	1922	4048	7388	1273	2088	29.1	24097	68526	1922	WOJ. TARNOPOLSKIE.
	1928	4048	7388	2510	2620	27.9	60521	76916	1928	

a) W 1922 r. w okr. Nr. 55 listy Nr. 16 „Autonomia Terytorjalna" itp. (1120 głosów i Nr. 10 p. o. Ukr. Naród. Obr. Wojsk.
b) W 1922 r. w okr. Nr. 55 listy Nr. 16 p. n. Ukr. Naród. Obr. Wojsk.
c) Z wol. lwowskiego.
d) Z wol. stanisławowskiego.

Wyniki głosowania do Sejmu.

W województwie tarnopolskiem udział głosujących wynosił 77,9% (w r. 1922 — 35,1%). Był on większy w okr. Nr. 54 Tarnopol (80,8%), aniżeli w okr. Nr. 55 Złoczów (75,5%). Najlepiej głosowały powiaty: Zbaraż (86%) i Podhajce (85,9%), najsłabiej pow. Brody (67,1%). Na listy niepolskie oddano 61,9% gł. ważnych. Listy ukraińskie łącznie z listą Nr. 18 i listą Ruską otrzymały 322.777 gł., o 93.142 gł. więcej, aniżeli listy polskie. Odsetek ich głosów (53,5% gł. ważn.) jest o 3,6 wyższy od odsetka ludności ruskiej w województwie według spisu z 1921 r. Zaznacza się ten objaw we wszystkich powiatach województwa z wyjątkiem pow. Buczacz i Borszczów. W niektórych powiatach skala różnicy między dwoma wspomnianemi odsetkami jest znaczna; np. w pow. Przemyślany odsetek głosów jest o 18,7 większy od odsetka ludności ruskiej; w pow. Skałat o 13,0; w pow. Brzeżany o 7,7; w pow. Tarnopol o 6,5; w pow. Trembowla o 4,9; są to powiaty, które w 1921 r. posiadały największy procent ludności polskiej w województwie.

Odsetek głosów uzyskanych przez listy polskie jest o 6,0 mniejszy od odsetka ludności polskiej w województwie według spisu z 1921 r. W dużym stopniu na tę różnicę oddziałał fakt, że wyborcy wyznania mojżeszowego, którzy przy spisie ludności podali się za Polaków, głosowali solidarnie ze swymi współwyznawcami na listy żydowskie, które otrzymały 8,4% gł. ważn., gdy ludności żydowskiej liczono w województwie 4,8%. Fakt ten jeszcze bardziej pogarsza sytuację list polskich w stosunku do ogółu głosów ważnych. Biorąc wspomniane wyżej powiaty, zauważymy, że w nich właśnie różnice między odsetkiem głosów list polskich a odsetkiem ludności polskiej są najwybitniejsze: w pow. Przemyślany różnica ta wynosi 23,1% in minus, w pow. Skałat — 18,7%, w pow. Tarnopol — 10,9%, w pow. Trembowla — 7,4%, w pow. Czortków — 10,3%. Tylko w dwóch powiatach Borszczów i Buczacz zaznacza się drobny przyrost odsetka głosów list polskich w stosunku do odsetka ludności polskiej oraz poważny ilościowo przyrost ich głosów. Na podstawie tych danych można wyrazić pogląd, że przyrost ludności ruskiej na terenie województwa, a zwłaszcza na terenie powiatów o przewadze ludności polskiej, poczynił w ostatniem sześcioleciu tak duże postępy, że stosunek liczebny poszczególnych grup etnicznych uległ wybitnej zmianie na niekorzyść grupy polskiej.

Z pośród wszystkich list wystawionych w województwie pierwsze miejsce zajmuje Lista Bloku Mniejsz. Nar. Otrzymała ona 202.446

gł. — 33,6 gł. ważn., dwa razy więcej głosów od pozostałych list ukraińskich. W okr. Nr. 54 przypada na nią 35,5% gł. ważn., na pozostałe listy ukraińskie tylko 15,3% gł. ważn. Słabszą nieco jest jej pozycja w okr. Nr. 55, gdzie uzyskała 29,2% gł. ważn. Poważną kokurencję wytworzyła jej tutaj Ukraińska Partja Pracy — grupa niedawnej secesji z UNDO — która dzięki lokalnym wpływom swego czołowego kandydata dr. Michała Zachidnego miała w okręgu duże powodzenie, szczególnie w pow. Brzeżany (12,326 gł., 34% gł. ważn., najwięcej ze wszystkich list). Wyniki, osiągnięte przez listę Nr. 18, stwierdziły utrwalone na terenie woj. tarnopolskiego wpływy stronnictwa UNDO, które również w wyborach samorządowych w 1927 r. zdołało przeprowadzić do rad gmin wiejskich 68% radnych Rusinów.

Lista Nr. 22 otrzymała w województwie 47.508 gł.; 7,9% gł. ważn. Głosy jej głównie skupiły się w powiatach, wchodzących w skład okr. wyb. Nr. 54, szczególnie opanowane wpływami USRP są powiaty: Zbaraż (lista Nr. 22 otrzymała 10.843 gł. — 26,6% gł. ważn., najwięcej ze wszystkich list) i Tarnopol (23,5% gł. ważn.). Natomiast w okr. Nr. 55 głosy listy Nr. 22 skupiły się głównie w powiatach, należących do woj. stanisławowskiego — Rohatyn i Żydaczów oraz lwowskiego — Bóbrka; w tym ostatnim powiecie lista Nr. 22 otrzymała największą ze wszystkich list liczbę — 15.873 gł. (32,9% gł. ważn.).

„Sel-Rob—Lewica" wykazuje dwukrotnie większą przewagę głosów (13.357 gł.) nad listą Nr. 8 (7.583 gł.). Obie te listy w okr. Nr. 54 otrzymały małoznaczące ilości głosów, skupiły natomiast swe siły w okr. Nr. 55, a to głównie w trzech wymienionych wyżej powiatach, nie należących do woj. tarnopolskiego. Największą liczbę głosów lista Nr. 19 zebrała w pow. Brody — 4.299 gł. (14,9% gł. ważn.), połowę ilości głosów, jaka padła tu na listę Nr. 18. W 1927 r. w wyborach samorządowych „Sel-Rob" przeprowadził w gminach wiejskich 87 radnych Rusinów, zaś UNDO — 642 radnych. Proces radykalizacji społeczeństwa ruskiego w tym powiecie poczynił duże postępy.

Lista Nr. 20 otrzymała w województwie 18.865 gł. (3,1% gł. ważn.). Siły jej skupiły się w okręgu Nr. 55, gdzie uzyskała 6,4% gł. ważn. Terenem poważniejszych wpływów obozu staroruskiego są powiaty: Kamionka Str. (12,4% gł. ważn.) i Brody (10,2% gł. ważn.).

Na listę Nr. 17 oddano w województwie 47.623 gł. (7,9% gł. ważn.). Duży przyrost głosów w stosunku do 1922 r., mianowicie o 5.780 gł., wykazuje ta lista w okr. Nr. 54, w którym nie miała konkurencji listy Nr. 33; natomiast w okr. Nr. 55 we wszystkich powiatach z wyjątkiem pow. Rohatyn (woj. stanisławowskie) liczba jej głosów zmniejszyła się w ogólnej sumie o 3.886 gł. Na rzecz listy Nr. 33 odpadło w tym okręgu 2.893 gł., zatem ubytek stanowi ok. tysiąca głosów, które paść musiały na listy nieżydowskie. Na listę „Bundu" oddano 290 gł., trzy-

krotnie mniej, niż w 1922 r. Zwłaszcza dobitnie zaznaczył się upadek tej organizacji w pow. Tarnopol (18 gł., w 1921 r. — 733 gł.).

Okrąg wyb. Nr. 54. (Powiaty: Tarnopol, Borszczów, Buczacz, Czortków, Kopyczyńce, Podhajce, Skałat, Trembowla, Zaleszczyki, Zbaraż).

Mandatów 10.

Listy przyłączone do list państwowych:
Nr. 4 . . . . . Dr. Karol Einäugler.
Nr. 6 . . . . . Iwan Stowpiuk.
Nr. 8 . . . . . Antoni Czernecki.
Nr. 17 . . . . . Hersz Luzer Heller, Dr. Kopel Schwarz.
Nr. 18 — Ks. Leonty Kunicki, Dr. Stefan Baran, Jan Zawałykut, Antoni Kuńko, Aleksy Jaworskyj, Hryńko Skaskiw.
Nr. 19 . . . . . Mychajło Durdełła.
Nr. 20 . . . . . Paweł Harasymów.
Nr. 22 . Dr. Dmytro Ładyka, Iwanna Błażkewycz, Bohdan Bilińskyj.
Nr. 26 . . . . . Wiaczesław Budzynowskyj.

Listy lokalne:
Nr. 36 — Bezpartyjnyj Ukrainśkyj Agrarnyj Sojuz — Andrij Galas.
Nr. 37 — „Chłop za płuhom" — Prokop Kozak.
Nr. 38 — Bezpartyjna Ukraińska Selanska Organizacja — Antoni Czajkowski.

Mandaty otrzymali: z listy Nr. 17 — Hersz Luzer Heller, z listy Nr. 18 — ks. Leonty Kunicki, dr. Stefan Baran, Jan Zawałykut, Antoni Kuńko, z listy Nr. 22 — dr. Dmytro Ładyka.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 4	Nr. 6	Nr. 8	Nr. 10	Nr. 17	Nr. 18
108579	3458	**206**	**1276**	**1076**	16974	**31133**	**133910**

Nr. 19	Nr. 20	Nr. 22	Nr. 26	Nr. 36	Nr. 37	Nr. 38	Nr. 39
4782	**1498**	**42845**	**7168**	**477**	**133**	**23**	24105

Dzielnik wyborczy — 27.144.

Lista Nr. 1 uzyskała 4 m., Nr. 17 — 1 m., Nr. 18 — 4 m., Nr. 22 — 1 mandat.

Okrąg wyb. Nr. 55. Złoczów. (Powiaty: Złoczów, Brody, Brzeżany, Kamionka Strumiłowa, Przemyślany, Radziechów, Zborów, Złoczów, Bóbrka, Rohatyn, Żydaczów).

Mandatów 9.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Dr. Karol Einäugler.
Nr. 6 . . . . . Dr. Seweryn Daniłowicz.
Nr. 8 . . . . . Filip Łysecki.
Nr. 17 . . Dr. Leon Reich, Karol Eisenstein, Dr. Dawid Schreiber.
Nr. 18 — Włodzimierz Celewicz, Aleksander Wysłockyj, Ks. Dr. Włodzimierz Pellich, Stefan Kuzyk, Dr. Kornel Trojan, Mikołaj Zagólski, Marja Blanka Baran.
Nr. 19 . . . . . Dr. Mychajło Zajać.
Nr. 20 . . . . . Jan Myśków.
Nr. 22 . . . . . Andrij Hrywnak.
Nr. 26 . . . . . Dr. Mychajło Zachidnyj, Dr. Andrij Stroncickyj.
Nr. 33 . . . . . Aron Lewin.

Listy lokalne:

Nr. 36 bez oznaczenia . . . . . Terapont Antonów.
Nr. 37 bez oznaczenia . . . . . Łukasz Bozowski.
Nr. 39 bez oznaczenia . . . . . Iłyja Kostyszyn.
Nr. 40 — Ukraińska Niezależno-Włościańska Lista — Stefan Nazarewycz.

Mandaty otrzymali: z listy Nr. 17 — Karol Eisenstein, z listy Nr. 18 — Włodzimierz Celewicz, Aleksander Wysłockyj, Ks. Dr. Włodzimierz Pellich, Stefan Kuzyk, z listy Nr. 26 — Dr. Mychajło Zachidnyj.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 4	Nr. 6	Nr. 8	Nr. 10	Nr. 14	Nr. 17
76434	3316	**126**	**803**	**10280**	9584	1572	**23812**

Nr. 18	Nr. 19	Nr. 20	Nr. 22	Nr. 24	Nr. 26	Nr. 33	Nr. 36
99842	**19441**	**21345**	**23055**	17043	**27716**	**2893**	**179**

Nr. 37	Nr. 38	Nr. 39	Nr. 40
0	**0**	**1120**	**3050**

Dzielnik wyborczy — 23.812.

Lista Nr. 1 otrzymała 3 m., Nr. 17 — 1 m., Nr. 18 — 4 m., Nr. 26 — 1 mandat.

Rozbicie się „Sel-Roba" na dwie listy pozbawiło tę organizację mandatu w okręgu.

Wyniki głosowania do Senatu.

W głosowaniu wzięto udział 69% uprawnionych. Bardzo wysoką frekwencję wykazały powiaty: Podhajce 87,7%, Zbaraż 85,6%, Trembowla — 81,3%.

Na listy niepolskie oddano 61,3% gł. ważn., więc o 0,6% mniej, niż w głosowaniu do Sejmu. Listy ukraińskie i lista Nr. 18 uzyskały 50% gł. ważn. Lwia ich część przypada na listę Nr. 18, która otrzymała — 40,2%, gdy w głosowaniu do Sejmu miała 33,6% gł. ważn. Oczywistem jest poparcie, udzielone liście Nr. 18 przez zwolenników ugrupowań, które nie zgłosiły własnych list kandydatów do Sejmu. Zwolennicy Ukr. Partji Pracy podzielili się w sympatjach: część głosowania na listę Nr. 18, druga część na listę Nr. 22. Przekonać się o tem można z wyników głosowania w pow. Brzeżany i w pow. Przemyślany, w których lista Nr. 26 uzyskała w głosowaniu do Sejmu największą ilość głosów. W pow. Brzeżany odsetek głosów listy Nr. 18 do Senatu wynosi 30,7, do Sejmu — 19,4; odsetek głosów listy Nr. 22 do Senatu — 19,9, do Sejmu — 2,2, liczba głosów listy Nr. 22 w głosowaniu do Sejmu wynosiła 810, w głosowaniu do Senatu — 3.993. W pow. Przemyślany odsetek głosów listy Nr. 18 do Senatu jest większy od odsetka głosów do Sejmu o 10,7; odsetek głosów listy Nr. 22 do Senatu wynosi 8,1, do Sejmu — 0,4, liczba jej głosów do Senatu wynosi 1.506, do Sejmu — 135. To poparcie zwolenników UPP. przyczyniło się do uzyskania przez listę Nr. 22 wyższego nawet odsetka głosów (8,5% gł. ważn.), aniżeli miała w głosowaniu do Sejmu.

Bardzo skromny jest dorobek głosów „Sel-Roba" tak prawego, jak i lewego odłamu — łącznie 5.719 — 1,5% gł. ważn., czyli czterokrotnie mniej, niż w głosowaniu do Sejmu. Możnaby w takim wyniku znaleźć potwierdzenie tezy, że listy „Sel-Roba" cieszyły się popularnością głównie śród elementu młodego, pozbawionego prawa głosu do Senatu.

Mandatów 5.

Listy przyłączone do list państwowych:
Nr. 6 . . . . . Aleksander Isterewicz.
Nr. 8 . . . . . Antoni Czernecki.
Nr. 17 . . . . . Dr. Fischel Rottenstreich.
Nr. 18 — Dr. Antoni Horbaczewski, Mykoła Kuźmyn, Wasyl Baranyk, Dr. Teodor Wanio.
Nr. 19 . . . . . Iwan Byczek.

POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło na listy polskie		mniejsz. narod.	
							głosów	%	głosów	%
Borszczów	1922	32811	7959	24·3	73	7886	5197	65·9	2689	34·1
	1928	55816	27990	50·1	94	27896	11532	41·3	16364	58·7
Brody	1922	25215	9126	36·2	63	9063	6673	73·6	2390	26·4
	1928	29556	16153	54·7	48	16105	4699	29·2	11406	70·8
Brzeżany	1922	29284	7938	27·1	75	7863	5888	74·9	1975	25·1
	1928	32895	20113	61·1	69	20044	7478	37·3	12566	62·7
Buczacz	1922	38895	11974	30·8	89	11885	9725	81·8	2160	18·2
	1928	43417	33000	76·0	36	32964	13711	41·6	19253	58·4
Czortków	1922	24074	7166	29·8	19	7147	5212	72·9	1935	27·1
	1928	26399	19207	72·8	13	19194	7144	37·2	12050	62·8
Kopyczyńce	1922	30989	7378	23·8	29	7349	5712	77·7	1637	22·3
	1928	31810	23751	74·7	48	23703	8183	34·5	15520	65·5
Kamionka Strum.	1922	24552	11708	47·7	133	11575	10003	86·4	1572	13·6
	1928	26752	16783	62·7	114	16669	7559	45·3	9110	54·7
Podhajce	1922	28278	5538	19·6	17	5521	4552	82·4	969	17·6
	1928	31826	27924	87·7	9	27915	10605	38·0	17310	62·0
Przemyślany	1922	26320	9796	37·2	121	9675	7661	79·2	2014	20·8
	1928	28384	18735	66·0	69	18666	6660	35·7	12006	64·3
Radziechów	1922	24351	5272	21·7	75	5197	3662	70·5	1535	29·5
	1928	24677	17134	69·4	38	17096	5605	32·8	11491	67·2
Skałat	1922	29681	11180	37·7	71	11109	9097	81·9	2012	18·1
	1928	31826	23377	73·5	60	23317	10628	45·6	12689	54·4
Tarnopol	1922	44079	15736	35·7	55	15681	10886	69·4	4795	30·6
	1928	48344	34594	71·6	43	34551	13433	38·9	21118	61·1
Trembowla	1922	24200	8705	36·0	62	8643	7139	82·6	1504	17·4
	1928	26243	21346	81·3	26	21320	9696	45·5	11624	54·5
Zaleszczyki	1922	22592	6667	29·5	58	6609	5290	80·0	1319	20·0
	1928	25495	20290	79·6	113	20177	6993	34·7	13184	65·3
Zbaraż	1922	22540	7288	32·3	12	7276	6192	85·1	1084	14·9
	1928	24238	20757	85·6	17	20740	8651	41·7	12089	58·3
Zborów	1922	25216	9881	39·2	217	9664	8441	87·3	1223	2·7
	1928	28186	17010	60·3	63	16947	6961	41·1	9986	58·9
Złoczów	1922	37414	11608	31·0	106	11502	8255	71·8	3247	28·2
	1928	41909	26481	63·2	110	26371	9025	34·2	17346	65·8
WOJ. TARNOPOLSKIE	1922	490491	154920	31·6	1275	153645	119585	77·8	34060	22·2
	1928	557773	384645	69·0	970	383675	148563	38·7	235112	61·3

Listy mniejszości narodowych uzyskały															
Bl. M. N.		ukraińskie								razem ukraińskie i Bl. M. N.		Nr. 17		Nr. 20	
		Nr. 6		Nr. 8		Nr. 19		Nr. 22							
głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2689	34·1	—	—
10163	36·4	79	0·3	22	0·1	37	0·1	2934	10·5	13235	47·4	2917	10·5	212	0·8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2390	26·4	—	—
6468	40·2	2	0·0	79	0·5	1267	7·9	3	0·0	7819	48·6	1845	11·4	1742	10·8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1975	25·1	—	—
6143	30·7	—	—	508	2·5	14	0·1	3993	19·9	10658	53·2	1899	9·5	9	0·0
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2160	18·2	—	—
14919	45·3	2	0·0	2	0·0	2	0·0	1425	4·3	16350	49·6	2888	8·8	15	0·0
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1935	27·1	—	—
9479	49·4	10	0·0	51	0·3	56	0·3	256	1·3	9852	51·3	2094	10·9	104	0·6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1637	22·3	—	—
12519	52·8	3	0·0	1	0·0	109	0·5	490	2·1	13122	55·4	2130	9·0	268	1·1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1572	13·6	—	—
6162	37·0	7	0·0	64	0·4	246	1·5	54	0·3	6533	39·2	1292	7·8	1285	7·7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	969	17·6	—	—
15140	54·2	1	0·0	89	0·3	88	0·3	476	1·7	15794	56·5	1498	5·4	18	0·1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2014	20·8	—	—
7644	40·9	1	0·0	18	0·1	130	0·7	1506	8·1	9299	49·8	1663	8·9	1044	5·6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1535	29·5	—	—
8805	51·5	—	—	28	0·2	343	2·0	2	0·0	9178	53·7	1310	7·6	1003	5·9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2012	18·1	—	—
8431	36·2	—	—	—	—	18	0·1	1947	8·3	10396	44·6	2121	9·1	172	0·7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4795	30·6	—	—
7120	20·6	3	0·0	527	1·5	991	2·9	7524	21·8	16165	46·8	4933	14·3	20	0·0
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1504	17·4	—	—
8432	39·6	1	0·0	1	0·0	25	0·1	1606	7·5	10065	47·2	1553	7·3	6	0·0
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1319	20·0	—	—
10477	51·9	4	0·0	27	0·1	29	0·2	1607	8·0	12144	60·2	1036	5·1	4	0·0
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1084	14·9	—	—
4337	20·9	9	0·1	—	—	141	0·7	6244	30·1	10731	51·8	1351	6·5	7	0·0
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1223	2·7	—	—
5896	34·8	7	0·0	80	0·5	150	0·9	1792	10·6	7925	46·8	1069	6·3	992	5·8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3247	28·2	—	—
12014	45·6	4	0·0	520	2·0	56	0·2	53	0·2	12647	48·0	3072	11·6	1627	6·2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34060	22·2	—	—
154149	40·2	133	0·0	2017	0·5	3702	1·0	31912	8·3	191913	50·0	34671	9·1	8528	2·2

Nr. 20 . . . . . Ks. Marcin Baluta.
Nr. 22 . . . . . Dr. Stefan Brykowicz.

Mandaty otrzymali z listy Nr. 18 — Dr. Antoni Horbaczewski, Mykoła Kuźmyn, Wasyl Baranyk.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 6	Nr. 8	Nr. 10	Nr. 17	Nr. 18	Nr. 19
133276	1061	**133**	**2017**	5291	**34671**	**154149**	**3702**

Nr. 20	Nr. 22	Nr. 39
8528	**31912**	8935

Dzielnik wyborczy — 51.383.

Lista Nr. 1 otrzymała 2 m., Nr. 18 — 3 m.

WOJEWÓDZTWO WOŁYŃSKIE

Nr. i nazwa okr. wyborczego	POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło na listy polskie *) głosów	%	mniejsz. narod. głosów	%
Nr. 56 — Kowel	Kowel	1922	80779	44062	54·5	879	43183	5406	12·5	37777	87·5
		1928	83747	55001	65·7	29165	25836	20784	80·4	5052	19·6
	Luboml	1922	28847	15134	52·5	154	14980	2272	15·2	12708	84·8
		1928	36941	23652	64·0	11024	12628	12044	95·4	584	4·6
	Włodzimierz	1922	50900	29038	57·0	317	28721	5686	19·8	23035	80·2
		1928	58715	42574	72·5	7241	35333	29562	83·7	5771	16·3
	Horochów	1922	43812	25388	57·9	130	25258	2483	9·8	22775	90·2
		1928	47381	30150	63·6	11008	19142	15802	82·6	3340	17·4
	Razem w okręgu	1922	204338	113622	55·6	1480	112142	15847	14·1	96295	85·9
		1928	226784	151377	66·7	58438	92939	78192	84·1	14747	15·9
Nr. 57 — Łuck	Łuck	1922	80705	53443	66·2	339	53104	9299	17·5	43805	82·5
		1928	112061	75487	67·4	5442	70045	19543	27·9	50502	72·1
	Równe	1922	81036	44858	55·4	739	44119	8560	19·4	35559	80·6
		1928	97471	67964	69·7	2004	65960	23228	35·2	42732	64·8
	Kostopol	1922	41456	22189	53·5	471	21718	9222	42·5	12496	57·5
		1928	60828	37205	61·2	8285	28920	8050	27·8	20870	72·2
	Razem w okręgu	1922	203197	120490	59·3	1549	118941	27081	22·8	91860	77·2
		1928	270360	180656	66·8	15731	164925	50821	30·8	114104	69·2
Nr. 58—Krzemieniec	Krzemieniec	1922	96208	57120	59·4	546	56574	5916	10·5	50658	89·5
		1928	105402	68419	64·9	1408	67011	19270	28·7	47791	71·3
	Dubno	1922	78772	51013	64·8	248	50765	5723	11·3	45042	88·7
		1928	94208	74430	79·0	2229	72201	35762	49·5	36439	50·5
	Zdołbunów (d. Ostróg)	1922	37819	24613	65·1	146	24467	3997	16·3	20470	83·7
		1928	48501	36849	76·0	851	35998	22195	61·7	13803	38·3
	Razem w okręgu	1922	212799	132746	62·4	940	131806	15636	11·9	116170	88·1
		1928	248111	179698	72·4	4488	175210	77227	44·1	97983	55·9
WOJ. WOŁYŃSKIE		1922	620334	366858	59·1	3969	362889	58564	16·1	304325	83·9
		1928	745255	511731	68·7	78657	433074	206240	47·6	226834	52·4

*) W 1928 r. jedynie lista Nr. 1.

**) W 1922 r. w okr. Nr. 56 listy: Nr. 23 p. n. „Ukr. Lista Kres. Wołynia"; Nr. 24 p. n. „Ukr. Jedn. Nar." i Nr. 25 p. n. „Ukr. Zjedn."; w okr. Nr. 57 lista Nr. 23 p. n. „Ukr. Partja Lud."
W 1928 r. lista Nr. 37 p. n. „Za Ukr. Nar. Sprawu" w okr. Nr. 56.

***) W 1922 lista Nr. 20 p. n. „Żyd. Dem. Bl. Lud."
W 1928 r. w okr. Nr. 58 lista Nr. 36 p. n. „Jedność i Sprawiedliwość" (9 głosów).

Bl. M. N.		Listy mniejszości narodowych uzyskały: Ukraińskie										Żydowskie						Nr. 20	
		Nr. 8		Nr. 19		Nr. 22		lokalne**)		razem		Nr. 4		Nr. 33***)		razem			
głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
36891	85·4	—	—	—	—	—	—	34	0·1	34	0·1	—	—	852	—	852	2·0	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1551	6·0	1551	6·0	1532	5·9	1177	4·6	2709	10·5	792	3·1
12694	84·7	—	—	—	—	—	—	13	0·1	13	0·1	—	—	1	0·0	1	0·0	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	379	3·0	379	3·0	67	0·5	8	0·1	75	0·6	130	1·0
22919	79·8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116	0·4	116	0·4	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	3559	10·0	3559	10·1	1095	3·1	523	1·5	1618	4·6	594	1·7
22555	89·3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	220	0·9	220	0·9	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1417	7·4	1417	7·4	1501	7·8	148	0·8	1649	8·6	274	1·4
95059	84·8	—	—	—	—	—	—	47	0·0	47	0·0	—	—	1189	1·1	1189	1·1	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	6906	7·5	6906	7·5	4195	4·5	1856	2·0	6051	6·5	1790	1·9
42578	80·2	—	—	—	—	—	—	35	0·1	35	0·1	—	—	1192	2·2	1192	2·2	—	—
13461	19·2	29462	42·1	—	—	6020	8·6	—	—	35482	50·7	271	0·4	—	—	271	0·4	1288	1·8
28256	64·0	—	—	—	—	—	—	5404	12·3	5404	12·3	—	—	1899	4·3	1899	4·3	—	—
12711	19·3	11156	16·9	—	—	17815	27·0	—	—	28971	43·9	249	0·4	—	—	249	0·4	801	1·2
8927	41·1	—	—	—	—	—	—	3482	16·0	3482	16·0	—	—	87	0·4	87	0·4	—	—
13586	47·0	2499	8·7	—	—	4261	14·7	—	—	6760	23·4	11	0·0	—	—	11	0·0	513	1·8
79761	67·0	—	—	—	—	—	—	8921	7·5	8921	7·5	—	—	3178	2·7	3178	2·7	—	—
39758	24·1	43117	26·2	—	—	28096	17·0	—	—	71213	43·2	531	0·3	—	—	531	0·3	2602	1·6
50220	88·7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	438	0·8	438	0·8	—	—
6066	9·1	2500	3·7	1246	1·9	37176	55·5	—	—	40922	61·1	—	—	7	0·0	7	0·0	746	1·1
44584	87·8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	458	0·9	458	0·9	—	—
10305	14·3	24248	33·7	134	0·2	835	1·2	—	—	25217	35·1	—	—	6	0·0	6	0·0	911	1·3
19881	81·3	—	—	—	—	—	—	49	0·2	49	0·2	—	—	540	2·2	540	2·2	—	—
2093	5·8	6270	17·4	934	2·6	4033	11·2	—	—	11237	31·2	—	—	8	0·0	8	0·0	465	1·3
114685	87·0	—	—	—	—	—	—	49	0·0	49	0·0	—	—	1436	1·1	1436	1·1	—	—
18464	10·5	33018	18·9	2314	1·3	42044	24·0	—	—	77376	44·2	—	—	21	0·0	21	0·0	2122	1·2
239505	79·8	—	—	—	—	—	—	9017	2·5	9017	2·5	—	—	5803	1·6	5803	1·6	—	—
58222	13·5	76135	17·6	2314	0·5	70140	16·2	6906	1·6	155495	35·9	4726	1·1	1877	0·4	6603	1·5	6514	1·5

Wyniki głosowania do Sejmu.

Ludność Wołynia okazała dość duże zainteresowanie się ostatniemi wyborami, głosując w 68,7% (w 1922 r. — 59,1%). Sytuacja polityczna przed wyborami przedstawiała się w województwie inaczej, aniżeli w 1922 r. Wówczas wszystkie mniejszości narodowe skonsolidowały się w Bloku Mniejszości Narodowych, poza którym pozostawały tylko dwa lokalne, małowpływowe ugrupowania. Społeczeństwo polskie stanęło do wyborów rozbite aż na 8 ugrupowań wyborczych; dlatego też listy polskie nie zdobyły ani jednego z 16-u mandatów poselskich, chociaż w sumie uzyskały 16,1% ogółu głosów ważnych. W 1928 r. obraz stosunków jest zupełnie odwrotny; antagonizmy polityczne i społeczne uniemożliwiły utworzenie jednolitego bloku wyborczego śród mniejszości narodowych, które rozbiły się na 8 oddzielnych, współzawodniczących ugrupowań wyborczych. Natomiast społeczeństwo polskie wystąpiło więcej skonsolidowane, niż poprzednio; poza listą Nr. 1 nie było żadnej innej ważnie zgłoszonej listy polskiej. Jednak i tym razem Polacy nie okazali wskazanej w wytworzonych warunkach solidarności, marnując przeszło 20 tys. głosów, oddanych na nieważne listy polskie, w tem na listę PPS Nr. 2 przeszło 4.800 gł. i na listę PSL „Wyzwolenie" Nr. 3 przeszło 12 tys. gł.

Lista Bezp. Bl. Wsp. z Rządem Nr. 1 miała na Wołyniu specjalny charakter, reprezentowała bowiem wszystkie zamieszkujące woj. wołyńskie narodowości, które śród kandydatów na posłów, figurujących na tej liście, posiadały swoich mężów zaufania. Ten ogólno-państwowy, uwzględniający interesy wyborcze wszystkich narodowości, charakter listy Nr. 1 zjednał jej liczne rzesze wyborców niepolskiego pochodzenia, przekonań umiarkowanych, stojących na gruncie lojalnej współpracy z Państwem i Rządem. Za listą Nr. 1 wypowiedziało się 206.240 wyborców, co stanowi przeszło 40% ogółu głosujących, a 47,6% gł. ważnych. Największe powodzenie osiągnęła ona w okr. Nr. 56 Kowel, gdzie uzyskała 78.192 gł., 84,1% gł. ważn. i wszystkie mandaty. Sytuacja dla listy Nr. 1 w tym okręgu była wysoce pomyślna, gdyż z powodu unieważnienia wszystkich innych bardziej wpływowych list nie napotkała ona tutaj poważniejszego współzawodnictwa. Na wysoki poziom procentu jej głosów wpłynął także fakt unieważnienia 58.438 gł., czyli 37,5% ogółu oddanych głosów, w dużej większości przypadających na nieważne listy niepolskie. Rekordowy stosunek głosów listy Nr. 1 przypada na pow. Luboml — 95,4% gł. ważn., a przeszło 50% oddanych wogóle w tym powiecie głosów.

Takie samo niemal powodzenie miała lista Nr. 1 w okr. Nr. 58 Krzemieniec (44,1% gł. ważn.). W obwodach miejskich tego okręgu oddano na nią 7.863 gł. — ok. 50% gł. ważn., w obwodach wiejskich — 69.364 gł. — 43% gł. ważn. Najwyższy procent jej głosów przypada tutaj na pow. Zdołbunów — 61,7%. Najsłabsza jest pozycja głosów listy Nr. 1 w okr. Nr. 57 Łuck — 30,8% gł. ważn., gdzie w obwodach miejskich oddano na nią 10.360 gł. — 47% gł. ważn., w obwodach wiejskich 40.461 gł. — 28% gł. ważnych. Jak widać wyborcy wiejscy udzielili tu liście Nr. 1 słabego poparcia. Tak samo zawiodły nadzieje na wydatniejsze poparcie wyborców Żydów, których kandydat umieszczony był na drugiem miejscu okręgowej listy Nr. 1. W znacznej większości sympatje ich przechyliły się na stronę listy Nr. 18. Np. w pow. Kostopol w obw. miejskich Kostopol i Berezne na listę Nr. 1 oddano 1.053 gł., na listę Nr. 18 — 1.414 gł.; w pow. Równe w obw. miejskich Równe i Korzec na listę Nr. 1 oddano 3.524 gł., na listę Nr. 18 — 3.998 gł., na listę Nr. 4 — 249 gł. W m. Łucku na listę Nr. 1 oddano 4.980 gł., na listę Nr. 18 — 2.592 gł. W okr. Nr. 58 w pow. Zdołbunów wyborcy Żydzi w ogromnej większości poparli listę Nr. 1. Np. w obw. miejskich Zdołbunów i Ostróg na listę Nr. 1 oddano 4.273 gł., na listę Nr. 18 — 859 gł., na listę Nr. 33 — 6 gł. Natomiast w innych powiatach okręgu w obwodach miejskich znaczna przewaga głosów przypada na listę Nr. 18. Np. w m. Krzemieniec na listę Nr. 1 oddano 1.596 gł., na listę Nr. 18 — 2.045 gł., na listę Nr. 33 — 3 gł.; w miasteczku Wiśniowiec na 1.116 oddanych głosów ważnych przypada na listę Nr. 1 — 114 gł., na listę Nr. 18 — 1.000 gł.; w m-ku Szumsk na 780 oddanych głosów ważnych przypada na listę Nr. 1 — 266 gł., na listę Nr. 18 — 412 głosów.

Wyborcy Czesi przeważnie popierali listę Nr. 1, co wykazują wyniki głosowania w obwodach głosowania, zamieszkanych przez ludność czeską. Np. w obw. Kwasiłów Czeski, pow. Równe, na 543 oddane głosy ważne lista Nr. 1 otrzymała 311 gł., lista Nr. 18 — 0 gł.; w obw. Hulcza Czeska, pow. Zdołbunów, na 1.067 oddanych głosów ważnych, lista Nr. 1 otrzymała — 684 gł., lista Nr. 18 — 0 gł., listy ukraińskie — 383, w obw. Czeski Haj, pow. Zdołbunów, na 1.085 gł. ważn. lista Nr. 1 otrzymała 687 gł., lista Nr. 18 — 3 gł. W jakim kierunku wyraziły się sympatje wyborców Niemców trudno jest ustalić, z powodu dużego rozproszenia kolonij niemieckich w przeważającej masie ruskiego otoczenia.

Lista Bloku Mniejsz. Nar. w dwóch okręgach wyb. Nr. 57 i Nr. 58 uzyskała 58.222 gł. (13,5% gł. ważn.) przeszło pięciokrotnie mniej, niż w 1922 r. W okr. Nr. 56 na unieważnioną tę listę oddano demonstracyjnie ok. 1.350 gł. Większe powodzenie i mandat uzyskała lista Nr. 18 w okr. Nr. 57, gdzie przypada na nią 24,1% gł. ważn., a w pow. Kostopol nawet 47% gł. ważn. W obwodach miejskich tego okręgu oddano na nią 9.184 gł. — 42% gł. ważn., w obwodach wiejskich 30.574 gł. —

21,4% gł. ważnych. Powodzenie swe lista Nr. 18 zawdzięcza głównie wpływom posłów i działaczy stronnictwa UNDO, którzy przedewszystkiem na tym terenie rozwijali swą działalność. (W wyborach do gmin wiejskich w 1927 r. UNDO przeprowadziło w pow. Łuck 25 radnych, inne ukraińskie stronnictwa — 15 radnych). Uzyskała ona tutaj również pomoc bezpartyjnych działaczy narodowych, skupiających się koło społeczno-gospodarczych i kulturalnych instytucyj, którzy, jak to przedstawione było w I-ej części, zaniechali samodzielnej akcji wyborczej. Pozatem lista Nr. 18 cieszyła się tu wydatniejszem poparciem wyborców Żydów, a prawdopodobnie i Niemców, którzy właśnie najliczniej osiedleni są na terenie powiatów, wchodzących w skład okr. wyb. Nr. 57.

Na listy ukraińskie oddano łącznie 155.495 gł., to jest 35,9% gł. ważn.; z wyjątkiem 6.906 gł., które otrzymała w okr. Nr. 56 umiarkowana bezpartyjna lista „Za Ukraińsku Narodniu Sprawu", reszta głosów padła na listy ugrupowań radykalnych „Sel-Roba" i Ukr. Socjalistycznej Radykalnej Partji. Dużą popularność śród mas włościaństwa wołyńskiego wykazała „Sel-Rob" prawica. Zebrała ona w dwóch okręgach wyb. Nr. 57 i Nr. 58 — 76.135 gł. — 17,6% gł. ważn.; jeżeli ponadto uwzględnić ok. 37,5 tysięcy głosów, demonstracyjnie oddanych na unieważnioną w okr. Nr. 56 listę Nr. 8, to okaże się, że blisko 114 tys. wyborców opowiedziało się za kierunkiem, który w komuniźmie ukraińskim reprezentuje narodowe, państwowo-separatystyczne tendencje. Ogromną przewagą głosów nad wszystkiemi innemi listami góruje lista Nr. 8 w pow. Łuck (42,1% gł. ważn.), również silne wpływy posiada ona w pow. Dubno (33,7% gł. ważn.), pozostałe listy ukraińskie wraz z listą Nr. 18 uzyskały tu 15,7% gł. ważnych. Natomiast małoznaczące okazały się na Wołyniu wpływy „Sel-Rob—Lewicy", która otrzymała w okr. Nr. 58 — 2.314 gł., 1,3% gł. ważnych. W dwóch pozostałych okręgach, w których lista Nr. 19 była unieważniona, oddano na nią 2,6 tys. głosów, w dużej większości w pow. Horochów.

Ukr. Socj. Radykalna Partja otrzymała w dwóch okręgach Nr. 57 i Nr. 58 ogółem 70.140 gł. — 16,2% gł. ważnych. Najsilniej skoncentrowały się wpływy tej organizacji w pow. Krzemieniec, gdzie otrzymała 55,5% gł. ważn., a przeszło połowę ogólnej sumy oddanych na nią w województwie głosów. Na pozostałe listy ukraińskie i listę Nr. 18 padło tutaj 14,7% gł. ważnych. Drugim powiatem, w którym lista Nr. 22 osiągnęła przeważające wpływy jest pow. Równe (27% gł. ważnych).

W układzie sił politycznych Wołynia małoznaczącą rolę odgrywa ugrupowanie, reprezentowane przez listę Nr. 20, która otrzymała 6.514 gł. — 1,5% gł. ważnych. Proklamowane przez to ugrupowanie hasła nie znalazły spodziewanego oddźwięku na wsi wołyńskiej, w której proces uświadomienia narodowego w duchu ukrainizacji poczynił widoczne postępy.

Oddzielna akcja listy Nr. 33 poniosła zupełne fiasco, zebrawszy tylko 1.877 gł. — 0,4% gł. ważnych. Na podkreślenie zasługuje duża suma głosów listy Nr. 4 w okr. Nr. 56, mianowicie 4,5% gł. ważnych. W obw. miejskich lista ta otrzymała 1.655 gł., w obw. wiejskich — 2.540 gł. W pozbawionym większych skupień ludności żydowskiej pow. Horochów padło na nią w obw. miejskich 50 gł., w obw. wiejskich — 1.451 gł. Oczywiście, zjawisko to tłumaczy się względami taktyki wyborczej, a nie wpływami „Bundu". Z powodu unieważnienia listy Nr. 18 poparły listę Nr. 4 w miastach żydowskie elementy mieszczańskie, zaś w obw. wiejskich część wyborców Rusinów, zwolenników „Selanskiego Sojusa", w myśl wezwania Centr. Komitetu wyb. tej organizacji (patrz część I).

Okr. wyb. Nr. 56. Kowel. (Powiaty: Kowel, Luboml, Włodzimierz, Horochów).

Mandatów 5.

Listy przyłączone do list państwowych:
Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 20 . . . . . Borys Leławski.
Nr. 33 . . . . . Wacław Wiślicki.
Lista lokalna:
Nr. 37 — „Za Ukraińsku Narodniu Sprawu" . . Dymitr Romanienko.

Listy unieważnione:
Nr. 5, Nr. 6, Nr. 8, Nr. 18, Nr. 19, Nr. 22.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 4	Nr. 20	Nr. 33	Nr. 37
78192	**4195**	**1790**	**1856**	**6906**

Dzielnik wyborczy — 15.638.

Wszystkie mandaty uzyskała lista Nr. 1. *Trzy mandaty z listy Nr. 1 otrzymali posłowie narodowości ruskiej: Erazm Sadowski, Atanazy Ostrejko, Bazyli Sehejda.*

Okr. wyb. Nr. 57. Łuck. (Powiaty: Łuck, Równe, Kostopol).

Mandatów 6.

Listy przyłączone do list państwowych:
Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 8 — Sergjusz Kozicki, Stefan Wołyniec, Jan Fedoruk, Andrzej Kowalski, Wsiewołod Pietrowicz.
Nr. 18 . . . . . Ławrentji Serwetnik, Aleksander Drozdowski.
Nr. 20 . . . . . Mikołaj Serebriennikow.
Nr. 22 . . . . . Jan Własowski, Antoni Niwiński.

Lista unieważniona:
Nr. 19.

Mandaty otrzymali: z listy Nr. 8 — Stefan Wołyniec, Jan Fedoruk, z listy Nr. 18 — Ławrentji Serwetnik, z listy Nr. 22 — Jan Własowski.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 4	Nr. 8	Nr. 18	Nr. 20	Nr. 22
50821	**531**	**43117**	**39758**	**2602**	**28096**

Dzielnik wyborczy — 21.558.
Lista Nr. 1 otrzymała 2 m., Nr. 8 — 2 m., Nr. 18 — 1 m., Nr. 22 — 1 m.

Okr. wyb. Nr. 58. Krzemieniec. (Powiaty: Krzemieniec, Dubno, Zdołbunów).

Mandatów 5.

Listy przyłączone do list państwowych:
Nr. 8 — Maksym Czuczmaj, Adrian Seniuk, Nikita Łysiuk, Jan Tałaszczuk.
Nr. 18 . . . . . Michał Czerkawski.
Nr. 19 . . . . . Michajło Durdełła
Nr. 20 . . . . . Mikołaj Serebriennikow.
Nr. 33 . . . . . Wacław Wiślicki.

Listy lokalne:

Nr. 36 — „Jedność i Sprawiedliwość" . . . . . Eljasz Zakhejm.
Nr. 37 — Wyborczyj Blok Ukr. Socj. Selanskich i Robitnyczych Partij (odpowiada liście państwowej Nr. 22) — Semen Żuk, Antoni Niwiński.

Mandaty otrzymali: z listy Nr. 8 — Adrian Seniuk, Nr. 37 — Semen Żuk.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 8	Nr. 18	Nr. 19	Nr. 20	Nr. 33	Nr. 36	Nr. 37
77227	**33018**	**18464**	**2314**	**2122**	**12**	**9**	**42044**

Dzielnik wyborczy — 25.742.

Lista Nr. 1 otrzymała 3 m., *Nr. 8 — 1 m., Nr. 37 — 1 m. Z listy Nr. 1 wyszedł poseł narodowości ruskiej Eugenjusz Bogusławski i poseł narodowości czeskiej Włodzimierz Meduna.*

Wyniki głosowania do Senatu.

Udział głosujących 55,7% jest o 15,3% większy, niż w 1922 r. Lista Nr. 1 otrzymała 59,2% gł. ważn., czyli o 11,6% więcej, aniżeli w głosowaniu do Sejmu, obniżając w ten sposób odsetek głosów list niepolskich do 40,8. Zwłaszcza silnie zarysowują się różnice odsetków głosów Nr. 1 do Senatu i do Sejmu w pow. Kostopol (do Senatu 41,8% gł. ważn., do Sejmu 27,8% gł. ważn.) i w pow. Dubno (do Senatu 71,4% gł. ważn., do Sejmu 49,5% gł. ważn.). W obu tych powiatach wzmocnienie się pozycji głosów listy Nr. 1 do Senatu odbyło się głównie kosztem listy Nr. 18, której odsetek głosów do Senatu jest tu znacznie niższy od odsetka głosów do Sejmu. Najwyższy odsetek głosów listy Nr. 1 przypada na pow. Włodzimierz — 81,8. Listy ukraińskie Nr. 8 i Nr. 22 uzyskały razem 75.976 gł. — 27,9% gł. ważnych. W stosunku do odsetka ich głosów do Sejmu — 33,8% — stanowi to duże osłabienie pozycyj tych organizacyj w wyborach do Senatu. Zwłaszcza osłabienie to odbija się na liście Nr. 8, która otrzymała 16,6% gł. ważn., o 1% mniej, chociaż w 4-ch powiatach okr. wyb. Nr. 56 Kowel, w których w wyborach do Sejmu lista ta była nieważna, padło na nią 14.585 gł., czyli 32% ogólnej sumy jej głosów; bez tych głosów przypadałoby na listę Nr. 8 tylko 11% głosów ważnych; stąd możnaby przypuszczać, że lista Nr. 8 cieszyła się większą popularnością śród elementu młodszego, pozbawionego prawa głosu do Senatu. Osłabienie pozycji głosów do Senatu dotknęło również listę Nr. 22, szczególnie w pow. Krzemieniec; do Senatu oddano tu na nią 38,5% gł. ważn., do Sejmu — 55,5% gł. ważn. W 4-ch powiatach okr. wyb. Nr. 56 oddano na listę Nr. 22 tylko 424 gł., co dowodzi znikomych wpływów USRP na tym terenie. Stosunek odsetka głosów listy Nr. 18 do Senatu (12,2% gł. ważn.) i do Sejmu (13,5% gł. ważn.) nie wykazuje znaczniejszych odchyleń. Należy jednak zwrócić uwagę, że w sumie głosów tej listy znajduje się 9.726 gł., otrzymanych w 4 powiatach okr. wyb. Nr. 56, w których lista Nr. 18 do Sejmu była nieważna; stanowi to 29% ogółu głosów tej listy. Zwłaszcza ośrodkiem dużych wpływów listy Nr. 18 był tu pow. Horochów (18,7% gł. ważn.).

Mandatów 5.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 8 . . . . . Sergjusz Kozicki, Antoni Kamiński.
Nr. 18 . . . . . Michał Czerkawski.
Nr. 20 . . . . . Mikołaj Prochorow.
Nr. 22 . . . . . Iwan Bondaruk.

Mandat z listy Nr. 8 otrzymał Sergjusz Kozicki.

POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło głosów na listy: Nr 1 głosów	Nr 1 %	inne głosów	inne %
Dubno	1922	67912	33378	49·1	280	33098	—	—	3249	9·8
	1928	63590	45268	71·2	597	44671	31877	71·4	—	—
Horochów	1922	26743	9978	37·3	79	9899	—	—	712	7·2
	1928	33114	14569	44·0	586	13983	8551	61·2	—	—
Kostopol	1922	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1928	39924	16612	41·6	2722	13890	5804	41·8	—	—
Kowel	1922	56332	20116	35·7	265	19851	—	—	2194	11·1
	1928	57713	30867	53·4	1127	29740	17967	60·4	—	—
Krzemieniec	1922	73005	31839	43·6	650	31189	—	—	2648	8·5
	1928	73299	40621	55·5	734	39887	21331	53·5	—	—
Luboml	1922	20639	6532	31·6	184	6348	—	—	1011	15·9
	1928	25154	12843	51·0	232	12611	9220	73·1	—	—
Łuck	1922	50214	21391	42·6	166	21225	—	—	3345	15·8
	1928	75767	38003	50·2	1284	36719	14950	40·7	—	—
Równe	1922	87719	28270	32·2	641	27629	—	—	8668	31·4
	1928	64739	34354	53·1	1409	32945	14174	43·0	—	—
Włodzimierz	1922	35273	15474	43·9	436	15038	—	—	1841	12·2
	1928	40009	25735	64·3	736	24999	20438	81·8	—	—
Zdołbunów	1922	14972	7789	52·0	49	7740	—	—	1128	14·6
	1928	32907	23203	70·5	572	22631	16777	74·1	—	—
WOJ. WOŁYŃSKIE	1922	432809	174767	40·4	2750	172017	—	—	24796	14·4
	1928	506216	282075	55·7	9999	272076	161089	59·2	—	—

*) Żyd. Dem. Bl. Lud.

na listy		Listy mniejszości narodowych uzyskały													
skie		mniejsz. narod.		Bl. M. N.		ukraińskie						Nr 20		Nr 24 *) (lokalna) z 1922 r.	
razem						Nr 8		Nr 22		razem					
głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
3249	9·8	29849	90·2	29849	90·2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31877	71·4	12794	28·6	3089	6·9	9214	20·6	190	0·4	9404	21·0	301	0·7	—	—
712	7·2	9187	92·8	9187	92·8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8551	61·2	5432	38·8	2617	18·7	2665	19·0	109	0·8	2774	19·8	41	0·3	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5804	41·8	8086	58·2	5332	38·4	879	6·3	1729	12·4	2608	18·7	146	1·1	—	—
2194	11·1	17657	88·9	17652	88·9	—	—	—	—	—	—	—	—	5	0·0
17967	60·4	11773	39·6	3126	10·5	8179	27·5	287	1·0	8466	28·5	181	0·6	—	—
2648	8·5	28541	91·5	28540	91·5	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0·0
21331	53·5	18556	46·5	2357	5·9	712	1·8	15345	38·5	16057	40·3	142	0·3	—	—
1011	15·9	5337	84·1	5333	84·1	—	—	—	—	—	—	—	—	4	0·0
9220	73·1	3391	26·9	281	2·2	3083	24·4	—	—	3083	24·4	27	0·3	—	—
3345	15·8	17880	84·2	17879	84·2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0·0
14950	40·7	21769	59·3	6142	16·7	11910	32·5	3330	9·0	15240	41·5	387	1·1	—	—
8668	31·4	18961	68·6	18959	68·6	—	—	—	—	—	—	—	—	2	0·0
14174	43·0	18771	57·0	5780	17·6	4879	14·8	7835	23·8	12714	38·6	277	0·8	—	—
1841	12·2	13197	87·8	13196	87·8	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0·0
20438	81·8	4561	18·2	3702	14·8	658	2·6	28	0·1	686	2·7	173	0·7	—	—
1128	14·6	6612	85·4	6611	85·4	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0·0
16777	74·1	5854	25·9	711	3·2	3149	13·9	1795	7·9	4944	21·8	199	0·9	—	—
24796	14·4	147221	85·6	147206	85·6	—	—	—	—	—	—	—	—	15	0·0
161089	59·2	110987	40·8	33137	12·2	45328	16·6	30648	11·3	75976	27·9	1874	0·7	—	—

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 8	Nr. 18	Nr. 20	Nr. 22
161089	**45328**	**33137**	**1874**	**30648**

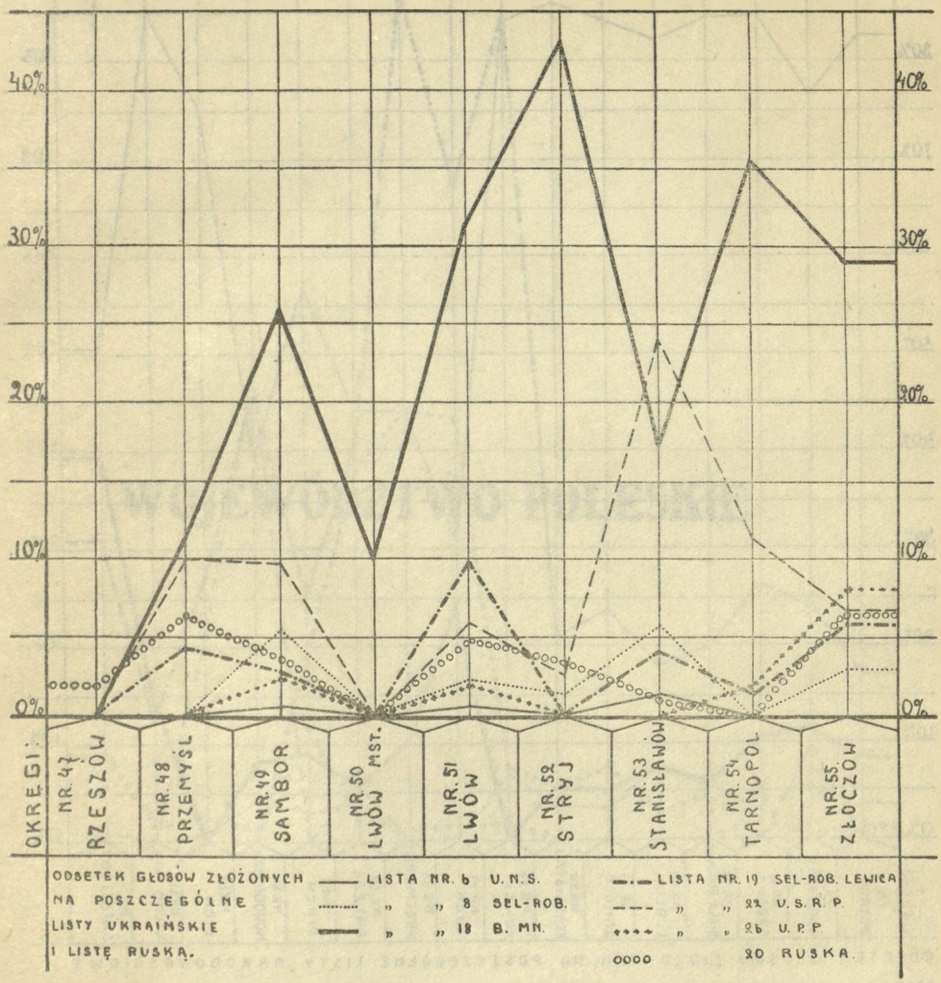
Dzielnik wyborczy — 40.272.

Lista Nr. 1 otrzymała 4 m., lista Nr. 8 — 1 m.

SEJM 1928 R.

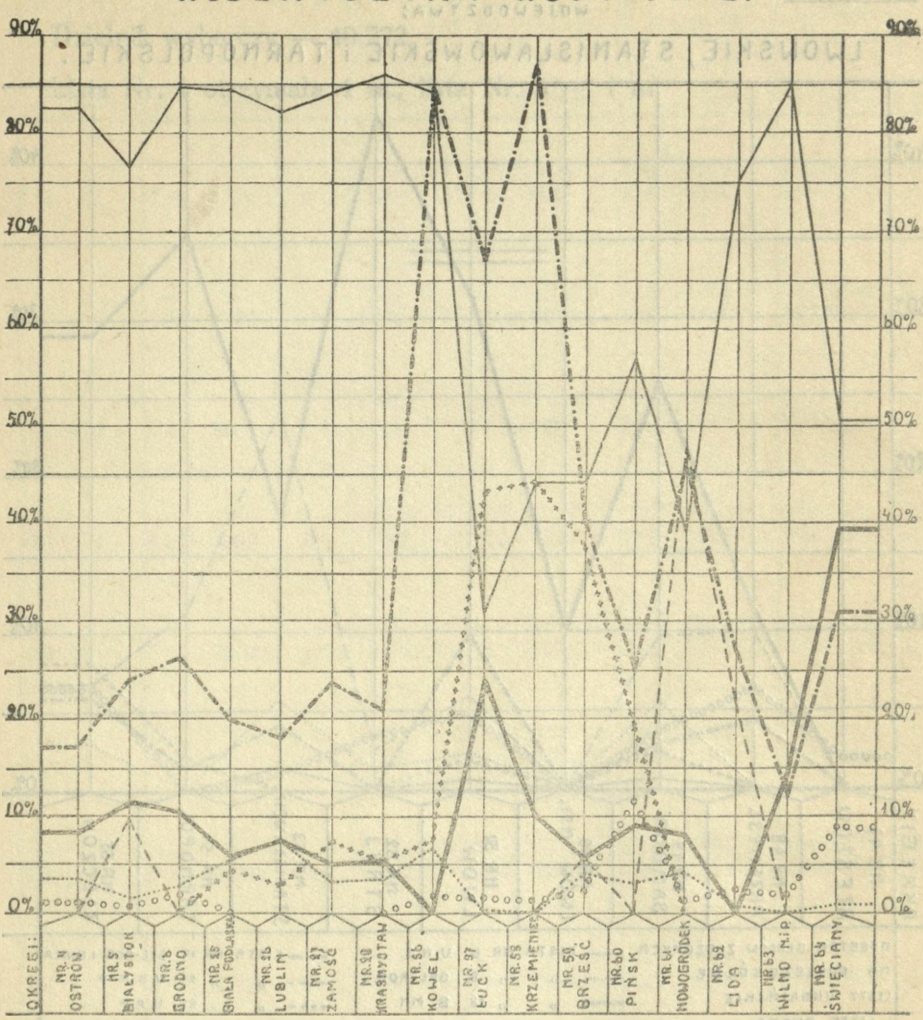
WOJEWÓDZTWA:

LWOWSKIE, STANISŁAWOWSKIE i TARNOPOLSKIE.

SEJM.

WOJEWÓDZTWA WSCHODNIE.

ODSETEK GŁOSÓW ZŁOŻONYCH NA POSZCZEGÓLNE LISTY NARODOWOŚCIOWE:

1928 R. ___POLSKIE ▬▬ NR.13 +++ UKRAIŃSKIE - - - BIAŁORUSKIE .... ŻYDOWSKIE ooo RUSKIE

1922 R. _._BLOK MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH NR. 16.

WOJEWÓDZTWO POLESKIE

WOJEWÓDZTWO POLESKIE

Nr. i nazwa okr. wyborczego	POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło na listy: polskie Nr. 1 głosów	%	polskie ogółem głosów	%	mniejsz. narod. głosów	%	Listy mniejszości narodowych uzyskały: Bl. M. N. głosów	%	ukraińskie Nr. 8 głosów	%	Nr. 19 głosów	%	lokalne *) głosów	%	razem głosów	%	białoruskie Nr. 41 głosów	%	inne **) głosów	%	razem głosów	%	Nr. 20 głosów	%	żydowskie Nr. 4 głosów	%	Nr. 5 ***) głosów	%	Nr. 33 ****) głosów	%	razem głosów	%
Nr. 59 — Brześć n/B	Brześć n/B	1922	71276	32046	45·0	624	31422	—	—	15700	50·0	15722	50·0	13170	41·9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	958	3·0	976	3·1	618	2·0	2552	8·1
		1928	81780	52409	64·1	8161	44248	14175	32·0	21034	47·5	23214	52·5	3472	7·9	1161	2·6	13331	30·1	40	0·1	14532	32·8	2	0·0	2	0·0	4	0·0	1356	3·1	796	1·8	770	1·7	2284	5·2	3850	8·7
	Kosów	1922	27737	11876	42·8	174	11702	—	—	7705	65·8	3997	34·2	3295	28·2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	381	3·2	276	2·4	45	0·4	702	6·0
		1928	35653	22203	62·3	537	21666	10022	46·2	11017	50·8	10649	49·2	1056	4·9	12	0·1	6657	30·7	—	—	6669	30·8	1976	9·1	—	—	1976	9·1	124	0·6	142	0·7	74	0·3	608	2·8	824	3·8
	Kobryń	1922	42614	25061	57·4	350	24711	—	—	9141	37·0	15570	63·0	15297	61·9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46	0·2	161	0·6	66	0·3	273	1·1
		1928	52477	33354	63·6	561	32793	6251	19·1	8809	26·9	23984	73·1	1494	4·5	2769	8·4	17825	54·4	271	0·8	20865	63·6	23	0·1	—	—	23	0·1	524	1·6	58	0·2	7	0·0	1013	3·1	1078	3·3
	Prużana	1922	36683	15839	45·6	421	15418	—	—	11777	76·4	3641	23·6	2875	18·6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	471	3·1	176	1·1	119	0·8	766	5·0
		1928	44632	28171	63·1	487	27684	9931	35·9	12198	44·1	15486	55·9	2163	7·8	99	0·4	4157	15·0	—	—	4256	15·4	7788	28·1	298	1·1	8086	29·2	317	1·1	456	1·6	13	0·1	195	0·7	664	2·4
	Drohiczyn	1922	34690	17688	51·0	452	17236	—	—	12997	75·4	4239	24 6	3712	21·5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	0·1	481	2·8	32	0·2	527	3·1
		1928	42299	29101	68·8	6355	22746	8083	35·5	8512	37·4	14234	62·6	1323	5·8	698	3·1	11270	49·5	107	0·5	12075	53·1	—	—	—	—	—	—	249	11·0	5	0·0	228	1·0	354	1·6	587	2·6
	Kamień Koszyrski	1922	29954	15121	50·4	363	14758	—	—	7677	52·7	7081	47·3	7079	47·3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	0·0	—	—	—	—	2	0·0
		1928	37686	23053	61·2	878	22175	8522	38·4	14105	63·6	8070	36·4	658	3·0	4876	22·0	441	2·0	875	3·9	6192	27·9	41	0·2	—	—	41	0·2	1142	5·1	—	—	15	0·1	22	0·1	37	0·2
	Razem w okręgu	1922	242954	117631	48·4	2384	115247	—	—	64997	56·4	50250	43·6	45428	39·4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1872	1·6	2070	1·8	880	0·8	4822	4·2
		1928	294527	188291	63·9	16979	171312	56984	33·3	75675	44·2	95637	55·8	10166	5·9	9615	5·6	53681	31·3	1293	0·8	64589	37·7	9830	5·7	300	0·2	10130	5·9	3712	2·2	1457	0·9	1107	0·6	4476	2·6	7040	4·1
Nr. 60 — Pińsk	Pińsk	1922	63191	39549	62·4	208	39341	—	—	30745	78·2	8596	21·8	5830	14·8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1825	4·6	638	1·6	313	0·8	2766	7·0
		1928	77648	51065	65·8	1902	49163	19587	39·9	34643	70·5	14520	29·5	4158	8·5	2871	5·8	1945	4·0	—	—	4816	9·8	—	—	—	—	—	—	2675	5·4	1317	2·7	750	1·5	804	1·6	2871	5·8
	Łuniniec	1922	37066	23506	63·4	196	23310	—	—	20629	88·5	2681	11·5	2492	10·7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80	0·4	101	0·4	8	0·0	189	0·8
		1928	40033	25609	64·0	4749	20860	9324	44·7	13407	64·3	7453	35·7	2518	12·1	73	0·4	1094	5·2	—	—	1167	5·6	—	—	—	—	—	—	3578	17·2	10	0·1	4	0·0	176	0·8	190	0·9
	Sarny	1922	56244	34143	60·7	586	33557	—	—	18372	54·7	15185	45·3	14797	44·1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	321	1·0	55	0·2	12	0·0	388	1·2
		1928	68398	48435	70·8	2537	45898	8360	18·2	25307	55·1	20591	44·9	4435	9·7	11779	25·7	2916	6·3	—	—	14695	32·0	—	—	—	—	—	—	788	1·7	159	0·4	11	0·0	503	1·1	673	1·5
	Stolin	1922	42238	23870	56·5	160	23710	—	—	16266	68·6	7444	31·4	7166	30·2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	71	0·3	207	0·9	—	—	278	1·2
		1928	46533	29554	63·5	974	28580	5494	19·2	8813	30·8	19767	69·2	1977	6·9	235	0·8	6788	23·8	—	—	7023	24·6	—	—	—	—	—	—	9808	34·3	304	1·1	—	—	655	2·3	959	3·4
	Razem w okręgu	1922	198739	121068	60·9	1150	119918	—	—	86012	71·7	33906	28·3	30285	25·3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2297	1·9	991	0·8	333	0·3	3621	3·0
		1928	232612	154663	66·5	10162	144501	42765	29·6	82170	56·9	62331	43·1	13088	9·1	14958	10·3	12743	8·8	—	—	27701	19·1	—	—	—	—	—	—	16849	11·7	1790	1·2	765	0·5	2138	1·5	4693	3·2
WOJ. POLESKIE		1922	441693	238699	54·0	3534	235165	—	—	151009	64·2	84156	35·8	75713	32·2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4169	1·8	3061	1·3	1213	0·5	8443	3·6
		1928	527139	342954	65·1	27141	315813	99749	31·6	157845	50·0	157968	50·0	23254	7·4	24573	7·8	66424	21·0	1293	0·4	92290	29·2	9830	3·1	300	0·1	10130	3·2	20561	6·5	3247	1·0	1872	0·6	6614	2·1	11733	3·7

*) Lista Nr. 36 p. n. „Ukr. Narodowa" (768 głosów, w tem w pow. Kamień Kosz. 761 głosów, oraz lista Nr. 40 p. n. „Za Ukr. Nar. Sprawu." (525 głosów, w tem w powiatach: Brześć n/B — 40, Kobryń — 267, Drohiczyn—104 i Kamień Kosz.—114 głosów).

**) Lista Nr. 38 p. n. „Biał. Włość.-Rob. Zjedn. (41 głosów, w tem w pow. Brześć n/B — 2 gł. i pow. Prużana — 39 głosów) oraz lista Nr. 39 p. n. „Biał. Poleski Zw. Gosp." (259 głosów).

***) W 1922 r. w okr. Nr. 60, lista Nr. 23 p. n. „Poale-Sjon i Ceirej-Sjon" (704 głosy).
W 1928 r. wraz z 2-ma głosami na listę Nr. 39 „Poalej Sjonu" (prawicy) w pow. Łuniniec (okr. Nr. 60).

****) W 1922 r. lista Nr. 20 p. n. Żyd. Dem. Bl. Lud.

| Lp. | POWIAT | | Ogółem podatku na listy | | |

Wyniki głosowania do Sejmu.

Zainteresowanie się ludności Polesia sprawami politycznemi w porównaniu z poprzedniemi wyborami poczyniło duże postępy, czego dowodem służy zwiększenie się frekwencji głosujących z 53,9% na 65,1%. Szczególniej zwiększyła się ona w pow. Kosów z 42,8% na 62,3% oraz w pow. Brześć z 45% na 64,1%. Pozatem obecne wybory na Polesiu cechuje ogromny przyrost głosów list niepolskich w stosunku do wyniku głosowania w 1922 r., wynoszący 73,783 głosów, gdy tymczasem listy polskie zwiększyły liczbę swych głosów tylko o 5.101. Odsetek głosów list niepolskich wzrósł dla całego województwa z 35,5 na 50, najbardziej w pow. Drohiczyn z 24,6 na 62,6, w pow. Prużana z 23,6 na 55,9 i pow. Łuniniec z 11,7 na 35,7. Tylko w dwóch powiatach odsetek głosów tych list obniżył się: w pow. Kamień-Koszyrski z 47,3 na 36,4 i w pow. Sarny z 45,5 na 44,9. Przyczyny tak ujemnego dla list polskich wyniku głosowania leżą w odmiennem ukształtowaniu się stosunków politycznych na Polesiu w okresie ostatnich pięciu lat. W wyborach w 1922 r. poza Blokiem Mniejszości Narodowych nie występowała żadna ani ukraińska, ani białoruska organizacja; zagadnienia narodowościowe nie odgrywały jeszcze w życiu publicznem, a więc i w akcji wyborczej, takiej roli, jak obecnie.

W tych warunkach polskie stronnictwa lewicowe PPS i PSL „Wyzwolenia" miały otwarte pole do działania i przyciągnięcia demagogiczną agitacją wyborczą narodowo obojętnych mas włościaństwa poleskiego, którym koncepcja Bloku Mniejsz. Narod. nie przemawiała do przekonania. Od kilku lat jednak rozwinęły na Polesiu żywą działalność ukraińskie i białoruskie organizacje wywrotowe, komunistyczne, które operują nie tylko skrajnie radykalnemi programami, ale również rzucają w masy hasła separatystyzmu narodowego, odciągając od polskich stronnictw liczne rzesze zwolenników. Obecnie organizacje te stanęły w szranki wyborcze, wykazując ogromną siłę swego wpływu na masy wyborców wiejskich. Wyniki głosowania na ugrupowania wywrotowe na terenie województwa poleskiego dają najlepszą miarę tych wpływów:

„Jedność Rob. Chłopska" lista Nr. 13 . .	12.817 gł.	— 4%	gł. w.
„Sel-Rob—Lewica" Nr. 19	66.424 „	— 21%	„ „
„Sel-Rob" prawica Nr. 8	24.573 „	— 7,8%	„ „
Chłopska Partja Lewicowa Nr. 37 . . .	9.477 „	— 3%	„ „
Biał. Włość. Rob. Zjedn. Nr. 38	41 „	— —	„ „
„Poalej-Sjon" lewica	1.870 „	— 0,6%	„ „
Razem	115.202 gł.	— 36,6%	gł. w.

Ta imponująca ilość głosów nie wyczerpuje siły wpływów wymienionych ugrupowań. Na 27.141 gł. unieważnionych w obu okręgach wyborczych województwa oddano ok. 22 tys. gł. na listy przytoczonych wyżej ugrupowań. Wypada więc, iż około 137 tys. wyborców, przeszło 40% ogółu głosujących, oświadczyło się za kierunkami wywrotowemi. Nieliczna stosunkowo część tych głosów przypada na środowiska miejskie, olbrzymia przewaga — to głosy wyborców wiejskich. Wymownie ilustrują ten stan rzeczy wyniki głosowania w pow. Pińsk: na listę Nr. 13 oddano tu w miastach 510 gł. (na 10.533 oddane ogółem głosy ważne), w obwodach wiejskich — 9.052 gł.; na listę Nr. 19 oddano w miastach 142 gł.; w obw. wiejskich 1.803 gł., na listę Nr. 8 oddano w miastach 111 gł.; w obw. wiejskich 2.760 gł. W powiecie tym w wyborach do Sejmu w 1922 r. PPS i „Wyzwolenie" otrzymały 26.974 gł., w 1928 r. tylko 5.483 gł., pięciokrotnie mniej!

Oczywiście, następstwa takiego przegrupowania sił politycznych musiały fatalnie zaważyć na powodzeniu akcji wyborczej PPS i PSL „Wyzwolenie", które w miejsce 6-ciu mandatów poselskich zdobyły tylko jeden. W 1922 r. na ugrupowania te w woj. poleskiem padło 114.021 gł., prawie 50% oddanych głosów ważnych, w 1928 r. tylko 31.261 gł. — 9% gł. ważnych. Lista PPS otrzymała w 1922 r. w okr. Nr. 59 — 20.948 gł., w 1928 r. tylko 3.937 gł.; w okr. Nr. 60 otrzymała ona w 1922 r. — 52.981 gł., w r. 1928 — 14.762 gł. Lista PSL „Wyzwolenie" otrzymała w 1922 r. w województwie 40.092 gł., w 1928 r. — 12.562 gł. Poza jednym tylko powiatem Sarny, gdzie na listę „Wyzwolenia" padło — 11.188 gł., zanik wpływów tego stronnictwa na Polesiu przejawia się w całej jaskrawości. Przytoczone wyżej dane cyfrowe przemawiają same za siebie. Na urobionym przez polskie organizacje lewicowe gruncie bujnie rozwinęły się kierunki wywrotowe i z łatwością wyrugowały wpływy PPS i PSL „Wyzwolenie" na życie polityczne wsi poleskiej.

Rozpatrując wyniki głosowania na listy ukraińskie i białoruskie zauważa się, że tylko ugrupowania skrajnie radykalne zdobyły sobie większe powodzenie u wyborców. Listy grup umiarkowanych — Ukr. Nar. Gosp. Lista i Ukr. Narodowa Lista, wystawione w okr. Nr. 59, nie przedstawiają żadnego znaczenia w ukształtowaniu się wpływów politycznych na Polesiu, otrzymawszy obie razem 1.293 głosy, na ogólną liczbę 92.290 głosów (29,2% gł. ważn.), oddanych na listy ukraińskie. Tak wysoka pozycja głosów list ukraińskich osiągnięta została dzięki powodzeniu, jakiem cieszyła się lista Nr. 19 w okr. wyb. Nr. 59 Brześć. Na 66.424 gł. (21% gł. ważn.), otrzymanych w całem województwie lista Nr. 19 w okr. Nr. 59 skupiła 53.681 gł. (31,3% gł. ważn.). Miała ona tutaj charakter listy narodowo-mieszanej ukraińsko-białoruskiej, a czołowym jej kandydatem był członek b. Białoruskiej Wł. Rob. Hromady — Jan Grecki. Z tego też względu zyskała szerokie poparcie białoruskich

skrajnie lewicowych elementów, pozostających pod wpływem Komunistycznej Partji Białorusi Zachodniej i b. Białoruskiej Hromady. Przypuszczać można, iż wobec unieważnienia w tym okręgu wyborczym listy Nr. 13 także jej zwolennicy poparli w głosowaniu listę Nr. 19, co zdaje się potwierdzać fakt oddania na listę Nr. 19 stosunkowo dużych ilości głosów w środowiskach miejskich. Tak np. w pow. Brześć w miastach oddano na nią 1.545 gł., w pow. Drohiczyn 1.006 gł. (w tem w m. Drohiczyn 362 gł. — ilość największą ze wszystkich list). Pod względem ilości uzyskanych głosów lista Nr. 19 zajęła przodujące miejsce w pow. Kobryń (54,4% gł. ważn.) i w pow. Drohiczyn (49,5% gł. ważn.). Oba te powiaty dały na listy ukraińskie znaczną przewagę głosów, która w pow. Kobryń sięga 63,6% gł. ważn., to jest tyle, ile w 1922 r. uzyskały tutaj wszystkie listy mniejszości narodowych. Natomiast w okr. Nr. 60 powodzenie listy Nr. 19 było słabe (8,8% gł. ważn.) i pozostała ona w tyle za listą Nr. 8. „Sel-Rob"—prawica, akcentując swój ukraińsko-narodowy charakter, zdołała osiągnąć poważniejszą liczbę głosów tylko w dwóch powiatach Kamień-Koszyrski i Sarny, w których ukraińskie organizacje polityczne prowadzą intensywną działalność, a uświadomienie narodowe ludności wiejskiej poczyniło duże postępy. W pierwszym z tych powiatów padło na listę Nr. 8 — 4.876 gł. (22% gł. ważn.), w drugim — 11.779 gł. (25,7% gł. ważn.), ilość największa ze wszystkich list.

Na 3 listy białoruskie, wystawione w okr. Nr. 59 padło 10.130 gł. (5,9% gł. ważn.). Właściwie, może być brana w rachubę tylko jedna lista Biał. Kultur. Społ. Zjednoczenie Pracujących Nr. 41, zgłoszona przez grupę działaczy kulturalno-społecznych, tworzących umiarkowane skrzydło w b. Białoruskiej Hromadzie. Lista ta, opierając się głównie na osobistych wpływach jej inicjatorów, nie mogła liczyć na szersze powodzenie; w istocie tylko w pow. Prużana zyskała większą ilość — 7.788 głosów (28,1% gł. ważn.) na ogólną liczbę jej głosów w okręgu — 9.830. Lista Biał. Włość.-Rob. Zjednoczenia Nr. 39 (lewe skrzydło b. Biał. Hromady) miała charakter asekuracyjny, wobec tej okoliczności, że zwolennicy b. Hromady popierali w okręgu listę Nr. 19. Dowodem tego jest drobna ilość oddanych na nią głosów — 41.

Omówiony wyżej zespół ukraińskich i białoruskich radykalnych ugrupowań wyborczych uzupełniała Chłopska Partja Lewicowa, która zgłosiła w okr. wyb. Nr. 59 listę Nr. 37, mieszaną pod względem narodowym. Partja ta utworzona ad hoc wyborów przez b. posła z „Wyzwolenia" A. Bona, grupowała radykalne elementy tak polskie (NPCh), jak i ruskie. Większą liczbę głosów osiągnęła ona tylko w pow. Kamień Koszyrski (5.296 gł.).

Blok Mniejszości Narodowych poniósł w zestawieniu z wynikami wyborów w 1922 r. klęskę, podobną jak i polskie ugrupowania lewicowe. Otrzymał on 23.254 gł. (7,4% gł. ważn.), tracąc 52.485 gł. Szczególnie

dotkliwy spadek głosów Listy Bl. Mn. Nar. zaznacza się w pow. Kobryń z 15.297 gł. (61,9% gł. ważn.) na 1.494 gł. (4,5% gł. ważn.) oraz w pow. Kamień Koszyrski z 7.079 gł. (47,3% gł. ważn.) na 658 gł. (3% gł. ważn.). Słabsza pozycja głosów listy Nr. 18 przypada na okr. Nr. 59 (5,9% gł. ważn.), gdzie głównym dla niej oparciem były środowiska miejskie. Np. w pow. Brześć oddano na listę Nr. 18 w miastach 3.045 gł., w obwodach wiejskich — 427 gł., w pow. Kosów — w miastach — 969 gł., w obw. wiejskich — 87; w pow. Kobryń — w miastach — 1.301 gł., w obw. wiejskich — 193 gł. Odwrotny natomiast stan rzeczy przedstawia się w okr. Nr. 60, tutaj liczba głosów tej listy w obwodach wiejskich mało ustępuje liczbie głosów uzyskanych w miastach, a nawet w pow. Sarny i w pow. Łuniniec wykazuje wielką przewagę. W pow. Sarny lista Nr. 18 otrzymała w miastach — 1.327 gł., w obw. wiejskich — 3.108 gł.; w pow. Łuniniec w miastach — 841 gł., w obw. wiejskich — 1.677 gł. Liczebność ludności żydowskiej w gminach wiejskich obu powiatów, według spisu z 1921 r., jest nieznaczna w stosunku do liczebności ludności chrześcijańskiej, nie ulega zatem wątpliwości, iż ogromna większość głosów tej listy w obwodach wiejskich należała do wyborców słowiańskiego pochodzenia. Fakt ten dobitnie występuje w niektórych obwodach, liczących drobną ilość mieszkańców żydów, a niemal całkowicie opanowanych wpływami listy Nr. 18. Np. w pow. Sarny w obw. Cepcewicze oddano na listę Nr. 18 — 583 gł., na inne listy — 111 gł.; w obw. Białowiż oddano na nią 402 gł., na inne listy — 115 gł.; w obw. Krzywica oddano na nią 288 gł., na inne listy — 136 gł. W m. Pińsku liczba głosów Listy Bl. Mn. Nar. 3.333 gł. zmniejszyła się tylko o 106 gł. w porównaniu z 1922 r., silniej natomiast zaznaczył się spadek jej głosów z 3.492 na 2.535 w m. Brześciu, gdzie dużą konkurencję wytworzyła jej lista Nr. 33.

Lista Ruska osiągnęła większy sukces i mandat w okr. Nr. 60, mianowicie 16.849 gł. (11,7% gł. ważn.) na ogólną sumę jej głosów w województwie 20.561 (6,5% gł. ważn.). Głosy tej listy skupiły się głównie w pow. Stolin — 9.808 gł. (34,3% gł. ważn.), ilość znacznie przewyższająca sumę głosów list tak polskich, jak i ukraińskich. W pow. Łuniniec liczba głosów listy Nr. 20 — 3.578 (17,2% gł. ważn.) jest trzy razy większa od sumy głosów list ukraińskich. Skromnie zaś przedstawiają się dla niej wyniki głosowania w pow. Sarny — 788 gł., gdzie ludność jest więcej narodowo uświadomiona. Wyniki głosowania w poszczególnych obwodach pozwalają stwierdzić, że w wielu miejscowościach okr. Nr. 60 lista Nr. 20 zdołała uzyskać dominujący wpływ na wyborców i ogromną przewagę głosów nad innemi listami razem wziętemi. Np. w m. Dawidgródek, pow. Stolin, padło na nią 2.166 gł., na inne listy — 1.102 gł.; w obw. wiejskim Olszany, pow. Stolin, oddano na nią 1.090 głosów, na inne listy — 176 gł., w obw. wiejskim Olgowiel oddano na nią 705 gł., na inne listy — 87 gł., w obw. wiejskim Berezna

oddano na nią 527 gł., na inne listy — 99 gł.; w obw. wiejskim Chotynicze, pow. Łuniniec, oddano na nią 638 gł., na inne listy — 103 gł. W m. Łuniniec lista Nr. 20 otrzymała również największą ze wszystkich list ilość głosów — 906.

Na listy żydowskie oddano w obu okręgach wyborczych 11.733 gł. — 3,7% gł. ważnych. „Bund" utracił w stosunku do 1922 r. przeszło 900 gł. W m. Pińsku liczba jego głosów 1..247 zmniejszyła się o 494. Natomiast lista „Poalej-Sjon" wykazuje przyrost 814 gł., zwłaszcza w m. Pińsku z 284 na 737 gł. Niewielkie wpływy okazała lista Nr. 33, która uzyskała w województwie 6.614 gł. (2,1% gł. ważn.) (w m. Brześć n/B — 1.160 gł., w m. Pińsku — 594 gł.).

W ukształtowaniu się sił politycznych na Polesiu w ostatnich wyborach specjalne stanowisko zajmuje lista Bezp. Bl. Współpr. z Rządem Nr. 1. Nie miała ona tutaj charakteru listy narodowo-mieszanej, jak w woj. wołyńskiem, jednakże jej ogólno-państwowy program pociągnął wielkie rzesze wyborców wszystkich narodowości i wysunął ją na czoło list w województwie. W obu okręgach wyborczych uzyskała ona największą liczbę głosów, w sumie 99.749 gł. — 31,6% gł. ważn., a 63% ogólnej ilości głosów, oddanych na listy polskie, które tylko dzięki liście Nr. 1 utrzymały wysoką pozycję (50%) głosów. Koło listy Nr. 1 skupiły się wszystkie umiarkowane i lojalne do Państwa elementy na Polesiu. Wpływem swym lista ta sięgnęła głęboko na wieś poleską. Np. w pow. Pińsk otrzymała w miastach 2.586 gł., w obwodach wiejskich — 16.991 gł., najwięcej ze wszystkich list; w pow. Brześć otrzymała ona w miastach 3.887 gł., w obw. wiejskich — 9.288 gł.; w pow. Łuniniec w miastach — 617 gł., w obw. wiejskich — 8.707 gł.; w pow. Sarny w miastach — 1.680 gł., w obw. wiejskich — 6.680 gł. Fakt ten, iż zdołała ona pozyskać ok. 100 tys. wyborców i 5 mandatów nabiera w zestawieniu z potężniejącemi wpływami kierunków wywrotowych na wsi poleskiej doniosłego znaczenia dla dalszego rozwoju stosunków politycznych w województwie.

Okrąg wyb. Nr. 59. Brześć. (Powiaty: Brześć, Kosów, Kobryń, Prużana, Drohiczyn, Kamień-Koszyrski).

Mandatów 5.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 5 . . . . . Icek Juda Lew.
Nr. 8 . . . . . Stefan Makówka.
Nr. 18 . . . . . Paweł Artemiuk.
Nr. 19 — Jan Grecki, Mykoła Cham, Franciszek Tobis, Teodor Maslejewicz.
Nr. 20 . . . . . Dr. Paweł Korol.
Nr. 33 . . . . . Wacław Wiślicki.

Listy lokalne:

Nr. 36 — Ukraińska Narodowa . . . Dr. Aleksander Wieligodzki.

Nr. 38 — Białoruskie Włościańsko-Robotnicze Zjednoczenie—Ignacy Kozłowski.

Nr. 39 — Białoruski Poleski Związek Gospodarczy — Adam Bychowiec.

Nr. 40 — Ukraińska Narodnia Hospodarcza Łysta — Antoni Wasyńczuk.

Nr. 41 — Białoruskie Kulturalno-Społeczne Zjednoczenie Pracujących z okr. wyb. Nr. 59 — Katarzyna Stowbunik.

Listy unieważnione:

„Jedność i Sprawiedliwość",

Białoruskie Robotniczo-Włościańskie Zjednoczenie (lista demonstracyjna z czołowemi nazwiskami uwięzionych posłów b. Białoruskiej Hromady),

Żyd. Socj. Partja Rob. „Poalej-Sjon" zjedn. z „C. S.".

Mandaty uzyskali: z listy Nr. 19 — Jan Grecki i Mykoła Cham.

Na poszczególne listy złożono głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 8	Nr. 18	Nr. 19	Nr. 20
56984	3937	842	**1457**	**1107**	**9615**	**10166**	**53681**	**3712**

Nr. 24	Nr. 33	Nr. 36	Nr. 37	Nr. 38	Nr. 39	Nr. 40	Nr. 41
4435	**4476**	**768**	**9477**	**41**	**259**	**525**	**9830**

Dzielnik wyborczy — 18.994.

Lista Nr. 1 uzyskała 3 m., Nr. 19 — 2 m.

Okrąg wyb. Nr. 60. Pińsk. (Powiaty: Pińsk, Łuniniec, Stolin, Sarny).

Mandatów 5.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 5 . . . . . Icek Juda Lew.
Nr. 8 . . . . . Maksym Czuczmaj, Eljasz Macukowicz.
Nr. 18 . . . . . Włodzimierz Ostrowski.
Nr. 19 . . . . . Grzegorz Małofiej.
Nr. 20 . . . . . Dr. Paweł Korol, Jan Marejko.
Nr. 33 . . . . . Wacław Wiślicki.

Listy lokalne:

Nr. 39 — Żyd. Socj. Partja Rob. „Poalej-Sjon" zjedn. z „C. S." — Dr. Mejer Peker.

Mandaty otrzymali: z listy Nr. 8 — Maksym Czuczmaj; z listy Nr. 20 — Dr. Paweł Korol.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 5	Nr. 8	Nr. 13	Nr. 18
42765	14762	11720	**1790**	**763**	**14953**	12817	**13088**

Nr. 19	Nr. 20	Nr. 33	Nr. 36	Nr. 37	Nr. 38	Nr. 39
12743	**16849**	**2138**	85	20	1	2

Dzielnik wyborczy — 14.762.

Wskutek wielkiego rozbicia się głosów dzielnik ten jest o 2.905 mniejszy od dzielnika wyborczego w 1922 r.

Lista Nr. 1 uzyskała 2 mandaty, Nr. 2 — 1 m., Nr. 8 — 1 m., Nr. 20 — 1 m.

Wyniki głosowania do Senatu.

Województwo poleskie należy do nielicznej grupy województw, w których udział głosujących do Senatu w porównaniu z 1922 r. zwiększył się, nawet dość znacznie, bo z 36,2% na 50,3%. Ogólny przyrost oddanych głosów ważnych wynosi 49.351. Najlepiej głosował powiat Łuniniec — 67,7%, najsłabiej pow. Kobryń — 37,8% i pow. Brześć — 38,4%. Listy niepolskie otrzymały 34.758 gł., o 6.066 gł. mniej, niż w 1922 r., odsetek ich głosów zmniejszył się z 38,0 na 22,2. Jestto objaw wręcz odwrotny od tego, który obserwowaliśmy w głosowaniu do Sejmu, gdzie przyrost głosów list niepolskich wynosił 14,2% gł. ważn. W niektórych powiatach dysproporcja odsetka głosów tych list do Sejmu i Senatu jest ogromna. Np. w pow. Drohiczyn listy niepolskie otrzymały do Senatu 7,9% gł. ważn., do Sejmu — 62,6% gł. ważn.; w pow. Brześć do Senatu — 27,3% gł. ważn. (w 1922 r. — 55,5% gł. ważn.), do Sejmu — 52,5% gł. ważn.; w pow. Kosów do Senatu — 14,6% gł. ważn. (w 1922 r. — 44,6% gł. ważn.), do Sejmu — 49,2% gł. ważn.; w pow. Kamień-Koszyrski do Senatu — 8,1% gł. ważn. (w 1922 r. — 71,1% gł. ważn.), do Sejmu — 36,4% gł. ważn. Natomiast na listy polskie oddano 121.939 gł. (77,8% gł. ważn.), o 55.417 gł. więcej, niż w 1922 r. Z wyjątkiem 8.712 gł., oddanych na listy Nr. 2 i Nr. 24, reszta głosów przypada na listę Nr. 1. W szeregu powiatów suma głosów listy Nr. 1 do Senatu znacznie przewyższa sumę głosów do Sejmu.

POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło			
							pol			
							Nr 1		inne	
							głosów	%	głosów	%
Brześć	1922	40836	11601	28·4	317	11284	—	—	5020	44·5
	1928	56780	21976	38·4	3859	18117	11797	65·1	1386	7·6
Drohiczyn	1922	24727	8293	33·5	147	8146	—	—	6212	76·3
	1928	28461	18394	64·6	3257	15137	13801	91·2	142	4·2
Kamień Koszyrski	1922	20216	5982	29·6	85	5897	—	—	1706	28·9
	1928	25831	16674	64·5	808	15866	14496	91·4	82	0·5
Kobryń	1922	25296	10358	40·9	258	10100	—	—	2974	29·4
	1928	34490	13057	37·8	2141	10916	6060	55·5	105	1·0
Kosów	1922	19860	4737	23·8	153	4584	—	—	2538	55·4
	1928	23820	10053	42·2	2166	7887	6442	81·7	290	3·7
Łuniniec	1922	58662	24799	42·9	135	24664	—	—	20153	81·7
	1928	27098	18360	67·7	975	17385	14897	85·7	551	3·2
Pińsk	1922	47057	16195	34·4	178	16017	—	—	12346	77·1
	1928	50912	25894	50·8	2156	23738	17707	74·6	808	3·4
Prużana	1922	23202	10483	45·2	652	9831	—	—	7275	74·0
	1928	30454	15706	51.5	948	14758	11087	75·1	233	1·6
Sarny	1922	42010	17029	40·5	206	16823	—	—	8298	49·3
	1928	45505	25992	57·1	3059	22933	11686	51·0	4303	18·8
Stolin	1922	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1928	31149	12294	39·4	2334	9960	5253	52·7	813	8·2
WOJEWÓDZTWO POLESKIE	1922	301866	109477	36·2	2131	107346	—	—	66522	62.0
	1928	354500	178400	50·3	21703	156697	113226	72·3	8713	5·5

*) „Ukr. Nar. Hosp. Łysta"
**) Biał. Kult.-Społ. Zjedn. Pracujących.

na listy		Listy mniejszości narodowych uzyskały															
s k i e		mniejsz. narod.		Bl. M. N.		ukraińskie						Nr 41 **)		Nr 20		Nr 33	
razem						Nr 8		Nr 40 *)		razem							
głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
5020	44·5	6264	55·5	6264	55·5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13183	72·7	4934	27·3	3122	17·3	1218	6·7	9	0·1	1227	6·8	20	0·1	509	2·8	56	0·3
6212	76·3	1934	23·7	1934	23·7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13943	92·1	1194	7·9	818	5·4	267	1·8	14	0·1	281	1·9	—	—	93	0·6	2	0·0
1706	28·9	4191	71·1	4191	71·1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14578	91·9	1288	8·1	123	0·8	1094	6·9	6	0·0	1100	6·9	—	—	65	0·4	—	—
2974	29·4	7126	70·6	7126	70·6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6165	56·5	4751	43·5	1266	11·6	3134	28·7	20	0·2	3154	28·9	4	0·0	169	1·6	158	1·4
2538	55·4	2046	44·6	2046	44.6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6732	85·4	1155	14·6	765	9.7	4	0·0	—	—	4	0·0	318	4·0	52	0·7	16	0·2
20153	81·7	4511	18·3	4511	18·3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15448	88·9	1937	11·1	1064	6·1	64	0·4	—		64	0·4	—	—	807	4·6	2	0·0
12346	77·1	3671	22·9	3671	22·9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18515	78·0	5223	22·0	3143	13·2	1323	5·6	—	—	1323	5·6	1	0·0	741	3·1	15	0·1
7275	74·0	2556	26·0	2556	26·0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11320	76·7	3438	23·3	933	6·4	57	0·4	—	—	57	0·4	2379	16·1	63	0·4	6	0·0
8298	49·3	8525	50 7	8525	50·7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15989	69·8	6944	30·2	1885	8·2	4800	20·9	1	0·0	4801	20·9	—	—	227	1·0	31	0·1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6066	60·9	3894	39·1	1677	16.8	41	0·4	—	—	41	0·4	—	—	2167	21·8	9	0·1
66522	62 0	40824	38·0	40824	38·0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
121939	77·8	34758	22·2	14796	9·5	12002	7·7	50	0·0	12052	7·7	2722	1·7	4893	3·1	295	0·2

Np. w pow. Kamień-Koszyrski do Senatu padło na nią 14.496 gł. (91,4% gł. ważn.), do Sejmu — 8.522 gł. (38,4% gł. ważn.); w pow. Drohiczyn do Senatu — 13.801 gł. (91,2% gł. ważn.), do Sejmu — 8.023 gł. (35,5% gł. ważn.); w pow. Łuniniec do Senatu — 14.897 gł. (85,7% gł. ważn.), do Sejmu 9.324 gł. (44,7% gł. ważn.). Badając wyniki głosowania w poszczególnych obwodach tych powiatów niewątpliwie stwierdzić się daje, że za listą Nr. 1 do Senatu oświadczyła się poważna część wyborców nie tylko tych, którzy do Sejmu głosowali na listy umiarkowane, ale również i tych, którzy głosowali na listy wywrotowe Nr. 8, Nr. 13 i Nr. 19. Dla przykładu przytoczymy kilka najbardziej uderzających porównań. W pow. Drohiczyn, w obw. Bezdzież, w głosowaniu do Sejmu oddano na listy: Nr. 1 — 267 gł., na Nr. 19 — 1.192 gł., na inne listy — 36 gł., w głosowaniu do Senatu oddano na listę Nr. 1 — 569 gł., na Nr. 8 — 1 gł., na pozostałe listy — 33 głosy; w obw. Załuże — do Sejmu oddano na listę Nr. 1 — 94 gł., na Nr. 19 — 878 gł., na inne — 25 gł., do Senatu oddano na listę Nr. 1 — 668 gł. oraz 1 gł. na listę Nr. 24; w obw. Woracewicze do Sejmu oddano na listę Nr. 1 218 gł., na Nr. 19 — 954 gł., do Senatu oddano na listę Nr. 1 — 763 gł. i po jednym głosie na listy Nr. 18 i Nr. 20. W pow. Kamień-Koszyrski — w obw. Worchy oddano do Sejmu na listę Nr. 1 — 169 gł., na Nr. 8 — 637 gł., do Senatu na listę Nr. 1 — 538 gł., na Nr. 8 — 37 gł.; w obw. Nujno oddano do Sejmu na listę Nr. 1 — 315 gł., na Nr. 8 — 611 gł., na Nr. 19 — 47 gł., do Senatu na listę Nr. 1 — 583 gł., na Nr. 8 — 109 gł., na Nr. 19 — 0 gł. W pow. Łuniniec, w obw. Jeziernica do Sejmu padło na listę Nr. 1 — 509 gł., na Nr. 13 — 148 gł. i 41 gł. na inne listy, do Senatu na Nr. 1 — 579 gł. i 3 gł. na Nr. 20; w obw. Deniskowice — do Sejmu oddano na Nr. 1 — 109 gł., na Nr. 13 — 27 gł., na Nr. 19 — 993 gł., na inne — 20 gł., do Senatu na Nr. 1 — 688 gł., na inne 8 gł.

Opisane powyżej zjawisko jest bardzo charakterystyczne dla stosunków politycznych na Polesiu. Ciemne niewyrobione masy wyborców wiejskich, zaagitowane przez organizacje wywrotowe skrajnie radykalnemi społeczno-gospodarczemi hasłami wyborczemi, głosowały do Sejmu na listy wywrotowe; wyborami do Senatu ani lista Nr. 19, ani Nr. 13 nie były zainteresowane, na ich rzecz zaniechano agitacji i w ten sposób liczne rzesze wyborców, pozostawione same sobie, mając do wyboru między listą Nr. 1, uważaną za rządową, a innemi listami, oświadczyły się za listą Nr. 1. Fakty te, występujące często i w szerokich rozmiarach, nie mogą być jednakże uogólnione, bowiem, jak wykazuje analiza wyników głosowania do Senatu w tych obwodach, które do Sejmu oświadczyły się przeważnie za listami wywrotowemi, liczne koła wyborców bądź oddały głos na niezgłoszone listy wywrotowe, bądź też wstrzymały się od głosowania. Jak rozległe zastosowanie miał ten ostatni objaw świadczą przykłady, wzięte z powiatów Brześć, Kobryń

i Kosów, które dały najniższą frekwencję głosujących. W pow. Brześć, w obw. Orzechowo na 1.169 uprawnionych głosowało 55 — lista Nr. 19 do Sejmu otrzymała 663 gł.; w obw. Wojskie na 605 uprawnionych głosowało 79 — lista Nr. 19 do Sejmu uzyskała 199 gł. W pow. Kobryń — w obw. Litwinki na 1.228 uprawnionych głosowało 40 — lista Nr. 19 do Sejmu otrzymała tu 1.044 gł.; w obw. Rokitnica na 819 uprawnionych głosowało 100, lista Nr. 19 do Sejmu otrzymała 895 gł.; w obw. Rynki na 686 uprawnionych głosowało 88, lista Nr. 19 do Sejmu otrzymała 711 gł. W pow. Kosów — w obw. Niwki na 1.021 uprawnionych głosowało 92, lista Nr. 19 do Sejmu otrzymała 290 gł.; w obw. Sporów na 867 uprawnionych głosowało 134, lista Nr. 19 do Sejmu otrzymała 406 gł.

Również wielką jest pozycja głosów unieważniających — 21.703, czyli 12,1% głosujących, w ogromnej większości głosy te przypadają na listy wywrotowe. Z tych masowych objawów tak wstrzymywania się od głosowania, jak również oddawania kartek na niezgłoszone listy wywrotowe, możnaby sądzić, że był to demonstracyjny akt wyborców, tworzących świadome kadry zwolenników kierunków wywrotowych.

Lista Bl. Mn. Nar. otrzymała o 26,028 gł. mniej, niż w 1922 r., odsetek jej głosów zmniejszył się z 38,0 na 9,5; jest on wszakże wyższy od odsetka głosów tej listy do Sejmu (7,4). Różnica tych dwóch odsetków najsilniej występuje w pow. Brześć (odsetek głosów do Senatu 17,3 do Sejmu 7,9) i w pow. Kobryń (odsetek głosów do Senatu 11,6 do Sejmu — 4,5). Na zwiększenie się odsetka głosów do Senatu wpłynęła z jednej strony znacznie niższa frekwencja głosujących w obwodach wiejskich, aniżeli w obwodach miejskich, które dawały na listę Nr. 18 największy kontyngent głosów, z drugiej zaś strony poparcie, jakiego udzielili tej liście wyborcy Żydzi, głosujący do Sejmu na listę Nr. 33. W obu wymienionych powiatach liczba głosów listy Nr. 18 do Senatu jest niewiele mniejsza od liczby jej głosów do Sejmu. W pow. Brześć oddano na nią do Senatu 3.122 gł., do Sejmu — 3.472 gł.; w pow. Kobryń — do Senatu — 1.261 gł., do Sejmu — 1.494 gł., gdy tymczasem na listę Nr. 33 oddano w pow. Brześć do Sejmu 2.284 gł., do Senatu — 56 gł.; w pow. Kobryń do Sejmu — 1.013 gł., do Senatu — 158 gł.; w pow. Pińsk do Sejmu — 804 gł., do Senatu — 15 gł. Wogóle lista Nr. 33 otrzymała do Senatu 295 gł., gdy do Sejmu — 6.614 gł.

Lista Nr. 8 naogół mało była popierana przez zwolenników „Sel-Rob—Lewicy". Wyjątek stanowi pow. Kobryń, gdzie, mimo najniższej frekwencji głosujących (37,8%), liczba głosów listy Nr. 8 do Senatu (3.134 gł. — 28,7 gł. ważn.) jest znacznie większa od liczby głosów do Sejmu (2.769 gł. — 8,4% gł. ważn.). Przytoczone poniżej przykłady udowadniają, że udało się tutaj liście Nr. 8 pozyskać większą ilość wyborców, którzy do Sejmu głosowali na listę Nr. 19. Np. w obw.

Osmołowicze do Senatu padło na listę Nr. 8 — 348 gł., do Sejmu 0 gł., na listę Nr. 19 — 843 gł.; w obw. Kolonja do Senatu oddano na listę Nr. 8 — 161 gł., do Sejmu — 0 gł., na listę Nr. 19 — 530 gł.

Lista Biał. Kult. Społ. Zjedn. Pracujących miała tylko lokalne powodzenie w pow. Prużana, podobnie jak i w głosowaniu do Sejmu.

Mandatów 3.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 8 . . . . . Zacharjusz Czajkowski
Nr. 18 . . . . . Nikandr Gorszczaruk.
Nr. 20 . . . . . Mikołaj Serebrennikow.
Nr. 33 . . . . . Eljasz Kirszbraun.

Listy lokalne:

N. 40 — Ukraińska Narodowa Gospodarcza Lista — Paweł Szynkaruk-Szynkarow.

Nr. 41 — Białoruskie Kulturalno-Społeczne Zjednoczenie Pracujących — Antoni Pauk.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 8	Nr. 18	Nr. 20	Nr. 24	Nr. 33	Nr. 40	Nr. 41
113226	7739	**12002**	**14796**	**4893**	974	**295**	**50**	**2722**

Dzielnik wyborczy — 37.742.

Wszystkie trzy mandaty otrzymała lista Nr. 1.

WOJEWÓDZTWO NOWOGRÓDZKIE

Osmołowicze do Senatu padło na listę Nr. 5 — 348 gł., do Sejmu 0 gł., na listę Nr. 19 — 543 gł., w obw. Kolonia do Senatu oddano na listę Nr. 8 — 161 gł., do Sejmu — 0 gł., na listę Nr. 19 — 530 gł.

Lista Bial. Kult. Społ. Zjedn. Przesiedleńczych miała tylko lokalne powodzenie w pow. Prużana, podobnie jak i w głosowaniu do Sejmu.

Mandatów 3.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 5 — Zachariusz Czajkowski.
Nr. 18 — Nikander Gorszarowski.
Nr. 20 — Mikołaj Srebrnikow.
Nr. 33 — Eljasz Kirszbraun.

Listy lokalne:

N. 40 — Ukraińska Narodowa Gospodarcza Lista — Paweł Szyszkaruk-Szyszkarow.

Nr. 41 — Białoruskie Kulturalno-Społeczne Zjednoczenie Przesiedleńczych — Antoni Pauk.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 8	Nr. 18	Nr. 20	Nr. 24	Nr. 33	Nr. 40	Nr. 41
11322	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

Zaleźnik wyborczy — 37.742.

Wszystkie trzy mandaty otrzymała lista Nr. 1.

Nr. i nazwa okr. wyborczego	POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło na listy: polskie głosów	polskie %	mniejsz. narod. głosów	mniejsz. narod. %	Listy mniejszości narodowych uzyskały: Bl. M. N. głosów	Bl. M. N. %	białoruskie: Nr. 37 głosów	Nr. 37 %	Nr. 38 głosów	Nr. 38 %	Nr. 39 głosów	Nr. 39 %	Nr. 41 głosów	Nr. 41 %	inne *) głosów	inne *) %	razem głosów	razem %	Nr. 20 głosów	Nr. 20 %	żydowskie: Nr. 4 głosów	Nr. 4 %	Nr. 33 **) głosów	Nr. 33 **) %	inne ***) głosów	inne ***) %	razem głosów	razem %
Nr. 61 — Nowogródek	Baranowicze	1922	56578	26623	47·0	943	25680	20233	78·8	5447	21·2	4604	17·9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	371	1·5	340	1·3	132	0·5	843	3·3
		1928	69682	45567	65·4	882	44685	17151	38·4	27534	61·6	4568	10·2	72	0·1	188	0·4	15779	35·3	7	0·0	3615	8·1	19661	43·9	765	1·8	549	1·2	1204	2·7	787	1·8	2540	5·7
	Nieśwież	1922	42738	24699	57·7	208	24491	11278	46·1	13213	53·9	12858	52·5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	147	0·6	190	0·7	18	0·1	355	1·4
		1928	50918	28416	55·9	302	28114	18005	64·0	10109	36·0	1423	5·0	131	0·5	1236	4·4	3321	11·8	2349	8·4	647	2·3	7684	27·4	132	0·5	178	0·6	525	1·9	167	0·6	870	3·1
	Nowogródek	1922	56041	33199	59·2	652	32547	7538	23·2	25009	76·8	24910	76·5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94	0·3	1	0·0	4	0·0	99	0·3
		1928	68111	44660	65·6	251	44409	9103	20·5	35306	79·5	2215	5·0	17	0·0	43	0·1	30772	69·3	519	1·2	18	0·0	31369	70·6	233	0·5	119	0·3	1090	2·1	280	0·6	1489	3·4
	Słonim	1922	41926	21259	50·7	516	20743	14974	72·2	5769	27·8	5100	24·6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	344	1·7	259	1·2	66	0·3	669	3·2
		1928	53845	29626	55·0	625	29001	6581	22·7	22420	77·3	1770	6·1	9	0·0	3	0·0	18917	65·2	—	—	173	0·6	19102	65·8	233	0·8	311	1·0	891	3·2	113	0·4	1315	4·6
	Stołpce	1922	32797	18896	57·6	433	18463	7485	40·6	10978	59·4	10970	59·4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	0·0	2	0·0	—	—	8	0·0
		1928	38916	26899	69·1	1169	25730	16315	63·4	9415	36·6	4240	16·5	—	—	25	0·1	2917	11·3	292	1·1	14	0·0	3248	12·5	714	2·8	169	0·7	716	2·8	328	1·3	1213	4·8
	Razem w okręgu	1922	230080	124676	54·1	2752	121924	61508	50·5	60416	49·5	58442	47·9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	962	0·8	792	0·6	220	0·2	1974	1·6
		1928	281472	175168	62·3	3229	171939	67155	39·1	104784	60·9	14216	8·3	229	0·1	1495	0·9	71706	41·7	3167	1·8	4467	2·6	81064	47·1	2077	1·2	1326	0·8	4426	2·5	1675	1·0	7427	4·3
Nr. 62 — Lida	Mołodeczno a)	1922	36185	20616	57·0	240	20376	11589	56·9	8787	43·1	8773	43·1	—	—	—	—	—	—	—	—	10	0·0	10	0·0	—	—	—	—	4	0·0	—	—	4	0·0
		1928	38515	28447	73·9	1571	26876	13173	49·0	13703	51·0	—	—	155	0·6	—	—	—	—	13292	49·5	10	0·0	13457	50·1	199	0·7	47	0·2	—	—	—	—	47	0·2
	Oszmiana a	1922	40297	23508	58·3	272	23236	20226	87·0	3010	13·0	2942	12·6	—	—	—	—	—	—	—	—	34	0·2	34	0·2	—	—	—	—	—	—	34	0·2	34	0·2
		1928	47627	34594	72·6	2821	31773	26407	83·1	5366	16·9	—	—	85	0·2	—	—	—	—	4758	15·0	—	—	4843	15·2	337	1·1	186	0·6	—	—	—	—	186	0·6
	Wilejka a	1922	49405	27561	55·7	366	27195	13475	49·5	13720	50·5	13705	50·4	—	—	—	—	—	—	—	—	14	0·1	14	0·1	—	—	—	—	—	—	1	0·0	1	0·0
		1923	57677	34056	59·0	13877	20179	12325	61·1	7854	38·9	—	—	291	1·4	—	—	—	—	6033	29·9	—	—	6324	31·3	1429	7·1	101	0·5	—	—	—	—	101	0·5
	Lida	1922	111899	64849	58·0	726	64123	49380	77·0	14743	23·0	14741	23·0	—	—	—	—	—	—	—	—	2	0·0	2	0·0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		1928	125214	84688	67·6	48491	36197	31597	87·3	4600	12·7	—	—	132	0·4	—	—	—	—	2541	7·0	24	0·0	2697	7·4	1155	3·2	748	2·1	—	—	—	—	748	2·1
	Wołożyn	1922	48009	29680	61·8	292	29388	25418	86·5	3970	13·5	3948	13·4	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0·0	1	0·0	—	—	—	—	—	—	21	0·1	21	0·1
		1928	51746	36636	70·8	6307	30329	21258	70·0	9071	30·0	—	—	163	0·5	—	—	—	—	8452	28·0	94	0·3	8709	28·8	334	1·1	28	0·1	—	—	—	—	28	0·1
	Razem w okręgu	1922	285795	166214	58·2	1896	164318	120088	73·1	44230	26·9	44109	26·9	—	—	—	—	—	—	—	—	61	0·0	61	0·0	—	—	—	—	4	0·0	56	0·0	60	0·0
		1928	320779	218421	68·1	73067	145354	104760	72·1	40594	27·9	—	—	826	0·6	—	—	—	—	35076	24·1	128	0·1	36030	24·8	3454	2·4	1110	0·7	—	—	—	—	1110	0·7
Razem w okr. Nr.Nr. 61 i 62		1922	515875	290890	56·4	4648	286242	181596	63·4	104646	36·6	102551	35·9	—	—	—	—	—	—	—	—	61	0·0	61	0·0	—	—	962	0·3	796	0·3	276	0·1	2034	0·7
		1928	602251	393589	65·4	76296	317293	171915	54·2	145378	45·8	14216	4·5	1055	0·3	1495	0·5	71706	22·6	38243	12·1	4595	1·4	117094	35·9	5531	1·7	2436	0·8	4426	1·4	1675	0·5	8537	2·7
WOJ. NOWOGRÓDZKIE		1922	389988	219205	56·2	3770	215435	136306	63·3	79129	36·7	77131	35·8	—	—	—	—	—	—	—	—	3	0·0	3	0·0	—	—	962	0·4	792	0·4	241	0·1	1995	0·9
		1928	458432	296492	64·7	58027	238465	120010	50·3	118455	49·7	14216	6·0	524	0·2	1495	0·6	71706	30·1	14160	6·0	4585	1·9	92470	38·8	3566	1·5	2102	0·9	4426	1·8	1675	0·7	8203	3·4

*) W 1928 r. w okr. Nr. 61 lista Nr. 40 p. n. Biał. Gosp. Niezal. Sojuz Włośc. i Rob. oraz w okr. Nr. 62 lista Nr. 36 p. n. Biał. Sel. Partja „Praca".
W 1922 r. lista Nr. 23 p. n. Zjedn. Biał. Bezp. Aktywistów i „Zielonego Dębu".
**) W 1922 r. lista Nr. 20 p. n. Żyd. Dem. Bl. Lud.
***) W 1928 r. w okr. Nr. 61 lista Nr. 36 p. n. „Jedność i Sprawiedliwość".
W 1922 r. listy Nr.Nr. 23 i 27 p. n. „Poalej Sjon i Ceirej Sjon".
a) Z woj. wileńskiego.

Nr.	Powiat	Rok	Ludność	Ludność na 1 km²	Gęstość zaludnienia	Powierzchnia w km²	Ogólem pasiek	Ogólem pszczół
1	Mława — Nowomiejski	1922	95728	47·0	943	2035	784	5847
		1928	93682	45·7	882	2058	394	2754
2	Nidzica	1922	42798	57·7	208	2491	46·1	13213
		1928	39016	55·9	302	2814	64·6	10105
3	Nowe Miasto	1922	36041	59·2	652	3254?	73·8	25009
		1928	33111	65·6	251	44409	20·5	25816
4	Sierpc	1922	41924	50·7	516	20743	168?	5768
		1928	39849	58·0	625	28601	65·8	22480
5	Sokołowo	1922	32797	51·8	443	18483	74·6	10978
		1928	33916	63·1	1160	25730	103·5	9413
6	Razem w okręgu	1922	230080	54·1	2752	121924	615·2	00413
		1928	281472	62·3	3229	171939	301·1	104784
7	Mołodeczno	1922	36185	57·0	240	20376	115·9	8787
		1928	38515	73·9	1971	26876	131·2	13703
8	Oszmiana	1922	40297	58·3	272	23236	202·2	3010
		1928	47627	72·6	2821	31773	264·1	5395
9	Wiłejka	1922	49405	55·1	388	27198	134·3	13720
		1928	57677	59·0	1387?	20176	123·3	12·4
10	Lida	1922	111899	58·0	726	61123	409·3	14743
		1928	129214	67·6	4849?	36197	315·7	4600
11	Wołożyn	1922	48009	61·8	202	29388	234·9	3070
		1928	51746	70·8	6307	30329	212·9	9071
12	Razem w okręgu	1922	285795	58·2	1886	16431?	1210·2	44230
		1928	320779	68·1	7367	14959	1041·2	40594
Razem w okr. Nr.Nr. 61 i 62 .		1922	515875	56·4	4648	28624?	1815·5	10496?
		1928	602251	69·4	7629?	31729?	1719·5	14537?
WOJ. NOWOGRÓDZKIE .		1922	389998	56·2	3770	21543?	1636·8	79129
		1928	454842	64·7	5802?	23846?	1200·0	11845?

*) W 1928 r. w okr. Nr. 61 linia Nr. 49 p. n. Biał. Uczęp. Nowat. Szpica Włodz. i Rejon. staw w okr. Nr. 62 linii Nr. 39 p. n. Biał. Sel. Państw. Przem.

**) W 1922 r. linia Nr. 23 p. n. Zjeziorka Biał. Uczęp. Aktywistów i „Zjednoczenia Dzieci".

***) W 1922 r. linia Nr. 29 p. n. Zyd. Uczn. Nr. Lud.

†) W 1928 r. w okr. Nr. 61 linia Nr. 39 p. n. „Jedność i Sprzeciwodkowie".

W 1922 r. linie Nr.Nr. 21 i 27 p. n. „Pracy Szpa i Ciemi Ojcu".

od 2 woj. wileńskiego.

Wyniki głosowania do Sejmu.

Frekwencja głosujących w województwie wynosiła 64,7%; najwyższa była w pow. Stołpce — 69,1%, najsłabsza w pow. Słonim — 55%. Listy niepolskie otrzymały 118.455 gł. — 49,7% gł. ważn., czyli o 39.326 gł. więcej, niż w 1922 r. Przyrost głosów tych list ma miejsce tylko w okr. wyb. Nr. 41 Nowogródek, gdzie wynosi 44.368 gł.; ześrodkował się on w powiatach Baranowicze, Nowogródek i Słonim. W pozostałych powiatach tego okręgu: Nieśwież i Stołpce tak liczba, jak i odsetek głosów list niepolskich znacznie obniżyły się, tutaj bowiem wybitną popularnością cieszyła się lista Nr. 1, zdobywając ogromną przewagę głosów nad innemi listami. W pow. Stołpce na listę tę oddano ok. 60% głosów ważnych; w pow. Nieśwież ok. 47% gł. ważn. (w obwodach miejskich — 1.400 gł., w obw. wiejskich — 14.860 gł.). Również duże powodzenie na terenie pow. Baranowicze osiągnęła lista PPS Nr. 2, właśnie w gminach o wybitnej przewadze ludności prawosławnej. W obwodach wiejskich tego powiatu oddano na nią 5.765 gł., w obw. miejskich tylko 379 gł.

O wiele trudniejsza jest ocena wpływów list polskich i niepolskich w okr wyb. Nr. 62 Lida. W okręgu tym tak jedne, jak i drugie wykazują obniżenie się liczby głosów w stosunku do 1922 r. Przyczyna tego zjawiska tłumaczy się faktem unieważnienia ogromnej ilości 73.067 głosów (33,5%), oddanych na nieważne w tym okręgu listy. W dwóch powiatach województwa, wchodzących w skład okręgu Nr. 62 Lida i Wołożyn, unieważniono 54.798 gł., z tej zaś liczby ok. 30 tys. głosów, oddanych na listę Stronnictwa Chłopskiego. Ze względu na powyższą okoliczność fakt zmniejszenia się ogólnej liczby głosów list polskich na terenie województwa o 16.296, a ich odsetka z 63.3% na 50,3%, nie daje właściwej miary upadku wpływu polskich ugrupowań politycznych na ludność miejscową.

W sytuacji politycznej, jaka wytworzyła się w czasie obecnych wyborów na terenie województwa, zaszły zasadnicze zmiany w porównaniu z wyborami w 1922 r., podobnie jak i w innych województwach wschodnich. Wówczas PSL „Wyzwolenie" zdołało pozyskać poważną ilość wyborców Białorusinów, nie chcących popierać listy Bloku Mniejszości Narodowych. Lista „Wyzwolenia" w 1922 r. otrzymała w gminach wiejskich województwa 40.414 głosów, na listę Bloku Mn. Nar. oddano 49.459 gł. W wyborach obecnych wystąpiło kilka ugrupowań białoruskich, które odciągnęły wielkie masy wyborców nie tylko od Bloku Mn. Nar., ale również i od list polskich. Na listę „Wyzwolenia"

oddano na terenie województwa ogółem 6.566 gł., zatem sześciokrotnie mniej, niż w 1922 r. Sympatje wyborców Białorusinów przechyliły się wyraźnie ku kierunkom wywrotowym. Z sumy 92.470 gł., oddanych na listy białoruskie na terenie województwa, dwie listy o kierunku wywrotowym Nr. 38 i Nr. 39, wystawione w okr. wyb. Nr. 61 przez Zjednoczony Kom. Rob. Włościański, reprezentujący ideologję b. Biał. Wł. Rob. Hromady otrzymały 73.201 gł. — 42,6% gł. ważn., gdy na listy o kierunku umiarkowanym oddano tylko 7.863 głosów. Imponującą przewagą głosów nad innemi listami w okr. wyb. Nr. 61 dominuje lista „Zmagań za Interesy Robotników i Włościan" Nr. 39, która otrzymała 71.706 gł. ważn. — 41,7% gł. ważn.; jeżeli ponadto uwzględni się ok. 2.500 głosów unieważnionych z tej listy w okręgu, to będzie się mieć miarę wpływów, jakie posiada tutaj kierunek reprezentujący tę listę. Niemal zupełnie opanował on wieś białoruską w pow. Nowogródek, gdzie w obwodach wiejskich na listę Nr. 39 oddano ok. 77% gł. ważn., oraz w pow. Słonim, w którym oddano na nią w obw. wiejskich 76% gł. ważnych. Białoruskie listy umiarkowane w tych powiatach zdołały zebrać tylko 736 głosów ważnych.

W okr. wyb. Nr. 62 nie było zgłoszonej listy białoruskiej o radykalnem zabarwieniu. Żywioły komunizujące prawdopodobnie zamierzały poprzeć tutaj polskie listy o kierunku wywrotowym, zwłaszcza listę Nr. 13, która, pomimo iż została unieważniona, otrzymała ok. 12.200 demonstracyjnych głosów. W powiatach województwa nowogródzkiego, które wchodzą w skład okr. wyb. Nr. 62, oddano na białoruskie listy umiarkowane 11.406 gł. ważn.

Lista Białoruskich Włościan i Robotników Nr. 41 otrzymała w całem województwie 14.160 gł. Na terenie okr. wyb. Nr. 61 poza jednym pow. Nieśwież (8,4% gł. ważn.) oddano na nią drobne ilości głosów. Natomiast skupiła ona swój wysiłek agitacyjny w okr. Nr. 62 i, nie napotykając współzawodnictwa skrajnie radykalnych list białoruskich, zdołała zebrać 24,1% gł. ważn. Najznaczniejsza ilość głosów tej listy przypada na pow. Mołodeczno z woj. wileńskiego (49,5% gł. ważn.).

Lista „Biał. Gosp. Niezależny Sojuz Włość. i Rob. Nr. 41, wystawiona w okr. Nr. 61 przez grupę działaczy społeczno-samorządowych, na czele której stoi E. Mitkiewicz, miała niejakie lokalne powodzenie w pow. Baranowicze (3.615 gł. — 8,1% gł. ważn.). W innych powiatach otrzymała nieznaczną ilość głosów. Zupełny brak wpływów na terenie województwa wykazała Białoruska Rada Narodowa, której lista Nr. 37 zdołała pozyskać tylko 524 zwolenników.

Lista Bloku Mniejsz. Nar. ważnie zgłoszona w okr. Nr. 61, uzyskała 8,3% gł. ważn., w r. 1922 — 47,9% gł. ważn. Najwyższy procent głosów ważnych otrzymała ona w pow. Stołpce (16,5% gł. ważn.) oraz w pow. Baranowicze (10,2% gł. ważn.), dzięki poparciu, jakiego w pewnym stopniu doznała tutaj ze strony wyborców wiejskich Białorusinów.

Np. w pow. Baranowicze, gm. Niedźwiedzica, posiadająca nieznaczną ilość mieszkańców wyznania mojżeszowego, oddała na listę Bl. Mn. Nar. 960 gł., w 1922 r. tylko 48 gł.; tak samo gm. Ostrów, licząca w 1921 r. zaledwie 17 osób wyzn. mojżeszowego, oddała na Listę Bl. Mn. Nar. 333 gł., w 1922 r. — 155 gł. Odwrotne natomiast zachodzą stosunki w pozostałych powiatach okręgu; tutaj Nr. 18 główne poparcie znalazła w ośrodkach miejskich, a więc śród wyborców Żydów. W pow. Słonim oddano na nią w obw. miejskich 1.612 gł. w obw. wiejskich 158 g.; w pow. Nowogródek — w obwodach miejskich 1.970 gł., w obw. wiejskich — 245 gł.; w pow. Nieśwież — w obw. miejskich 913 gł., w obw. wiejskich — 510 gł. W okr. Nr. 62 lista Nr. 18 była unieważniona. Pomimo tego demonstracyjnie na nią oddano ok. 11 tys. głosów.

Niewielkie wpływy wykazała lista Nr. 20, zebrawszy w województwie 3.566 gł. (1,5% gł. ważn.). Prawie trzecia część tych głosów padła w pow. Lida.

Na listę Nr. 33 oddano w okr. Nr. 61 — 2,5% gł. ważnych. W m. Baranowiczach na listę tę padło 947 gł. (na listę Nr. 18 — 1.412 gł.); w m. Słonimie — 685 gł. W okr. Nr. 62 nie była ona zgłoszona. Lista „Jedność i Sprawiedliwość", która, również jak lista Nr. 33, opierała się na żydowskim elemencie ortodoksyjnym, osiągnęła w okr. Nr. 61 tylko 1% gł. ważn. Przeszło dwukrotnie wzmogły się siły „Bundu" 2.102 gł. — 0,9 gł. ważnych.

Okr. wyb. Nr. 61. Nowogródek. (Powiaty: Nowogródek, Baranowicze, Nieśwież, Słonim, Stołpce).

Mandatów 6.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 18 . . . . . Bazyli Rogula.
Nr. 20 . . . . . Jan Emeljanow.
Nr. 33 . . . . . Wacław Wiślicki.

Listy lokalne:

Nr. 36 — „Jedność i Sprawiedliwość" . . . . . Eljasz Zakhejm.
Nr. 37 — Ogólno-Białoruska Ludowa . . Arsenjusz Pawlukiewicz.
Nr. 38 — Białoruskie Robotniczo - Włościańskie Zjednoczenie — Jan Dudarewicz.
Nr. 39 — „Lista Zmagań za Interesy Robotników i Włościan" — Aleksander Staganowicz, Ignacy Dworczanin, Józef Gawrylik, Paweł Krynczyk, Anastazy Oleszkiewicz, Aleksander Łojko.
Nr. 40 — Białoruski Gospodarczy Niezależny Sojusz Włościan i Robotników — Suszko Michał.
Nr. 41 — Białoruscy Włościanie i Robotnicy . . Michał Czetyrko.

Lista unieważniona:
Białoruskie Demokratyczne Objednanie.

Mandaty z listy Nr. 39 otrzymali: Aleksander Staganowicz, Ignacy Dworczanin, Józef Gawrylik.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 10	Nr. 18	Nr. 20	Nr. 33
53926	8818	2364	**1326**	2047	**14216**	**2077**	**4426**

Nr. 36	Nr. 37	Nr. 38	Nr. 39	Nr. 40	Nr. 41
1675	**229**	**1495**	**71705**	**4467**	**3167**

Dzielnik wyborczy — 17.975.

Lista Nr. 1 otrzymała 3 m., Nr. 39 — 3 m.
Z listy Nr. 1 uzyskał mandat poseł narodowości białoruskiej — Józef Mokrecki.

Okr. wyb. Nr. 62. Lida. (Powiaty: Lida, Wołożyn, Mołodeczno, Oszmiana, Wilejka).

Mandatów 7.

Listy przyłączone do list państwowych:
Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 20 . . . . . Jan Emeljanow.
Listy lokalne:
Nr. 36 — Biełaruskaja Selanskaja Partja „Praca" — Stefanja Hlebowiczówna.
Nr. 37 — Ogólno-Białoruska Lista Ludowa . . Michał Iwaszkiewicz.
Nr. 41 — Białoruscy Włościanie i Robotnicy — Jan Stankiewicz, Flegant Wołyniec, Justyn Muraszko, Ignacy Lukjanowicz.
Listy unieważnione:
Nr. 18 — Lista Bl. Mn. Nar. w Polsce.
Nr. 38 — Białorusko-Polskie Robotniczo-Chłopskie Zjednoczenie.

Mandaty z listy Nr. 41 otrzymali: Jan Stankiewicz, Flegant Wołyniec.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 20	Nr. 25	Nr. 36	Nr. 37
61856	9158	15340	**1110**	**3454**	18315	**128**	**826**

Nr. 40	Nr. 41
91	**35076**

Dzielnik wyborczy — 15.464.

Lista Nr. 1 otrzymała 4 m., Nr. 25 — 1 m., Nr. 41 — 2 m.

Wyniki głosowania do Senatu.

Frekwencja głosujących do Senatu wynosi 46,4%, jest jedną z najniższych w Rzeczypospolitej. Najlepiej głosowały powiaty o przewadze ludności polskiej: Lida — 52,9%, Wołożyn — 54%. W stosunku do wyborów w 1922 r. listy niepolskie wykazują poważny spadek głosów, mianowicie o 7.149 gł., odsetek ich zmniejszył się z 37,5 na 28,4, czyli odwrotnie, niż w głosowaniu do Sejmu, gdzie liczba i odsetek głosów tych list znacznie zwiększyły się. Największy spadek głosów list niepolskich zaznaczył się w pow. Nieśwież, mianowicie z 11.531 (64,1% gł. ważn.) na 3.365 gł. (24,1% gł. ważn.); przyczyniła się do tego stanu rzeczy ogromna popularność w tym powiecie listy Nr. 1, która zdobyła 10.129 głosów, to jest 73% ogółu głosów ważnych. W jednym tylko pow. Baranowicze listy niepolskie wykazują znaczny przyrost głosów, mianowicie z 2.432 (20% gł. ważn.) na 7.859 (41,4% gł. ważn.); jest to wynikiem klęski wyborczej, poniesionej przez PSL „Wyzwolenie", które w 1922 r. otrzymało w tym powiecie do Senatu 6.613 gł., w 1928 r. zaledwie 45 gł.

Szczególną uwagę zwracają wyniki głosowania na Listę Bloku Mn. Nar., otrzymała ona prawie dwa razy więcej głosów, niż w głosowaniu do Sejmu; odsetek jej głosów do Senatu wynosi 20,2, gdy do Sejmu zaledwie 6,0. W 4-ch powiatach, wschodzących w skład okr. wyb. Nr. 41 (z wyjątkiem pow. Stołpce) liczba głosów listy Nr. 18 do Senatu jest znacznie większa od liczby jej głosów do Sejmu, np. w pow. Nowogródek do Senatu oddano na nią 7.965 gł. (42,4% gł. ważn.), do Sejmu 2.215 gł. (5% gł. ważn.); w pow. Baranowicze do Senatu 6.534 gł. (34,4% gł. ważn.), do Sejmu 4.568 gł. (10,2% gł. ważn.). Fakt ten tłumaczy się w pierwszym rzędzie poparciem, jakiego tej liście udzielili wyborcy, głosujący do Sejmu na listy wywrotowe Nr. 38 i Nr. 39. Przytoczymy na to kilka bardziej charakterystycznych przykładów. W pow. Baranowicze, w obw. wiejskim Krepacze w głosowaniu do Sejmu na listę Nr. 39 oddano 817 gł., na listę Nr. 18 — 0 gł., do Senatu na listę Nr. 18 oddano 360 gł.; w obw. wiej. Hrończaki oddano do Sejmu na listę Nr. 39 — 491 gł., na Nr. 18 — 10 gł., do Senatu na listę Nr. 18 — 310 gł. W pow. Nowogródek w obw. wiej. Janowicze oddano do Sejmu na listę Nr. 39 — 1.088 gł., na Nr. 18 — 0 gł., do Senatu na Nr. 18 — 445 gł.; w obw. wiej. Niechniewicze i Stare Niechniewicze oddano do Sejmu na listę Nr. 39 — 1.041 gł., na Nr. 18 — 16 gł., do Senatu na listę Nr. 18 oddano 726 gł. W pow. Słonim w obw. wiej. Platonowicze oddano do Sejmu na listę Nr. 39 — 836 gł., na Nr. 18 —

POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych
Baranowicze	1922	31986	12340	38·6	178	12162
	1928	49007	22185	45·3	3184	19001
Nowogródek	1922	38169	17769	46·5	74	17695
	1928	47598	19659	41·3	857	18802
Nieśwież	1922	38010	18229	48·0	231	17998
	1928	35265	14591	41·4	623	13968
Słonim	1922	37871	13143	35·9	137	13006
	1928	37588	12887	34·3	2671	10216
Stołpce	1922	24007	11013	45·9	117	10896
	1928	26342	13328	50·6	428	12900
Wołożyn	1922	41226	17154	41·6	793	16361
	1928	34557	18646	54·0	1118	17528
Lida	1922	70040	35157	50·2	2006	33151
	1928	83251	44082	52·9	1314	42768
WOJ. NOWOGRÓDZKIE	1922	281309	124805	44·4	3536	121269
	1928	313608	145378	46·4	10195	135183

0 gł., do Senatu na listę Nr. 18 — 282 gł.; w obw. wiej. Studzierowszczyzna oddano do Sejmu na listę Nr. 39 — 605 gł., na Nr. 18 — 21 gł., do Senatu na listę Nr. 18 — 225 gł. Z drugiej zaś strony listę Nr. 18 wydatnie poparli w pow. Baranowicze i w pow. Słonim wyborcy, którzy do Sejmu głosowali na listę Nr. 33. W m. Słonimie lista Nr. 18 otrzymała do Sejmu 1.612 gł., do Senatu — 1.740 gł.; lista Nr. 33 otrzymała do Sejmu 685 gł., do Senatu — 3 gł.! W m. Baranowiczach lista Nr. 18 otrzymała do Sejmu 1.412 gł., do Senatu — 1.333 gł., lista Nr. 33 do Sejmu — 947 gł., do Senatu — 287 gł. Zwolennicy listy Nr. 36 „Jedność i Sprawiedliwość" do Sejmu prawdopodobnie także poparli listę Nr. 18, a nie listę Nr. 33; np. w obw. Horodyszcze p. Baranowicze, w głosowaniu do Sejmu oddano na listę Nr. 18 — 108 gł., na Nr. 33 — 9 gł., na Nr. 36 — 190 gł., w głosowaniu do Senatu na Nr. 18 — 151 gł., na Nr. 33 — ani jednego.

Na listy białoruskie oddano 9.046 gł. — 6,7% gł. ważn., z wyjątkiem 62 głosów Og. Biał. Ludowej listy Nr. 37, reszta przypada na listę Biał.

Ogółem padło na listy				Listy mniejszości narodowych uzyskały											
polskie		mniejsz. narod.		Bl. M. N.		białoruskie						Nr. 20		Nr. 33	
						Nr. 37		Nr. 41		razem					
głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
9730	80·0	2432	20·0	2432	20·0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11142	58·6	7859	41·4	6534	34·4	41	0·0	722	3·8	763	3·9	266	1·5	296	1·6
3635	20·5	14060	79·5	14060	79·5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6989	37·2	11813	62·8	7965	42·4	1	0.0	3535	18·8	3536	18·8	66	0·3	246	1·3
6467	35·9	11531	64·1	11531	64·1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10603	75·9	3365	24 1	2217	15·9	4	0.0	796	5·7	800	5·7	43	0·3	305	2·2
8433	64·8	4573	35·2	4573	35·2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6769	66·3	3447	33·7	3059	29·9	2	0.0	331	3·3	333	3·3	51	0·5	4	0.0
7903	72·6	2993	27·4	2993	27·4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9551	74·0	3349	26·0	2412	18·7	—	—	701	5·5	701	5·5	133	1·0	103	0·8
13512	82·6	2849	17·4	2849	17·4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14568	83·1	2960	16·9	552	3·2	4	0.0	2379	13·6	2383	13·6	25	0·1	—	—
26118	78·8	7033	21·2	7033	21·2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27239	87·0	5529	13·0	4508	10·5	10	0.0	520	1·4	530	1·4	253	0·6	238	0·5
75798	62·5	45471	37·5	45471	37·5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
96861	71·6	38322	28·4	27247	20·2	62	0.0	8984	6·7	9046	6·7	837	0·6	1192	0·9

Włościan i Robotników Nr. 41. W pow. Baranowicze i w pow. Nowogródek zaznacza się ogromny przyrost głosów tej listy do Senatu w stosunku do liczby jej głosów do Sejmu; w pow. Baranowicze padło na nią do Sejmu 7 gł., do Senatu — 722 gł.; w pow. Nowogródek padło na nią do Sejmu 519 gł., do Senatu — 3.535 gł. (18,8% gł. ważn.). Badając wyniki głosowania na tę listę w poszczególnych obwodach stwierdzić można, że w szeregu miejscowości licznie oświadczyli się za nią wyborcy, którzy do Sejmu głosowali na listę Nr. 39. Np. w pow. Nowogródek, w obw. wiejskim Cyryn oddano do Sejmu na listę Nr. 41 — 2 gł., na listę Nr. 39 — 726 gł., na inne listy białoruskie — 0 gł., do Senatu lista Nr. 41 otrzymała 135 gł.; w obw. wiejskim Szczorse oddano do Sejmu na listę Nr. 41 — 0 gł., na listę Nr. 39 — 954 gł., na inne listy białoruskie 0 gł., do Senatu lista Nr. 41 otrzymała 427 gł.; w obw. wiejskim Pohorje oddano do Sejmu na listę Nr. 41 — 0 gł., na Nr. 39 — 626 gł., na inne białoruskie listy — 0 gł., do Senatu lista Nr. 41 otrzymała 356 gł. W pow. Baranowicze w obw. wiejskim Czer-

nichowo oddano do Sejmu na listę Nr. 41 — 0 gł., na listę Nr. 39 — 579 gł., do Senatu na listę Nr. 41 — 193 gł.

Nie można natomiast stwierdzić, aby lista Nr. 41 była poparta przez wyborców, którzy do Sejmu głosowali na listę Białor. Gospod. Niezależnego Sojuza Włość. i Robotn. Nr. 40; we wszystkich obwodach, w których ta ostatnia lista miała większe powodzenie, na listę Nr. 41 do Senatu nie oddano bądź wcale, bądź też minimalne ilości głosów. Np. w pow. Baranowicze, w obw. wiej. Ławrynowicze lista Nr. 40 do Sejmu otrzymała 227 gł., lista Nr. 41 do Senatu — 0 gł., w obw. wiej. Podlesiejki lista Nr. 40 do Sejmu otrzymała 378 gł., lista Nr. 41 do Senatu — 5 gł. Raczej należy sądzić, że zwolennicy listy Nr. 40 poparli w większości listę Nr. 1 do Senatu, np. w przytoczonym obwodzie Podlesiejki lista Nr. 1 do Sejmu otrzymała 99 gł., do Senatu — 287 gł.

Białoruskie radykalne elementy, nie mając zgłoszonej ważnie do Senatu listy odpowiadającej ich przekonaniom, częściowo, jak widzieliśmy powyżej, poparły listy Nr. 18 i Nr. 41, przeważnie jednak albo wstrzymały się od głosowania, albo demonstracyjnie oddały kartki na unieważnioną do Senatu listę „Zmagań za Interesy Włość. i Robotników" (ok. 4.000 głosów) oraz na niezgłoszoną w okręgu komunistyczną listę Nr. 13. W powiatach Słonin i Nowogródek, gdzie białoruskie listy wywrotowe do Sejmu znalazły najwięcej zwolenników, abstynencja wyborców do Senatu była największa, mianowicie w pow. Słonim głosowało 34,3% uprawnionych, w pow. Nowogródek — 41,3%. Objawy te występują najjaskrawiej w tych właśnie obwodach wiejskich, które najbardziej były opanowane przez listę Nr. 39. Np. w pow. Słonim, w obw. wiejskim Jednacze na 1.633 uprawnionych głosowało 225, unieważniono 191 głosów, do Sejmu na listę Nr. 39 oddano 1.104 gł.; w obw. wiej. Kołbowicze na 1.627 uprawnionych głosowało 207, unieważniono 135 gł., do Sejmu na listę Nr. 39 oddano 1.022 gł. W pow. Nowogródek, w obw. wiej. Brolniki na 810 uprawnionych głosowało 189, unieważniono głosów 120, do Sejmu na listę Nr. 39 oddano 766 gł.; w obw. wiej. Poczapów na 1.179 uprawnionych głosowało 304, do Sejmu na listę Nr. 39 oddano 701 gł.

Mandatów 3.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 18 . . . . . Bazyli Rohula, Szymon Bohdanowicz.
Nr. 20 . . . . . Dymitr Kieziewicz.
Nr. 33 . . . . . Wacław Wiślicki.

Listy lokalne:

Nr. 37 — Ogólno-Białoruska Ludowa. . . . Teodor Wiernikowski.
Nr. 41 — Białoruscy Włościanie i Robotnicy — Grzegorz Gierus.

Listy unieważnione:

„Zmagania za Interesy Robotników i Włościan",
Białoruskie Demokratyczne Objednanie.

Mandat z listy Nr. 18 otrzymał — Bazyli Rohula.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 10	Nr. **18**	Nr. **20**	Nr. 25	Nr. **33**
65045	4352	1438	19785	**27247**	**837**	6241	**1192**

Nr. **37**	Nr. **41**
62	**8984**

Dzielnik wyborczy — 27.247.

Lista Nr. 1 uzyskała 2 m., Nr. 18 — 1.

Do uzyskania mandatu przez listę Nr. 18 przyczynił się bardzo niski dzielnik wyborczy, który jest o 4.613 mniejszy od dzielnika wyb. w 1922 r.

WOJEWÓDZTWO WILEŃSKIE

WOJEWÓDZTWO WILEŃSKIE

Nr. i nazwa okr. wyborczego	POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło na listy			
								polskie		mniejsz. narod.	
								głosów	%	głosów	%
Nr. 63 — Wilno	Wilno	1922	79221	56534	71·4	283	56251	40669	72·3	15582	27·7
		1928	108619	72411	66·7	241	72170	55564	77·1	16506	22·9
	Wilno-Troki	1922	82713	48912	59·1	232	48680	46416	95·4	2264	4·6
		1928	94079	63467	67·4	2745	60722	57490	94·7	3232	5·3
	Razem w okręgu	1922	161934	105446	65·1	515	104931	87085	83·0	17846	17·0
		1928	202698	135878	67·0	2986	132892	113154	85·1	19738	14·9
Nr. 64 — Święciany	Święciany	1922	58636	22513	38·4	364	22149	19068	86·1	3081	13·9
		1928	65974	35598	54·0	1587	34011	21877	64·3	12134	35·7
	Brasław	1922	61275	33881	55·3	368	33513	25372	75·7	8141	24·3
		1928	66235	46226	69·8	2671	43555	21710	49·8	21845	50·2
	Dzisna	1922	68082	38368	56·4	327	38041	18778	49·4	19263	50·6
		1928	67537	44033	65·2	4054	39979	15931	39·8	24048	60·2
	Postawy a)	1922	44389	25019	56·4	323	24696	16345	66·2	8351	33·8
		1928	48699	28913	59·4	2651	26262	13233	50·4	13029	49·6
	Razem w okręgu	1922	232382	119781	51·5	1382	118399	79563	67·2	38836	32·8
		1928	248445	154770	62·3	10963	143807	72751	50·6	71056	49·4
Razem w okr. Nr.Nr. 63 i 64		1922	394316	225227	57·1	1897	223330	166648	74·6	56682	25·4
		1928	451143	290648	64·4	13949	276699	185905	67·2	90794	32·8
WOJ. WILEŃSKIE		1922	520203	296912	57·1	2775	294137	211938	72·1	82199	27·9
		1928	594962	387745	65·2	32218	355527	237810	66·9	117717	33·1

*) W 1928 r. w pow. Mołodeczno, Oszmiana i Wilejka (okr. Nr. 62) odpowiadająca jej lista Nr. 41.
**) W 1922 r. w pow. Mołodeczno, Oszmiana i Wilejka (okr. Nr. 62) i w okr. Nr. 63 listy Nr.Nr. 23 i 24 p. n. Zjedn. Biał. Bezp. Aktywistów i „Zielonego Dębu".
W 1928 r. w pow. Mołodeczno, Oszmiana i Wilejka (okr. Nr. 62) lista Nr. 36 p. n. Biał. Sel. Partja „Praca" (10 głosów) i lista Nr. 37 p. n. Og.-Biał. Lista Lud. (531 głosów).
***) W 1922 r. w powiatach okr. Nr. 62 lista Nr. 27 p. n. „Poalej Sjon i Ceirej Sjon" (35 głosów).
****) W 1922 r. lista Nr. 20 p. n. Żyd. Dem. Bł. Lud.
a) W 1922 r. pow. Duniłowicze.

Bl. M. N.		Listy mniejszości narodowych uzyskały: białoruskie								Nr. 20		Nr. 46		żydowskie					
		Nr. 39 *)		Nr. 40		inne **)		razem						Nr. 4 ***)		Nr. 33 ****)		razem	
głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
10794	19·2	—	—	—	—	12	0·0	12	0·0	—	—	—	—	1374	2·4	3402	6·1	4776	8·5
14615	20·3	15	0·0	6	0·0	—	—	21	0·0	1753	2·4	—	—	5	0·0	112	0·2	117	0·2
2043	4·2	—	—	—	—	9	0·0	9	0·0	—	—	—	—	23	0·0	189	0·4	212	0·4
2559	4·2	169	0·3	3	0·0	—	—	172	0·3	444	0·7	—	—	10	0·0	47	0·1	57	0·1
12837	12·2	—	—	—	—	21	0·0	21	0·0	—	—	—	—	1397	1·4	3591	3·4	4988	4·8
17174	12·9	184	0·1	9	0·0	—	—	193	0·2	2197	1·7	—	—	15	0·0	159	0·1	174	0·1
1963	8·9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1118	5·0	1118	5·0
8879	26·1	—	—	—	—	—	—	—	—	2151	6·3	643	1·9	461	1·4	—	—	461	1·4
7323	21·9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	818	2·4	818	2·4
16930	39·0	—	—	—	—	—	—	—	—	4729	10·9	27	0·0	109	0·3	—	—	109	0·3
18142	47·7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1121	2·9	1121	2·9
19012	47·6	—	—	—	—	—	—	—	—	4717	11·8	2	0·0	317	0·8	—	—	317	0·8
8066	32·6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	285	1·2	285	1·2
11663	44·4	—	—	—	—	—	—	—	—	1273	4·8	8	0·0	85	0·4	—	—	85	0·4
35494	30·0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3342	2·8	3342	2·8
56534	39·3	—	—	—	—	—	—	—	—	12870	8·9	680	0·5	972	0·7	—	—	972	0·7
48331	21·7	—	—	—	—	21	0·0	21	0·0	—	—	—	—	1397	0·6	6933	3·1	8330	3·7
73708	26·6	184	0·1	9	0·0	—	—	193	0·1	15067	5·5	680	0·2	987	0·3	159	0·1	1146	0·4
73751	25·1	—	—	—	—	79	0·0	79	0·0	—	—	—	—	1432	0·5	6937	2·3	8369	2·8
73708	20·7	24267	6·8	9	0·0	541	0·2	24817	7·0	17032	4·8	680	0·2	1321	0·4	159	0·0	1480	0·4

Wyniki głosowania do Sejmu.

Frekwencja głosujących na terenie województwa 65,2% wzrosła w stosunku do 1922 r. o 8,1%, osiągając najwyższy poziom w pow. Brasław — 69,8%. W pow. Święciany głosowało o 15,6% wyborców więcej, aniżeli w 1922 r., w pow. Brasław o 14,5%. Jestto bezwątpienia następstwem wzięcia udziału w głosowaniu przez poważną część wyborców Litwinów; w jak wysokim stopniu udział ten miał miejsce trudno jest osądzić, wobec braku miarodajnej statystyki ludności w pow. Święciany, w którym mieszka blisko 25% Litwinów.

Wyniki głosowania w województwie wileńskiem cechuje bardzo silny przyrost głosów, oddanych na listy niepolskie, wynosi on 35.518 gł., a przejawia się we wszystkich powiatach z wyjątkiem m. Wilna i pow. Wilejka. W m. Wilnie liczba głosów tych list z większyła się o 924, odsetek ich zmniejszył się z 27,7 na 22,9, z powodu przyrostu liczby głosów list polskich o 14.995. Szczególnie wzmogły się na siłach listy niepolskie w pow. Święciany z 13,9% gł. ważn. na 35,7% gł. ważn. oraz w pow. Brasław — z 24,3% na 50,2% gł. ważnych.

Listy polskie otrzymały w województwie o 25.872 gł. mniej, niż w 1922 r.; gdyby nie włączać dużego przyrostu ich głosów w m. Wilnie, to wynik głosowania przedstawiałby dla list polskich bardzo ujemny bilans. Przyczyny, jakie ten stan rzeczy spowodowały, były takie same, o których wspomniano przy analizie wyniku głosowania w woj. nowogródzkiem.

W dwóch okręgach wyborczych, znajdujących się w obrębie województwa wileńskiego Nr. 63 Wilno i Nr. 64 Święciany jedyną listą niepolską, która zdołała skupić poważne masy wyborców była Lista Bloku Mn. Nar.; oddano na nią w tych okręgach 73.703 gł. — 26,6% gł. ważn., a prawie 78% ogółu głosów list niepolskich. (W trzech powiatach województwa Mołodeczno, Oszmiana i Wilejka, wchodzących w skład okr. wyb. Nr. 62 Lida, lista Nr. 18 była unieważniona). Oświadczyli się za nią w olbrzymiej większości wyborcy Żydzi, bowiem wpływowa na tym terenie organizacja Żyd. Str. Demokratyczno-Ludowego przyłączyła się do akcji wyborczej Bloku Mn. Nar. Dwie samodzielnie występujące żydowskie listy Nr. 4 i Nr. 33 zdołały w obu tych okręgach uzyskać 1.146 gł., a w m. Wilnie zaledwie 117 głosów. Największy przyrost głosów Listy Bloku Mn. Nar. przypada na pow. Święciany z 1.963 gł. (8,9% gł. ważn.) na 8.879 gł. (26,1% gł. ważn.) oraz na pow. Brasław z 7.323 gł. (21,9% gł. ważn.) na 16.980 (39% gł. ważn.). Zestawienie tych wyników z faktem wspomnianego wyżej, dużego przyrostu głosują-

cych w tych powiatach nasuwa przypuszczenie, że wyborcy Litwini przeważnie poparli listę Nr. 18, co zresztą odpowiadałoby nastrojom, jakie w stosunku do Bloku Mn. Nar. przejawiały się w prasie litewskiej i śród wybitniejszych działaczy. Organizacje litewskie bojkotowały samodzielną litewską listę, zgłoszoną w okr. Nr. 64 pod Nr. 46 Bezpartyjnego Bloku Polsko-Litewskiego Demokratycznego Komitetu Wyborczego, która też nie zdołała pozyskać większej ilości wyborców. W pow. Święciany oddano na nią 643 gł., na listę Nr. 18 w obwodach wiejskich — 7.721 gł. (26% gł. ważn.). Wyniki głosowania w gminach, w których zamieszkuje ludność litewska, wskazują, w jakim kierunku szły jej sympatję. Np. w obw. wiejskim Komaje, pow. Święciany, na listę Nr. 18 oddano 635 gł., na Nr. 46 — 66 gł.; w obw. wiejskim N. Strunojcie na listę Nr. 18 oddano 335 gł., na Nr. 46 — 9 gł. Dla powodzenia listy Nr. 18 w okr. Nr. 64 nie bez znaczenia był fakt, iż nie miała ona tutaj konkurencji innej listy białoruskiej; również wpływy Biał. Chrześcijańskiej Demokracji śród Białorusinów katolików, które w ostatnich latach bardzo rozwinęły się, zapewne w dużym stosunku pociągnęły wyborców tej kategorji na stronę listy Nr. 18.

Lista Białoruscy Włościanie i Robotnicy uzyskała na terenie województwa 24.267 gł. — 6,8% gł. ważn., z wyjątkiem 184 głosów, otrzymanych w okr. Nr. 63, reszta przypada na 3 powiaty, wchodzące w skład okr. wyb. Nr. 62.

Wystawiona w okr. Nr. 63 przez białoruskie elementy wywrotowe lista Biał. Wł. Rob. Zjednoczenie Nr. 40 miała znaczenie demonstracyjne (9 głosów), ponieważ elementy komunistyczne skupiły się tutaj głównie przy liście Nr. 37 „Solidarność Robotników i Chłopów". W głosowaniu do Senatu na listę Biał. Wł. Rob. Zjedn. oddano 329 gł.

Lista Ruska Nr. 20 otrzymała 17.032 gł. — 4,8% gł. ważnych. Połowa tej liczby przypada na powiaty Brasław i Dzisna, dzięki głosom wyborców staroobrzędowców, których kandydat umieszczony był na pierwszem miejscu listy Nr. 20 w okr. Nr. 64.

Na uwagę zasługuje fakt dużego powodzenia listy PPS Nr. 2 w pow. Święciany, głównie w gminach z ludnością litewską i białoruską. Lista ta uzyskała w miastach powiatu 1.425 gł., w obwodach wiejskich 9.620 gł., to jest 33% gł. ważn., ilość największą ze wszystkich list.

Okrąg wyb. Nr. 63. Wilno. (Wilno-Miasto i pow. Wilno-Troki).

Mandatów 5.

Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.
Nr. 18 . . . . . Dr. Jakób Wygodzki, Bolesław Grabiński.
Nr. 20 . . . . . Marja Bielewska.
Nr. 33 . . . . . Wacław Wiślicki.

Listy lokalne:

Nr. 39 — Białoruscy Włościanie i Robotnicy . . Jan Stankiewicz.

Nr. 40 — Białoruskie Włościańsko-Robotnicze Zjednoczenie — Artemij Piekacz.

Mandat z listy Nr. 18 otrzymał — dr. Jakób Wygodzki.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 4	Nr. 18	Nr. 20	Nr. 24	Nr. 33
41311	16745	27415	**15**	**17174**	**2197**	20089	**159**

Nr. 34	Nr. 37	Nr. 39	Nr. 40
3274	4320	**184**	**9**

Dzielnik wyborczy — 17.174.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 2 m., Nr. 3 — 1 m., Nr. 18 — 1 m., Nr. 24 — 1.

Lista Nr. 18 zawdzięcza mandat dużemu rozbiciu się głosów polskich między 6 list.

Okrąg wyb. Nr. 64. Święciany. (Powiaty: Święciany, Brasław, Dzisna, Postawy).

Mandatów 6.

Listy przyłączone do list państwowych:

Nr. 4 . . . . . Hersz Erlich.

Nr. 18 — Paweł Karuzo, Albin Stepowicz, Konstanty Juchniewicz, Włodzimierz Konon, Józef Czernichow.

Nr. 20 . . . . . Borys Pimonow.

Lista lokalna:

Nr. 46 — Bezpartyjnego Bloku Polsko-Litewskiego Demokratycznego Komitetu Wyborczego — Maciej Ciunelis.

Mandaty z listy Nr. 18 otrzymali: Paweł Karuzo, Albin Stepowicz, Konstanty Juchniewicz.

Na poszczególne listy oddano głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 4	Nr. 18	Nr. 20	Nr. 24	Nr. 46
37749	24752	**972**	**56534**	**12870**	10250	**680**

Dzielnik wyborczy — 18.844.

Mandaty otrzymały listy: Nr. 1 — 2 m., Nr. 2 — 1 m., Nr. 18 — 3 m.

Wyniki głosowania do Senatu.

W głosowaniu do Senatu zaznacza się ten sam objaw, co w głosowaniu do Sejmu: znacznie silniejszy przyrost głosów, oddanych na listy niepolskie, aniżeli na listy polskie. Listy niepolskie otrzymały o 33.781 gł. więcej, niż w 1922 r.; odsetek ich zwiększył się z 25,8 na 35,1, gdy przyrost głosów list polskich wynosi 21.628, a odsetek ich zmniejszył się z 74,2 na 64,9. W zestawieniu z wynikiem głosowania do Sejmu odsetek głosów list niepolskich do Senatu jest większy we wszystkich powiatach z wyjątkiem pow. Święciany i pow. Brasław. Pow. Święciany dał najniższą frekwencję głosujących — 38,9%, gdy do Sejmu frekwencja ta wynosiła 54%. Tak duża abstynencja wyborcza w tym powiecie, przypadająca głównie na gminy z ludnością litewską, nasuwa przypuszczenie, że wyborcy Litwini nie brali udziału w głosowaniu do Senatu. Np. w obw. wiejskich Maciszki na 1.122 uprawnionych głosowało 92; w obw. wiejskim N. Strunojcie na 1.304 uprawnionych głosowało 328; w obw. wiejskim Komaje na 1.409 uprawnionych głosowało 501. W pow. Wilejka liczba głosów list niepolskich do Senatu jest o 3.249 większa, niż do Sejmu. Tłumaczy się to powodzeniem, jakie miały w tym powiecie lista Nr. 18 i lista Biał. Wł. Rob. Zjednoczenia, które w wyborach do Sejmu były tu nieważne.

Na czoło list niepolskich wysunęła się lista Nr. 18 (20,3% gł. ważn.). W m. Wilnie otrzymała ona 27% gł. ważn., czyli o 6,7% więcej, aniżeli do Sejmu, co dowodzi słabszego udziału w głosowaniu wyborców Polaków od Żydów. Największe wpływy osiągnęła lista Nr. 18 w pow. Brasław (34,7% gł. ważn.). Z trzech list białoruskich tylko lista Biał. Wł. Rob. Zjednoczenia Nr. 40 uzyskała większą pozycję głosów (8,8% gł. ważn.), koncentrując je w pow. Wilejka (27,2% gł. ważn.) i w pow. Dzisna (25,2% gł. ważn.). Zupełnie bez wpływów okazała się lista Biał. Ludu Pracującego w okr. wyb. Nr. 63, wystawiona przez grupę białoruskich działaczy społeczno-kulturalnych z b. sen. Własowym na czele (0,6% gł. ważn.).

Mandatów 4.

Listy przyłączone do list państwowych:
Nr. 18 — Wiaczesław Bohdanowicz, dr. Cemach Szabad, Luzer Spiro.
Nr. 20 . . . . . Borys Lelawski.
Nr. 33 . . . . . Eljasz Kirszbraun.

Listy lokalne:
Nr. 39 — Białoruscy Włościanie i Robotnicy — Antonina Ostrowska.

POWIAT	Rok	Uprawnionych do głosowania	Głosujących	% głosujących	Unieważniono głosów	Złożono głosów ważnych	Ogółem padło na listy polskie		mniejsz. narod.	
							głosów	%	głosów	%
Wilno M.	1922	54624	38153	67·4	307	37846	27335	72·2	10511	27·8
	1928	67602	40863	60·4	156	40707	29718	73·0	10989	27·0
Wilno-Troki	1922	55269	29660	53·7	293	29367	28028	95·4	1339	4·6
	1928	65210	32486	49·8	328	32158	30295	94·2	1863	5·8
Święciany	1922	50461	13511	26·9	338	13173	11005	83·5	2168	16·5
	1928	47302	18407	38·9	296	18111	13182	72·8	4929	27·2
Brasław	1922	23463	10582	45·1	173	10409	9543	91·7	866	8·3
	1928	48041	29519	61·4	322	29197	15981	54·7	13216	45·3
Dzisna	1922	63285	20832	32·9	716	20116	11199	55·7	8917	44·3
	1928	48276	24885	51·5	539	24346	10758	44 2	13588	55·8
Postawy [a]	1922	42848	15443	36·0	360	15083	9952	66·0	5131	34 0
	1928	35327	15736	44·5	205	15531	8998	57·9	6533	42·1
Oszmiana	1922	32391	15414	47·6	357	15057	13124	87·2	1933	12·8
	1928	32152	17863	55·9	395	17468	13940	79·8	3528	20·2
Mołodeczno	1922	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1928	26424	16971	64·2	174	16797	8353	49·7	8444	50·3
Wilejka	1922	43482	15446	35·2	351	15095	5548	36·8	9547	63·2
	1928	39818	17563	44·1	323	17240	6137	35·6	11103	64·4
WOJ. WILEŃSKIE	1922	365823	159041	43·5	2895	156146	115734	74·2	40412	25·8
	1928	410152	214293	52·2	2738	211555	137362	64·9	74193	35·1

*) Na listę Nr. 25 p. n. Zjedn. Biał. Bezp. Aktywistów i „Zielonego Dębu".
**) W 1922 r. lista Nr. 26 p. n. Żyd. Dem. Bl Lud.
a) W 1922 r. pow. Duniłowicze.

Bl. M. N.		Listy mniejszości narodowych uzyskały: białoruskie								Nr. 20		Nr. 33**)	
		Nr. 39		Nr. 40		Nr. 41		razem					
głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%	głosów	%
10509	27·8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	0·0
9722	23·9	17	0·0	329	0·8	2	0·0	348	0·8	858	2·1	61	0·2
1286	4·4	—	—	—	—	—	—	2*)	0·0	—	—	51	0·2
1444	4·5	68	0·2	162	0·5	—	—	230	0·7	176	0·6	13	0·0
2148	16·3	—	—	—	—	—	—	19*)	0·2	—	—	1	0·0
4021	22·2	119	0·7	3	0·0	7	0·0	129	0·7	779	4·3	—	—
864	8·3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	0·0
10124	34·7	—	—	1643	5·6	16	0·1	1659	5·7	1428	4·9	5	0·0
8761	43·5	—	—	—	—	—	—	16*)	0·1	—	—	140	0·7
6277	25·8	156	0·6	6137	25·2	127	0·5	6420	26·3	888	3·7	3	0·0
5127	34·0	—	—	—	—	—	—	3*)	0·0	—	—	1	0·0
4260	27·4	32	0·2	1682	10·9	305	1·9	2019	13·0	250	1·7	4	0·0
1924	12·8	—	—	—	—	—	—	3*)	0·0	—	—	6	0·0
1447	8·3	1367	7·8	371	2·1	221	1·3	1959	11·2	65	0·4	57	0·3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1114	6·6	3332	19·8	3654	21·8	214	1·3	7200	42·9	22	0·1	108	0·7
9542	63·2	—	—	—	—	—	—	3*)	0·0	—	—	2	0·0
4440	25·8	1539	8·9	4693	27·2	254	1·5	6486	37·6	176	1·0	1	0·0
40161	25·7	—	—	—	—	—	—	46*)	0·0	—	—	205	0·1
42849	20·3	6630	3·1	18674	8·8	1146	0·6	26450	12·5	4642	2·2	252	0·1

Nr. 40 — Białoruskie Włościańsko-Robotnicze Zjednoczenie — Mitrofan Kiepel.

Nr. 41 — Lista Białoruskiego Ludu Pracującego z Okręgu Wyborczego Nr. 63 — Aleksander Własow.

Mandat z listy Nr. 18 otrzymał Wiaczesław Bohdanowicz.

Na poszczególne listy złożono głosów:

Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	Nr. 10	Nr. 18	Nr. 20	Nr. 24	Nr. 33
75335	17422	17418	2864	**42849**	**4642**	23181	**252**

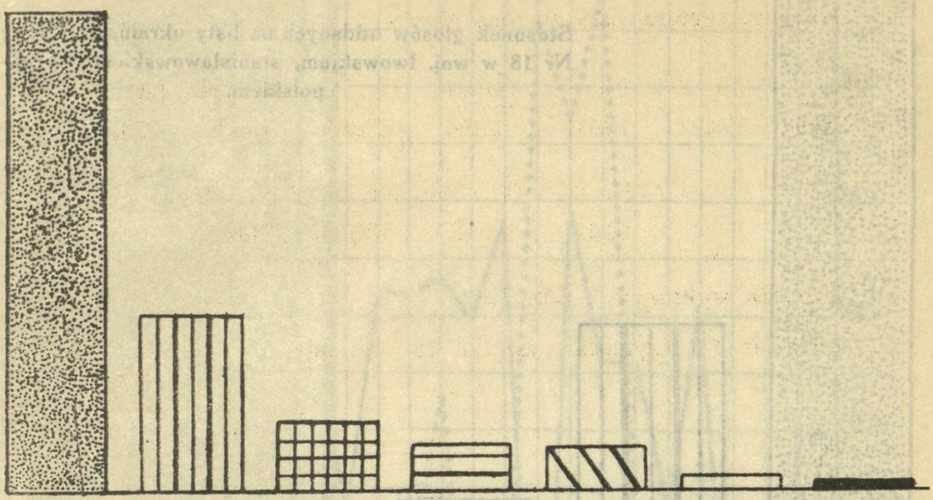
Nr. 37	Nr. 39	Nr. 40	Nr. 41
1142	**6630**	**18674**	**1146**

Dzielnik wyborczy — 25.111.

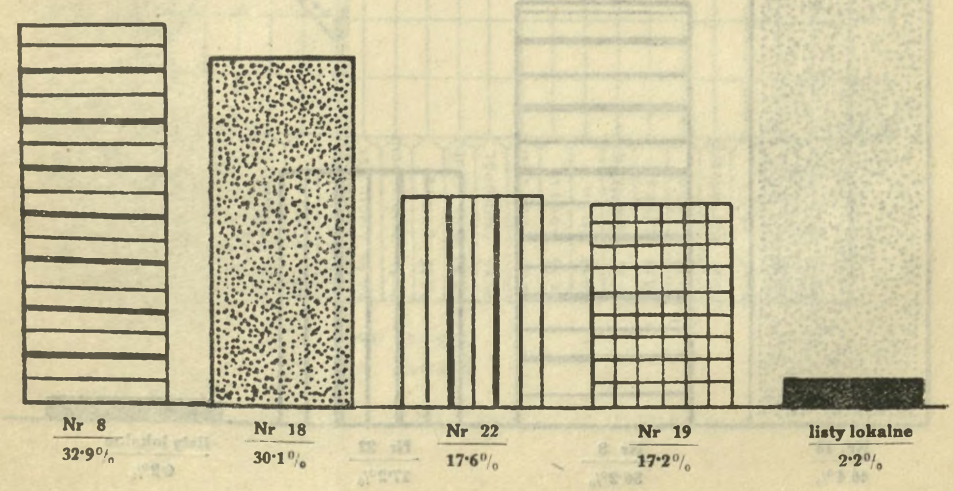
Lista Nr. 1 otrzymała 3 m., Nr. 18 — 1 m.

S E J M.

Stosunek głosów oddanych na listy ukraińskie i listę Nr 18 w woj. lwowskiem, stanisławowskiem i tarnopolskiem.

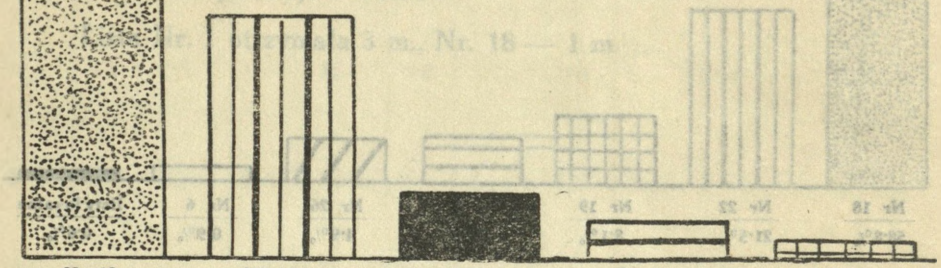

Stosunek głosów oddanych na listy ukraińskie i listę Nr 18 na Wołyniu, Polesiu i w 4-ch okręgach (Nr Nr 25, 26, 27, 28) woj. lubelskiego.

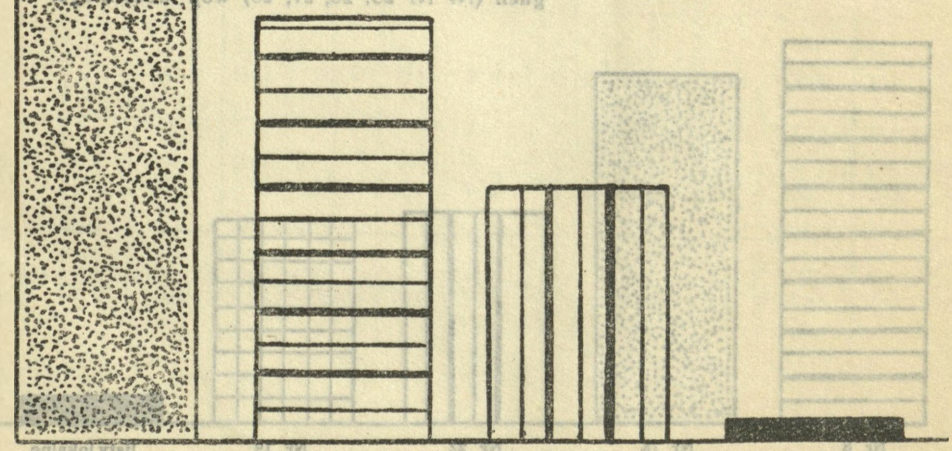
SENAT.

Stosunek głosów oddanych na listy ukraińskie i listę Nr 18 w woj. lwowskiem, stanisławowskiem i tarnopolskiem.

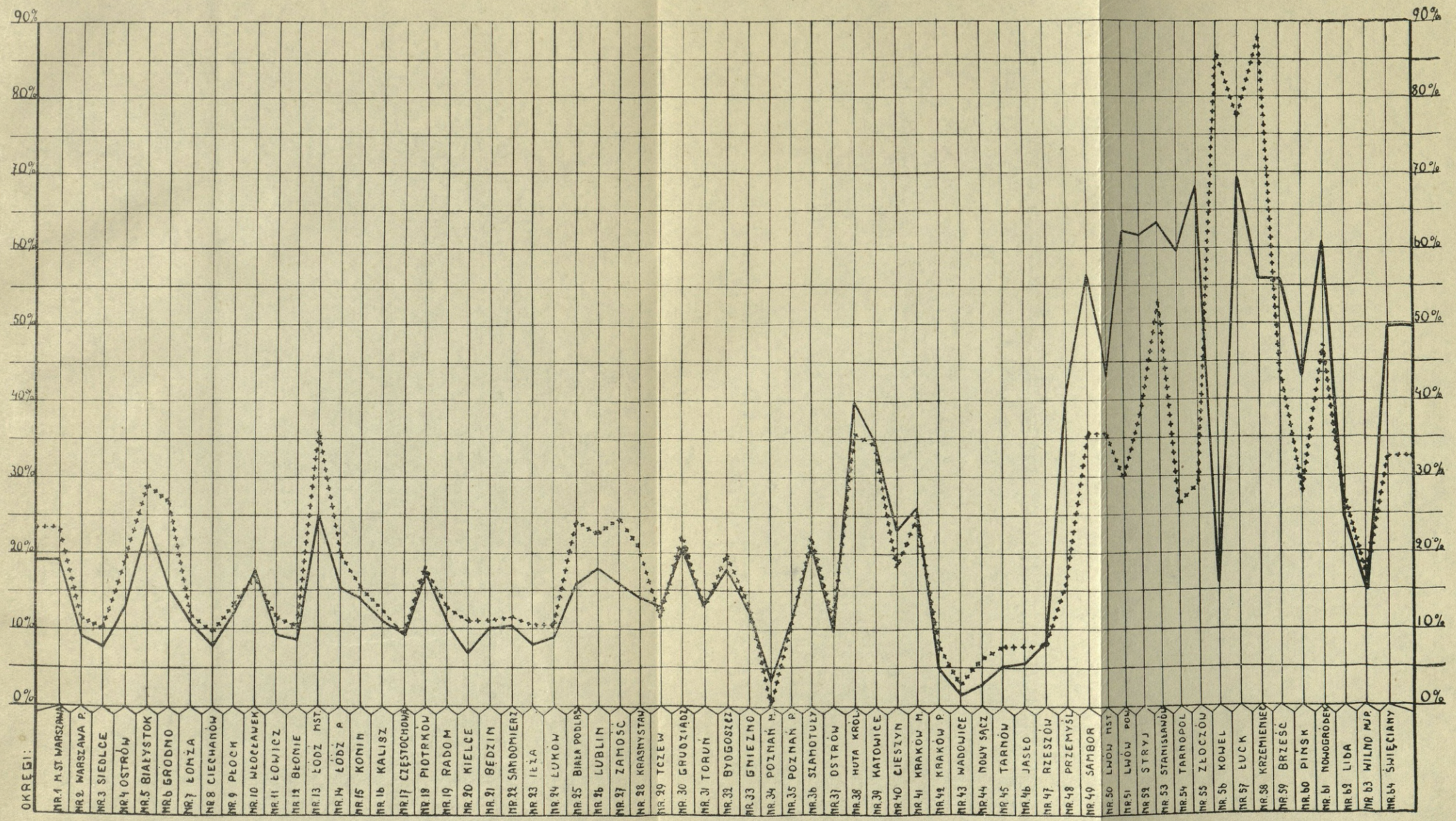
Nr 18	Nr 22	listy lokalne	Nr 8	Nr 19
70·5%	20·8%	5·2%	2·8%	0·7%

Stosunek głosów oddanych na listy ukraińskie i listę Nr 18 w woj. wołyńskiem, poleskiem, lubelskiem.

Nr 18	Nr 8	Nr 22	listy lokalne
46·4%	36·2%	17·2%	0·2%

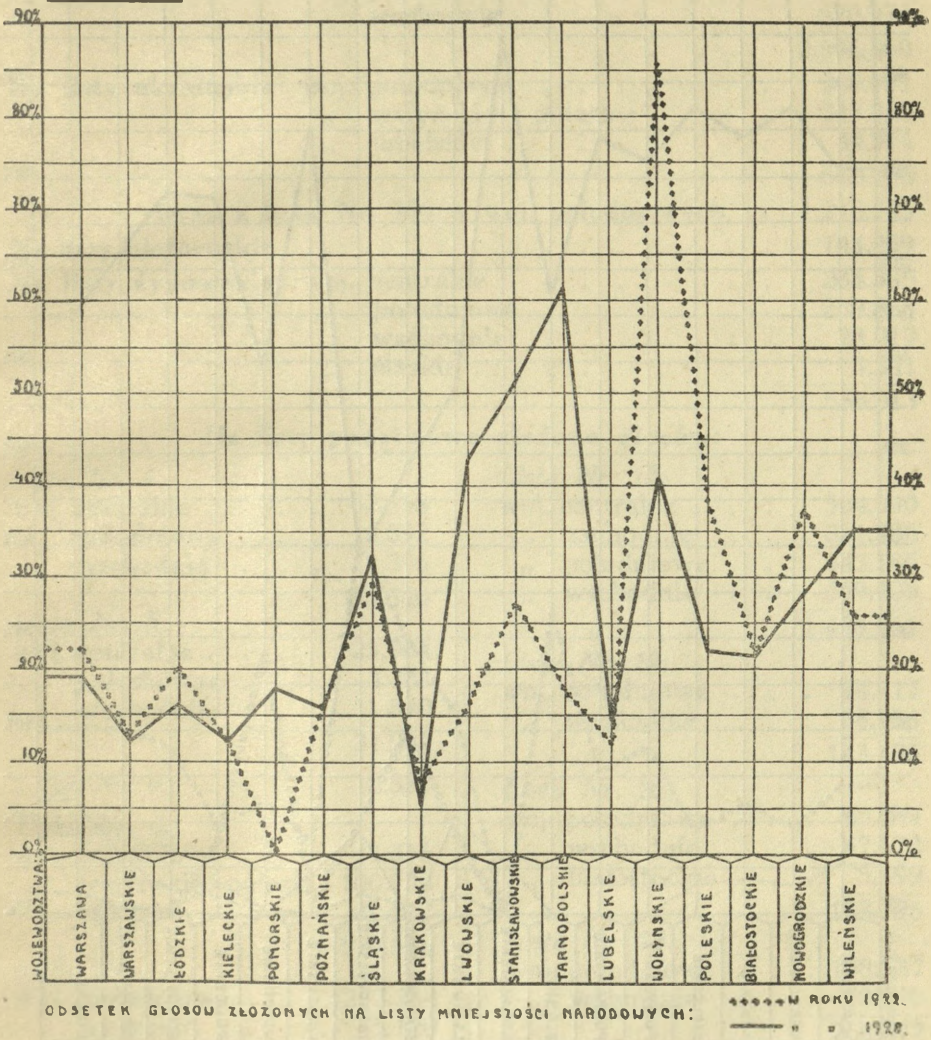
SEJM.

STOSUNEK GŁOSÓW ZŁOŻONYCH NA NIEPOLSKIE LISTY NARODOWOŚCIOWE: ++++ W ROKU 1922
——— " " 1928.

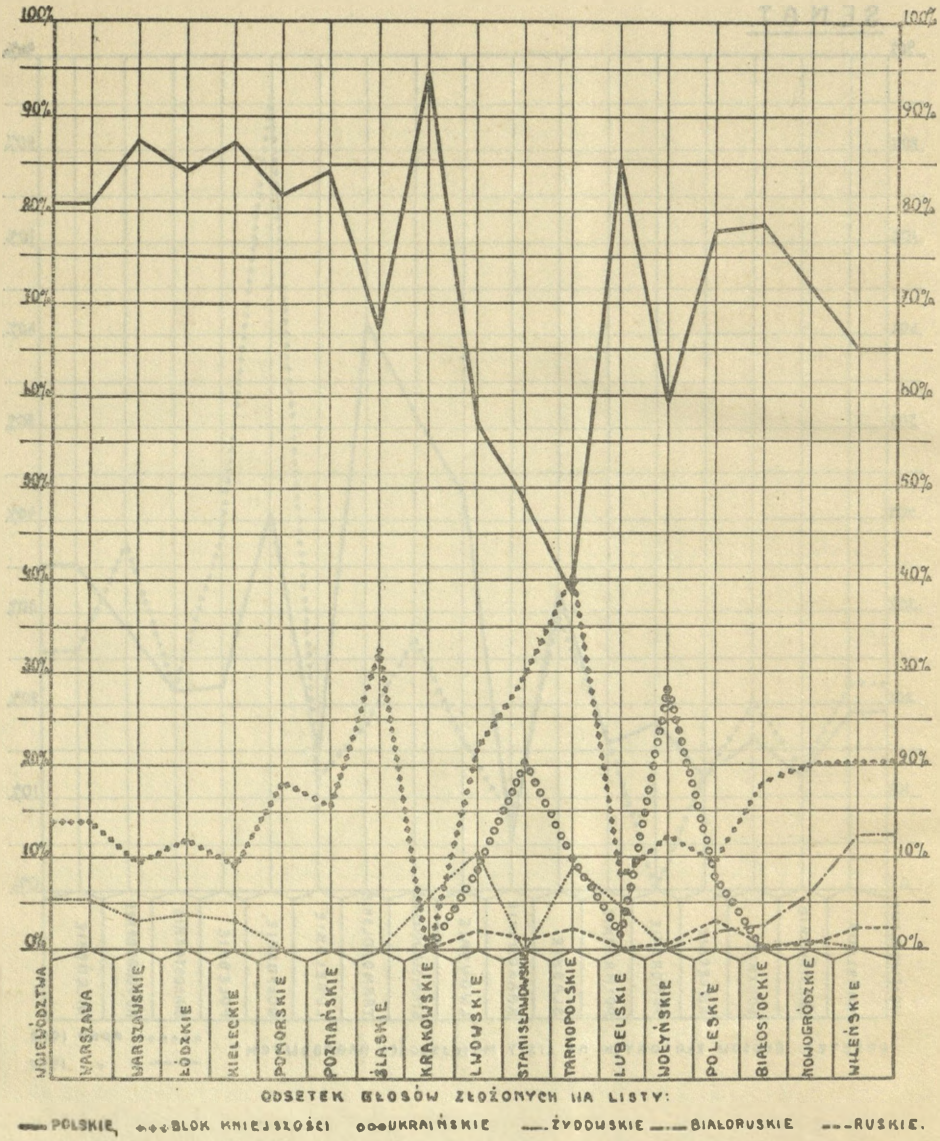
S E N A T.

SENAT.

ODSETEK GŁOSÓW ZŁOŻONYCH NA LISTY MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH: +++++ W ROKU 1922. ——— " " 1928.

SENAT 1928 R.

100%
90%
80%
70%
60%
50%
40%
30%
20%
10%
0%
WOJEWÓDZTWA
WARSZAWA
WARSZAWSKIE
ŁÓDZKIE
KIELECKIE
POMORSKIE
POZNAŃSKIE
ŚLĄSKIE
KRAKOWSKIE
LWOWSKIE
STANISŁAWOWSKIE
TARNOPOLSKIE
LUBELSKIE
WOŁYŃSKIE
POLEŚKIE
BIAŁOSTOCKIE
NOWOGRÓDZKIE
WILEŃSKIE
ODSETEK GŁOSÓW ZŁOŻONYCH NA LISTY:
POLSKIE, BLOK MNIEJSZOŚCI UKRAIŃSKIE ŻYDOWSKIE BIAŁORUSKIE RUSKIE.

Ogólne zestawienie wyników głosowania.

SEJM.

Na listy mniejszości narodowych ogółem złożono głosów:

	woj. centralne	696.550
	„ zachodnie	365.277
	„ południowe	1.264.068
	„ wschodnie	620.974
		2.946.869
Na listy ukraińskie:	woj. południowe	380.981
	„ wołyńskie i poleskie	247.785
	„ lubelskie	44.974
		673.740
wraz z listą Nr. 18:	w woj. południowych	1.216.925
Na listy białoruskie		144.269
Na listy żydowskie:	woj. centralne	264.585
	„ południowe	259.868
	„ wschodnie	28.019
	„ śląskie	3.541
		556.013

Na listy państwowe złożono głosów:

Lista Nr. 4:

woj. centralne	62.358
„ południowe	6.592
„ wschodnie	11.396
	80.346

Lista Nr. 5:

woj. centralne	25.904
„ południowe	3.308
„ wschodnie	1.870
	31.082

Lista Nr. 6: 8.887

Lista Nr. 8:

woj. południowe	48.316
„ wołyńskie i poleskie	100.708
„ lubelskie	30.512
	179.536

Lista Nr. 17:

woj. południowe	232.334
„ kieleckie	5.120
„ śląskie	3.326
	240.780

Lista Nr. 18:

woj. centralne	364.640
„ zachodnie	361.736
„ południowe	543.185
„ wschodnie	169.400
	1.438.961

Lista Nr. 19:

woj. południowe	74.717
„ wschodnie	68.738
	143.455

Lista Nr. 20:

woj. południowe	80.034
„ wschodnie	47.673
„ białostockie	5.499
	133.206

Lista Nr 22:

woj. południowe	198.537
„ wołyńskie	70.140
	268.677

Lista Nr. 26: 44.919

Lista Nr. 33:

woj. centralne	153.082
„ południowe	17.634
„ wschodnie	13.067
„ śląskie	215
	183.998

SENAT.

Na listy mniejszości narodowych ogółem złożono głosów:

woj. centralne	396.644
„ zachodnie	256.940
„ południowe	715.706
„ wschodnie	258.260
	1.627.550

Na listy ukraińskie: woj. południowe	167.451
„ wołyńskie i poleskie . . .	88 028
„ lubelskie	7.270
	262.749

wraz z listą Nr. 18: w woj. południowych . 661.924

Na listy białoruskie	45.149

Na listy żydowskie: woj. centralne	91.351
„ południowe	124.609
„ wschodnie	1.739
	217.699

Na listy państwowe złożono głosów:

Lista Nr. 6: 231

Lista Nr. 8:

woj. południowe . . .	16.044
„ wołyńskie i poleskie	57.330
„ lubelskie	6.927
	80.301

Lista Nr. 17: 123.090

Lista Nr. 18:

woj. centralne	289.704
„ zachodnie . . .	256.940
„ południowe . . .	399.175
„ wschodnie . . .	118.029
	1.063.848

Lista Nr. 19: (wraz z listą Nr. 37 w woj. lwowskiem) 29.631

Lista Nr. 20:

woj. południowe . . .	24.471
„ wschodnie . . .	12.246
„ białostockie . . .	1.348
	38.065

Lista Nr. 22:

woj. południowe . . .	117.783
„ wołyńskie . . .	30.648
	148.431

Lista Nr 33:

woj. centralne	91.351
„ południowe . . .	1.519
„ wschodnie . . .	1.739
	94.609

Mandaty uzyskane z list mniejszości narodowych.

A. Do Sejmu. I. Blok Mniejszości Narodowych.

WOJEWÓDZTWO	Nr i nazwa okręgu wyborczego	ROK 1922		ROK 1928	
		Ilość mand.	Narodowość posłów	Ilość mand.	Narodowość posłów
—	Nr 1 Warszawa M.	2	Żydzi	1	Żyd
Białostockie . . .	Nr 4 Ostrów Maz.	1	Białorusin	—	—
„	Nr 5 Białystok	2	1 Żyd,. 1 Biał.	1	Żyd
„	Nr 6 Grodno	1	Białorusin	—	—
Warszawskie . . .	Nr 10 Włocławek	1	Niemiec	1	Niemiec
Łódzkie	Nr 13 Łódź M.	2	1 Niem. 1 Żyd	1	Żyd
„	Nr 14 Łódź p.	1	Niemiec	1	Niemiec
„	Nr 15 Konin	1	Niemiec	1	Niemiec
„	Nr 16 Kalisz	1	Żyd	—	—
„	Nr 18 Piotrków	1	Żyd	1	Żyd
Kieleckie	Nr 21 Będzin	1	Żyd	—	—
Lubelskie	Nr 25 Biała Podl.	1	Rusin	—	—
„	Nr 26 Lublin	1	Rusin	—	—
„	Nr 27 Zamość	2	1 Rusin, 1 Żyd	—	—
„	Nr 28 Krasnystaw	1	Rusin	—	—
Pomorskie	Nr 29 Tczew	—	—	1	Niemiec
„	Nr 30 Grudziądz	1	Niemiec	1	Niemiec
„	Nr 31 Toruń	—	—	1	Niemiec
Poznańskie . . .	Nr 32 Bydgoszcz	1	Niemiec	2	Niemcy
„	Nr 33 Gniezno	—	—	1	Niemiec
„	Nr 36 Szamotuły	1	Niemiec	1	Niemiec
Śląskie	Nr 38 Król. Huta	2	Niemcy	2	Niemcy
„	Nr 39 Katowice	2	Niemcy	2	Niemcy
„	Nr 40 Cieszyn	1	Niemiec	2	Niemcy
Lwowskie	Nr 48 Przemyśl	—	—	1	Rusin
„	Nr 49 Sambor	—	—	2	Rusini
„	Nr 51 Lwów-p.	—	—	3	2 Rusin., 1 Niem.
Stanisławowskie .	Nr 52 Stryj	—	—	4	Rusini
„	Nr 53 Stanisławów	—	—	2	Rusini
Tarnopolskie . . .	Nr 54 Tarnopol	—	—	4	Rusini
„	Nr 55 Złoczów	—	—	4	Rusini
Wołyńskie	Nr 56 Kowel	5	4 Rus., 1 Żyd	—	—
„	Nr 57 Łuck	6	3 Rus., 1 Niem.	1	Rusin
„	Nr 58 Krzemieniec	5	4 Rusin., 1 Żyd	—	—
Poleskie	Nr 59 Brześć	3	2 Rusin., 1 Żyd	—	—
„	Nr 60 Pińsk	1	Białorusin	—	—
Nowogródzkie . .	Nr 61 Nowogródek	4	2 Białorus. 2 Żyd.	—	—
„	Nr 62 Lida	2	Białorusini	—	—
Wileńskie	Nr 63 Wilno	—	—	1	Żyd
„	Nr 64 Święciany	2	Białorusini	3	Białorusini
Razem		55		45	
Z listy państwowej		11		10	5 R., 2 N., Ż, 2 B.
Ogółem		66		55	

	Rok 1922	Rok 1928
Niemców	17	19
Rusinów	19	25
Białorusinów	12	4
Żydów	17	7
Rosjanin	1	—

B. Do Senatu.

WOJEWÓDZTWO	ROK 1922		ROK 1928	
	Mandatów	Narodowość senatorów	Mandatów	Narodowość senatorów
Warszawa M.	1	Żyd	1	Żyd
Warszawskie	1	Żyd	1	Żyd
Białostockie	1	Żyd	1	Żyd
Łódzkie	2	1 Niemiec, 1 Żyd	1	Niemiec
Kieleckie	1	Żyd	1	Żyd
Lubelskie	1	Żyd	—	—
Pomorskie	—	—	1	Niemiec
Poznańskie	1	Niemiec	1	Niemiec
Śląskie	2	Niemcy	1	Niemiec
Lwowskie	—	—	3	Rusini
Stanisławowskie	—	—	1	Rusin
Tarnopolskie	—	—	3	Rusini
Wołyńskie	5	4 Rusini, 1 Żyd	—	—
Poleskie	2	1 Rusin 1 Rosjan.	—	—
Nowogródzkie	1	Białorusin	1	Białorusin
Wileńskie	1	Białorusin	1	Białorusin
Razem	19		17	
Z listy państwowej	4		4	2 R., 1 N., 1 Ż.
Ogółem	23		21	

	Rok 1922	Rok 1928
Niemców	5	5
Rusinów	6	9
Białorusinów	3	2
Żydów	8	5
Rosjanin	1	—

II. Niemcy.

A. Do Sejmu.

Nr i nazwa okręgu wyborczego	W roku 1922		W roku 1928		
	Mandat.	Z listy	Mandat.	Z listy	Imię i nazwisko posła
Nr 29 Tczew	—	—	1	Nr 18	Antoni Tatuliński
Nr 30 Grudziądz	1	Bl. Mn. Nar.	1	„	Dr. Nordewin Koerber
Nr 31 Toruń	—	—	1	„	Wilhem Spitzer
Nr 32 Bydgoszcz	1	„	2	„	Artur Pankratz Walter Birschel
Nr 33 Gniezno	—	—	1	„	Berndt Saenger
Nr 36 Szamotuły	1	„	1	„	Berthold Moritz
Nr 38 Król. Huta	2	„	2	„	Bernhard Jankowski Hugo Nowak
Nr 39 Katowice	2	„	2	„	Jan Rosumek Ks. Otto Krayczyrski
Nr 40 Cieszyn	1	„	2	„	Eugen Franz Robert Piesch
Nr 10 Włocławek	1	„	1	„	Jakób Karau
Nr 14 Łódź pow.	1	„	1	Nr 18	August Utta
Nr 15 Konin	1	„	1	„	Juljan Will
Nr 51 Lwów pow.	—	—	1	„	Ferdynand Lang
Nr 57 Łuck	1	„	—	„	—
Razem z okręgów	13		17	—	
Z listy państwowej	4		2	Nr 18	Eugen Naumann Kurt Graebe
Ogółem . .	17		19		

B. Do Senatu.

Województwo	W roku 1922		W roku 1928		
	Mandat.	Z listy	Mandat.	Z listy	Imię i nazwisko senatora
Pomorze	—	—	1	Nr 18	Ernt Barczewski
Poznańskie	1	Bl. Mn. Nar.	1	„	Dr. Jerzy Busse
Śląskie	2	„	1	„	Dr. Edward Pant
Łódzkie	1	„	1	„	Józef Spickerman
Z listy państwowej	1	„	1	„	Erwin Hasbach
Razem . .	5		5		

III. Rusini.

A. Do Sejmu.

Nr i nazwa okręgu wyborczego	Rok 1922		Rok 1928		
	Mandat.	Z listy	Mandat.	Z listy	Imię i nazwisko posła
Nr 25 Biała Podl.	1	Bl. Mn. Nar.	—	—	—
Nr 26 Lublin	1	„	—	—	—
Nr 27 Zamość	1	„	—	—	—
Nr 27 Krasnystaw	1	„	—	—	—
Nr 48 Przemyśl	—	—	1	Nr 18	Dr. Włodzimierz Zahajkiewicz
			1	Nr 22	Wołodymir Zubryckyj
Nr 49 Sambor	1	Niez. Ukr. Kom. Chł. (chliborobów)	2	Nr 18	Hryńko Terszakowec Dr. Stefan Bilak
			1	Nr 22	Mykoła Roguckyj
Nr 51 Lwów p.	—	—	2	Nr 18	Jan Leszczyński Włodzimierz Kochan
			1	Nr 19	Kiryło Walnyckyj
Nr 52 Stryj	1	Part. Ukr. Chł.	4	Nr 18	Ant. Maksymowicz Stanisław Łucki Dymitr Wełykanowicz Dr. Iwan Błażkiewicz
Nr 53 Stanisławów	3	Agr. Ukr. Ch. P.	2	Nr 18	Dmytro Palijiw ks. Mychajło Hanuszewskyj
			3	Nr 22	Dr. Lew Baczyński Petro Szekeryk-Donykiw Kłym Stefaniw
Nr 54 Tarnopol	—	—	4	Nr 18	Ks. Leonty Kunicki Dr. Stefan Baran Jan Zawałykut Antoni Kuńko
			1	Nr 22	Dr. Dmytro Ładyka
Nr 55 Złoczów	—	—	4	Nr 18	Włodzimierz Celewicz Aleksander Wysłockyj ks. dr. Włodzimierz Pellich Stefan Kuzyk
			1	Nr 26	Dr. Mychaiło Zachidnyj
Nr 56 Kowel	4	Bl. Mn. Nar.	—	—	—
Nr 57 Łuck	4	„	2	Nr 8	Stefan Wołyniec Jan Fedoruk

Nr i nazwa okręgu wyborczego	Rok 1922		Rok 1928		
	Mandat.	Z listy	Mandat.	Z listy	Imie i nazwisko posła
	—	—	1	Nr 18	Ławrentji Serwetnik
			1	Nr 22	Jan Własowski
Nr 58 Krzemieniec	4	Bl. Mn. Nar.	1	Nr 8	Adrjan Seniuk
			1	Nr 37	Semen Żuk
Nr 59 Brześć	2	Bl. Mn. Nar.	1	Nr 19	Mykoła Cham
Nr 60 Pińsk	—	—	1	Nr 8	Maksym Czuczmaj
					Dymitr Lewicki
					Sergjusz Chrucki
Razem z okręgów	23	—	35		Paweł Wasyńczuk
Z list państw.	2	Bl. Mn. Nar.	5	Nr 18	Milena Łysiak-Rudnicka
					Michał Strutynskyj
			1	Nr 22	Dr Osyp Kohut
Ogółem . .	25	—	41	—	
Z poszczególnych list:	20	Bl. Mn. Nar.	25	Nr 18	
	5	„Chliborobów“	9	Nr 22 i Nr 37	
			4	Nr 8	
			2	Nr 19	
			1	Nr 26	

B. Do Senatu.

Województwo	Rok 1922		Rok 1928		Imię i nazwisko senatora
	Mandat.	Z listy	Mandat.	Z listy	
Lwowskie	—	—	3	Nr 18	Dr Kornel Trojan
					Helena Kisielewska
					Ks. Juljan Tatomyr
Stanisławowskie .	—	—	1	Nr 18	Aleksander Czerkawskyj
			1	Nr 22	Dr Iwan Makuch
Tarnopolskie . . .	—	—	3	Nr 18	Dr Antoni Horbaczewski
					Mykoła Kuźmyn
					Wasyl Baranyk
Wołyńskie . . .	4	Bl. Mn. Nar.	1	Nr 8	Sergjusz Kozicki
Poleskie	1	„	—	—	
Z listy państwowej	1	„	2	Nr 18	Michał Hałuszczyński
					Włodzimierz Decykiewicz
Ogółem . .	6	—	11	—	
			9	Nr 18	
Z poszczególnych list			1	Nr 8	
			1	Nr 22	

IV. Żydzi.

A. Do Sejmu.

Nr i nazwa okręgu wyborczego	r. 1922		r. 1928		
	Mandat.	Z listy	Mandat.	Z listy	Imię i nazwisko posła
Nr 1 Warszawa M.	2	Bl. Mn. Nar.	1	Nr 18	Maksymiljan Hartglas
"	1	Ż. Dem. Bl. Lud.	—	—	—
Nr 5 Białystok	1	Bl. Mn. Nar.	1	Nr 18	Szyja Farbsztejn
Nr 13 Łódz M.	1	"	1	Nr 18	Dr. Jerzy Rosenblatt
Nr 16 Kalisz	1	"	—	—	—
Nr 18 Piotrków	1	"	1	Nr 18	Szmul Brot
Nr 21 Będzin	1	"	—	—	—
Nr 27 Zamość	1	"	—	—	—
Nr 41 Kraków M.	1	Zw. Nar. Żyd.	1	Nr 17	Dr. Ozjasz Abraham Thon
Nr 47 Rzeszów	1	Zj. Str. N. Żyd.	—	—	—
Nr 48 Przemyśl	1	"	—	—	—
Nr 49 Sambor	1	"	—	—	—
Nr 50 Lwów M.	1	"	2	Nr 17	Dr. Leon Reich Maurycy Leser
Nr 51 Lwów p.	1	"	—	—	—
Nr 52 Stryj	2	"	—	—	—
Nr 53 Stanisławów	3	"	1	Nr 17	Henryk Rosmarin
Nr 54 Tarnopol	2	"	1	Nr 17	Hersz Heller
Nr 55 Złoczów	2	"	1	Nr 17	Karol Eisenstein
Nr 56 Kowel	1	Bl. Mn. Nar.	—	—	—
Nr 57 Łuck	1	"	—	—	—
Nr 58 Krzemieniec	1	"	—	—	—
Nr 59 Brześć	1	"	—	—	—
Nr 61 Nowogródek	2	"	—	—	—
Nr 63 Wilno	—		1	Nr 18	Dr. Jakób Wygodzki
Razem z okręgów	30		11		
Z list państwowych	3	Bl. Mn. Nar.	2	Nr 18	Icek Izaak Grünbaum Chaim Rasner
	2	Zj. Str. Nar. Żyd.			
Ogółem	35		13		
z poszczególnych list	17	Bl. Mn. Nar.	7	Nr 18	
	17	Zj. Str. Nar. Żyd	6	Nr 17	
	1	Bl. Dem. Lud.			

B. Do Senatu.

Województwo	Rok 1922		Rok 1928		Imię i nazwisko senatora
	Mandat.	Z listy	Mandat.	Z listy	
Warszawa M. . .	1	Bl. Mn. Nar.	1	Nr 18	Mozes Koerner
Warszawskie . . .	1	„	1	Nr 18	Salem Budzyner
Białostockie . . .	1	„	1	Nr 18	Izaak Rubinstein
Łódzkie	1	„	—	—	—
Kieleckie	1	„	1	Nr 18	Dr Cemach Szabad
Lubelskie	1	„	—	—	—
Lwowskie	2	Zj. Str. Nar. Żyd.	1	Nr 17	Dr. Dawid Schreiber
Stanisławowskie .	1	„	—	—	—
Tarnopolskie . . .	1	„	—	—	—
Wołyńskie	1	Bl. Mn. Nar.	—	—	—
Razem z okręgów	11	—	5	—	
Z listy państwowej	1	Bl. Mn. Nar.	1	Nr 18	Dr. Józef Dawidsohn
Ogółem . .	12	—	6	—	
Z poszczegolnych list	8	Bl. Mn. Nar.	5	Nr 18	
	4	Zj. Str. Nar. Zyd.	1	Nr 17	

V. Białorusini.

A. Do Sejmu.

Nr i nazwa okręgu wyborczego	Rok 1922		Rok 1928		Imię i nazwisko posła
	Mandat.	Z listy	Mandat.	Z listy	
Nr 4 Ostrów . .	1	Bl. Mn. Nar.	—	—	—
Nr 5 Białystok .	1	„	—	—	—
Nr 6 Grodno . .	1	„	—	—	—
Nr 59 Brześć . .	—	—	1	„Sel.-Rob.-Lew." Nr 19	Jan Grecki
Nr 60 Pińsk . . .	1	„	—	—	—
Nr 61 Nowogródek	2	„	3	„Zmagań za int. Rob. i Włość." Nr 39	Aleksander Staganowicz Ignacy Dworczanin Józef Gawrylik
Nr 62 Lida . . .	2	„	2	Biał. Wł. i Rob. Nr 41	Dr Jan Stankiewicz Flegant Wołyniec
Nr 64 Święciany .	2	„	3	Bl. M. N. Nr 18	Paweł Karuso Albin Stepowicz Konstanty Juchniewicz
Razem z okręgów	10		9	—	—
Z listy państwowej	1		1	Bl. M. N. Nr 18	Fabjan Jaremicz
Ogółem . .	11		10		

B. Do Senatu.

Województwo	Rok 1922		Rok 1928		Imię i nazwisko senatora
	Mandat.	Z listy	Mandat.	Z listy	
Nowogródzkie . .	1	Bl. Mn. Nar.	1	Bl. Mn. Nar.	Bazyli Rohula
Wileńskie	1	„	1	„	Wiaczesław Bohdanowicz
Razem . .	2	„	2	„	

Rosjanin — poseł Dr. Paweł Korol, lista Nr 20, okr. Nr 60 Pińsk.

Mandaty uzyskane z list polskich przez przedstawicieli mniejszości narodowych w r. 1928.

A. Do Sejmu.

Nr i nazwa okręgu wyborczego	Mandat.	Z listy	Narodość posła	Imię i nazwisko posła
Nr 13 Łódź M.	1	Nr 2	Niemiec	Artur Kronig
Nr 52 Stryj	1	Nr 1	Rusin	Wiktor Wysoczański
Nr 56 Kowel	3	Nr 1	Rusini	Erazm Sadowski Atanazy Ostrejko Bazyli Sehejda
Nr 57 Łuck	1	Nr 1	Żyd	Wacław Wiślicki
Nr 58 Krzemieniec . .	2	Nr 1	1 Rusin	Eugenjusz Bogusławski
			1 Czech	Włodzimierz Meduna
Nr 61 Nowogródek . .	1	Nr 1	Białorusin	Józef Mokrecki
Razem z okręgów . . .	9			
Z list państwowych . .	1	Nr 1	Żyd	Eljasz Kirszbraun
	1	Nr 2	Niemiec	Emil Zerbe
Ogółem	11			

B. Do Senatu.

Senator Łazarz Dal, nar. żydowska, wybrany z listy Nr 1 w woj. wołyńskiem.

Ogółem wybrano w r. 1928:

Posłów:

Niemców	21
Rusinów	46
Białorusinów	11
Żydów	15
Rosjanin	1
Czech	1
Razem	95

Senatorów:

Niemców	5
Rusinów	11
Białorusinów	2
Żydów	7
Razem	25

POSŁOWIE i SENATOROWIE
mniejszości narodowych.

DANE OSOBOWE.

POSŁOWIE.

Niemcy.

Walter Birschel — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 32. Urodzony w 1872 r. w Olszewsku, pow. Wyrzysk, właść. majątku Olszewek.

Eugen Franz — lista Nr. 18 okr. wyb. Nr. 40. Ur. w 1881 r. w Załężu, pow. Katowice. Urzędnik prywatny. Był członkiem delegacji niemieckiej w gospodarczych rokowaniach polsko-niemieckich w sprawie Górnego Śląska. Wybitny działacz Niem. Katolickiej Partji Ludowej, Związku Niem. Katolików i niemieckich związków zawodowych. W Sejmie z 1922 r. piastował mandat poselski z okręgu 39. Jest wiceprezesem niemieckiego klubu w Sejmie.

Kurt Graebe — lista państwowa Nr. 18. Ur. w 1874 r. w Karniszewie, pow. Gniezno. B. zawodowy oficer armji niemieckiej, otrzymał awans na podpułkownika, gdy już był polskim obywatelem. Jeden z twórców i kierownik b. „Deutschtumsbundu" oraz Niem. Zjednoczenia w Sejmie i Senacie. Założyciel wielu stowarzyszeń niemieckich, a między innemi „Deutscher Schulverein", „Deutscher Wohlfahrtsbund", „Deutsche Bühne Bromberg", niemieckiego gimnazjum prywatnego w Bydgoszczy. Jest przewodniczącym wielu instytucyj niemieckich, pomiędzy innemi zarządu Spółki Wydawniczej Dittmanna w Bydgoszczy, której nakładem wychodzi „Deutsche Rundschau". Sekretarz niemieckiego klubu parlamentarnego. W 1922 r. wybrany był na posła z okręgu Nr. 32.

Bernhard Jankowski — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 38. Ur. w 1886 r. w Tczewie. Wybitny działacz Niem. Kat. Partji Ludowej, Zw. Niem. Katolików i niemieckich chrześcijańskich związków zawodowych na Górnym Śląsku. Jest jednym z redaktorów „Der Oberschlesische Kurier" i posłem na Sejm Śląski. W 1927 r. prezes rady miejskiej w Katowicach.

Jakób Karau — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 10. Ur. w 1883 r. w Płatkownicy, pow. Węgrów. Nauczyciel ludowy. Kantor i kasjer parafji ewangelicko-augsburskiej w Włocławku, członek rady miejskiej we Włocławku. Działacz Niem. Zw. Ludowego. Poseł na Sejm w 1922 r. w okręgu Nr. 10.

Dr. Nordewin von Koerber — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 30. Ur. w 1885 r. w Nowych Jankowicach, pow. Grudziądz. Prawnik. Właść. dóbr N. Jankowice. B. rotmistrz armji niemieckiej.

Ksiądz Otto Krayczyrski — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 38. Ur. w 1876 r. w Dąbrówce Królewskiej, w pow. Opole na Śląsku nie-

mieckim. Jeden z głównych organizatorów Zw. Niem. Katolików i członek zarządu Niem. Kat. Partji Ludowej. W 1922 r. wybrany był na posła z okręgu Nr. 38.

Artur Kronig — lista Nr. 2 z okr. Nr. 13. Ur. w 1896 w Łodzi. Dziennikarz. W 1918 r. służył w armji polskiej w Legji akademickiej; podporucznik rezerwy W. P. B. współpracownik „Lodzer Freie Presse". W 1921 r. był jednym z założycieli Niem. Partji Pracy i redaktorem tygodnika „Die Arbeit". Od 1926 r. prezes zarządu i rady głównej Niem. Socj. Partji Pracy. Członek Unji Międzyparlamentarnej. W 1922 r. otrzymał mandat poselski z okr. Nr. 13 z listy Bl. M. N.

Ferdynand Lang — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 51. Ur. w 1888 r. w Nikoszowcach, pow. Lwów. Nauczyciel gimnazjalny w Bydgoszczy. B. oficer austrjacki w walkach polsko-ukraińskich w latach 1918—19, brał udział po stronie ukraińskiej.

Berthold Moritz — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 36. Ur. w 1875 r. w Dammburg koło Landsbergu (Niemcy). Rolnik z Kijewa Szlacheckiego, pow. Chełmno. Był posłem do Sejmu pruskiego. Po wojnie brał udział w pruskiem ustawodawczem zgromadzeniu narodowem, jako przedstawiciel demokratów. Jest przewodniczącym oddziału „Landbundu" w Kijewie. W latach 1922—1927 poseł na Sejm z listy państwowej Bl. M. N.

Eugen Naumann — lista państwowa Nr. 18. Ur. w 1874 r. Mikuszewie, pow. Września. Prawnik, właściciel majątku Suchorzecz, pow. Szubin. Pracował w Komisji Kolonizacyjnej. Był „Landratem" w Żninie i posłem na Sejm pruski, a następnie przedstawicielem rządu niemieckiego w Estonji. W 1919 r. objął kierownictwo „Niemieckiej Rady Ludowej" w Poznaniu, a następnie wszystkich niemieckich rad ludowych w b. dzielnicy pruskiej, które stały się zawiązkiem późniejszego „Deutschtumsbundu". Był przewodniczącym głównego zarządu „Dtbundu". Tę samą godność piastuje w centralnym zarządzie Niem. Zjednoczenia w Sejmie i Senacie. W 1922 r. wybrany został na posła z okr. Nr. 36 (Szamotuły). Jest prezesem niemieckiego klubu w Sejmie.

Hugo Nowak — lista Nr. 18 z okr. Nr. 38. Ur. w 1869 r. w Tarnowskich Górach. Wybitny działacz Niem. Katol. Partji Ludowej i Zw. Niem. Katol., organizator wielu stowarzyszeń, pomiędzy innemi „Katholischer Gesellenverein". Przewodniczący klubu niem. w radzie miejskiej w Tarnowskich Górach.

Artur Pankratz — lista Nr. 18 z okr. Nr. 32. Ur. w 1893 r. w Bydgoszczy. Dziennikarz i literat, naczelny redaktor socjalistycznej bydgoskiej „Volkszeitung". Ruchliwy działacz społeczny i polityczny, odgrywający wybitną rolę w centralnych organizacjach Niem. Socj. Partji Pracy. Radny m. Bydgoszczy. W 1922 r. otrzymał mandat po-

selski z listy państwowej Bl. M. N. Jest członkiem niemieckiego klubu parlamentarnego.

Robert Piesch — lista Nr. 18 z okr. Nr. 40. Ur. w 1871 r. w Bielsku. Dyrektor miejskiego seminarjum nauczycielskiego w Bielsku. Wybitny działacz Partji Niemieckiej („Deutsche Partei"). Współredaktor „Schlesische Zeitung" oraz korespondent pism niemieckich. Od 1908 r. do 1920 r. był członkiem rady miejskiej w Bielsku. W 1922 r. wybrany został na posła z okręgu Nr. 40.

Jan Rosumek — lista Nr. 18 z okr. Nr. 39. Ur. w 1883 r. w Załężu, pow. Katowice. Technik, właściciel biura technicznego w Katowicach. Jest członkiem „Partji Niemieckiej" i „Volksbundu". Jest dyrektorem t-wa akcyjnego „Occident" w Katowicach. W 1922 r. został wybrany na posła z okr. Nr. 39.

Berndt von Saenger — lista Nr. 18 z okr. Nr. 33. Ur. w 1891 r. w Połajewie, pow. Oborniki. Prawnik. Dzierżawca majątku Łukowo i Zerniki, pow. Poznań. Działa głównie w stowarzyszeniach społecznych.

Dr. Wilhelm Spitzer — lista Nr. 18 z okr. Nr. 31. Ur. w 1895 r. w Murowańcu, pow. Bydgoszcz. Adwokat. Jest radnym m. Bydgoszczy i przewodniczącym niemieckiego klubu radzieckiego. Działa na polu organizacji niemieckiego stanu średniego — ostatnio „Wirtschaftsverbandu stadtischer Berufe".

Antoni Tatuliński — lista Nr. 18 z okr. Nr. 29. Ur. w 1869 r. w Lubawie, woj. pomorskie. Emerytowany nauczyciel, rolnik. Do 1927 r. był członkiem T-wa b. Powstańców i Wojaków.

August Utta — lista Nr. 18 z okr. Nr. 14. Ur. w 1887 r. w Augustynowie, pow. Wieluń. Nauczyciel szkół powszechnych. W 1920 r. reprezentował na synodzie kościoła ewangelicko-augsburskiego t. zw. grupę łódzką, dążącą do uniezależnienia się od Konsystorza Warszawskiego. Jest współpracownikiem „Freie Presse", redaktorem tyg. „Der Volksfreud". Członek zarządu Związku Banku Spółek Niemieckich w Polsce. W 1922 r. otrzymał mandat poselski z okręgu Nr. 14 z ramienia Niem. Partji Mieszczańskiej i zasiadał w prezydjum klubu niemieckiego. W maju 1924 r. zorganizował nową partję Niem. Związek Ludowy, której jest prezesem. Jest wiceprezesem niemieckiego klubu parlamentarnego. Wybitny działacz na polu szkolnictwa i niemieckiego ruchu nauczycielskiego.

Juljan Will — wybrany z listy Nr. 18 w okr. Nr. 15. Ur. w 1890 r. w Liciszewach, pow. Lipno. Nauczyciel szkół średnich. Jest członkiem Niem. Związku Ludowego.

Emil Zerbe — lista państwowa Nr. 2. Ur. w 1897 r. w Łodzi. Inżynier. Był członkiem niemieckiej niezależnej partji socjalistycznej.

Ruchliwy działacz socjalistyczny na terenie woj. łódzkiego, brał czynny udział w tworzeniu Niem. Socj. Partji Pracy i został przewodniczącym egzekutywy tejże partji na konferencji połączeniowej w Katowicach w 1925 r. W 1922 r. otrzymał mandat poselski z listy państwowej Bl. Mn. Nar.

Dr. Lew Baczyński — lista Nr. 22 z okr. wyb. Nr. 53. Ur. w 1872 r. **Rusini.** Adwokat w Stanisławowie. B. poseł do parlamentu austrjackiego i b. wiceprezydent Ukraińskiej Nacjonalnej Rady. B. przewodniczący Ukr. Radykalnej Partji, a obecnie Ukr. Socj. Radykalnej Partji. Członek rady nadzorczej w szeregu instytucyj, jak „Dnister" Hipoteczny Bank Ziemski. Jest rzecznikiem wspólnych wystąpień ukraińskich stronnictw nacjonalistycznych („Miżpartyjna Rada", wybory samorządowe w 1927 roku). Prezes Klubu Ukr. Socj. Radyk. Repr. Parlamentarnej.

Dr. Stefan Baran — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 54. Ur. w 1879 r. Adwokat w Tarnopolu. Członek Centr. Kom. UNDO i przewodniczący Pow. Nar. Kom. w Tarnopolu. Był członkiem Ukraińskiej Nacjonalnej Rady (1918) i w tym okresie należał do pierwszego rządu ukraińskiego we Wsch. Małopolsce jako minister rolnictwa. Wybitny działacz polityczny i społeczny. Położył duże zasługi dla organizacji UNDO w Tarnopolszczyźnie. W 1927 r. współpracował w wojewódzkim komitecie pomocy ofiarom powodzi, wskutek czego był mocno atakowany przez radykalną grupę UNDO-wców.

Dr. Stefan Bilak — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 49. Ur. w 1880 r. Adwokat w Gródku Jagiellońskim. Zwolennik dawnej lewicy Ukr. Nar. Trudowej Partji, z ramienia której w 1924 r. wszedł do Narodnego Komitetu jako zastępca przewodniczącego. Członek Centr. Kom. UNDO, przewodniczący pow. Nar. Komitetu w Gródku Jagiell. i członek gł. zarządu „Ridnej Szkoły". Specjalnie zajmuje się kwestjami szkolnemi.

Eugenjusz Bogusławski — lista Nr. 1 z okr. wyb. Nr. 58. Ur. w 1883 r., zam. w Ostrogu, pow. Zdołbunów. Nauczyciel szkół średnich, prezes rady nadz. Ukr. Banku Kooperatyw.

Dr. Iwan Błażkiewicz — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 52. Ur. w 1892 r. Adwokat w Drohobyczu. Członek UNDO i sekretarz pow. Nar. Komitetu w Drohobyczu. Na szerszej arenie politycznej nie występował, działa na terenie organizacyj kulturalnych i gospodarczych w powiecie.

Włodzimierz Celewicz — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 55. Ur. w 1891 r. B. sędzia austrjacki, generalny sekretarz UNDO. Jest redaktorem organu UNDO „Swoboda". Bardzo ruchliwy działacz i organizator partji, w której należy do kierunku najbardziej nieprzejednanego w stosunku do Państwa Polskiego.

Sergjusz Chrucki — lista państwowa Nr. 18. Ur. w 1887 r. Nauczyciel gimnazjalny zam. w Antonówce, pow. Tomaszów Lubelski. Członek Centr. Kom. UNDO. W Sejmie z 1922 r. piastował mandat z okr. Nr. 59 i był prezesem ukr. klubu.

Mykoła Cham — lista Nr. 19 z okr. wyb. Nr. 59. Ur. w 1898 r. Student politechniki we Lwowie. Członek centr. kom. „Sel-Rob—Lewicy" i przewodniczący sekcji młodzieży. Dawniej był działaczem partji Narodnej Woli. W okresie przedwyborczym rozwinął energiczną działalność na Polesiu.

Maksym Czuczmaj — lista Nr. 8 z okr. wyb. Nr. 60. Ur. w 1887 r., zam. w Dubnie. Kooperatysta. Poseł na Sejm w 1922 r. i prezes klubu „Sel-Roba" w Sejmie. Prezes centr. kom. partji „Sel-Rob". Jeden z głównych organizatorów tej partji na Wołyniu. Za wystąpienia antypaństwowe skazany był przez Sąd Okręgowy w Łucku na 2 lata więzienia, uniewinniony w II inst. Prezes „Proświty" w Dubnie i działacz w kooperatywach ukraińskich.

Iwan Fedoruk — lista Nr. 8 z okr. wyb. Nr. 57. Lat 33, rolnik, geometra, zam. w Boholubach, pow. Łuck. Członek Okr. Komitetu „Sel-Roba" w Łucku i b. czynny organizator tej partji na Wołyniu.

Ks. Mychajło Hanuszewskyj — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 53. Ur. w 1880 r. Proboszcz gr.-kat. w Uhornikach, pow. Stanisławów. Czynny działacz UNDO. Pracuje w organizacjach gospodarczych i kulturalnych, m. in. jest prezesem rady nadz. Zw. Mleczarskiego „Masłosojuz".

Włodzimierz Kochan — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 51. Ur. w 1898 r. w Mianowicach, pow. Sokal. Rolnik. W okresie walk polsko-ukraińskich w latach 1918—1919 był komendantem jednego z oddziałów ukraińskich, za wrogi stosunek do ludności polskiej był aresztowany w 1919 r., po 9 miesiącach naskutek amnestji zwolniony. Lokalny organizator UNDO. Bardzo czynny na terenie „Łuhów" i „Proświt".

Dr. Osyp Kohut — lista państwowa Nr. 22. Ur. w 1891 r. Adwokat w Bohorodczanach. Bardzo czynny organizator Ukr. Socj. Radyk. P., zwłaszcza w pow. Bohodedczany i działacz społeczny.

Ks. Leonty Kunicki — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 54. Ur. w 1877 r. Prałat, kanclerz gr.-kat. kurji metropolitalnej we Lwowie. Zastępca przewodniczącego Centr. Kom. UNDO. Dawniej trudowik, zwolennik lewicy, jeden z kierowników opozycji przeciwko umiarkowanej polityce Włodzimierza Baczyńskiego. Bardzo czynny działacz polityczny i społeczny. W stosunku do Państwa Polskiego zajmuje stanowisko nieprzejednanie wrogie.

Antoni Kuńko — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 54. Ur. w 1874 r., rolnik z Czernielewa ruskiego, pow. Tarnopol. Należy do lokalnych

działaczy UNDO; na szerszej widowni nie występował; jest członkiem Centr. Kom. UNDO i pow. Nar. Kom. w Tarnopolu. B. poseł na Sejm galicyjski. W latach 1918—1919 należał do Ukraińskiej Nacjonalnej Rady.

Dr. Stefan Kuzyk — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 55. Ur. w 1888 r. Kandydat adwokacki w Rohatynie, członek miejscowego pow. Narodn. Komitetu. Organizator UNDO na terenie lokalnym; szerszej akcji politycznej nie przejawiał.

Dr. Dmytro Ładyka — lista Nr. 22 z okr. wyb. Nr. 54. Ur. w 1889 r. Kandydat adwokacki w Tarnopolu. Czołowy działacz USRP w Tarnopolszczyźnie. Członek gł. zarządu USRP. Ruchliwy działacz społeczny i kooperatysta, członek rady nadzorczej podolskiego sojuza kooperatyw w Tarnopolu. Sekretarz Sejmu.

Dr. Dymitr Lewicki — lista państwowa Nr. 18. Ur. w 1878 r. Adwokat we Lwowie. Prezes Centr. Kom. UNDO. Współwłaściciel spółki wydawniczej „Diło", b. naczelny redaktor tego czasopisma w 1925 r. Jeden z głównych organizatorów Bl. Mn. Narod.

Jan Leszczyński — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 51. Ur. w 1883 r. B. nauczyciel, obecnie urzędnik prywatny i właściciel realności we Lwowie. B. austrjacki inspektor szkolny w Drohobyczu. Członek Centr. Kom. UNDO i prezes Narod. Organizacji Ukraińców we Lwowie. Jest członkiem zarządu gł. „Proświty". Wybitny działacz na polu szkolnictwa ukraińskiego oraz główny organizator ukr. nauczycielstwa szkół powszechnych w Małopolsce i stowarzyszenia Wzajemnej Pomocy ukr. nauczycieli.

Stanisław Łucki — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 52. Ur. w 1883 r., właściciel majątku Woła Dełhołucka, pow. Stryj. Członek Centr. Kom. UNDO i pow. Nar. Kom. w Stryju. Dawniej członek obozu „Zahrawistów" i zastępca przewodniczącego Ukr. Partji Nacjonalnej Roboty. Bardzo ruchliwy działacz na polu gospodarczo-ekonomicznem („Silskij Hospodar", Krajowy Rewizyjny Sojuz, Pow. Sojuz Kooperatyw w Stryju i t. d.). Wiceprezes Zw. Rewizyjnego Ukr. Spółdzielni. W 1920 r. był oficerem łącznikowym pomiędzy Petlurą a wojskiem polskiem.

Antoni Ludwik Maksymowicz — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 52. Ur. w 1881 r. Wszedł do Sejmu w maju 1928 r. na miejsce dra Iwana Kurowca, który zrzekł się mandatu. Urzędnik prywatny w Borysławiu. Radny m. Borysławia. Członek zarz. gł. „Proświty" we Lwowie.

Atanazy Ostrejko — lista Nr. 1 z okr. wyb. Nr. 56. Ur. w 1869 r. Rolnik i wójt, zam. w Szacku, pow. Lubomla.

Dymitr Palijiw — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 53. Ur. w 1896 r. B. oficer Ukraińskich Siczowych Strzelców, redaktor czasopisma „Nowyj

Czas" we Lwowie. Jeden z twórców grupy „Zahrawistów", sekretarz gł. zarządu Ukr. Partji Nacjonalnej Roboty. Członek Centr. Kom. UNDO reprezentuje najbardziej radykalny kierunek w partji. Jako redaktor „Nowego Czasu" zwalcza namiętnie każdy objaw porozumienia polsko-ukraińskiego.

Ks. dr. Włodzimierz Pellich — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 55. Ur. w 1886 r. Gr.-kat. proboszcz w Radziechowie. Jeden z wybitnych dawnych działaczy trudowickich o kierunku lewicowym, członek UNDO. Bierze b. czynny udział w życiu kulturalno-oświatowem. Jest przewodniczącym „Proświty" oraz członkiem pow. Nar. Kom. w Radziechowie. Odznacza się wrogim stosunkiem do Państwa Palskiego.

Mykoła Roguckyj — lista Nr. 22 z okr. wyb. Nr. 49. Ur. w 1886 r. Rolnik w Kupnowicach Starych, pow. Rudki. Przewodniczący pow. zarządu USRP w Rudkach i członek gł. zarządu partji.

Milena Natalja Rudnicka-Łysiak — lista państwowa Nr. 18. Ur. w 1893 r. Nauczycielka seminarjum nauczycielskiego we Lwowie. Pracuje społecznie, głównie na terenie Sojuza Ukrainek, która to instytucja ulega całkowicie wpływom UNDO.

Erazm Sadowski — lista Nr. 1 z okr. wyb. Nr. 56. Ur. w 1894 r. Rolnik i wójt, zam. w Przewałach, pow. Włodzimierz.

Bazyli Sehejda — lista Nr. 1 z okr. wyb. Nr. 56. Lat 31, zam. w Zdołbunowie, wiceburmistrz.

Adrjan Seniuk — lista Nr. 8 z okr. wyb. Nr. 58. Ur. w 1894 r., geometra, zam. w Perekładowiczach, pow. Dubno. Prezes Okr. Komitetu „Sel-Roba" w Dubnie. Bardzo czynny działacz „Proświty" w pow. Dubno.

Ławrentij Serwetnik — lista Nr. 18 z okr. Nr. 57. Ur. w 1895 r., felczer w Kostopolu. Poprzednio jeden z najczynniejszych organizatorów „Sel-Roba" w pow. kostopolskim. Od początku 1928 r. należy do „Selanskiego Sojuza". W 1927 r. brał udział w akcji ukrainizacji cerkwi prawosławnej na Wołyniu .

Kłym Stefaniw — lista Nr. 22 z okr. wyb. Nr. 53. Ur. w 1890 r. Urzędnik prywatny w Kołomyji. Sekretarz pow. zarządu USRP w Kołomyji.

Petro Szekeryk-Donykiw — lista Nr. 22 z okr. wyb. Nr. 53. Ur. w 1889 r. Naczelnik gminy Żabie, pow. Kosów. W 1925 r. był członkiem gł. zarządu Ukr. Radykalnej Partji. Należy do wybitnych i popularnych działaczy USRP na Pokuciu.

Michał Strutynskyj — lista państwowa Nr. 18. Członek prezydjum „Ridnej Szkoły". B. redaktor „Diła" i innych pism ukraińskich. Czło-

nek kom. wykonawczego UNDO. Reprezentował w partji kierunek polityczny Eug. Petruszewicza będąc kolejno redaktorem organów tego kierunku „Ukraińskiego Prapora", następnie „Ukraińskiej Rady" i „Rady".

Hryńko Terszakoweć — lista Nr. 18 z okr. Nr. 49. Ur. w 1877 r. Rolnik w Jakimczycach, pow. Rudki. B. poseł na Sejm galicyjski, zast. przewodniczącego Centr. Kom. UNDO i przewodniczący pow. Nar. Kom. w Komarnie. Dawniej zwolennik lewicy w partji trudowej, z której po załamaniu się programu autonomicznego wszedł do zarządu UNDO. Jeden z najbardziej czynnych organizatorów nacjonalistycznego ruchu ukraińskiego śród włościaństwa.

Kiryło Walnyckyj — lista Nr. 19 z okr. wyb. Nr. 51. Ur. w 1889 r. Dziennikarz we Lwowie. B. organizator partji „Narodnej Woli". Po utworzeniu „Sel-Roba" reprezentuje w c. k. partji kierunek międzynarodowy, jest jednym z głównych inicjatorów rozłamu i faktycznym przywódcą „Sel-Rob—Lewicy". Jest zastępcą przewodniczącego c. k. partji. Ruchliwy działacz także na polu społecznem.

Paweł Wasyńczuk — lista państwowa Nr. 18. Ur. w 1888 r. Dziennikarz w Chełmie. W 1924 r. był zwolennikiem i organizatorem „Sel-Sojuza". W 1926 r. wstąpił wbrew opinji okręgu chełmskiego tej partji do „Sel-Roba", z którego wkrótce wystąpił, wracając ponownie do „Sel-Sojuza". W ostatnich czasach przechylał się ku nacjonalistycznym grupom ukraińskim i nawiązał bliższe stosunki z UNDO. Ruchliwy działacz i organizator na terenie ziemi Chełmskiej i Polesia.

Dymitr Wełykanowicz — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 52. Ur. w 1885 r., nauczyciel w Kąkolówce, pow. Rzeszów, dokąd przeniesiony został z pow. Turka za antypaństwową działalność. Działa głównie w organizacjach szkolnych.

Jan Własowski — lista Nr. 22 z okr. wyb. Nr. 57. Ur. w 1883 r. Jarowice, gm. Poddębce, pow. Łuck. Dyrektor gimnazjum ukraińskiego w Łucku. Przed wyborami występował w życiu politycznem jako bezpartyjny nacjonalista i w działalności USRP nie brał udziału. Działacz na polu ukrainizacji cerkwi prawosławnej na Wołyniu.

Stefan Wołyniec — lista Nr. 8 z okr. wyb. Nr. 57. Ur. w 1895 r., nauczyciel prywatny we Lwowie. W 1923 r. członek zarządu głównego Ukr. Socj. Dem. P. i współpracownik jej organów prasowych. Po likwidacji USDP był sekretarzem c. k. Kom. Part. Zach. Ukr. i był aresztowany jako uczestnik ostatniej konferencji KPZU w Gdańsku. Jest członkiem sekcji młodzieży „Sel-Roba".

Aleksander Wysłockyj — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 55. Ur. w 1897 r., rolnik w Leszniewie, pow. Brody, b. oficer ukr. strzelców

siczowych. W 1920 r. miał dochodzenia w sądzie wojennym za gwałty, popełniane na ludności polskiej w okresie wojny. Przewodniczący pow. Nar. Komu w Brodach.

Wiktor Wysoczański — lista Nr. 1 z okr. wyb. Nr. 52. Ur. w 1900 r. Rolnik, zam. w Wysocku Wyższem, pow. Turka. Działa w kółkach rolniczych.

Dr. Mychajło Zachidnyj — lista Nr. 26 z okr. wyb. Nr. 55. Ur. w 1885 r. Adwokat w Brzeżanach. Prezes brzeżańskiej „Proświty". Wiceprezes Ukr. Partji Pracy. Ruchliwy organizator tej partji w woj. tarnopolskiem.

Dr. Włodzimierz Zahajkiewicz — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 48. Ur. w 1876 r. Adwokat w Przemyślu. Wicemarszałek Sejmu. Jeden z wybitnych działaczy dawnej partji trudowej. Członek Centr. Kom. UNDO i zastępca przewodniczącego pow. Nar. Kom. w Przemyślu. W 1926 r. był jednym z kierowników kampanji przeciwko ks. biskupowi Kocyłowskiemu z powodu wprowadzenia celibatu duch.

Dr. Iwan Zawałykut — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 54. Ur. w 1886 r. Kandydat adwokacki w Husiatynie. Zast. przewodnicz. pow. Nar. Komu w Kopyczyńcach. Ruchliwy działacz stron. UNDO.

Wołodymir Zubryckyj — lista Nr. 22 z okr. Nr. 48. Ur. w 1888 r. B. nauczyciel gimn. w Przemyślu, zwolniony z tego stanowiska wskutek zarzutu działalności antypaństwowej. Ostatnio był instruktorem „Proświty" w okr. przemyskim. Był uważany przed wyborami za zwolennika UNDO.

Semen Żuk — lista Nr. 22 z okr. wyb. Nr. 58. Ur. w 1893 r. B. nauczyciel w Krzemieńcu. Jeden z przywódców ukraińskich Es-erów i prezes krajowego komitetu tej partji w Krzemieńcu; obecnie gł. organizator USRP na Wołyniu i zast. przewodniczącego gł. zarządu partji. Wiceprezes „Proświty" w Krzemieńcu.

Białorusini. *Ignacy Dworczanin* — lista Nr. 39 z okr. wyb. Nr. 61. Ur. w 1895 r., zam. w Wilnie. Dr. filozofji, b. nauczyciel gimnazjum białoruskiego. Zwolennik radykalnego odłamu w b. Biał. Wł.-Rob. Hromadzie. Członek zarządu Biał. Tow. Wydawniczego i centr. zarz. Tow. Szkoły Białor., w którem reprezentuje kierunek o tendencjach komunistycznych.

Józef Gawrylik — lista Nr. 39 z okr. wyb. Nr. 61. Ur. w 1894 r. Nauczyciel b. gimnazjum białoruskiego w Radoszkowiczach. Należał do radykalnego odłamu b. B. Wł.-Rob. Hromady.

Jan Grecki — lista Nr. 19 z okr. wyb. Nr. 59. Ur. w 1898 r. Rolnik, zam. w Białowiczach, pow. Kosów Poleski. Działacz b. B. Wł.-Rob. Hromady w woj. poleskiem. W okresie przedwyborczym osadzony był

w więzieniu za działalność antypaństwową. W maju b. r. wydany został przez Sejm sądom.

Fabjan Jaremicz — lista państwowa Nr. 18. Ur. w 1891 r., zam. w Wilnie. Elektrotechnik. W latach 1919—1922 był prezesem Białoruskiego Wileńskiego Komitetu Narodowego, w 1925 r. zorganizował Biał. Związek Włościański, którego jest prezesem. Poseł na Sejm w 1922 r. z listy Bl. Mn. Nar.; po rozłamie w klubie Białoruskim w Sejmie w 1926 r. został prezesem tego klubu, reprezentując kierunek niezawisłości narodowej. W 1926 r. był jednym z organizatorów Biał. Instytutu Gospodarki i Kultury.

Konstanty Juchniewicz — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 64. Ur. w 1896 r. Biuralista, zam. w Brasławiu. Członek centr. kom. Biał. Zw. Włościańskiego i prezes lokalnego koła Biał. Inst. Gosp. i Kultury. W lutym 1928 r. uwięziony za uprawianie antypaństwowej agitacji.

Paweł Karuzo — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 64. Ur. w 1900 r., zam. w Wilnie. Dziennikarz, redaktor tyg. „Biełaruskaja Krynica", prezes centr. kom. Biał. Chrześć. Demokracji. Działacz o tendencjach umiarkowanych.

Józef Mokrecki — lista Nr. 1 z okr. wyb. Nr. 61. Ur. w 1888 r. Rolnik, zam. w Lanowcach, pow. Nieśwież. Członek wydz. powiatowego.

Aleksander Staganowicz — lista Nr. 39 z okr. wyb. Nr. 61. Ur. w 1890 r. Rolnik, zam. w Niesiutyczach, pow. Nowogródek. Członek b. Biał. Wł.-Rob. Hromady i wybitny działacz tej organizacji w woj. nowogródzkiem. W czerwcu b. r. wydany przez Sejm sądom za działalność antypaństwową.

Jan Stankiewicz — lista Nr. 41 z okr. wyb. Nr. 62. Ur. w 1891 r. Dr. filozofji, zam. w Wilnie. Nauczyciel. Zorganizował w 1927 r. Biał. Włość. Partję, której jest prezesem. Działacz polityczny i społeczny o tendencjach umiarkowanych.

Albin Stepowicz — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 64. Ur. w 1894 r. Dziennikarz, współredaktor „Biał. Krynicy", sekretarz centr. kom. Biał. Chrz. Dem., działacz na terenie Biał. Inst. Gosp. i Kultury.

Flegant Wołyniec — lista Nr. 41 z okr. wyb. Nr. 62. Ur. w 1878 r. Nauczyciel ludowy, zam. w Wilejce. Czynny działacz b. Biał. Wł.-Rob. Hromady, należał do lewego odłamu w tej partji. W lutym b. r. w czasie akcji przedwyborczej zbiegł do ZSSR, skąd powrócił po wyborze go na posła. Organizator Tow. Szkoły Biał. na terenie powiatu i prezes okręgowego komitetu.

Żydzi.

Szmul Brot — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 18. Ur. w 1885 r. B. rabin w Brześciu Kujawskim. Od 1928 r. jest rabinem m. Piotrkowa. Wiceprezes org. sjon. „Mizrachi". Poseł na Sejm z 1922 r.

Karol Eisensztejn — lista Nr. 17 z okr. wyb. Nr. 55. Ur. w 1884 r. Prezes centr. kom. Żyd. Stow. Kupieckich dla Wsch. Małop., wiceprezes Stow. Kupców i dyrektor Samopomocy Kredytowej. Członek rady naczelnej str. sjonistycznego we Wsch. Małopolsce. Poseł na Sejm w 1922 r.

Szyja Farbsztein — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 5. Ur. w 1870 r. Kupiec. Prezes zarządu żyd. gm. wyznaniowej w Warszawie. Prezes Rady Sem. Rabinackiego „Tachkemoni" w Warszawie. Prezes organizacji „Mizrachi" w Polsce. Wiceprezes kom. wyk. świat. org. „Mizrachi".

Icek Izaak Grünbaum — lista państwowa Nr. 18. Ur. w 1879 r. Adwokat, publicysta. Członek kom. centraln. światowej org. sjonistycznej. Wiceprezes Stow. Ośw. „Tarbut". Poseł na Sejm w 1922 r. Przewodniczący Koła Żydowskiego posłów i senatorów i wyraziciel kierunku opozycji do Rządu w Kole. Jeden z inicjatorów i głównych organizatorów Bl. Mn. Narodowych.

Maksymiljan Apolinary Hartglas — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 1. Ur. w 1883 r. Adwokat. Publicysta, prezes żyd. tow. „Oświata". Poseł na Sejm w 1922 r. i b. prezes Koła Żydowskiego. Wybitny działacz organizacji sjonistycznej.

Hersz Luzer Heller — lista Nr. 17 z okr. wyb. Nr. 54. Ur. w 1889 r. Nauczyciel gimnazjalny i publicysta. Prezes org. sjon. Wsch. Małop. „Hitachduth". Prezes rady naczelnej Zjednoczenia Związków Żydowskich Inwalidów, Wdów i Sierot wojennych. Kierownik biura Centr. Żyd. Kom. Ratunkowego. Poseł na Sejm w 1922 r.

Eljasz Kirszbraun — lista państwowa Nr. 1, jako przedstawiciel org. ortodoksów „Agudas Isroel". Ur. w 1882 r. Kupiec. Wiceprezes org. ortodokcyjnej „Agudas Isroel". Prezes rady żyd. gminy wyznaniowej w Warszawie. Radny m. Warszawy. Poseł na Sejm w 1922 r.; w ubiegłym Sejmie był wiceprezesem Koła Żydowskiego.

Dr. Maurycy Maksymiljan Leser — lista Nr. 17 z okr. wyb. Nr. 50. Ur. w 1882 r. Adwokat — pedagog. Generalny sekretarz org. sjon. we Lwowie. Wiceprezes egzekutywy sjonistycz. Wsch. Małopolski. Kierownik Żyd. Tow. Szkoły Ludowej i Średniej. Prezes org. „Tarbuth" we Lwowie.

Chaim Rasner — lista państwowa Nr. 18. Ur. w 1882 r. Majster hafciarski. Prezes zarządu Centr. Zw. Rzemieślników Żyd. w Polsce, czł. rady Banku dla Spółdzielni.

Dr. Leon Reich — lista Nr. 17 z okr. wyb. Nr. 50. Ur. w 1879 r. Adwokat, publicysta. Prezes klubu posłów i senatorów Wsch. Mał. w Kole Żydowskiem. Jest przywódcą opozycji w Kole Żyd. przeciwko

polityce posła Grünbauma i zwolennikiem taktyki pojednawczej w stosunku do Rządu. Członek kom. wykonawczego światowej org. sjonist., członek egzekutywy świat. org. dla ochrony praw mniejszości żydowskiej, prezes org. sjon. Wsch. Małop. B. prezes Koła Żydowskiego w latach 1923—1926.

Dr. Jerzy Rosenblatt — lista Nr. 18 z okr. wyb. Nr. 13. Ur. w 1872 r. Lekarz. Przywódca sjonistów w Łodzi i członek głównego komitetu światowej org. sjonistycznej. B. członek II Rady Stanu. Radny m. Łodzi, b. wiceprezes Rady Miejskiej. Jest działaczem społecznym i zajmuje wybitne stanowiska w różnych instytucjach, m. in. jest dyrektorem Łódzkiego Banku Dyskontowego, przewodniczącym rady nadzorczej Banku Kupieckiego, członkiem zarządu Centr. Stow. Kupców i Fabrykantów. Poseł na Sejm od 1919—1927 r.

Dr. Henryk Rosmarin — lista Nr. 17 z okr. wyb. Nr. 53. Ur. w 1882 r. Adwokat. Wiceprezes klubu posłów i senatorów Wsch. Małop. w Kole Żydowskiem. Sekretarz Sejmu. Wiceprezes org. sjon. Wsch. Małopolski. Współwłaściciel tyg. „Chwila". Poseł na Sejm z 1922 r.

Dr. Abram Ozjasz Thon — lista Nr. 17 z okr. wyb. Nr. 41. Ur. w 1870 r. Rabin. Prezes org. sjon. Zach. Małopolski i Śląska. Założył i współredagował „Nowy Dziennik". Autor prac naukowych. Poseł na Sejm z 1922 r.

Wacław Wiślicki — lista Nr. 1 z okr. wyb. Nr. 57. Ur. w 1882 r. Przemysłowiec, ekonomista. Prezes i członek prezydjum wielu towarzystw gospodarczych i społecznych, między innemi wiceprezes zarządu Związku Centrali Kupców, członek rady i prezydjum Związku Żyd. Towarzystw Spółdzielczych, prezes tymczasowej reprezentacji Żyd. Kupieckich Spółek, członek prezydjum Państwowego Instytutu Eksportowego, członek zarządu i radca Izby Przemysłowo-Handlowej, prezes zarządu Kasy Kredytowej Przemysłowców i Kupców, prezes zarządu Banku Kredytowego Kupców i Przemysłowców, prezes zarządu Międzynarodowego T-wa Transportu i Żeglugi, członek rady Izby Handl. polsko-palestyńskiej. W poprzednim Sejmie należał do tak zwanej unji międzyparlamentarnej handlowej i z jej ramienia był na kongresie w Londynie.

Dr. Jakób Wygodzki — lista Nr. 18 z okr. wyb. 63. Ur. w 1857 r. Lekarz. Prezes żyd. gm. wyzn. w Wilnie, członek honorowy Tow. Lekarskiego. Radny m. Wilna. B. minister do spraw żydowskich w rządzie litewskim w Wilnie. Poseł na Sejm z 1922 r.

Dr. Paweł Korol — lista Nr. 20 z okr. wyb. Nr. 60. Ur. w 1890 r. **Rosjanin.** Lekarz, zam. w Brześciu n/B., Członek zarządu Ruskiego Narodowego Zjednoczenia, w którem reprezentuje kierunek umiarkowany.

Czech. *Włodzimierz Meduna* — lista Nr. 1 z okr. wyb. Nr. 58. Ur. w 1888 r. Rolnik, zam. w Mirohoszczy, pow. Dubno. Prezes czeskiej Macierzy Szkolnej i działacz na polu oświatowem, red. czasop. „Budziciel".

SENATOROWIE.

Niemcy. *Ernst Barczewski* — lista Nr. 18 z woj. pomorskiego. Ur. w 1861 r. w Ełku (Prusy Wschodnie). Superintendent Kościoła Unijno-Ewangelickiego w Działdowie, gdzie pracuje od 1887 r. Cieszy się dużą popularnością śród Mazurów-ewangelików. Jest prezesem tow. „Verband ländlicher Genossenschaften Pommerellen". Członek Sejmiku pow. w Działdowie. Był posłem Sejmu Ustawodawczego od 1 czerwca 1920 r. W 1928 r. wybrany za posła w okr. wyb. Nr. 30 i Nr. 31 zrzekł się mandatu do Sejmu. Posiada biuro poselskie (Sejmbüro) w Chojnicach.

Dr. Jerzy Busse — lista Nr. 18 z woj. poznańskiego. Ur. w 1871 r. w majątku Tupadły, pow. Szubin. Doktór praw. B. asesor pruskiej rejencji w Poznaniu i Inowrocławiu. Od 1908 r. do 1918 r. był posłem do Sejmu pruskiego. Wybitny działacz na polu rolnictwa, jeden z założycieli „Westpolnische Landwirtschaftliche Gesellschaft" i przewodniczący jego zarządu. Członek państwowej rady spółdzielczej. W 1922 r. uzyskał mandat senacki z woj. poznańskiego.

Erwin Hasbach — lista państwowa Nr. 18. Ur. w 1876 r. w Dojlidach, pow. Białystok. Agronom. Dzierżawca majątku Hermanowo pod Starogardem. B. rotmistrz armji niemieckiej w czasie wojny światowej, był oficerem łącznikowym między armją niemiecką a sztabem korpusu gen. Dowbór-Muśnickiego. Od 1 czerwca 1920 r. był posłem na Sejm Ustawodawczy R. P. i przewodniczącym klubu niemieckiego. W 1922 r. wybrany został senatorem z listy państwowej Bl. Mn. Nar., był przewodniczącym niemieckiego klubu w senacie. Jeden z inicjatorów i głównych organizatorów Bl. Mn. Narodowych w wyborach w 1922 i 1928 r. Mąż zaufania rządu polskiego w sprawach wypłaty odszkodowań za przejęte gospodarstwa rentowe na terenie b. dzielnicy pruskiej. Przewodniczący niemieckiego klubu w Senacie.

Józef Spickermann — lista Nr. 18 z woj. łódzkiego. Ur. w 1870 r. w Błocie, pow. Łódź. Majster stolarski. Działacz społeczny i organizator stowarzyszeń niemieckich na terenie woj. łódzkiego. Jest członkiem rady nadzorczej Banku Spółek Niemieckich w Polsce. W 1919 r. wszedł do Sejmu Ustawodawczego z Łodzi z ramienia Niem. Partji Ludowej, której był jednym z założycieli. Poseł na Sejm z 1922 r. z okręgu 15 (Konin). Jest wiceprezesem senackiego klubu niemieckiego.

Dr. Edward Pant — lista Nr. 18 z woj. śląskiego. Ur. w 1887 r. w Morawskiej Ostrawie. Nauczyciel gimnazjalny. Prezes Niem. Katolickiej Partji Ludowej i Związku Niem. Katolików w Polsce. Naczelny

redaktor „Der Oberschlesische Kurier". Poseł na Sejm Śląski i przewodniczący klubu niemieckiego w tym Sejmie.

Rusini.

Wasyl Baranyk — lista Nr. 18 z woj. tarnopolskiego. Ur. w 1881 r. Kandydat adwokacki w Zaleszczykach. Członek miejscowego pow. Nar. Kom. Działacz UNDO na terenie lokalnym. W okresie poprzednich wyborów był aresztowany za agitację antypaństwową.

Aleksander Czerkawskyj — lista Nr. 18 z woj. stanisławowskiego. Ur. w 1887 r. Kandydat adwokacki we Lwowie. Do 1923 r. członek Ukr. Rad. Partji. W 1924 r. wszedł do prezydjum Ukr. Nar. Trudowej Partji, jako zast. generalnego sekretarza. W UNDO jest członkiem centr. kom. Jest współredaktorem organu prasowego UNDO tyg. „Swoboda". B. porucznik Ukr. Galicyjskiej Armji — należy w stronnictwie do grupy lewicowej (Dm. Palijewa).

Włodzimierz Decykiewicz — lista państwowa Nr. 18. Ur. w 1865 r., zam. we Lwowie. B. w.-prez. b. namiestnictwa Galicji, człon. Rady przybocznej komisarza rządowego m. Lwowa. Prezes T-wa Przyjaciół Oświaty (ukr.) we Lwowie, wiceprezes gł. zarządu „Proświty". Zwolennik kierunku umiarkowanego w działalności UNDO nie bierze większego udziału.

Michał Hałuszczyński — lista państwowa Nr. 18. Ur. w 1878 r. Emerytowany nauczyciel, zam. we Lwowie. Członek centr. kom. UNDO. Działacz na polu kulturalno-oświatowem. Kilkuletni prezes „Proświty" i członek gł. zarządu tow. „Ridna Szkoła". B. komendant Ukr. Strzelców Siczowych. W 1924 r. był profesorem tajnego uniwersytetu ukraińskiego na wydziale filozoficznym. Wicemarszałek Senatu.

Dr. Antoni Horbaczewski — lista Nr. 18 z woj. tarnopolskiego. Ur. w 1856 r. Adwokat w Czortkowie. B. poseł do Sejmu Galicyjskiego. Członek UNDO. W 1919 r. członek Wydziału Ukr. Nacjonalnej Rady z ramienia Ukr. Nar. Dem. Partji. Po zajęciu Małopolski Wsch. przebywał zagranicą wraz z t. zw. rządem Petruszewicza. Po powrocie do kraju należał do wybitniejszych członków lewicy Ukr. Nar. Trudowej Partji. Prezes pow. zw. ukr. spółdzielni.

Helena Kisielewska — lista Nr. 18 z woj. lwowskiego. Ur. w 1869 r. Redaktorka czasopisma „Zinocza Dola" w Kołomyji. Pracuje na polu społecznem. Ruchliwa działaczka „Sojuza Ukrainek", zwłaszcza w woj. stanisławowskiem. W aktywnem życiu politycznem czynniejszego udział unie brała.

Mykoła Kuźmyn — lista Nr. 18 z woj. tarnopolskiego. Rolnik w Jeziernej, pow. Zborów. Działacz w instytucjach społecznych i kulturalnych na terenie lokalnym.

Sergjusz Kozicki — lista Nr. 8 z woj. wołyńskiego. Ur. w 1883 r. W latach 1922—1927 rolnik w Michałkowcach, gm. Sijańce, pow. Zdołbunów. Początkowo jeden z organizatorów „Sel-Sojuza", następnie wszedł do „Sel-Roba", gdzie był czołowym reprezentantem kierunku prawicowego. Bardzo ruchliwy na polu politycznem i społecznem. Działa głównie na terenie Wołynia, a w szczególności w pow. Dubno. Prezes „Proświty" w Ostrogu. Poseł na Sejm w 1922 r.

Dr. Iwan Makuch — lista Nr. 22 z woj. stanisławowskiego. Ur. w 1873 r. Adwokat w Tłumaczu. B. poseł do parlamentu austrjackiego z ramienia Ukr. Rad. P. Członek Ogólnej Ukr. Rady (1915 r.) i Ukr. Nacjonalnej Rady (1918). Po proklamowaniu Zach. Ukr. Nr. Rządu w Galicji zostaje w tym rządzie ministrem robót publicznych, a od stycznia 1919 r. — ministrem spraw wewnętrznych. Brał żywy udział w życiu politycznem, jako przywódca radykałów, będąc w latach 1923—4 przewodniczącym, a następnie w 1925 r. zast. przewodn. Ukr. Rad. P. Jest zast. przewodn. Ukr. Socj. Rad. P.

Ks. Juljan Tatomyr — lista Nr. 18 z woj. lwowskiego. Ur. w 1883 r. Gr.-kat. proboszcz w Łące, pow. Sambor. Przewodniczący pow. Nar. Kom. w Samborze. B. energiczny działacz UNDO w Samborszczyźnie.

Dr. Kornel Trojan — lista Nr. 18 z woj. lwowskiego. Ur. w 1886 r. Adwokat w Chodorowie, pow. Bóbrka. Był członkiem gł. zarządu Ukr. Partji Nacjonalnej Roboty, następnie wstąpił do UNDO, od 1926 r. członek prezydjum c. k. partji. Przewodniczący pow. Nar. Kom. w Chodorowie.

Białorusini

Wiaczesław Bohdanowicz — lista Nr. 18 z woj. wileńskiego. Ur. w 1878 r. Wybitny działacz rosyjsko-białoruski na terenie cerkiewnym. Stał na czele opozycji przeciw proklamowaniu autokefalji Cerkwi Prawosławnej w Polsce, w związku z czem utworzył samodzielną gminę wyzn., p. n. „Starej Cerkwi". W ruchu białoruskim przedstawiciel kierunku filorosyjskiego i konserwatywnego. Prezes secesjonistycznego Wileńskiego Białoruskiego Komitetu Nar. W 1927 r. wszedł do rady miejskiej w Wilnie z ramienia bloku rosyjsko-białoruskiego. Członek gł. zarządu B. Inst. Gosp. i Kult. Poseł na Sejm w 1922 r. z listy państwowej Bl. Mn. Nar.

Bazyli Rohula — lista Nr. 18 z woj. nowogródzkiego. Ur. w 1879 r. Nauczyciel ludowy. Członek b. Biał. Socj. Rew. Partji. Jeden z twórców Biał. Zw. Włościańskiego i wybitny działacz tej partji w woj. nowogródkiem. Z powodu antypaństwowych wystąpień był aresztowany w okresie przedwyborczym i skazany na 2 lata więzienia. Zwolniony po wybraniu go na Senatora. Poseł na Sejm w 1922 r.

Żydzi.

Salem Budzyner — lista Nr. 18 z woj. warszawskiego. Ur. w 1878 r.

Przemysłowiec. Przywódca Związku Bezpartyjnych Żydów Religijnych, Prezes żyd. gminy wyznaniowej w Łodzi.

Łazarz Dal — lista Nr. 1 z woj. wołyńskiego. Ur. w 1875 r. Magister farmacji, właściciel apteki w Łucku. Prezes zarządu i naczelny dyrektor Banku Kupieckiego w Łucku. Prezes okręgowego Związku Kupców na Wołyniu. Członek rady nacz. Centrali Zw. Kupców w Polsce. Radny m. Łucka. Członek komitetu dyskontowego Banku Polskiego i komisji odwoławczej szacunkowej przy Izbie Skarbowej. Prezes żyd. gminy wyznaniowej w Łucku.

Dr. Józef Dawidsohn — lista państwowa Nr. 18. Ur. w 1881 r. Lekarz. Kapitan-lekarz W. P. Prezes kilku żyd. stow. hygjenicznych. B. naczelny redaktor i wydawca czasopisma „Nasz Kurjer" do 1923 r.

Mozes Koerner — lista Nr. 18 z m. Warszawy. Ur. w 1877 r. Inżynier. Członek rady naczelnej org. sjon. w Polsce. Ławnik magistratu m. Warszawy. Członek zarządu Zw. Miast Polskich, członek Państw. Rady Samorządowej. Senator w 1922 r.

Izaak Rubinsztejn — lista Nr. 18 z woj. białostockiego. Ur. w 1880 r. Rabin m. Wilna. Prezes org. „Mizrachi" Ziem Wsch. Rzptej. Senator w latach 1922—1927.

Dr. Dawid Schreiber — lista Nr. 17 z woj. lwowskiego. Ur. w 1874 r. B. wiceprezes org. sjon. Wsch. Małop., członek klubu posłów i senatorów Wsch. Małop. w Kole Żyd. Poseł na Sejm z 1922 r.

Dr. Cemach Szabad — lista Nr. 18 z woj. kieleckiego. Ur. w 1864 r. Lekarz. Członek honorowy i wiceprezes Tow. Lekarskiego. B. prezes gminy żydowskiej w Wilnie; radny m. Wilna. Bierze czynny udział w działalności instytucyj filantropijno-społecznych i szkolnych. Redaktor dwutygodnika „Folksgezunt". Prezes centr. kom. Żyd. Stron. Demokr.-Ludowego.

SPIS RZECZY

Strona

Od Wydawnictwa 3

Część I. Przygotowania przedwyborcze 5

Niemcy 7

Rusini 18

Żydzi 32

Białorusini 51

Rosjanie 57

Litwini 60

Blok Mniejszości Narodowych 61

Część II. Wyniki głosowania i ich analiza 67

Warszawa Miasto 75

Województwo warszawskie 79

„ białostockie 93

„ łódzkie 105

„ kieleckie 117

„ lubelskie 131

„ pomorskie 149

„ poznańskie 161

„ śląskie 175

„ krakowskie 185

„ lwowskie 201

„ stanisławowskie 221

„ tarnopolskie 235

„ wołyńskie 249

„ poleskie 261

„ nowogródzkie 277

„ wileńskie 291

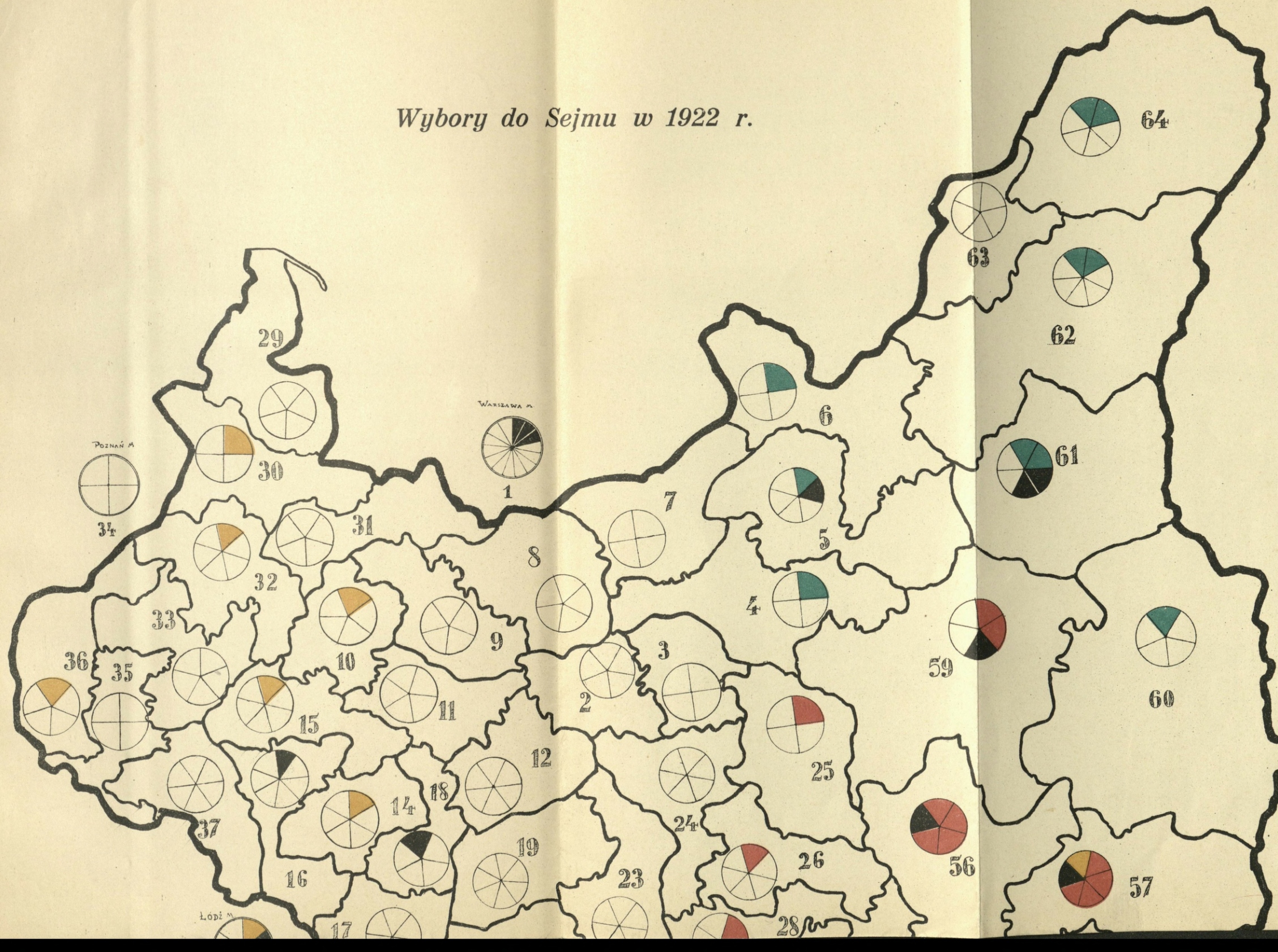
Ogólne zestawienie wyników głosowania 303

Mandaty z list mniejszości narodowych 305

Mandaty z list polskich 313

Posłowie i senatorowie — dane osobowe 314

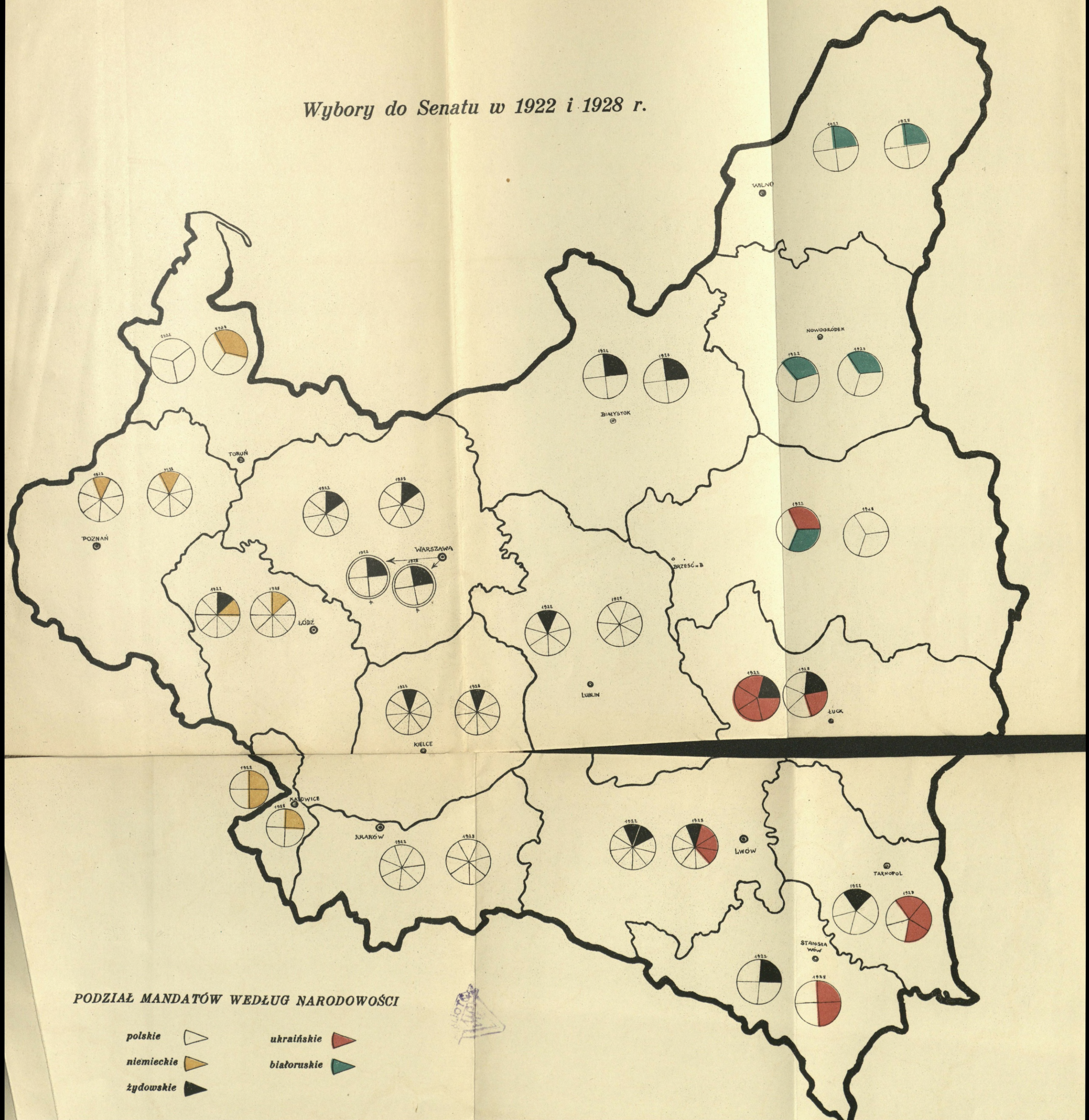
Wybory do Sejmu w 1922 r.

Wybory do Sejmu w 1928 r.

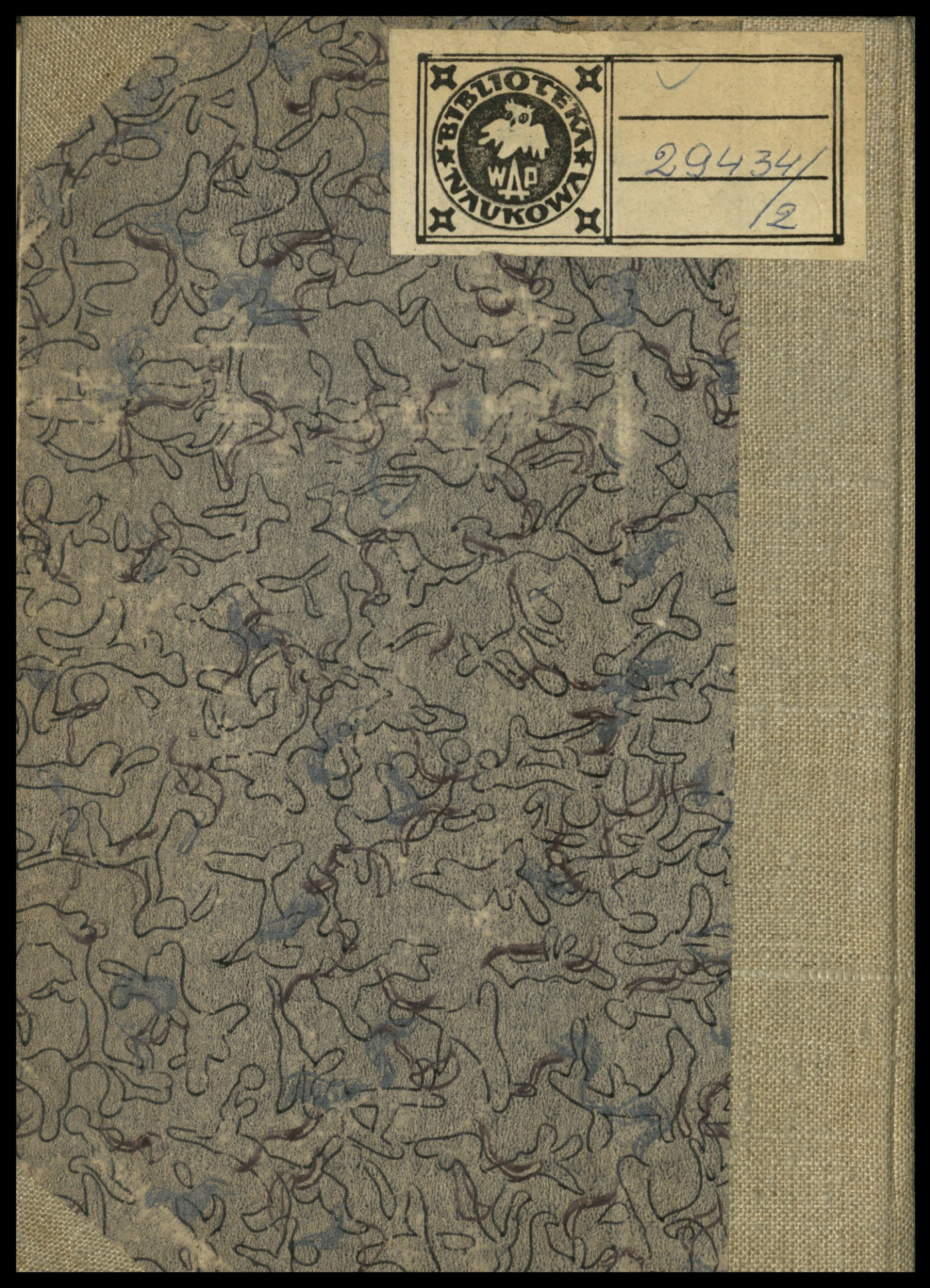

Wybory do Senatu w 1922 i 1928 r.

PODZIAŁ MANDATÓW WEDŁUG NARODOWOŚCI

- *polskie*
- *niemieckie*
- *żydowskie*
- *ukraińskie*
- *białoruskie*

BIBLIOTEKA NAUKOWA WDP
29434/
/2